

อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง
Female Pharmacists' Identity in the Urban Context

ฉัตรธิดา หยุคง
Chatthida Yukong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2554

๒ ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

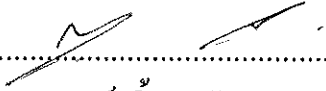
เลขหมู่	RS122.9 ๑๖3 2554 น.2
Bib Key	BM5801
	21 พ.ย. 2554

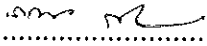
(1)

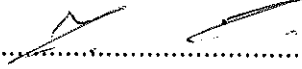
ชื่อวิทยานิพนธ์ อัตลักษณ์ของเอกลักษณ์เชิงโนบริบทสังคมเมือง
ผู้เขียน นางสาวฉัตรริดา หยุคง
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

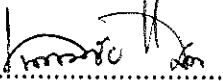
คณะกรรมการสอบ

.....
(ดร.สุรพงษ์ ยิ้มละมัย)

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สงวน ลือเกียรติบัณฑิต)

.....กรรมการ
(ดร.สุรพงษ์ ยิ้มละมัย)

.....กรรมการ
(ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ)

.....กรรมการ
(ดร.เกษตรชัย และหีม)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ หงศ์คารา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง
ผู้เขียน	นางสาวนัตริศา หยุทอง
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในปัจจุบัน โดยถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าของเกษตรกรหญิง เพื่อนำเสนอถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคลภายใต้การให้คุณค่าและการสร้างภาพลักษณ์แก่วิชาชีพเกษตรกรของบุคคลภายในสังคม ซึ่งทำให้ดูราวกับว่าเกษตรกรหญิงเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความราบเรียบในความสัมพันธ์ ไร้ซึ่งความสลับซับซ้อนในการดำรงอยู่ร่วมกับกลุ่มบุคคลอื่น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง และเพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาประเด็นดังกล่าวภายในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ ในฐานะพื้นที่ตั้งต้นของกลุ่มคน และพื้นที่ของความสัมพันธ์

จากผลการศึกษาพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมืองมีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจก และอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ ทั้งนี้อัตลักษณ์มีการสร้างขึ้นอย่างหลากหลายและแตกต่างกันภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนของเกษตรกรหญิงที่มีต่อกลุ่มคนอื่นและความสัมพันธ์ทางสังคม สำหรับวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง ได้แอบแฝงไว้ซึ่งอำนาจของความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ โดยเป็นอำนาจที่แฝงอยู่ภายในตัวของเกษตรกรหญิงเอง หรือเป็นอำนาจจากไปประกอบวิชาชีพเกษตรกร และเสื่อกาวน์ ซึ่งอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีได้ถูกกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัว หากแต่มีลักษณะที่เคลื่อนไหว เลื่อนไหล กลับไปกลับมาภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนอื่นในบริบทพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม โดยสรุปการศึกษานี้ นับเป็นการขยายพื้นที่อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงให้มีความยืดหยุ่น และหลุดพ้นจากภาพความคิดของบุคคลภายในสังคม ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่มีการโยกย้าย ถ่ายเท โต้ตอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่สังคมเมือง ที่มีพลวัตความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเข้มข้นในความสัมพันธ์

Thesis Title	Female Pharmacists' Identity in the Urban Context
Author	Miss Chatthida Yukong
Major Program	Human and Social Development
Academic Year	2010

Abstract

The study on "Female Pharmacists' Identity in the Urban Context" made an attempt to show how women had currently entered the public space through female pharmacists' accounts in order to present an individual identity or a group identity with the value and image given to the pharmacy profession by people in society. The given value and image made female pharmacists seem to be individuals or a group with smooth relationships without complexities in their co-existence with other people. The purposes of this study were, therefore, to investigate the building of identity by female pharmacists in the urban context, and to explore female pharmacists' daily life in the urban context. This qualitative study was conducted in Hat Yai City Municipality which was the original location of the group of people and the space in relationships.

The results of the study revealed that in building the identity of female pharmacists in the urban context, there was an overlap of the individual identity and the professional group identity. Many different identities were built with definitions of identity that female pharmacists gave to other groups of people and their social relationships. The female pharmacists' daily life in the urban context was found with concealed power of various aspects of relationships. Such power could be concealed in the female pharmacists themselves or power of their professional license and of the gown worn by them. This power was not fixed but rather mobile and moving back and forth within their relationships with other groups of people in various social spaces. To summarize, this study expanded female pharmacists' space so that it was flexible and free from the image given to them by people in society who also understood the relationship complexities that were moved, transferred, interacted, clashed and connected all the time under the urban context that was dynamic with diversified culture and intensity of the relationships.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีโอกาสสำเร็จลุล่วงไปได้ หากปราศจากความกรุณาจาก ดร. สรุพงษ์ ยิ้มละมัย อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยดูแลเอาใจใส่ ชี้แนะแนวทางต่างๆ ทางด้านวิชาการ รวมถึงสร้างแรงกระตุ้น ผลักดัน (กดดัน) เพื่อให้ลูกศิษย์เกิดแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเขียนงานวิจัยฉบับนี้ นอกจากนี้อาจารย์ได้สอนให้เข้าใจถึงแง่มุมในการดำเนินชีวิต สอนให้รับรู้ และเข้าใจคำว่า “คน” และ “อัตลักษณ์” ได้เป็นอย่างดี รวมถึงสอนให้ผู้วิจัยเกิดความแข็งแกร่งในการดำเนินชีวิต เพื่ออยู่ร่วมกับกลุ่มคนอื่นภายในสังคม ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร. สรุพงษ์ ยิ้มละมัย เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร. สวงวน ลือเกียรติบัณฑิต ดร. มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และดร. เกษตรชัย และหิม ในฐานะประธานและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความเมตตา คอยเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงงานวิจัยฉบับนี้ให้สมบูรณ์ และดำเนินไปอย่างมีทิศทางที่เหมาะสม อีกทั้งขอขอบคุณพี่ตาลและพี่มาศที่คอยช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานเรื่องต่างๆ และขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ทุกท่าน โดยเฉพาะพี่เจ็บบ เกสัชกรประจำร้าน ป. ปลาเพื่อนยาที่เอื้อเฟื้อและสละเวลาในการให้ข้อมูลเสมอ

ขอขอบพระคุณพ่อและแม่ สำหรับการอบรมเลี้ยงดู ความห่วงใย และกำลังใจดีๆ ที่มีให้กับลูกเสมอมา ขอขอบคุณพี่ชายและน้องชายที่คอยส่งสัญญาณเตือนให้รับรู้ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้วิจัย ขอขอบคุณน้ำป้อมสำหรับแรงคิดและมุมมองในการดำเนินชีวิต ขอขอบคุณเพื่อนๆ ป.ตรี สำหรับความห่วงใย คำปลอบใจ และกำลังใจที่มีให้กับเสมอมา ในวันที่เพื่อนคนนี้ต้องการ รวมถึงขอขอบคุณ “พี่” สำหรับมิตรภาพ แง่มุมข้อคิดดีๆ ความช่วยเหลือ กำลังใจ และทุกคำพูดที่เป็นเสมือนแรงกดดันและพลังผลักดันที่มีให้กับจนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนขอขอบคุณทุกอุปสรรค ทุกปัญหาที่ผ่านเข้ามาเป็นบททดสอบในความเข้มแข็งของตัวผู้วิจัย พร้อมกับสร้างการเรียนรู้ บทเรียน และความเข้าใจให้เกิดขึ้น เพื่อนำมาเป็นประสบการณ์และเกราะป้องกันในการดำเนินชีวิตได้ในอนาคต

ขอขอบคุณทีมงานวิจัยพวง (ค่าย ส. ยิ้มละมัย) ที่คอยอยู่เคียงข้าง และขับเคลื่อนไปด้วยกัน ให้ความช่วยเหลือในด้านความคิด มิติมุมมองที่หลากหลาย ให้กำลังใจ และสร้างแรงใจให้กันและกัน ขอขอบคุณไฟสำหรับแรงกดดันชั้นเลิศ น้อยสำหรับความคิดบวกๆ และไหมสำหรับมุมมองใหม่ๆ สุดท้ายขอขอบคุณตัวผู้วิจัยที่ได้อดกลั้น สู้ทน ฝ่าฟันอุปสรรคจนกระทั่งถึงวันนี้ ซึ่งเป็นวันที่แสดงถึงความสำเร็จในชีวิตได้อีกระดับขั้นหนึ่ง

ฉัตรธิดา หยุคง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ.....	(6)
รายการตาราง.....	(9)
รายการภาพประกอบ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
คำถามการวิจัย.....	8
ประโยชน์ของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
ปฏิบัติการวิจัยในทางทฤษฎี.....	14
การก่อรูปเป็นอัตลักษณ์.....	15
อำนาจของความสัมพันธ์	25
พื้นที่ของปฏิบัติการทางสังคม	32
เอกสารในงานวิจัยที่ผ่านมา.....	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
วิธีการศึกษา	46
สนามการวิจัย.....	47
การเลือกพื้นที่.....	48
การเลือกกลุ่มคน.....	49
การเข้าสู่สนามการวิจัย.....	52
	(6)

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การเข้าสู่พื้นที่	54
การเข้าถึงกลุ่มคน	56
การวิเคราะห์.....	60
หน่วยการวิเคราะห์	60
แนวทางการวิเคราะห์	64
บทที่ 4 ความสัมพันธ์ พื้นที่ และผู้คน	66
บริบทสังคมเมือง.....	67
สังคมเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่เมืองขนาดใหญ่	68
สังคมเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่วิถีชีวิตประจำวัน	73
พื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงาน	74
พื้นที่นอกช่วงเวลาการปฏิบัติงาน	80
กลุ่มคนในพื้นที่วิจัย	82
กลุ่มคนอื่น	82
กลุ่มเกษตรกรหญิงที่หลากหลาย	86
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	87
บทที่ 5 การสร้างอัตลักษณ์และวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง.....	115
อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง	115
อัตลักษณ์ของปัจเจก	116
พื้นที่ : บริบทการสร้างอัตลักษณ์	116
ความหลากหลาย : อัตลักษณ์ภายใต้บริบทงาน.....	125
อัตลักษณ์ร่วมวิชาชีพเกษตรกร	157
โครงสร้างระเบียบข้อบังคับ : กรอบการสร้างอัตลักษณ์ร่วม	157
เสียง สัญลักษณ์ : สะท้อนอัตลักษณ์ร่วม.....	162
วิถีชีวิตประจำวันที่เชื่อมโยงกับอำนาจของความสัมพันธ์	167
อำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “ผู้กระทำการ”	168

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
อำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “วาทกรรม”.....	178
อำนาจของ “ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม”	179
อำนาจของ “เสื่อกาวนี้”	182
บทที่ 6 การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	190
การสรุปผล.....	190
การอภิปรายผล.....	195
ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย	198
ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม	199
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป	200
บรรณานุกรม	201
ภาคผนวก.....	208
ภาคผนวก ก.	209
ภาคผนวก ข.	212
ประวัติผู้เขียน	242

รายการตาราง

ตารางที่	หน้า
1. รายละเอียดที่มาของข้อมูลการวิจัย	51
2. ภูมิหลังของเกษตรกรหญิงที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	88
3. โครงสร้างประเด็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	111
4. การนิยามความสัมพันธ์ที่มีต่อบริบทพื้นที่.....	124
5. ความสัมพันธ์ของการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้พื้นที่การปฏิบัติงานต่างๆ	155
6. มิติอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย.....	177
7. มิติอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะวาทกรรม	185

รายการภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1. กรอบแนวคิดการศึกษา	12
2. สถานที่ต่างๆ ในบริบทสังคมเมือง	49
3. การแจกแจงประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	50
4. บริบทในการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิง.....	59
5. บริบทสังคมเมือง.....	67
6. บริบทสังคมเมืองภาคใหญ่.....	70
7. ความสัมพันธ์ของพื้นที่ในเมืองภาคใหญ่.....	72
8. ร้านยา.....	74
9. โรงพยาบาล.....	76
10. โรงงานยา.....	77
11. สำนักงานสาธารณสุข.....	78
12. ความสัมพันธ์ของพื้นที่ในวิถีชีวิตประจำวัน	81
13. บุคคลอื่นในพื้นที่วิจัย.....	82
14. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	89
15. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	92
16. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	95
17. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	98
18. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	100
19. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	103
20. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	105
21. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน.....	108
22. ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย.....	112
23. การศึกษาถึงความสัมพันธ์ พื้นที่ และผู้คน	113
24. พื้นที่ร้านยาของเภสัชกรชารนที	126
25. พื้นที่บริเวณหน้าห้องจ่ายยา.....	131

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
26. ชุดในการปฏิบัติงานของเภสัชกรฝ่ายผลิต.....	140
27. เภสัชกรหญิงโรงงานยา.....	152
28. ความสัมพันธ์การสร้างอัตลักษณ์ปัจเจกของเภสัชกรหญิง.....	156
29. อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิง.....	166
30. ไบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม.....	179
31. เภสัชกรสวมใส่เสื้อกาวน์.....	182
32. อารมณ์ของความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวัน.....	187
33. การสร้างอัตลักษณ์ในวิถีชีวิตประจำวันกับของเภสัชกรหญิง.....	188

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ภาพผู้หญิงกับการถูกจำกัดพื้นที่เพียงพื้นที่บ้าน นับเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นกันจนชินตา ดังภาพของผู้หญิงที่คอยดูแล ปัดกวาด เช็ดถูบ้านเรือน คอยหุงหาอาหาร และปรนนิบัติรับใช้คนภายในครอบครัว ซึ่งการกระทำดังกล่าวทุกคนต่างรับรู้ และเข้าใจว่า บทบาทหน้าที่เหล่านี้ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเป็นสตรีเพศ หากแต่ในปรากฏการณ์ความเป็นจริงนั้น บทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้ถูกผูกติดอยู่กับวาทกรรมที่ว่า “แม่ศรีเรือน” และ “อุดมการณ์เหย้าเรือน” (Domestic Ideology) ผู้หญิงจึงเริ่มถูกจำกัดพื้นที่ และถูกกำหนด บทบาทหน้าที่ให้เป็นเพียงเมีย และแม่บ้านที่คอยดูแลรับใช้สามี รวมถึงบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกที่ถือได้ว่าเป็นภาระหน้าที่ตามธรรมชาติของประเทศหญิง (กาญจนา แก้วเทพ 2544, 98) จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงผู้หญิงในฐานะของผู้ที่ถูกกระทำซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากการกดทับของวาทกรรม

สอดคล้องกับมุมมองเกี่ยวกับ “ผู้หญิง” ตามนัยยะของ กาญจนา แก้วเทพ (2549, 75) ที่มองว่าผู้หญิงไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่ถูกกดทับโดยระบอบชายเป็นใหญ่ หากแต่เกิดจากการกดทับของวาทกรรม หรือระบบสัญลักษณ์ (Sign) ต่างๆ ที่อาจเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม นั้นเท่ากับว่าความเป็นผู้หญิงถูกสร้างขึ้น และผู้หญิงสามารถมีฐานะเป็นผู้กระทำการในบางด้านได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอะไรจะปฏิเสธการมีอยู่ของระบอบอำนาจชายเป็นใหญ่ที่ปรากฏในสังคมไทยแต่อย่างใด และการต่อสู้ต่อรองของผู้หญิงในแง่มุมมองสำคัญประการหนึ่ง จึงเป็นเรื่องของการมีอำนาจในการนิยามว่าตัวเขาเป็นใคร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไรภายใต้อาณาบริเวณของวาทกรรม โดย Foucault (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ 2548, 20) กล่าวว่า วาทกรรมเป็นสิ่งถูกสร้างขึ้น โดยเกิดขึ้นจากอำนาจในการนิยามที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ - ความจริง - อำนาจ

หรือเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจที่จะผลิตสร้าง ตอบโต้ ต่อรอง เพื่อให้คนอื่นยอมรับ หรือ
 ตรีงสิ่งทีสร้างขึ้นให้ดำรงอยู่

ภาพของเกสักรหญิงในพื้นที่ทางสังคมของการศึกษาคั้งนี้ จึงพยายาม
 นำไปสู่ความเข้าใจเรื่องราวของเกสักรหญิงในฐานะมนุษย์ที่ไม่ได้ยึดติดอยู่กับภาพลักษณ์ที่
 ตายตัว ไร้ซึ่งชีวิตชีวา หากแต่มีพลวัตในการก้าวข้ามจากการมีชีวิตภายในพื้นที่บ้านออกสู่
 พื้นที่สาธารณะ รวมถึงมีความรู้สึกนึกคิดที่เลื่อนไหล และกลับไปกลับมาได้ ดังที่ ปิ่นแก้ว
 เหลืองอร่ามศรี (2546, 15) กล่าวถึงการข้ามพื้นที่ว่าการแสดงอัตลักษณ์ มิได้ยึดติดอยู่ภายใต้
 พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่พื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์สามารถเกิดการเลื่อนไหลและ
 แปรเปลี่ยนได้ โดยผูกโยงกับรูปแบบการดำรงชีวิตประจำวัน และผู้วิจัยเองยังเห็นว่าเกสักร
 หญิงก็ไม่ได้อยู่ในอาณาบริเวณของวาทกรรมเดียว แต่มีการต่อสู้ต่ององ คัดเลือก ปรุรงแต่ง
 หรือขบขันเน้นคุณลักษณะบางประการเพื่อนำเสนอ

ในช่วงสมัยที่ผู้วิจัยเป็นเด็กก็เหมือนกับเด็กส่วนใหญ่ในสังคมไทย ที่มักจะถูก
 ถามว่า หากโตขึ้นแล้วอยากเป็นอะไร หลายคนก็คงตอบแตกต่างกันไปตามความนิยม ดัง
 ส่วนหนึ่งของบทประพันธ์ที่ว่า

“...ไกลสุดไกล สุดปลายรุ้ง ดวงตาน้อยน้อย มุ่งมองไปแสนไกล
 เด็กน้อยเอ๋ย เจ้าฝันเจ้าใฝ่ ฝันถึงสิ่งใด บ้างหนา
 หนูหนูเอ๋ย หนูน้อย ขอถามหนูหน่อยได้ไหม
 หนูใฝ่หนูฝัน อยากรเป็นอะไร เมื่อหนูโตใหญ่ สิ่งไหน ที่อยากเป็น...”

(เรวัตติ พุทธินันท์ 2531)

ความทรงจำในช่วงเวลาวัยเด็กของผู้วิจัยเอง ได้ถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่
 ความสนใจในการหันมามองกลุ่มเกสักร แม้ว่าเมื่อเติบโตขึ้นจะไม่ได้เป็นเกสักรดังเช่น
 ความฝันในวัยเด็ก เนื่องด้วยช่วงเวลาและความฝันที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ผู้วิจัยก็มีชีวิตและ
 ประสบการณ์ส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกัเกสักร ในฐานะที่ทางบ้านเปิดร้านยา เรียกได้ว่าเป็น
 ชีวิตที่ยังเกี่ยวพันอยู่กับเกสักรอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น นอกจากนี้ปรากฏการณ์ทางสังคมยังนำไปสู่
 ความน่าสนใจในการตั้งคำถามการวิจัย เพราะหนึ่งในหลายๆ อาชีพที่คนสนใจคงมีอาชีพ
 เกสักรรวมอยู่ในคำตอบเหล่านั้น “เกสักร” เป็นอาชีพที่หลายคนอยากสัมผัส ไม่ว่าจะด้วย
 เหตุผลเรื่องรายได้ หรือเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือคนป่วยก็ตาม และหากมองลึกลงไปก็

จะเห็น “ผู้หญิง” ก้าวเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของการเป็นเกย์ชกร เป็นผู้หญิงยุคใหม่ที่อยู่ในวงการยาแบบสมัยใหม่และสังคมสมัยใหม่ ที่ก้าวออกจากโลกของพื้นที่บ้านสู่พื้นที่นอกบ้าน และสิ่งเหล่านี้ย่อมไม่ได้มีความราบเรียบในความสัมพันธ์

ในพื้นที่ห้องยาของโรงพยาบาล เกย์ชกรหญิงจะต้องทำหน้าที่ในการชี้แจงวิธีการใช้ยาให้แก่คนไข้จำนวนมากายที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของระดับการศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา เพศ และอายุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของเกย์ชกรหญิงทั้งสิ้น นอกจากนี้เกย์ชกรหญิงยังทำหน้าที่ทักท้วงโต้แย้งการสั่งใช้ยาของแพทย์ ในกรณีที่การสั่งจ่ายยาเกิดความไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานภายใต้ระบบวิชาชีพ สอดคล้องกับการเกิดอัตลักษณ์ที่ Webber เรียกว่า Substantive Identity โดยหมายถึงอัตลักษณ์ที่นิยามตัวตนกับระบบคุณค่าอะไรบางอย่าง แต่ขณะเดียวกันอัตลักษณ์ก็เป็นภาพที่ซ้อนทับกันอยู่ Hall กล่าวว่า “ความเป็นตัวเรา” เป็นเหมือนรอยตะเข็บที่เย็บแผลให้สมานเป็นเนื้อเดียวกัน สิ่งที่ถูกเย็บเข้าด้วยกันในด้านหนึ่งก็คืออัตลักษณ์ หรือตำแหน่งแห่งที่ในวาทกรรมที่เรากำลังพูดถึง และในอีกด้านหนึ่งก็คือกระบวนการทำปฏิริยาที่เราได้มีต่อวาทกรรม (อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 76)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการสร้างความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ของเกย์ชกรหญิงภายในพื้นที่ทางสังคมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญของอัตลักษณ์ คือ มีหลากหลายมิติ (Dimensions) มีพลวัต (Dynamic) และเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กันกับบริบททางสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 133) ซึ่งความซับซ้อน หรือพลวัตเป็นสภาวะหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความหมายที่บุคคลเลือกนำมาใช้ภายใต้การกำกับของเงื่อนไขต่างๆ แต่ความหมายมิได้มีความตรงไปตรงมา แต่กลับมีการเปลี่ยนรูป ผันแปรไปในหลายลักษณะมากมายตามสภาวะที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้ามากระทบจากสิ่งภายนอก (สัจจिता กาญจนพันธุ์ 2549, 145) ทั้งนี้ในมิติของการสร้างความหมายของบุคคลมีความสลับซับซ้อนกว่าที่เห็นตามภาพปรากฏ เนื่องจากบุคคลมีความซับซ้อนในมิติด้านอารมณ์ หรือมิติด้านวัฒนธรรมที่ซ้อนทับกันอย่างมากมาย ซึ่งได้แฝงซ่อนไว้ด้วยแง่มุมของอำนาจ (ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล 2548, 14)

อัตลักษณ์ของบุคคล จึงมิใช่เรื่องที่ติดตัวมากับธรรมชาติ (Anti-Essentialism) หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (Socially Construction) และอัตลักษณ์เกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือกลุ่มคนอื่นภายในสังคม โดยถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรม และมิติทางสังคมอื่นๆ ซ้อนทับอยู่อีกมากมาย สอดคล้องกับ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546, 24) กล่าวว่าการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) จึงเป็นสิ่งที่แยกออกได้ยากจากการวิเคราะห์

กระบวนการสร้าง รับเอา หรือถูกทำให้มีอัตลักษณ์ (Identification) และได้สอดรับกับแนวคิดอัตลักษณ์ของ Barth (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 131) ที่นิยามว่าอัตลักษณ์เป็นกระบวนการแบบเหรียญ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือการรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน (Self-Ascription) และอีกด้านหนึ่งคนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย (Ascription by other) อัตลักษณ์จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคล คือการตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใคร และเราเหมือน หรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ตรงไหน เรามีความสัมพันธ์กับใคร คนอื่นสัมพันธ์กับพวกเราอย่างไร” (กาญจนา แก้วเทพ 2548, 132)

จากที่กล่าวในข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษาอัตลักษณ์ของคน จะนำไปสู่ความเข้าใจต่อความซับซ้อนในวิถีชีวิตที่ถูกแสดงออกมาภายใต้ความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคม สอดคล้องกับข้อเสนอของ Bourdieu (อ้างถึงใน เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 95) ที่เสนอว่าในการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจความเคลื่อนไหว ต้องสนใจในปฏิบัติการของกลุ่มคนที่ใช้ในการเคลื่อนไหว เพื่อปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยปฏิบัติการดังกล่าวแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ในที่นี้มีใช้การศึกษาถึงการใช้ชีวิตตลอดทั้งวัน หากแต่นำลักษณะความเป็นตัวตนที่ปรากฏมา สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของอุดมการณ์ แนวคิด และระบบต่างๆ มากมาย ความซับซ้อนเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนในปฏิบัติการที่กลุ่มคนเลือกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 34) ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่ามนุษย์มีความซับซ้อนมากมาย โดยที่มิมีการเชื่อมโยงเรื่องความรู้สึกไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของ self หรือตัวตนของคนในฐานะปัจเจกบุคคล แต่แท้จริงแล้วอารมณ์ และความรู้สึกเหล่านี้ต่างก็เป็นการสร้าง (Construct) ขึ้นทางสังคม และวัฒนธรรมเช่นเดียวกับสิ่งอื่นๆ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 179)

ความซับซ้อนภายในบุคคลภายใต้ปรากฏการณ์พลวัตทางสังคมนั้น สะท้อนถึงการดิ้นรน ต่อสู้ หรือช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตนภายในสังคม ซึ่งเห็นได้จากลักษณะวิถีชีวิตของผู้คนมากมายที่ต่างต้องทำงานแข่งขันกับเวลา บุคคลอื่น หรือแม้แต่กระทั่งการแข่งขันกับตัวเอง เพื่อมิให้เกิดความรู้สึกถึงการไม่มีตัวตนอยู่ภายในสังคม (อกิน รพีพัฒน์ 2544, 39) และการก้าวเข้าสู่ชีวิตสังคมเมืองของกลุ่มผู้หญิงในปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงการช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตน เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพภายในตัวตนของผู้หญิง ซึ่งปัจจุบันปรากฏมากมายภายในสังคม (ยศ สันตสมบัติ 2551, 139) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้มีผลต่อการจัดวางตำแหน่งแห่งที่และคุณค่าที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 98) กล่าวคือปัจจุบันกลุ่มผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนอกบ้านได้เทียบเท่ากับผู้ชาย และมีได้เป็นเพียงช่างเท้าหลังเฉกเช่นเมื่อครั้งในอดีต ดังที่ Hartsock (อ้างถึงใน ธเนศ

อาภรณ์สุวรรณ 2539, 7) เห็นว่างานของผู้หญิง คือ ปริณทลของปัจจัยสิ่งที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต (หุงหาอาหาร จัดเย็บเครื่องนุ่งห่ม หรือเลี้ยงดูเด็ก)

ฉะนั้นการดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมของเพศชกรหญิง จึงมีอาจปฏิเสธได้ว่าไร้ซึ่งการกตัญญูจากวาทกรรมใดๆ และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้พยายามนำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรมหรือการให้เอกลักษณ์ และความหมายที่ปรากฏในตัววิชาชีพ ซึ่งการปรากฏตัวของเอกลักษณ์และความหมายในสรรพสิ่งต่างๆ ในทัศนะ Foucault (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2548, 24) กล่าวว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจเข้าไปบังคับยึดเย็บให้เกิดเป็นวาทกรรมชุดหนึ่งขึ้น ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกด บดบัง ปิดกั้น ขจัด หรือทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างกันไปจากเอกลักษณ์ และความหมายที่สร้างมาได้ปรากฏตัวขึ้น หรือปรากฏตัวมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของการผูกติดกันอย่างเหนียวแน่นของคุณสมบัติเฉพาะ (Attributes) บางอย่างในตัวของสิ่งเหล่านั้น ที่ทำให้เป็นอย่างไร้ที่อยู่นั้น หรือเป็นอย่างไร้ที่นิยมเข้าใจกันโดยมาก วาทกรรมดังกล่าวได้ถูกดึงมาใช้คำจูงสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ หรืออำนาจ โดยมีที่มาจากหนังสือ ตำราเรียน คำพูดของผู้หลักผู้ใหญ่ สุภาษิต คำพังเพย ตลอดจนจากวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ซึ่งก็คือบรรดาวาทกรรมทั้งหลายในสังคม ที่สามารถประมวลรวมกันเข้าเป็นสารานุกรมที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้อย่างน่าประหลาดใจ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 59)

ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจอัตลักษณ์ (Identity) ของเพศชกรหญิงที่มีความหลากหลาย และมีการเคลื่อนไหวนั้น สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากวิถีชีวิตประจำวันที่ได้ผูกโยงอยู่กับสังคม “เมือง” ในฐานะเป็นพื้นที่ที่เกิดจากสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งทับซ้อนด้วยวาทกรรม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 97) สอดคล้องกับทัศนะของ Foucault (อ้างถึงใน ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2551, 64) มองว่า “พื้นที่ คือ รากฐานการทำงานของอำนาจทุกชนิด” พื้นที่จึงไม่ใช่สิ่งไร้เดียงสา เป็นธรรมชาติ มีความเสถียร และคงทน หากแต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมภายในสภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบต่างๆ ที่ห้อมล้อมเราอยู่ในแง่ของชีวิตทางสังคม (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 105) ซึ่งได้สอดคล้องกับ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548, 66) ที่ได้ใช้พื้นที่ในความหมายของ “สนาม” หรือพื้นที่ของความสัมพันธ์ทางสังคม และปฏิบัติการที่ปรับเปลี่ยนได้

ทั้งนี้การมองความสัมพันธ์ผ่านบริบทสังคมเมือง ได้เป็นความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเท่ากับว่ามองพื้นที่สังคมเมืองมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือในฐานะของพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งเป็นที่ตั้งของ

ความสัมพันธ์ที่เกสซ์กรหญิงเป็นส่วนหนึ่งที่กำลังอยู่ภายในที่ดั่งนั้น และในฐานะของพื้นที่ ภาพแทนความจริง เป็นพื้นที่แห่งความหมายและสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์ ในพื้นที่นั้น โดยการศึกษาครั้งนี้ยังนำไปสู่ความเข้าใจความสัมพันธ์ในพื้นที่ย่อย คือ พื้นที่ ร้านยา พื้นที่คลินิก พื้นที่โรงพยาบาล พื้นที่สาธารณสุข และพื้นที่โรงงานยา หรือแม้กระทั่ง ในพื้นที่อื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือจากบริบทของการทำงาน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้จะถูกแยกขาดออกจากกัน เพียงแต่เป็นจุดตั้งต้นที่นำไปสู่การมองเห็นความซับซ้อน และความหลากหลายในการสร้างหรือการก่อรูปอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของเกสซ์กรหญิง ภายในบริบทที่ดำเนินความสัมพันธ์

บริบทสังคมเมืองในการศึกษาครั้งนี้ ถือได้ว่าเมืองคือ ที่ตั้งและเป็นตัวแทน ของความเจริญ ที่มีนัยยะแตกต่างจากชนบท ซึ่งแง่มุมดังกล่าว ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543, 168) พุฒถึงเมืองกับการพัฒนาว่า ตัวตนของเมืองในวาทกรรมการพัฒนาแห่งยุคหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 ในด้านมุมหนึ่งนั้นเมืองคือ ตัวแทนของความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีวิทยาการ และศิลปวัฒนธรรม โดยการสร้างเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ จากนั้นความเจริญในเมืองก็จะไหลรินไปยังพื้นที่ชนบท ดังความเชื่อของนักทฤษฎีที่เรียกว่า การทำให้ทันสมัย และการแพร่กระจายของความเจริญ เมื่อพิจารณาจากมุดดังกล่าวเท่ากับว่าบริบทสังคมเมือง เป็นพื้นที่ที่ตั้งที่มีส่วนต่อการดำเนินชีวิตของเกสซ์กรในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของความเจริญ และลักษณะของความเป็นเมืองได้ส่งผลต่อความเข้มข้นในความสัมพันธ์

การเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น พบว่ากิจวัตรประจำวันของเกสซ์กรหญิงได้ ชี้ให้เห็นถึงบริบทสังคมเมือง โดยเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ที่มีการเคลื่อนไหว และเป็น พลวัต มีลักษณะเน้นย้ำ สร้างใหม่ หรือมีการสืบทอด ก่อรูปให้เกิดความหลากหลายในการ สร้างอัตลักษณ์ภายใต้แต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Lefebvre (อ้างถึง ใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2548, 184) ที่เรียกว่า “The Production of Space” ซึ่งนำเทคนิค วิทยามาใช้ในการแบ่งพื้นที่ คือ สร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่ด้วยการระบุ กำหนดบทบาท และหน้าที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่นั้นๆ เพื่อป้องกันมิให้มีการล่วงล้ำ หรือละเมิดได้ เช่น พื้นที่ทำงาน/ที่พักผ่อน พื้นที่เมือง/ชนบท เป็นต้น โดยบทบาทหรือหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ ต่างๆ จึงมีความหลากหลายและเคลื่อนไหว นอกจากนี้พื้นที่ในวิถีชีวิตประจำวันได้ทำหน้าที่ เป็นผู้กระทำ และสร้างความหมาย (Signifier) ในแบบต่างๆ ให้กับคนในสังคม พื้นที่จึง ปลอดภัยจากการให้คุณค่า มีความเป็นกลาง และอิสระจากอำนาจและการเมือง หากแต่มีการ

เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของอำนาจ การเก็บกด และการครอบงำ

จากการทบทวนงานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับเกสซ์กร พบว่าสามารถจัดแบ่งประเภทงานศึกษาเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ โดยในงานประเภทที่หนึ่ง คืองานศึกษาด้านตัวยา เช่น งานการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสูตรตำรับและความคงตัวของยาน้ำแขวนตะกอนโค-ไตรมอกซาโซล” (เฉลิมพล เพชรโยธา และอรนิตย์ เมตตามตะกุล 2540) งานการศึกษาเรื่อง “การนำสารสกัดจากมะนาวมาใช้ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับอาการคันเท้าแห้งแตก” (อรุณศรี สุนทรพิช และคณะ 2550) และงานการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสารโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกของผลทุเรียนเพื่อใช้ทางการเภสัชกรรม” (สุนันท์ พงษ์สามารถ 2544) ในงานประเภทที่สอง คืองานศึกษาด้านการบริหารเภสัชกรรม หรือการใช้ยาในผู้ป่วย เช่น งานการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารทางเภสัชกรรมบนหอผู้ป่วยอายุกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์” (วรวรรณ บุญประเทือง 2544) งานการศึกษาเรื่อง “การใช้ยาลดความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคไต” (ปราณี เหมวิมล 2552, 33-36) และงานการศึกษาเรื่อง “การเสริมประสิทธิภาพการบริหารทางเภสัชกรรมในร้านยา” (ชญานิษฐ์ กงทรัพย์ 2550)

ในงานประเภทที่สาม คืองานศึกษาด้านเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร เช่น งานการศึกษาเรื่อง “การกำหนดเวลามาตรฐานการปฏิบัติงานของงานเภสัชกรรม โรงพยาบาล กลุ่มโรงพยาบาลจิตเวช” (กษมา สุขโข 2548) งานการศึกษาเรื่อง “การวัดงานโดยใช้เทคนิคการจับเวลาในงานเภสัชกรรม” (เชิดชัย สุนทรภาส และคณะ 2552, 17-26) และงานการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้รับบริการเภสัชกรรม ของห้องจ่ายยาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น” (อุ้มชู สายเพชร 2549) ทั้งนี้จากงานศึกษาที่ผ่านมา นับว่าเป็นการศึกษาตามกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม (Positivism) โดยเชื่อว่าความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว จับต้องได้ และแสวงหาความจริงในเชิงสาเหตุ โดยมีหลักฐานจากการสังเกตทดลอง หรือนำรูปแบบของคณิตศาสตร์มาเป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ ซึ่งจากงานศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามิได้ให้ความสำคัญกับความซับซ้อนในการนิยามความเป็นตัวตนของเกสซ์กร ในฐานะบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้สึก-นึก-คิด ดำรงอยู่อย่างมีชีวิตชีวา และได้ร่วมอาศัยอยู่ภายในสังคมเดียวกันกับเราทุกคนแต่อย่างใด

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับแง่มุมความซับซ้อนของความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยศึกษาตามกระบวนทัศน์ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เป็นการศึกษาสถานการณ์ชีวิตประจำวันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อมุ่งทำความเข้าใจในการสร้างประสบการณ์และการกระทำต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยวิเคราะห์ผ่านการตีความ

(Interpretation) เพื่อค้นหาความหมายหรือคำอธิบายที่แฝงอยู่ภายใต้การกระทำ เช่นเดียวกันกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่ให้ความสนใจในเรื่องราวชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง ในฐานะบุคคลที่เป็นผู้กระทำการภายใต้บริบททางสังคม รวมถึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์เพื่ออยู่ร่วมกับกลุ่มคนอื่น โดยจะนำเสนอผ่านเรื่องเล่าของเกษตรกรหญิงและการตีความจากผู้วิจัย เพื่อสะท้อนถึงความหลากหลายในเรื่องราวที่เป็นผลอันเนื่องมาจากอำนาจของความสัมพันธ์ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ นับเป็นการเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ ควบคู่กับการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงให้มีความยืดหยุ่น ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัตที่มีการโยกย้าย ถ่างเท โด่ดอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทสังคมเมือง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง

คำถามการวิจัย

1. เกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมืองมีการสร้างอัตลักษณ์อย่างไร
2. เกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมืองมีวิถีชีวิตประจำวันอย่างไร

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เข้าใจและเห็นถึงลักษณะความหลากหลายและซับซ้อนของอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงภายใต้บริบททางสังคมเมืองหาดใหญ่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากรูปแบบในการดำรงชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง ทั้งนี้เพื่อนำไปดำเนินความสัมพันธ์กับกลุ่มเกษตรกรหญิงได้อย่างเหมาะสม.
2. ตระหนักถึงความสำคัญในอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายซึ่งเกษตรกรหญิงมีต่อกลุ่มคนอื่น เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวิถีคิดกับบริบทและความเคลื่อนไหวทางสังคม และนำไปสู่การเปิดพื้นที่ในการสร้างความหมาย และการยอมรับกลุ่มเกษตรกรหญิงในบริบทพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม
3. นำข้อมูลของศึกษาไปปรับปรุงการเรียนการสอนทางด้านเกษตรศาสตร์ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เกษตรกรหญิง หมายถึง กลุ่มของสตรีที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพเกษตรกรรม โดยมีใบประกอบวิชาชีพเกษตรกรรม ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่ร้านค้า โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข และโรงงานยา
2. อัตลักษณ์ หมายถึง การสร้างหรือการต่อรองเกี่ยวกับความเป็นตัวตน ทั้งในแง่ของความพยายามที่จะนิยามตนเองและการนิยามที่เกิดจากคนกลุ่มต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และบริบททางสังคม ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือแตกต่างจากการกำหนดของคนอื่นและสังคมเพื่อดำเนินชีวิตร่วมกับคนอื่นๆ
3. วิถีชีวิตประจำวัน หมายถึง เรื่องราวต่างๆ ในฐานะการเป็นผู้กระทำการในชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง ที่ผูกโยงอยู่กับอุดมคติ ค่านิยม ความเชื่อ หรือวัฒนธรรม อันเป็นอำนาจของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลกับ โครงสร้างทางสังคม

4. บริบทสังคมเมือง หมายถึง พื้นที่ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของความเจริญ ทั้งทางกายภาพ และทางความสัมพันธ์ที่รวบรวมไว้ซึ่งความหลากหลาย ทั้งในแง่ของกลุ่ม คน หรือกระแสของวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปะทะประสานอยู่ภายในพื้นที่

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

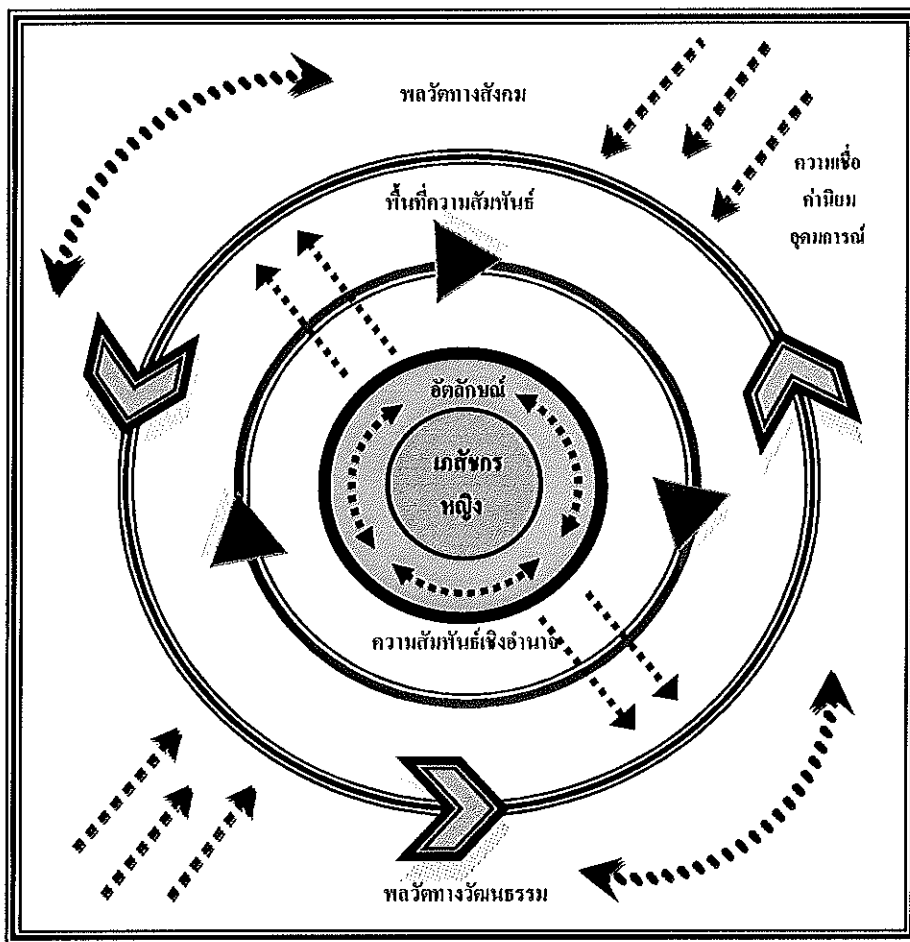
การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่ได้แสดงออกภายใต้บริบททางสังคมหรือเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งเข้ามามีส่วนในการกำกับก่อรูปหรือการสร้างอัตลักษณ์ อีกทั้งเป็นการขยายมุมมอง เพื่อให้เห็นภาพอัตลักษณ์ของเกสัชกรได้ชัดเจนขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงเพื่อให้เกิดความเข้าใจภาพปรากฏอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่มีการนำแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาใช้เชื่อมโยงไปสู่การก่อรูปหรือการสร้างอัตลักษณ์ และในงานการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย
2. ปฏิบัติการวิจัยในทางทฤษฎี
3. เกสัชกรในงานวิจัยที่ผ่านมา

1. กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในปัจจุบัน โดยถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าของเกสัชกรหญิง เพื่อนำเสนอถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคล ภายใต้การเข้ามาปะทะของพลวัตทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ทั้งนี้ได้รวมถึงการถูกกดทับจากวาทกรรมต่างๆ แม้ว่าในปรากฏการณ์ความเป็นจริงเกสัชกรหญิงไม่ได้ถูกกดทับจากวาทกรรมของชายเป็นใหญ่ แต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้ว่าการดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมของเกสัชกรหญิงไร้ซึ่งการกดทับจากวาทกรรมใดๆ ซึ่งการกดทับจากวาทกรรม

ไม่ได้เป็นการเบียดขับ หรือสร้างความแตกต่างให้ดูแปลกแยกไปจากสังคมส่วนใหญ่ หากแต่เป็นการประดิษฐ์สร้างภาพนำเสนอให้แก่วิชาชีพเภสัชกร ด้วยการสร้างและให้คุณค่ากับภาพลักษณ์ของวิชาชีพ จึงทำให้เกิดการยอมรับ และเป็นที่น่าเชื่อถือต่างจากบุคคลภายในสังคม ซึ่งทำให้ดูราวกับว่าเภสัชกรเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความราบเรียบในความสัมพันธ์ และไม่มีการต่อสู้ ต่อรองในความสัมพันธ์แต่อย่างใด การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามชี้ให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิงด้วยแผนภาพความสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 แสดงภาพกรอบแนวคิดการศึกษา

จากภาพกรอบแนวคิดการศึกษา ได้เสนอให้เห็นถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิงที่ต่างก็เป็นอีกกลุ่มคนหนึ่ง ที่ดำรงอยู่ร่วมภายในสังคมเช่นเดียวกันกับกลุ่มคนอื่นๆ ทั้งนี้การดำรงอยู่ในสังคมของเภสัชกรหญิงนั้น นับเป็นปฏิบัติการระหว่างการเป็นผู้กระทำการภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของความสัมพันธ์ จนก่อรูป

ให้เกิดเป็นปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน และอีกส่วนหนึ่งก็พยายามชี้ให้เห็นถึงการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากอำนาจในการนิยาม ทั้งจากตัวของเกสัชกรหญิง คนอื่น และบริบททางสังคม กระทั่งก่อรูปเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมของเกสัชกร

ในการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้ให้ความสนใจกับเรื่องปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (Everyday-Life Practices) ที่สามารถสะท้อนถึงการก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้กระบวนการครอบงำทางสังคมที่มีลักษณะเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมา โดยผู้วิจัยได้นำฐานคิดเรื่องของปฏิบัติการในชีวิตประจำวันมาใช้ในการเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างและผู้ปฏิบัติการ เพื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งเป็นไปเพื่อปรับเปลี่ยนอำนาจของความสัมพันธ์ นอกจากนี้สะท้อนให้เกิดความเข้าใจในความเคลื่อนไหว และความซับซ้อนในสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เพราะได้เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม อุดมการณ์ หรือความเชื่อต่างๆ ที่แฝงอยู่ภายในตัวตนของผู้ที่ถูกวิจัย ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมกระแสบริโภคนิยม อุดมการณ์ของกลุ่มวิชาชีพ หรือแม้แต่ในเรื่องความเชื่อทางด้านศาสนาที่ตนเองนับถือ ซึ่งสิ่งที่ได้กล่าวมานี้ นับว่ามีส่วนสำคัญต่ออัตลักษณ์ที่เป็นปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะสร้างนิยามความหมายของตนภายใต้บริบทเงื่อนไขทางสังคม

วิธีคิดของการศึกษาในครั้งนี้ที่ว่าด้วยเรื่องราวชีวิตประจำวัน และการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงสอดคล้องกับมุมมองของ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546, 120) กล่าวว่าปฏิบัติการในชีวิตประจำวันเป็นปฏิบัติการเพื่อการปรับตัว และนิยามตนจากประสบการณ์ของตนเองภายใต้พลวัตของปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและการครอบงำทางอำนาจของสังคม ดังนั้นการคิดและการสร้างความหมายของตัวตนจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของอัตลักษณ์ ทั้งนี้อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงเป็นสิ่งที่ผูกโยงอยู่กับพื้นที่ของความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่เกิดจากการให้นิยามความหมาย โดยเชื่อว่าอำนาจ ความจริง และความรู้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ผลิตซ้ำ และถ่ายทอดผ่านกลไกทางสังคมและการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (รัตนา โตสกุล 2548, 36)

นอกจากนี้การสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สามารถเกิดการเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องสัมพันธ์กับสถานการณ์ ซึ่งได้สอดคล้องกับ Foucault (อ้างถึงใน เศษฐา พวงหัตถ์ 2548, 84) ที่มองอำนาจในแง่การเป็นสนามของความสัมพันธ์ที่หลากหลายและเคลื่อนไหวอย่างเสมอ โดยที่เกิดการครอบงำเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อำนาจจึงเป็นเสมือนเครือข่ายของพันธมิตรที่มีการ

เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเปิดกว้างให้การต่อต้าน อำนาจจึงมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง (ควบคู่ไปกับการต่อต้าน) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะก้าวหลุดพ้นจากเครือข่ายของอำนาจหรือเคลื่อนตัวให้หลุดออกมาจาก “สนามของพลัง” รวมถึงอำนาจเป็นสภาวะเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีลักษณะแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการบังคับ การครอบงำ การต่อรอง การขัดขืน การต่อต้าน หรือการช่วงชิง (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 78)

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่หยุดนิ่งตายตัว เรื่องราวในชีวิตประจำวัน และการก่อรูปเป็นอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงเป็นสิ่งที่มีความเคลื่อนไหวและมีการเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมา รวมถึงเป็นสิ่งที่ถูกระทบจากบุคคลอื่นและบริบททางสังคม ขณะเดียวกันอัตลักษณ์และเรื่องราวของเกสซ์กรหญิงก็เป็นสิ่งที่ได้ตอบ ต่อรอง หรือดำรงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม หากมองในภาพรวมของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะพบว่าการศึกษาวิจัยได้ให้ความมุ่งเน้นในฐานคิดเรื่องการก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) รวมไปถึงความหลากหลายในด้านต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นภายในสังคม นับว่าเป็นประเด็นที่ให้ความสำคัญแก่ลักษณะนามธรรมที่มีความซับซ้อน หรือซ้อนเร้นของความเป็นจริง ซึ่งซ้อนทับกันอยู่ (Multiple layers of reality) อย่างมากมาย ทั้งที่เกิดจากภายในตัวตนของบุคคล และภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม

2. ปฏิบัติการวิจัยในทางทฤษฎี

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวันของกลุ่มเกสซ์กรหญิงภายใต้ประเด็นการศึกษาที่ว่า “เกสซ์กรหญิงสร้างอัตลักษณ์โดยทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างไร ภายใต้ความหลากหลายและซับซ้อนที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมเมือง” โดยเรื่องราวชีวิตประจำวันของเกสซ์กรหญิงภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคมที่ปรากฏในแต่ละสังคมย่อมเกิดพลวัตที่มีลักษณะแตกต่างกันไป โดยเฉพาะพื้นที่สังคมเมืองที่มีความเข้มข้น ความซับซ้อน และความหลากหลายในความสัมพันธ์ ฉะนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และบรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนฐานคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งประกอบไปด้วยฐานคิดทฤษฎี 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ฐานคิดทฤษฎีในส่วนที่หนึ่ง ฐานคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ โดยเป็นฐานคิดทฤษฎีที่ทำให้เกิดความเข้าใจในการก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล ฐานคิดทฤษฎีในส่วนที่สอง ฐานคิดทฤษฎีอำนาจของความสัมพันธ์ โดยกล่าวได้ว่าอำนาจของความสัมพันธ์นั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคนภายในสังคม ซึ่งปรากฏอยู่ในปฏิบัติการทางสังคม และพื้นที่ต่างๆทางสังคม และฐานคิดทฤษฎีในส่วนที่สาม ฐานคิดทฤษฎีพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ของปฏิบัติการทางสังคมในฐานะพื้นที่เมือง อีกทั้งผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ในฐานะของพื้นที่ทางสังคม หรือตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลที่ดำรงอยู่ภายในสังคม ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่น โดยฐานคิดทั้ง 3 ส่วนที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การก่อรูปเป็นอัตลักษณ์

การก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคลนั้น ได้ถ่ายทอดผ่านการดำเนินชีวิตร่วมกับกลุ่มคนต่างๆ ภายในสังคม ทั้งนี้การก่อรูปอัตลักษณ์ของบุคคลต่างๆ ที่ปรากฏออกมาได้หรือลดความเชื่อเกี่ยวกับคุณสมบัติแก่นแกนของปัจเจกภาพ ซึ่งความเป็นปัจเจกได้ถูกแทนที่ด้วยการนิยามความหมายที่สามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท เนื่องด้วยอัตลักษณ์มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความแตกต่างกันไป เมื่อนำมาเชื่อมโยงในการปรับเปลี่ยนสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อบ่งบอกถึงความรู้สึกที่เรามีเกี่ยวกับตัวเอง ที่ต้องการเสนอความหมาย ทั้งนี้การก่อรูปอัตลักษณ์ได้แฝงไว้ซึ่งกระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ โดยมีที่มาจากกรณีศึกษาขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน (อภิญาเพื่องฟูสกุล 2548, 2) ฉะนั้นหากทำการศึกษาฐานคิด “อัตลักษณ์” ก็จะนำพาไปสู่การศึกษาทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ หรือตัวตนของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมภายในสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งแปรเปลี่ยนไปอย่างหลากหลาย ซับซ้อน และเป็นพลวัต

ภายใต้กระแสความเป็นพลวัตของสรรพสิ่งตามแนวคิดโพสต์โมเดิร์น (Postmodern) อัตลักษณ์จึงไร้ซึ่งความเสถียรคงทน และมีการเลื่อนไหล แปรเปลี่ยนตามบริบทเงื่อนไขทางสังคม สอดคล้องกับงานของ Leach (อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2549, 6) กล่าวว่าอัตลักษณ์มีลักษณะที่มิได้ระบุถึงคุณสมบัติเฉพาะ หรือเจาะจงตายตัว

นอกจากนี้อัตลักษณ์ หรือปัจเจกภาพ เป็นเรื่องของกระบวนการการสร้างความหมายทางสังคมให้แก่อัตลักษณ์อย่างหนึ่ง โดยอัตลักษณ์มีได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ในระดับปัจเจกบุคคลนั้นบุคคลหนึ่งอาจมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง เช่น เพศ ชาติ ช่วงชั้นทางสังคม อาชีพ เป็นต้น ส่วนอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มนั้นถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานความเหมือนกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งบนพื้นฐานความเหมือนกันของกลุ่มสมาชิก ย่อมมีความแตกต่างกับกลุ่มอื่นมาเป็นตัวกำหนดความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตน (ณัฐพงษ์ จิตรนิรัตน์ 2553, 20)

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2549, 131) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอัตลักษณ์ไว้ว่า เป็นเรื่องของเกณฑ์แบ่ง “เขา” และ “เรา” เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นองค์ประกอบที่บอกว่า “เราเป็นใคร” (we or us) และแตกต่างจากคนอื่น (they or them) อย่างไร ซึ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากมูลเหตุของการเกิด หรือมีอัตลักษณ์ของบุคคล ดังที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2550) กล่าวว่าอัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมดังกล่าวก็ได้เป็นที่มาของสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในสังคม (Social Construct) ทั้งนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิตสร้าง (Produced) ให้เกิดขึ้น และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้มีการสร้างความหมายผ่านระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทนที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายและซับซ้อน ซึ่งเราเลือกใช้หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

อัตลักษณ์เป็นเสมือนการนำเสนอความเป็นตัวตนที่สัมพันธ์ และทับซ้อนอยู่กับโลก และปริมณฑลของอัตลักษณ์ กล่าวคือจึงมีการจำแนกจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับคือ ระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ที่จะใช้แสดงตัวตน เช่น บทบาทหน้าที่ และระบบคุณค่าที่คิดตัวเรามา ดังในวิชาชีพของเภสัชกรที่ต่างต้องพึ่งตระหนักในบทบาท และความสำคัญในวิชาชีพของตนที่มีต่อผู้อื่น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ เพื่อชี้ให้เห็นแนวทางหรือลักษณะความเป็นอัตลักษณ์ร่วมระหว่างบุคคล และการแยกแยะตัวเราด้วยการนำเสนอความเป็นตัวตนที่แตกต่างจากคนอื่น นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่ เพื่อสรรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น อัตลักษณ์จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่อาศัยอยู่ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 16)

จากประเด็นการศึกษาอัตลักษณ์ในช่วงต้น นับว่าเป็นการให้ความสนใจแง่มุมในเชิงปฏิบัติการมากขึ้น ประเด็นที่ศึกษาจึงไม่ใช่เรื่องที่ตายตัวหยุดนิ่ง เน้นการศึกษาในเชิงกระบวนการมีลักษณะเป็นวิธีปฏิบัติในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะวิธีปฏิบัติที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งที่มักเป็นการเคลื่อนไหวต่อสู้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางสังคม ซึ่งไม่ใช่พื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 89) จากการรื้อถอนแนวคิดสารัตถะนิยมเกี่ยวกับความมีแก่นแกนของปัจเจกภาพ ช่วยทำให้เห็นถึงกระบวนการที่สร้างปัจเจก และช่วยทำให้เห็นว่ามายาคติเกี่ยวกับปัจเจก ไม่ว่าจะเป็นความเป็นเพศ หรือความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งล้วนแต่เป็นผลของกระบวนการอำนาจ แต่ในอีกด้านหนึ่งการรื้อถอนความเป็นปัจเจกภาพได้ส่งผลสะท้อนต่อขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนต่างๆ ทั้งนี้กระบวนการสร้างพรมแดนของความเป็นชาติพันธุ์ หรืออัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) มิได้เกิดขึ้นได้เองตามลำพัง หากแต่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ระบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแนวคิด “อัตลักษณ์” นับเป็นการศึกษาถึงกระบวนการที่มาของอัตลักษณ์ว่าเป็นอย่างไร และมีมูลเหตุมาจากสิ่งใด เจ็บใจ หรือปัจจัยใดที่ส่งผลให้อัตลักษณ์เกิดการเปลี่ยนแปลง ในทัศนะ Barker (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 132) กล่าวว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่เรื่องติดตัวมากับธรรมชาติ (Anti-Essentialism) หากเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา (Socially Construction) และอัตลักษณ์เกิดได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทัศนะของ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2549, 24) ที่กล่าวว่าการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) จึงเป็นสิ่งที่แยกออกได้ยากจากการวิเคราะห์กระบวนการสร้าง รับเอา หรือถูกทำให้มีอัตลักษณ์ (Identification) ซึ่งการเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์เป็นผลอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เกี่ยวกับเวลา พื้นที่ และแบบแผนชีวิตประจำวันของปัจเจก

ดังนั้น “กรณีศึกษากลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีในเชียงใหม่” สะท้อนให้เห็นถึงการคืนรนต่อสู้ที่มีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการแสดงอัตลักษณ์ที่มีลักษณะของการเคลื่อนไหวไปมา ไม่แสดงตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างสม่ำเสมอโดยตลอด รวมทั้งมีความพยายามที่จะหาพื้นที่ที่สามเพื่อแสดงการต่อต้านในชีวิตประจำวัน โดยไม่ยอมตกอยู่ในพื้นที่ซึ่งสังคมกำหนดให้ ด้วยการสร้างภาพของความคลุมเครือในอัตลักษณ์ แต่มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 53) ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์จึงมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง ปราศจากการเคลื่อนไหวแต่อย่างใด แต่หากเกิดการผันแปรได้ตลอดเวลา อันเป็นผลอันเนื่องมาจากการประสบการณ์ภายในพื้นที่ ทั้งนี้อัตลักษณ์เกิดจากความทับซ้อนได้

ในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจของความสัมพันธ์ โครงสร้างผู้กระทำกร หรือพื้นที่เป็นต้น

นอกจากนี้อัตลักษณ์ มักจะถูกกล่าวเชื่อมโยงควบคู่ไปกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยการนิยามความหมายเมื่อได้แปรเปลี่ยนเข้าไปสัมพันธ์กับอำนาจนั้น “อัตลักษณ์” จะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปมาก และในการศึกษาถึงการก่อรูปอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับอำนาจของความสัมพันธ์ ซึ่งบ่อยครั้งที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวดำเนินไปแบบทวีลักษณ์ หรือในแบบคู่ตรงข้าม โดยที่ฝ่ายหนึ่งครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น การสร้างเส้นแบ่งระหว่างความเป็นชนส่วนใหญ่กับชนกลุ่มน้อย หรือการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างความปกติกับความผิดปกติทางเพศสภาพ ในระบบความสัมพันธ์แบบทวีลักษณ์นั้น การขีดเส้นพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วม ไม่เพียงแต่เป็นการรวมพวกที่เหมือนกันเข้าด้วยกันเท่านั้น หากยังแต่เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ที่แตกต่างให้เหมือนกันกับสังคมศูนย์กลางด้วยเช่นกัน (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 3)

ดังในงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “คนเก็บของเก่า : ผู้นำขยะเข้าสู่ระบบการผลิตใหม่และการหมุนเวียนใช้ใหม่” ของ บุญธวัช บุญเจือ ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมที่อยู่ตรงกันข้ามของสังคมเมืองอันมั่งคั่งของทุนนิยม บริโภคที่ไร้ขีดจำกัด อันได้แก่ ชุมชนที่ยังชีพด้วยการเก็บขยะในเมืองขอนแก่น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในสังคมเมืองที่การจัดช่วงชั้นทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้มีความแตกต่างอย่างรุนแรง กลุ่มต่างๆ ในสังคม มีวิถีชีวิตในการบริโภคที่ต่างระนาบกัน ในขณะที่กลุ่มชนที่มีอำนาจในการเข้าถึงทุนทางเศรษฐกิจ บริโภคด้วยอำนาจซื้อของตนเอง กลุ่มชนที่ด้อยอำนาจกว่าและไร้ซึ่งทุน ดำรงด้วยการเปลี่ยนสิ่งที่เหลือทิ้งจากกลุ่มที่มั่งคั่งกว่าให้กลายเป็นสินค้าและทุน บทบาทและการกระทำดังกล่าวได้เป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ และตัวตนของกลุ่มคนเหล่านี้ในความรู้ของคนเมือง ในทางตรงกันข้าม อัตลักษณ์ของกลุ่มคนนี้ก็กลับผูกติดกับความหมายของ “ขยะ” และถูกกำหนดจากเงื่อนไขความจน หรือค่าด้อยทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ยังผนวกความหมายเชิงสัญลักษณ์ในด้านลบ หรือการประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ให้กลายเป็นคนสกปรก และไม่เป็นที่ต้องการของสังคม (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 16-17) ซึ่งในงานการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการถูกกดทับจากอำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏภายในสังคม ที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก ความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนขึ้น

ในงานการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยมิได้พยายามจะนำเสนอถึงกลุ่มเกสซ์กรหญิง เพื่อให้เห็นถึงความแปลกแยก แยกต่างไปจากสังคมศูนย์กลาง หรือถูกปิดกั้นการเข้ามามีส่วนร่วมกับสังคมกลุ่มใหญ่แต่อย่างใด หากแต่ผู้วิจัยพยายามจะนำเสนอถึงอัตลักษณ์ของเกสซ์กร

หญิง ในแง่อัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเพศชกรหญิง ที่ซึ่งไม่ได้เป็นกระบวนการทางสังคม หรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้ปรากฏภายในสังคม นอกจากนี้ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์และอธิบายโครงสร้าง และกระบวนการทางอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกในตัวตนของคนบางกลุ่มในสังคม โดยสะท้อนให้เห็นผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของกลุ่มคนเหล่านี้ ในการปรับตัว และนิยามตนจากประสบการณ์ส่วนตัว พลวัตของปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง และการครอบงำทางอำนาจของสังคมส่วนใหญ่ รวมถึงการคิดและสร้างความหมายของผู้คนภายในกลุ่ม จึงปรากฏเป็นคุณลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ปัจเจก และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มคน

การก่อรูปอัตลักษณ์ของเพศชกรหญิงภายใต้บริบทสังคมเมืองนั้น ได้แฝงไว้ด้วยตัวตนของปัจเจกบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิด โดยเกิดจากการหล่อหลอมทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม หรืออุดมการณ์ภายในกลุ่มสังคม นอกจากนี้ด้านการศึกษาและวิชาความรู้ นับเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีผลในการเชื่อมโยงมาสู่การสร้างอัตลักษณ์ของเพศชกรหญิงทั้งสิ้น ในการก่อรูปอัตลักษณ์ของเพศชกรหญิงผ่านรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่สามารถเกิดการเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา โดยทำการเชื่อมโยงเข้ากับบริบทเงื่อนไขต่างๆ ที่เข้ามาปะทะ กดทับ หรือครอบงำ เพื่อให้เกิดการสอดคล้อง และสัมพันธ์กันกับบริบทเงื่อนไขนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ หรือกลุ่มคน ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ของเพศชกรหญิงกับกลุ่มคนหนึ่งๆ หรือภายในพื้นที่หนึ่งๆ เพศชกรหญิง สามารถก่อรูปอัตลักษณ์ได้อย่างไร้ซึ่งการหยุดนิ่งตายตัว แต่กลับผันผวนแปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลา นอกจากนี้อัตลักษณ์ได้เข้าไปสัมพันธ์ข้องเกี่ยวกับอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคน หรือพื้นที่ที่เพศชกรหญิงได้เข้าไปมีส่วนปฏิสัมพันธ์ จากการก่อรูปอัตลักษณ์ของเพศชกรหญิงที่ปรากฏในพื้นที่ทางสังคม จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ดำรงอยู่อย่างไรซึ่งความสติตย์และเสถียรคงทน

อย่างไรก็ตาม Gupta and Ferguson (อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2548, 110) กล่าวว่านักมานุษยวิทยาในยุคหลังสมัยใหม่ ต่างก็ตั้งคำถามต่อแนวการอธิบายเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ และความเป็นชาติพันธุ์ ที่มีแนวโน้มในการมองอัตลักษณ์ในเชิงสติตย์ หรือการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในเชิงสติตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาอัตลักษณ์ที่ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่ “มี” หรือ “สืบทอด” มาร่วมกัน หากแต่เป็นความสัมพันธ์ และกระบวนการในการสร้างความแตกต่างระหว่างคนที่เต็มไปด้วยการต่อรอง ความไม่คงที่ และความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) ได้กล่าวถึงสิ่งที่เชื่อเป็นการ “กำเนิดร่วม” อันเป็นที่มาของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน อาจเกิดขึ้นจากการสร้างสิ่งที่

ไม่เหมือน ความไม่ไว้ หรือพวกคนอื่น พร้อมๆ ไปกับการสร้าง อัตลักษณ์ร่วม หรือกล่าวได้ อีกนัยหนึ่งว่าเป็นการกันพวกที่ไม่ไว้ออกไป (Exclusion) เป็นกระบวนการที่แยกไม่ออกจาก การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มชน

จากบทความ อรรถญา ศิริผล (2545, 14) ศึกษาภาพลักษณ์ผืนกับกระบวนการ กักขังอัตลักษณ์ชาวม้ง ได้อธิบายให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ประดิษฐ์ของรัฐ ที่ กักขังชาวม้งไว้กับภาพลักษณ์อันเลวร้ายของผืน กระบวนการดังกล่าวได้สร้างภาพตัวแทน ของชาวม้งขึ้นด้วยปฏิบัติการทางด้านภาษาผ่านกลไกต่างๆ โดยเฉพาะในสื่อสาธารณะ ซึ่งทำ ให้ภาพตัวแทนดังกล่าวกลายเป็นภาพแห่งความจริง ทำให้อัตลักษณ์ของชาวม้งจะเป็นอื่นไป เสียมิได้ นอกจากนักปลูกและค้าผืน ผู้ทำลายป่า และสร้างปัญหาให้กับสังคมไทย นอกจากนี้ ในบทความของ ปนัดดา บุญยสาระนัย (2542, 40) เรื่อง “ชนเผ่าอาข่า : ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้าง ให้สกรปรก ล้าหลัง แต่ดึงดูดใจ” ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ประดิษฐ์ โดยรัฐและสังคมไทย ให้ชาวอาข่ากลายเป็นชนเผ่าที่ล้าหลัง สกรปรก และมีประเพณีและ พฤติกรรมทางเพศที่ล้าสอน อัตลักษณ์ประดิษฐ์ถูกสร้างและผลิตซ้ำผ่านวาทกรรมในสื่อของ รัฐ รวมถึงสื่อสาธารณะ เช่น รายการละครโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และบทเพลง ทั้งสอง บทความที่กล่าวในข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ประดิษฐ์ที่มีความ ซับซ้อนของรัฐ ซึ่งในปรากฏการณ์ความเป็นจริงนั้นกลุ่มคนดังกล่าวอาจจะมีภาพลักษณ์ ตามอัตลักษณ์ที่ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นหรือไม่ก็ได้เช่นกัน

สอดคล้องกับการศึกษาอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง ที่ได้ถูกนำเสนอถึงการ ประดิษฐ์สร้างภาพลักษณ์ แต่เป็นการศึกษาในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับผลงานการศึกษาวิจัย ในข้างต้น โดยเป็นการประดิษฐ์สร้างภาพ หรือสื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางด้านบวกให้ เกิดขึ้นกับวิชาชีพเกสัชกร จากภาพลักษณ์ภายนอก ไม่ว่าจะด้วยการแต่งกายที่สวมใส่เสื้อ กราวด์สีขาวดูสะอาดตา บุคลิกสง่าใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส สื่อถึงจิตใจที่มีเมตตาโอบอ้อมอารี พุ่มเทเพื่อการช่วยเหลือผู้ป่วย นอกจากนี้ภาพลักษณ์ของเกสัชกรหญิงได้สื่อ หรือนำเสนอไป ถึงหน้าที่การงานของเกสัชกรที่สะท้อนให้เกิดความเข้าใจในผลประโยชน์และค่าตอบแทน หรือรายได้ที่ได้รับจากการทำงาน แต่ภาพลักษณ์ดังกล่าวที่ปรากฏ และสร้างความเข้าใจให้ เกิดขึ้นกับบุคคลภายในสังคมนั้น มิอาจจะสื่อหรือนำเสนอถึงอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงตาม ปรากฏการณ์ความเป็นจริงได้ทั้งหมด เนื่องจากอัตลักษณ์ได้ถูกทับซ้อนด้วยมิติของความ หลากหลาย และเป็นพลวัต ทั้งในแง่ของการถูกกดทับจากวาทกรรมต่างๆ ซึ่งได้รวมไปถึง การกดทับจากกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ประดิษฐ์ ที่นับว่าเป็นส่วนหนึ่งในชุดของวาท กรรม กล่าวคือเป็นวาทกรรมที่ประดิษฐ์สร้างภาพลักษณ์และความเข้าใจให้กับวิชาชีพเกสัช

กร จึงเป็นผลให้คนภายในสังคมต่างเกิดมุมมอง และความเข้าใจต่อวิชาชีพเภสัชกรไปในทิศทางเดียวกัน

จากการถูกประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของปัจเจก หรือกลุ่มคนนั้น สามารถเชื่อมโยงได้กับวาทกรรมต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคม และมีผลต่อการกำกับ หรือเป็นเงื่อนไขของการก่อรูปอัตลักษณ์ ดังที่ Foucault (อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญสุกุล 2548, 42) พยายามอธิบายวาทกรรมจากภาพเขียน Las Meninas โดยชี้ให้เห็นความซับซ้อนของการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ระหว่างผู้ถูกศึกษากับผู้ศึกษาซึ่งกล่าวได้ว่าวาทกรรมเป็นตัวกำหนดจัดวางตำแหน่งของตัวประธาน และวาทกรรมเป็นเรื่องของการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power Relations) และสะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการ และตำแหน่งต่างๆ ที่ยึดโยงอยู่กับสิ่งเหล่านี้ ซึ่งความสามารถที่จะใช้วาทกรรมจึงสะท้อนให้เห็นอำนาจในการควบคุมของความรู้เฉพาะด้าน และมีนัยว่าวาทกรรมได้ถูกใช้ในความสัมพันธ์ที่มีกับมนุษย์คนอื่นๆ ที่ไม่มีอำนาจควบคุม และไม่มีข้ออ้างอันชอบธรรมในการครอบครองความรู้ต่างๆ (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 77) ทั้งนี้อำนาจของเภสัชกรหญิง ก็นับว่าเป็นอำนาจควบคุมบงการจากวาทกรรมเฉพาะด้าน ที่ซึ่งสามารถควบคุม บงการกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านั้น ไม่ว่าจะป็นกลุ่มคนไข้ที่เข้ารับการรักษา หรือกลุ่มคนที่เป็นลูกค้าของร้านยา เป็นต้น

ในงานการศึกษาอัตลักษณ์ภายใต้วาทกรรมของชาวปกากะญอที่บ้านวัดจันทร์ของ Hayami (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 219) ในกรณีดังกล่าวได้ศึกษาถึงอัตลักษณ์ภายใต้วาทกรรมที่มีนัยของการสร้าง หรือการผลิตความหมาย เพื่อสร้างความจริงในการกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยการนิยามความสัมพันธ์ขึ้นใหม่ หรือปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจเดิม ในกรณีการศึกษาเรื่อง “กะเหรี่ยงกับความเป็นไทย” ได้พบว่าชาวปกากะญอได้ค้นร่นต่อสู่ผ่านการสร้างวาทกรรม โดยการนิยามความหมายของความเป็นไทยใหม่ขึ้นมา เพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับคนไทย และนอกจากนี้ในงานการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) กับสตรี สะท้อนให้เห็นถึงการผลิตสร้างอัตลักษณ์ โดยเริ่มตั้งแต่คำนิยามอัตลักษณ์ คือสิ่งที่ทำให้เรารับรู้ว่าเราคือใคร และเราจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร ตัวอย่างในประโยคที่ว่า “ผู้ชายเป็นข้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นข้างเท้าหลัง” ได้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของการสร้างอัตลักษณ์ กล่าวคือถ้าเราเป็นผู้หญิงเราก็คือข้างเท้าหลัง เราควรจะได้มี “ผู้ชาย” เป็นผู้นำทาง และเราไม่ควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องการตัดสินใจสำคัญๆ ทั้งนี้อัตลักษณ์จะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่กำหนดทางเดินให้แก่คนเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา (Difference) ส่วนใหญ่แล้วอัตลักษณ์จะถูกกำหนดโดยความ

แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น เด็กผู้หญิงจะเล่นตุ๊กตา เด็กผู้ชายจะเล่นปืน (กาญจนา แก้วเทพ 2549, 134)

นอกจากนี้ นักคิดร่วมสมัยบางคนเห็นว่า การยอมรับการถูกกำหนด หรือความไม่มีเอกภาพ มิได้เป็นการปฏิเสธลักษณะแบบฉบับเฉพาะตัวของปัจเจก Barker (อ้างถึงในอภิญา เพ็ญพสุกุล 2548, 94) กล่าวว่าการถูกกำหนด มิได้ทำให้คนกลายเป็นหุ่นยนต์ มนุษย์เลือกและจำต้องเลือกเสมอภายใต้กรอบต่างๆ ที่ถูกกำหนด ทั้งนี้การเลือกของมนุษย์ในแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่าง และแปลกแยกกันไป โดยมนุษย์จะแสวงหาโน้ตชนที่เป็น “ตัวเชื่อม” หรือ “รอยต่อ” (Mesiation) ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดให้มนุษย์เกิดการเลือกตัดสินใจในการกระทำต่างๆ ซึ่งการแสวงหาตัวเชื่อม หรือรอยต่อดังกล่าวได้เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ ที่เป็นการแสวงหาตัวเชื่อมในกระบวนการปะทะ ประสานระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม ดังในการศึกษาอัตลักษณ์ในครั้งนี้ได้นำตัวเชื่อมหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากคือ practice หรือ “ปฏิบัติการ” มาใช้ในการศึกษา โดยเป็นการมุ่งเน้นการกระทำในชีวิตประจำวันที่อาจดูเป็นการกระทำที่เหมือนไม่มีนัยสำคัญแต่อย่างใด แต่ได้เป็นประเด็นศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อชี้ให้เห็นถึงที่มาของความแตกต่างในอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมทางศาสนา หรือมีฉะนั้นก็เป็นสิ่งที่สังคมจัดให้เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ นอกจากนี้ได้รวมไปถึงสิ่งที่เป็นพฤติกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นความเคยชินในชีวิตประจำวัน เช่น การหักท่ายกัน หรือกิริยาท่าทาง เป็นต้น

อัตลักษณ์ของบุคคลที่ปรากฏในปฏิบัติการชีวิตประจำวันนั้น เป็นรูปแบบการกระทำที่มีลักษณะของการทำไปโดยไม่ตระหนัก หรือตั้งคำถามว่าอะไรกันแน่ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเรา (Taken-for-granted-manner) การกระทำหลายๆ อย่างเป็นผลของ “ความเคยชิน” (Routine) ซึ่งเป็นเสมือนหางเสือ หรือเข็มทิศที่กำกับอากัปกริยาทางกาย และแนวโน้มของอุปนิสัยในชีวิตประจำวัน แต่เราทำได้ทำไปอย่างเป็นธรรมชาติ และไม่ตั้งคำถามถึงกรอบเบื้องหลังพฤติกรรมนั้นๆ มันจึงทำให้เราไม่ได้มองการกระทำของตนจากมุมกววิสัย หรือกระโดดออกมานอกกรอบคิด และค่านิยมของสังคม ในอีกด้านหนึ่งช่วยให้เราสะดวกขึ้นในการใช้ชีวิต เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใหม่ๆ คนจะดึงความเคยชินจากประสบการณ์เก่ามาเป็นทุนในการช่วยเหลือจัดการตีความเหตุการณ์ใหม่ๆ นั้น (รัตนา โดสกุล 2548, 117)

จากที่กล่าวในข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการศึกษาการกระทำในชีวิตประจำวันทำให้เห็นถึงการปะทะสังสรรค์ของสิ่งที่สังคมกำหนดให้ โดยเป็นกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมต่างๆ ที่มีผลกับการตัดสินใจเลือกกระทำของปัจเจก ฉะนั้นการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในชีวิตประจำวันก็เช่นกันได้แอบแฝงไว้ด้วยนัย หรือความหมายบางอย่างที่เป็นผลสืบ

เนื่องมาจากค่านิยม วัฒนธรรม และสังคม เช่นบุคลิกท่าทางในการปฏิบัติงานของเภสัชกรนั้น ได้แฝงไว้ด้วยอุดมการณ์ของวิชาชีพ ที่มุ่งมั่นในการช่วยเหลือคนป่วย นอกจากนี้ในพื้นที่ของการทำงานแล้วนั้น ภายในพื้นที่ของเรื่องส่วนตัวก็ได้แฝงไว้ด้วยนัยบางอย่างด้วยเช่นกัน เช่น ในพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเภสัชกรหญิงที่ไม่บริโภคเนื้อวัว ได้แฝงไว้ด้วย วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่นับถือบูชาเจ้าแม่กวนอิม จากที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็น ได้ว่า ในทุกการกระทำย่อมมีความหมายแอบแฝงซ่อนเร้นไว้ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ ก็ ตาม

ประเด็นของ Practice หรือปฏิบัติการนั้น ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ หรือ สถานการณ์เฉพาะที่เป็นบริบทของการกระทำเป็นอย่างมาก เนื่องจากปฏิบัติการเกิดขึ้นในมิติ เวลา และสถานที่ที่เฉพาะเจาะจง และยังคงมองถึงสถานการณ์เฉพาะ ในฐานะของตัวเชื่อม ระดับการวิเคราะห์มหภาคกับจุลภาค และเป็นลักษณะสำคัญของการกระทำ และการรับรู้โลก ของคนในชีวิตประจำวันนั้น เพื่อนำไปสู่รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันที่เปิดกว้าง สด มีชีวิตชีวา ไม่ตายตัว และยืดหยุ่นได้ รวมถึงมองเห็นการต่อรองของปัจเจกภายใต้เงื่อนไขของ สภาพแวดล้อมตัวเขา ส่วนกฎเกณฑ์ และค่านิยมทางสังคม แม้จะสำคัญยิ่งในฐานะคลังของ ประสบการณ์ที่เป็นเหมือนเครื่องนำทาง แต่การกระทำ และปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ไม่ เพียงสนองรับกฎเกณฑ์เหล่านั้น หากยังทำให้กฎเหล่านั้นมีชีวิต มีรูปธรรมขึ้นมา (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2548 , 103)

การสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงภายใต้บริบทของสังคมเมืองนั้น ได้แฝง ไว้ด้วยความตระหนักและเข้าใจในสภาพพื้นที่ ที่ประกอบด้วยความหลากหลายในด้านต่างๆ โดยภายในพื้นที่แต่ละส่วนย่อมมีความหลากหลายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ของ เภสัชกรหญิงก็ย่อมจะมีความแตกต่างกันไป โดยแปรเปลี่ยนให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ กลุ่มคน และบริบทของพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ความเข้าใจ ความรู้สึก หรือประสบการณ์ที่ ได้รับมาจากในแต่ละพื้นที่นั้น ก็ย่อมจะมีผลต่อการตีความ ทำความเข้าใจ หรือความรู้สึกนึก คิดของเภสัชกรหญิง เพื่อประมวลผลก่อนการเลือกสร้างอัตลักษณ์ภายในพื้นที่ต่างๆ และใน การสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล ได้เกิดจากการแอบแฝงมาอย่างแบบยลของกระบวนการ ที่อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) กลายมาเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (Social or Public Identity) และกระบวนการที่สังคมหล่อหลอมอัตลักษณ์ปัจเจกขึ้นมา โดยนำเสนอให้เห็น กระบวนการที่เก็บซึมซับเอาค่านิยมจากสังคมผ่านกระบวนการการจัดเกล้าจากพ่อแม่ หรือ โรงเรียน (Appropriation) กระบวนการที่ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ ถูกผนวกเข้ามาใน โลก “ส่วนตัว” ที่ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนบุคคลก่อตัวเป็นรูปร่างขึ้น (Transformation) จะเห็นได้ว่า

กระบวนการดังกล่าว นับเป็นส่วนที่ปัจเจกถูกกำหนดการสร้างอัตลักษณ์จากสังคม และด้านที่ปัจเจกเลือกให้ความหมาย และกระทำภายในกรอบที่ถูกกำหนดให้ด้วย

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดอัตลักษณ์ จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ของบุคคลมิใช่สิ่งที่สามารถเกิดได้ขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากบริบทแวดล้อมทางสังคม หรือความสัมพันธ์ของกลุ่มคน อาจเป็นการกดทับบีบบังคับให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์เพื่อเป็นการโต้ตอบต่อสิ่งที่เข้ามาปะทะ หรือพลวัตภายในสังคม นอกจากนี้ นฤพนธ์ (2545) ได้กล่าวถึงความเป็นพลวัตว่าเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อน ในลักษณะที่สามารถปรับเปลี่ยนสลับกันไปมาเสมอ และไม่ยึดติดกับลักษณะใดลักษณะหนึ่งอย่างตายตัว (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 4) ดังนั้นการทำความเข้าใจในแนวคิดอัตลักษณ์ จึงเป็นการพยายามที่จะค้นหาความเป็นตัวตนที่แท้จริงของบุคคล มีความเหมือน หรือแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไร อีกทั้งทำความเข้าใจในตัวตนของบุคคลในแง่ที่ว่าบุคคลทุกคน ล้วนมีความหลากหลาย ซับซ้อนภายในตัวตน จึงทำให้ความเป็นตัวตนของบุคคลมีความแตกต่างกันไป สามารถแปรเปลี่ยน เลื่อนไหล หรือเคลื่อนไหวตามเงื่อนไขที่มีความเชื่อมโยงต่อการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล จึงทำให้อัตลักษณ์ของบุคคลนี้อาจมีลักษณะเฉพาะได้

ในงานการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้นำแนวคิดอัตลักษณ์มาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเลือกและสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงที่มีความหลากหลายและซับซ้อน ทั้งนี้ในการสร้างอัตลักษณ์ท่ามกลางบริบทของสังคมเมืองที่รายล้อมด้วยพลวัตนั้น จึงเป็นผลให้การสร้างอัตลักษณ์ จำเป็นจะต้องมีการเชื่อมโยงอัตลักษณ์เข้ากับกลุ่มคนอื่น และบริบทพื้นที่นั้นๆ เช่น อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงที่แสดงต่อผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวภายในโรงพยาบาล อัตลักษณ์ที่แสดงออกมาในลักษณะเป็นการซักถาม ถามไถ่อาการเจ็บป่วย หรือภายหลังการรับประทานยาตามระยะเวลาที่กำหนด และหากเป็นอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงที่แสดงต่อผู้ป่วยที่รอรับยานั้น อัตลักษณ์ที่ปรากฏมีลักษณะเป็นการชี้แจงวิธีการใช้ยา ข้อควรระวังในการใช้ยา หรือการดูแลรักษาร่างกาย จากอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงดังกล่าวมานี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายซับซ้อนภายในบุคคลภายใต้การกำกับของกลุ่มคน และบริบทของพื้นที่ ซึ่งสามารถจะเกิดการผันแปรไม่หยุดนิ่งตายตัว และมีการเคลื่อนไหวไปตามแต่ละพื้นที่

2.2 อำนาจของความสัมพันธ์

“อำนาจ” หรืออำนาจของความสัมพันธ์นั้น ได้ปรากฏขึ้นควบคู่กับความสัมพันธ์ทางสังคม และผูกโยงเข้ากับความหมายของสรรพสิ่งต่างๆ โดยสะท้อนให้เห็นได้จากการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ภายในสังคม ทั้งนี้อำนาจได้ปรากฏแทรกซึมอยู่ภายในสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม หรืออุดมการณ์ของคนในสังคม ตั้งแต่ในจุดที่ใกล้ตัวจนกระทั่งในจุดที่ไกลตัวออกไป ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม ซึ่งได้ปรากฏทั้งในปริภูมิที่เป็นชีวิตในพื้นที่ส่วนตัว และชีวิตในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้อำนาจได้กระจายอยู่รอบตัวมนุษย์ในสังคม ทุกคนล้วนแล้วแต่มีส่วนในการสร้างอำนาจผ่านการตีความวาทกรรมเรื่องอำนาจ และเป็นผู้ใช้อำนาจในทางใดทางหนึ่ง รวมทั้งเป็นผู้รับผลของอำนาจ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมของใครกับใคร และอย่างไรในแต่ละสถานการณ์

ความสัมพันธ์ทางสังคมของเกสซ์กรหญิงนั้น อำนาจได้เข้ามามีส่วนในการกำกับการแสดงออกต่อความสัมพันธ์ทางสังคม หรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนภายในพื้นที่ต่างๆ ฉะนั้นจึงมีอาจแยกอำนาจออกจากพื้นที่ของความสัมพันธ์ได้ ทั้งนี้ในการศึกษาและทำความเข้าใจในแนวคิดอำนาจ หรืออำนาจของความสัมพันธ์ นับได้ว่าเป็นการขยายการรับรู้ถึงความซับซ้อนของบทบาท และธรรมชาติของชีวิตการเมืองในชีวิตทางสังคมของมนุษย์ อันก่อให้เกิดแนวทางใหม่ๆ ในการทำความเข้าใจกระบวนการทางการเมือง โดยที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสถาบัน หรือองค์การการเมืองการปกครองที่เป็นศูนย์กลาง หากแต่แนวคิดอำนาจ ได้แปรเปลี่ยน เคลื่อนไหว ย้ายตำแหน่งแห่งที่ของประเด็นความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจออกจากโครงสร้างที่เป็นทางการให้มาอยู่ในปริภูมิ หรือพื้นที่ และกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นอาณาบริเวณพื้นที่ที่ไม่ถือว่าเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่เป็นทางการ เพราะความเชื่อที่ว่าการเมืองได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนไปเสียแล้ว (รัตนา โตสกุล 2548, 5) จากที่กล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่าอำนาจของความสัมพันธ์ มีพลวัต และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปมาอย่างมากมาย ส่งผลให้นักคิดบางส่วนในกระแสหลังทันสมัยเชื่อกันว่าความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันมีเรื่องอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง

ในกระแสของการโยกย้ายแนวคิดอำนาจของความสัมพันธ์ออกจากศูนย์กลางการเมืองการปกครอง หรือสถาบันทางการเมืองนั้น Foucault (อ้างถึงใน อภิญญา เฟื่องฟูสกุล

2546, 51) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ส่งเสริมกระแสของการรื้อถอนสารัตถะของปัจเจกภาพ โดยอำนาจของความสัมพันธ์สามารถพังทลายความเป็นมายาคติของปัจเจกภาพ กล่าวคือสามารถทำให้เห็นว่าความเป็นปัจเจกเป็นผลของวาทกรรม (Discourse) และปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice) คำว่าวาทกรรมได้หมายถึงการผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึงการผลิตชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติทางสังคม ดังจะเห็นได้จากการแสดงบทบาทเป็นผู้ชายกับผู้หญิง ผู้ปกครองกับเด็ก ครูกับนักเรียน หมอกับคนไข้ มิได้เล่นตามบทบาทหน้าที่ที่สังคมกำหนดมาให้เท่านั้น แต่ทว่าความหมายต่างๆ ที่ถูกสร้างเพื่ออธิบายบทบาทของเขาเหล่านี้ ไม่ว่าจะพวกเขาจะแสดงบทบาทอะไรก็ตาม ล้วนแล้วแต่อยู่ในสถานะของการต่อรองอำนาจ และการช่วงชิงการควบคุมนิยามความหมายของความจริงในเรื่องนั้นๆ

ดั่งกรณีการศึกษาวาทกรรมทางการแพทย์ และรูปแบบในการกักขังสอดส่องตรวจตราเรือนร่าง และครอบงำความคิดมนุษย์ Foucault (อ้างถึงใน เศษฐา พวงหัตถ์ 2548, 83) ได้อธิบายปฏิบัติการของอำนาจ โดยชี้ให้เห็นถึงพลังของอำนาจในวาทกรรม และปฏิบัติการในบริบทลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในทุกที่ของความสัมพันธ์ทางสังคม และแสดงออกในภาคปฏิบัติการในแต่ละสนาม (Site) และบริบทของเรื่องอำนาจมาจากทุกทิศทางรอบๆ ตัวเรา รวมทั้งมาจากตัวเราเองด้วย ดังนั้นอำนาจจึงไม่มีหนึ่งเดียว แต่มีรอยปริแตก แยกย้าย ลื่นไหล ต่อรอง ขัดขืน ต่อต้าน ร่วมมือ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทเป็นสำคัญ ทั้งนี้จากวาทกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่มีอย่างแนบแน่นกับความรู้ (Knowledge) โดยผลที่ได้จากความเชื่อมโยงกันระหว่างอำนาจ และความรู้ปรากฏให้เห็นในลักษณะของความสามารถ และกิจกรรมรูปแบบใหม่ๆ ให้กับปัจเจกบุคคล ร่างกายที่ถูกทำให้เชื่อ หรืออยู่ในโอวาท (Docile Bodies) ซึ่งถูกสร้างขึ้นมา โดยการสร้างวินัยในชีวิตประจำวัน หรือปฏิบัติการเรื่องเพศที่ถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ รวมถึงอัตลักษณ์ที่ถูกผลิตผ่านวาทกรรมใหม่ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศล้วนแสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการใช้อำนาจ

เช่นเดียวกันกับการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิง นับว่าอำนาจที่ได้ปรากฏและมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์กับคนไข้นั้นเป็นวาทกรรมบนรากฐานความเชื่อมโยงระหว่างอำนาจและความรู้ เนื่องจากวาทกรรมไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้โดยปราศจากการค้ำจุนของอำนาจ และในทางกลับกันอำนาจก็ไม่สามารถสถาปนาตนเองได้หากขาดซึ่งวาทกรรมในการสร้างชุดความรู้ เพื่อให้เกิดการครอบงำ และตกอยู่ภายใต้อำนาจที่พร้อมจะกระทำตามในสิ่งต่างๆ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าอำนาจ วาทกรรม และความรู้ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่กระทบไปมาระหว่างกัน อย่างไรก็ตามอำนาจมิได้เป็นเงื่อนไขของการเกิดขึ้น และ

การดำรงอยู่ของความรู้ หากแต่อำนาจเป็นผู้ผลิตสร้างองค์ความรู้ และในทางกลับกันนั้น ความรู้ที่ได้ถูกผลิตสร้างขึ้นมาก็จะเข้าไปทำหน้าที่รับรองอำนาจดังกล่าวให้สามารถยึดครองพื้นที่ เบียดไล่ หรือแย่งชิงพื้นที่จากอำนาจที่แตกต่าง และนอกเหนือไปจากตน ดังนั้นอำนาจและความรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกัน มิได้อิสระแยกออกจากกันแต่อย่างใด (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร 2540, 25)

นอกจากอำนาจของวาทกรรมสามารถสร้างผลในเชิงลบให้เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลโดยนำมาซึ่งการครอบงำ การกดทับ หรือตีตราให้กับกลุ่มคน ดังในงานการศึกษาวิจัยเรื่อง *Redefining Nature : Karen ecological Knowledge and the Challenge to the Modern Conservation Paradigm* ซึ่งเป็นผลงานของ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี โดยเป็นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาในแนววิพากษ์ถึงอุดมการณ์ ที่เป็นกระแสหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในสังคมไทยและปฏิกริยาตอบโต้จากชุมชนชาวกระเหรี่ยงและความรู้ท้องถิ่นของพวกเขาเกี่ยวกับระบบนิเวศน์ ซึ่งเป็นการให้ภาพการประชันความหมายของความรู้ท้องถิ่น (Local Knowledge) กับศาสตร์ (Sciences) ในการกำหนดนโยบาย และทิศทางในด้านการอนุรักษ์จัดการทรัพยากรธรรมชาติในสังคมไทย อำนาจของความเป็นศาสตร์ก่อให้เกิดการกดทับ และการเบียดขับความรู้ท้องถิ่นที่คนในท้องถิ่นใช้ในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรชุมชนของพวกเขา โดยที่คนกระเหรี่ยงก็ไม่สามารถที่จะเป็นที่ยอมรับ และถูกเบียดขับด้วยวาทกรรมของศาสตร์ และนโยบายภาครัฐ ที่เป็นกระแสหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรในประเทศไทย (รัตนา โดสกุล 2548, 5)

การศึกษาเรื่องอำนาจในรูปแบบใหม่ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปภายในสังคมนั้น สามารถ สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของนิยาม และการปฏิบัติกรของอำนาจในพื้นที่สนามต่างๆ และแสดงให้เห็นถึงอำนาจที่เป็นทางเลือกให้กับอำนาจของอธิปไตย หรือกษัตริย์ โดยอำนาจแบบนี้สามารถสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปของอำนาจรัฐ หรืออำนาจของชนชั้น ซึ่งได้ถูกใช้เป็นระยะๆ จากข้างบนพุ่งตรงดิ่งลงมาข้างล่าง ผู้กระทำที่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งอำนาจในลักษณะดังกล่าวนี้ได้มีทิศทางที่ตรงข้ามกับอำนาจรูปแบบใหม่ ซึ่งมีอยู่อย่างต่อเนื่องแพร่กระจายไปทั่ว และมีลักษณะเฉพาะแต่ละแห่ง (Localized) อำนาจที่แพร่กระจายอยู่ทั่วทุกแห่งภายในสังคม ทั้งนี้ Foucault (อ้างถึงใน เศษฐา พวงหัตถ์ 2548, 80) ได้ให้ความสนใจในเรื่องของกระบวนการที่ Subject ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากการใช้อำนาจกล่าวคือ ปังเจกบุคคลในบริบททางสังคมเฉพาะแห่ง ได้รับผลกระทบจากความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ปรากฏภายในสังคมในรูปของอัตลักษณ์ส่วนตัว ทศนคติ และความเชื่อที่มีอยู่เดิมได้อย่างไร หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเทคนิคของอำนาจในการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ปังเจกภายในวาทกรรม (อภิญา

เพื่อฟูฟูด 2546, 52) สอดรับกับกับแนวทางของสตรีนิยมคือ การใช้อำนาจบนร่างกายของผู้หญิงที่เรียกว่า “การเมืองเรื่องร่างกาย” (Body Politics) (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 122)

การใช้อำนาจบนร่างกายของผู้หญิงนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นได้จากประเพณีการรัดเท้าของผู้หญิงจีนในยุคโบราณ การบังคับให้สวมใส่เสื้อผ้า หรือใช้ผ้าปิดบังใบหน้าของผู้หญิง ตลอดจนการทบตีผู้หญิง ไปจนกระทั่งถึงประเด็นที่อาจจะเริ่มมองได้ยากขึ้น ดังเช่นกรณีการใช้อำนาจ (เงิน) บังคับให้ผู้หญิงแก้ผ้าถ่ายรูปนู้ด หรือกรณีที่เป็นการใช้อำนาจอย่างแบบขลแฝงเร้นได้อย่างมากมาย กล่าวคือแฟชั่นบังคับให้ผู้หญิงมีรูปร่างอ้วนผอม หรือผิวขาวดำในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้ประเด็นที่กลุ่มสตรีนิยมสนใจศึกษาเรื่องการเมืองกับร่างกายมากที่สุด คือ กรณีของการถ่ายรูปนู้ด แม้ว่าเมื่อพิจารณาโดยผิวเผินการถ่ายรูปนู้ดดูเหมือนจะเป็นเรื่องของเพศ แต่แท้จริงแล้วนั้นการถ่ายรูปนู้ดเป็นเรื่องการใช้อำนาจบนร่างกายของสตรีมากกว่า โดยเป้าหมายของการถ่ายรูปนู้ดก็เพื่อบังคับให้ผู้หญิงถูก “จ้องมอง” (Gaze) ซึ่งเป็นรูปแบบปฏิบัติการการใช้อำนาจที่สำคัญจากสายตาแบบผู้ชาย (กาญจนา แก้วเทพ 2549, 122)

ปริมณฑลที่อำนาจแสดงตัวตนในสังคมมีความหลากหลายและกระจายไปหลายทิศทาง ดังในงานวิจัยของ สายพิณ สุพุทรมงคล (2545, 13) สะท้อนภาพอำนาจและการต่อต้านชัดเจนในสถาบันหลักที่เป็นทางการ เช่น ลูก ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง คนกับลูก : อำนาจและการต่อต้านชัดเจน โดยพิจารณาอำนาจและการต่อต้านชัดเจนของผู้ต้องขังหญิงมุสลิมในคุกที่ไม่ยอมงานต่ออำนาจอย่างสิ้นเชิง ใช้แนวทางการวิเคราะห์เรื่องอำนาจของฟูโกต์เป็นหลัก และได้ต่อยอดข้อเสนอของ Foucault ที่ว่า ไม่เคยมีอำนาจเบ็ดเสร็จตายตัวในโลกใบนี้ แม้คุกและการลงทัณฑ์ก็ไม่อาจสยบการต่อต้านชัดเจนของคนได้ นอกจากนี้ในการศึกษาของ วิภาส ปรัชญาภรณ์ (2544) ที่ได้สนใจตัวตนของคนธรรมดาสามัญที่เรียกกันว่า ช่างไม้ ในเรื่อง ช่างไม้ : ความรู้และตัวตน เขาเสนอว่าตัวตนของช่างไม้เป็นสิ่งที่หลากหลาย ถูกสร้าง นิยาม และเลือกแสดงออกภายใต้เงื่อนไขบางอย่างในระบบความสัมพันธ์ ทั้งภายในชุมชนปฏิบัติของช่างเองกับโลกภายนอก กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะนี้มีลักษณะเป็นพลวัตที่ดำเนินไปอย่างมีรูที่สิ้นสุด จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าไม่ว่ากลุ่มคนใดจะเป็นกลุ่มชนชายขอบหรือไม่ ก็ล้วนแต่สัมพันธ์กับอำนาจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งสิ้น (อ้างถึงใน รัตนา โดสกุล 2548, 120)

ทั้งนี้อำนาจของความสัมพันธ์นั้น ได้ปรากฏอยู่ในทุกพื้นที่ทางสังคม โดยอำนาจไม่ได้เป็นสมบัติของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อำนาจเป็นได้ทั้งของคนจนและคนรวย เป็นได้ทั้งของผู้อ่อนแอและผู้เข้มแข็ง อำนาจเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการในการสร้างระบบควบคุมทางสังคม และการ

ผลิตวัฒนธรรมอำนาจ รูปแบบการใช้กำลัง ระบบและความรุนแรง ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตของประดิษฐ์กรรม หรือการสร้างทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ในทางกลับกันการใช้กำลัง บังคับ และความรุนแรงก็เป็นสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จากการทบทวนเอกสารต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แนวคิดเรื่องอำนาจ (Power) การครอบงำ (Domination) และอำนาจอันชอบธรรม (Authority) ซึ่งยังไม่ได้มีความหมายที่เป็นสัจจะหนึ่งเดียวโดยสมบูรณ์ในตัวเอง หากแต่มีลักษณะของความหมายที่แยกย้าย มีการขยายความโดยการตีความของกลุ่มคนต่างๆ เพื่อแสดงตัวตน และปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง และมีการผลิตซ้ำ ขยายความ และสร้างขึ้นมาใหม่ๆ เพื่อช่วงชิงซึ่งความหมายนำในการอธิบายอยู่ตลอดเวลา (รัตนา โตสกุล 2548, 7)

อำนาจเป็นแง่มุมหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่สามารถรับรู้ และซึมซับความหมายของอำนาจไว้ได้โดยปริยาย โดยมนุษย์ทั่วไปรู้จักและคุ้นเคยกับคำว่า อำนาจ ผ่านการปฏิบัติ และประสบการณ์ในชีวิตจริงของเขา แต่ยากที่พวกเขาจะอธิบายเรื่องราวและตรรกะของแนวคิดเรื่องอำนาจให้ชัดเจนอย่างเป็นระบบ หรือสรุปเป็นความคิดเชิงนามธรรม (ไชยรัตน์ เจริญสิน โสภาร 2548, 41) ฉะนั้นความหมายของอำนาจที่เป็นข้อสรุปสากล เป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นนามธรรมแบบตายตัวหนึ่งเดียวจึงยังไม่มี และอาจจะหาไม่พบเลยก็เป็นไม่ได้ เนื่องจากความหมายของอำนาจอยู่ในกระบวนการของการประชันกันทางความคิด (Contested Views) เป็นสิ่งที่ถูกสร้าง ผลิตซ้ำ และตีความใหม่ๆ โดยกลุ่มต่างๆ ในสังคมอยู่ตลอดเวลา จากที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของการตีความฐานคิดเรื่องอำนาจ ในขณะที่เดียวกันได้มีการมองว่าอำนาจเป็นพลัง หรือความสามารถที่จะกระทำการให้บรรลุตามที่ตั้งใจไว้ แม้จะได้รับการต่อต้าน ชัดขึ้น ปรากฏในลักษณะที่เป็นพฤติกรรม และกลไกของฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่าส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของฝ่ายที่มีอำนาจน้อยมากกว่า จัดเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เสมอภาคกัน ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ก่อให้เกิดพลังผลักดันที่จะนำไปสู่การชัดเจน และการต่อต้านระหว่างผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์นั้น (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 83-85)

นอกจากนี้อำนาจได้มีความซับซ้อนมากขึ้นในอีกแง่มุมหนึ่ง โดยพิจารณาว่าอำนาจไม่เพียงแต่เป็นศักยภาพที่จะกระทำให้บรรลุตามประสงค์ แต่ยังหมายรวมถึงการได้รับสิทธิที่จะกระทำ (Right to Act) ไว้ด้วย อำนาจในความหมายนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสังคมที่มีความชอบธรรมรองรับ หรือกล่าวได้ว่าเป็นอำนาจแบบชอบธรรม (Legitimate Power) นอกจากการอธิบายความหมายเรื่องอำนาจข้างต้นแล้ว ยังมีการพิจารณาอำนาจในความหมายเชิงศักยภาพ โดยเน้นมุมมองอำนาจในฐานะที่เป็นทรัพยากรของมนุษย์และสังคม

(รัตนา โตสกุล 2548, 68) รวมถึงพิจารณาอำนาจในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ ความหมายของอำนาจยังได้รับการพิจารณาในฐานะที่เป็นวาทกรรมของความจริง ความรู้ทางสังคม และการเมืองชนิดหนึ่งที่มีภาคปฏิบัติการของอำนาจ (อานันท์ กาญจนพันธ์ 2548, 78)

นิยามคำว่า “อำนาจ” โดยทั่วๆ ไปในความหมายว่าเป็นความสามารถในการ ดำเนินการเพื่อทำให้บรรลุเป้าหมาย และได้นิยามความหมายของอำนาจทางสังคม (Social Power) ว่ามีองค์ประกอบสองส่วนที่เกี่ยวข้องกัน องค์ประกอบแรกเป็นอำนาจเหนือกว่าของ ฝ่ายหนึ่งกระทำกับอีกฝ่ายหนึ่ง องค์ประกอบที่สองเป็นพลังอำนาจที่เกิดจากการรวมกลุ่มของ ผู้คนแล้วสามารถใช้พลังอำนาจร่วมกันในการจัดการเอาชนะฝ่ายที่สาม หรือเอาชนะ ธรรมชาติได้ ดังนั้นกล่าวโดยสรุป อำนาจทางสังคม ด้านหนึ่งก็คือการครอบงำ ส่วนอีกด้าน หนึ่งก็คือ พลังกลุ่ม ในรูปของการรวมตัวเป็นองค์กรทางสังคมเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ทั้งนี้ ในการที่จะเข้าใจ และเข้าถึงในความหลากหลายของกลุ่มคนได้นั้น จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจ ในทฤษฎีปฏิบัติการของ Bourdieu (อ้างถึงใน เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 98) โดยการ อธิบายความสัมพันธ์ของ โครงสร้างหรือกฎเกณฑ์ของการปฏิบัติทางสังคมที่ปรากฏอยู่ใน สังคม และมนุษย์ผู้กระทำการที่มีความคิด มีเหตุผล และมีอิสระในการตัดสินใจกระทำการใน ระดับของประสบการณ์ที่แสดงออกในวิถีชีวิตประจำวัน

ดังนั้น Bourdieu ได้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจการปฏิบัติการ ในทั้งสองระดับ คือ โครงสร้าง และมนุษย์ผู้กระทำการ (ทั้งระดับปัจเจกและกลุ่ม) โดยเชื่อว่า ระบบโครงสร้างสังคมมีพลังอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ และเชื่อว่าอุดมการณ์ ค่านิยมที่เป็นกระแสหลัก ต่างก็ถูกกำกับด้วยความคิดนำ และกลไกอำนาจของชนชั้น ผู้ปกครอง ดังนั้นเราจึงควรให้ความสำคัญว่าระบบมาจากไหน ถูกสร้างและผลิตซ้ำได้อย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และจะพัฒนาไปอย่างไร การตีแผ่ให้เห็นธาตุแท้ของอำนาจ ครอบงำที่มากับการทำงานของระบบสังคม โดยเฉพาะสถาบันการทำงานของกลไกอำนาจที่ อยู่ในระบบ จำเป็นที่ต้องพิจารณาจากความคิด และประสบการณ์ของมนุษย์ (ปัจเจกและ กลุ่ม) ผู้กระทำการที่อยู่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น

จากงานการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” มาใช้ในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของเภสัชกร หญิง และนำมาใช้ในการเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มคนอื่น รวมถึงพื้นที่บริบทสังคมเมือง เพื่อสร้าง หรือกำกับบุคคลในการสร้างอัตลักษณ์ให้ปรากฏออกมา ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการดำรง อยู่ในบทบาทของตน ที่สอดคล้องกับกลุ่มคน และตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ เชิงอำนาจมีลักษณะเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการมีอำนาจ และขณะเดียวกันอำนาจก็

เป็นสภาวะ หรือเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสามารถที่จะเคลื่อนไหวไปตามเงื่อนไขของกลุ่มบุคคล หรือตามบริบทพื้นที่ทางสังคม โดยในการศึกษาครั้งนี้ นำเสนอความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วยการนิยามคำว่า “อำนาจ” เป็นไปในรูปแบบ 2 ลักษณะคือการนิยาม “อำนาจ” เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relations) และการนิยาม “อำนาจ” เป็นวาทกรรมของความรู้ ความจริง ที่มีการปฏิบัติการ (Discursive Practices)

การนิยาม “อำนาจ” เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม อานันท์ กาญจนพันธ์ (2543) กล่าวว่า อำนาจจากมุมมองเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นไปในลักษณะที่ว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการมีอำนาจ และขณะเดียวกันอำนาจก็เป็นสภาวะหรือเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการบังคับการครอบงำ การต่อรอง การขัดขืน การต่อต้าน การช่วงชิง การประชันกันตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นวิถีของระบบความสัมพันธ์โดยพื้นฐานของความสัมพันธ์นั้น นอกจากนี้ Foucault (อ้างถึงใน อภิญา เฟื่องฟูสกุล 2546, 126) ได้นิยามอำนาจว่า เป็นสิ่งที่ไม่ได้ถูกผูกขาดโดยศูนย์กลางอำนาจจากสถาบันอำนาจหลักที่เป็นทางการในสังคม หากแต่ปรากฏอยู่ในทุกที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมและแสดงออกในภาคปฏิบัติการในแต่ละสนาม (Site) และบริบทของเรื่องอำนาจ ทั้งนี้อำนาจมาจากทุกทิศทุกทางรอบๆ ตัวเรารวมทั้งมาจากตัวเราเองด้วย ดังนั้นอำนาจจึงไม่มีหนึ่งเดียว แต่มีการถล่ม ไหล ต่อรอง ขัดขืน ต่อต้านร่วมมือ โดยขึ้นอยู่กับบริบทเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้นำเสนอให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่แปรเปลี่ยนไปจากเมื่อในอดีตที่พื้นที่ของผู้หญิงถูกจำกัดเพียงพื้นที่บ้าน โดยความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างหญิงชาย สะท้อนโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศและพื้นที่ รวมทั้งรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อเรียกร้องช่วงชิงต่อรองให้ได้มาซึ่งสิทธิ บทบาท และความมีตัวตนที่เท่าเทียมกันกับสมาชิกทุกคนภายในสังคม แม้ในปรากฏการณ์ความเป็นจริง การเคลื่อนไหวดังกล่าวอาจมิได้นำมาซึ่งความเท่าเทียมกันก็ตาม แต่นับว่าความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจของผู้หญิงได้ปรับเปลี่ยนบทบาทให้เข้ามามีความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจทางสังคมอยู่บ้างไม่มากก็น้อย

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสตรีเพศ ที่ดำรงอยู่ภายในสภาพของสังคมปัจจุบันที่เสมือนผู้หญิงอยู่ภายในสนามท่ามกลางการต่อสู้ช่วงชิง ดิ้นรนให้ได้มาซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยเป็นไปในลักษณะหลากหลายมิติ ปัจจุบันภาพของผู้หญิงปรากฏภายในสังคม ทั้งในรูปแบบของการเป็นผู้นำ หรือบทบาทในเชิงต่อรองที่เพิ่มมากขึ้น อำนาจดังกล่าวที่ปรากฏนั้น เพื่อการปรับเปลี่ยนบทบาท และ

ความสัมพันธ์มิติต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และในงานการศึกษาครั้งนี้ นับว่าได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของอำนาจ โดยให้นิยามว่าเป็นพลัง หรือศักยภาพในการกระทำการ ซึ่งเชื่อมโยงกับการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยนำเสนอให้เห็นถึงกระทำการต่างๆ ในพื้นที่สาธารณะที่มีศักยภาพได้ทัดเทียมกับผู้ชาย ฉะนั้นเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในบทบาทและการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงภายใต้บริบทสังคมเมือง จึงควรสร้างความเข้าใจในนิยามอำนาจที่ปรากฏขึ้นควบคู่กับการปฏิสัมพันธ์ของเกษตรกรหญิงกับกลุ่มคนอื่น

ทั้งนี้อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงได้เชื่อมโยงกับระบบกลไก โครงสร้าง หรือบริบทแวดล้อมทางสังคม โดยการสร้างอัตลักษณ์จำเป็นต้องเชื่อมโยงให้สัมพันธ์เข้ากับกลุ่มคนต่างๆ ดังนั้นอัตลักษณ์ที่ปรากฏย่อมมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มคน หากเกษตรกรหญิงอยู่ในพื้นที่บ้าน และพื้นที่ในการทำงาน การแสดงออกของอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น ก็ย่อมจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากกลุ่มคนที่ต้องปฏิสัมพันธ์กัน และในการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้นำเสนอให้เห็นในแง่มุมมองการสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายที่เป็นผลอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นนั้นได้เป็นไปในลักษณะที่อยู่ในหน้าที่การปฏิบัติงานทั้งภายใน และภายนอกองค์กร รวมถึงในชีวิตส่วนตัวที่งดเว้นจากหน้าที่การปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้สะท้อนมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในสังคมผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้คนภายในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามโนทัศน์ในการศึกษาเรื่องอำนาจมีพลวัตการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย

2.3 พื้นที่ของปฏิบัติการทางสังคม

“พื้นที่” ในฐานะพื้นที่แห่งปฏิบัติการทางสังคมนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการทางสังคมโดยการวิเคราะห์ผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (Everyday-Life Practices) ของเกษตรกรหญิง เพื่อชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางสังคม ที่ซึ่งเป็นผลให้เกิดการต่อรอง ได้ตอบ หรือสร้างความหมายผ่านการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง รวมถึงชี้ให้เห็นภาพปฏิบัติการในแง่มุมมองต่างๆ ของพื้นที่ ทั้งนี้นำเสนอเพื่อให้เห็นความสำคัญแก่บรรดาพื้นที่ต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้อง และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง เช่น เมือง โรงพยาบาล หรือร้านยา เป็นต้น ฉะนั้นจึงเป็นการศึกษา “พื้นที่”

(Space) โดยตรง แต่มิใช่เป็นการมุ่งศึกษาถึงตัวพื้นที่ หรือสถานที่ในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการศึกษาถึงกระบวนการ ขั้นตอน และรายละเอียดในการผลิต หรือการสร้างพื้นที่เหล่านั้นขึ้นมา รวมไปถึงภาคปฏิบัติการต่างๆ ของพื้นที่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาพื้นที่ในฐานะที่เป็นคำกริยามากกว่าในฐานะที่เป็นคำนาม ซึ่งหมายความว่าเป็นการศึกษาพื้นที่ ในฐานะที่เป็นผู้กระทำและเป็นตัวสร้างเอกลักษณ์ หรือความหมายให้กับกลุ่มของเกษตรกรหญิง และกลุ่มคนอื่นๆ ภายในสังคม

นอกจากนี้ได้ศึกษาถึงพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ซึ่งรวมไปถึงพื้นที่ทางความคิด อุดมการณ์ และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการก่อรูปอัตลักษณ์ภายในพื้นที่ทางกายภาพต่างๆ และมีนัยต่อการจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในสังคม ฉะนั้นการจะนำไปสู่ความเข้าใจในอัตลักษณ์ที่หลากหลาย และเลื่อนไหลที่มีนัยถึงการเคลื่อนไหว เพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือการโต้ตอบการครอบงำนั้น จะต้องหลุดพ้นจากกับดักคู่ตรงข้ามระหว่างโครงสร้างกับผู้ปฏิบัติการ กล่าวคือในความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างกับผู้ปฏิบัติการมีเรื่องความซับซ้อนของอุดมการณ์ แนวคิด และระบบต่างๆ มากมาย แต่ความซับซ้อนเหล่านี้แสดงออกให้เห็นได้ชัดเจนในปฏิบัติการที่กลุ่มคนเลือกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกันภายในบริบทของพื้นที่ต่างๆ อีกทั้งพื้นที่ประจุไว้ด้วยความหมาย (Coded Space) และวิธีการจัดการพื้นที่ที่ได้สะท้อนถึงวิถีคิดที่เรามีต่อพื้นที่ ซึ่งแยกไม่ออกจากการที่ปัจเจกให้ความหมายกับตนเอง และสิ่งต่างๆ

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องพื้นที่ของ Giddens (อ้างถึงใน เศษฐา พวงหัตถ์ 2548, 105) กล่าวถึงพื้นที่ว่าเป็นสถานที่ที่เกิดปรากฏการณ์ (Locale) ซึ่งหมายถึงการใช้พื้นที่ในการกำหนดเงื่อนไขให้กับการกระทำร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ในบ้าน ร้านอาหาร สถานที่ทำงาน ล้วนแต่เป็นตัวอย่างของสถานที่ที่เกิดปรากฏการณ์ โนแจ้งที่เป็นการเชื่อมโยงตำแหน่งแห่งที่ทางกายภาพเข้ากับแง่มุมที่มีความเป็นสถาบันมากขึ้นของชีวิตทางสังคม กล่าวคือ พื้นที่ต่างๆ มิใช่เป็นแค่เพียงพื้นที่ทางกายภาพ (Physical) เท่านั้น ทว่าเป็นพื้นที่ทางสังคม (Social) ที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ของการดำเนินการที่เป็นรูปแบบเฉพาะ รูปแบบต่างๆ ของการยอมรับและสิทธิอำนาจ จากแนวคิดเรื่องพื้นที่ของ Giddens สามารถสะท้อนให้เห็นปฏิบัติการในพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรหญิงภายใต้พื้นที่ทางกายภาพได้เช่นกัน หากตำแหน่งแห่งที่ของเกษตรกรหญิงปรากฏอยู่ภายในพื้นที่ของร้านยา พื้นที่ดังกล่าวก็จะเข้ามาเป็นตัวกำหนด หรือเป็นเงื่อนไขให้เกษตรกรหญิงเกิดการโต้ตอบด้วยการสร้างอัตลักษณ์ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับพื้นที่นั้นๆ

นอกจากนี้ Giddens ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเวลา (Time) ซึ่งนอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเรื่องของพื้นที่ เนื่องจากว่าพื้นที่และเวลามีส่วนเชื่อมโยงในการมองความสัมพันธ์ของกิจกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคล หรือกลุ่มคน โดยได้ให้ความสำคัญกับวิธีการที่เป็นพฤติกรรมทางสังคม และการเผชิญหน้ามีพัฒนาการในตัวของมันเองผ่านมิติของพื้นที่และเวลา แง่มุมที่แตกต่างกันของเวลานี้เกี่ยวข้องกับ การดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมต่อกัน (สุรพงษ์ อิมละมัย 2550, 33) เช่นเดียวกับ การศึกษาในครั้งนี้ ที่ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของเภสัชกรหญิงภายใต้พื้นที่ต่างๆ ที่ได้เคลื่อนไหว และเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับมิติเวลาและพื้นที่ เช่น หากเภสัชกรหญิงปฏิบัติหน้าที่ภายในโรงพยาบาล รูปแบบของการปฏิบัติงานจะต้องมีการปรับตัวตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เข้ามากระทบปะทะต่อหน้าทำงาน กล่าวคือเมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านอุปกรณ์การแพทย์ หรือข้อมูลเกี่ยวกับตัวยาต่างๆ เภสัชกรหญิงก็จะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับมิติของพื้นที่และเวลา หรือแม้แต่ความแตกต่างของกลุ่มผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษาภายในโรงพยาบาล ล้วนแต่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงภายในพื้นที่และช่วงเวลา ณ ขณะนั้นทั้งสิ้น

การศึกษาเรื่องของพื้นที่ นอกเหนือจากในฐานะที่เป็นผลผลิตของเทคนิควิทยาการในการถ่ายทอด การนำเสนอ หรือการแสดงออกเกี่ยวกับพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ (Representation) ยังสามารถมองอีกได้ว่า พื้นที่มิได้มีฐานะที่เป็นธรรมชาติ ไร้เดียงสา เป็นกลาง ตายตัว และหยุดนิ่ง แต่มองพื้นที่ในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่เกิดจากสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม และเป็นประดิษฐ์ฐาน หรือประติมากรรมของเทคนิควิทยาการในการนำเสนอแบบต่างๆ หรือในฐานะที่เป็นตัวถูกสื่อ (Signified) หรือรหัส (Code) ที่สังคมแต่ละแบบแต่ละยุคสมัยสร้างขึ้นผ่านการปฏิบัติการว่าด้วยพื้นที่ เมื่อเป็นเช่นนี้พื้นที่จึงกลายเป็นผลผลิตทางสังคม หรือสิ่งที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมในการต่อสู้ช่วงชิงการนิยาม และให้ความหมายกับพื้นที่และสถานที่รอบตัว ดังนั้นเมื่อพื้นที่เป็นเรื่องของการผลิต และสร้างความหมาย พื้นที่จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งกับระบบอำนาจ โดยเป็นสถานที่ที่ความรู้กับอำนาจมาบรรจบกันอย่างลงตัว ด้วยกระบวนการสร้าง การแทนที่ สวมรอย การเปลี่ยนรูป ที่ทำให้ความรู้กลายเป็นอำนาจ และทำให้อำนาจกระจายตัวออกไปทั่วพื้นที่ (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2550, 63-64)

การหันกลับมาสนใจศึกษาสิ่งที่เรียกว่า พื้นที่กันใหม่ในแวดวงสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์มีความยุ่งยากสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ความน่าสนใจ และความจำเป็นที่เราจะต้องหันกลับมาให้ความสนใจกับการศึกษา สิ่งทีเรียกว่า “พื้นที่” ใน

ปัจจุบันนั้น เช่น ถ้าหากเราศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่เฉพาะแบบหนึ่ง เราจะเริ่มมองเห็นถึงลักษณะของการเป็นผู้กระทำของพื้นที่แบบเมือง มากกว่าในฐานะที่เป็นเพียงผู้ถูกกระทำอย่างที่ผ่านมา แต่พื้นที่เมืองได้ดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นพื้นที่เฉพาะแบบหนึ่ง พื้นที่ของความเป็นเมืองสร้างเอกลักษณ์ต่างๆ ขึ้นมากมาย (Identity) สำหรับการรังสรรค์ของพื้นที่ นับว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากพื้นที่ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของปฏิบัติการทางสังคมของคนภายในสังคมเมือง โดย Certeau (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2548 ,177-179) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเดินของคนในเมือง ยกตัวอย่างเช่น การเดินของคนในเมือง (Pedestrian Walking) นั้น เมืองได้ทำให้ถนน (Street) เกิดความสำคัญขึ้นมาอย่างมากมา เนื่องจากเมืองถูกสร้าง และออกแบบเพื่อให้รถยนต์เป็นใหญ่ ถนนจึงมีความสำคัญยิ่ง เมื่อถนนเป็นหัวใจของวิถีแบบเมือง ดังนั้นกิจกรรมสาธารณะที่สำคัญต่างๆ ของเมืองและประเทศจะเกิดขึ้น หรือกระทำกันที่ถนนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการออกร้าน การเฉลิมฉลอง การจัดกิจกรรม หรือแม้กระทั่งการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมือง

จากตัวอย่างดังที่ได้กล่าวในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเดินของผู้คนภายในเมืองเป็นภาษาเฉพาะแบบหนึ่ง ซึ่งไม่แตกต่างไปจากภาษาพูด เพียงแต่ไม่มีการออกเสียง แต่ก็สามารถสื่อความหมาย หรือสร้างความหมายได้ การเดินเป็นการสร้างพื้นที่และสร้างความหมายเฉพาะตัวประเภทหนึ่งขึ้นมาเนื่องจากการเดินเป็นการเชื่อมต่อพื้นที่หนึ่งกับอีกพื้นที่หนึ่ง เช่น เชื่อมบ้านกับที่ทำงานเข้าด้วยกัน นอกจากนี้การเดินก็มีลักษณะของการพูดแบบหนึ่ง เช่น เดินเล่น เดินแข่ง เดินดูของในร้าน ฯลฯ การเดินแต่ละแบบต่างก็สื่อ และสร้างความหมายเฉพาะ ฉะนั้นการเดินก็คือภาษาแบบหนึ่ง แต่เป็นภาษาในเชิงปฏิบัติการ (Speech Act) เป็นการแสดงออกแบบหนึ่งคล้ายกับการเปล่งเสียงออกเสียง (Utterance) ในภาษาพูด ดังนั้นการเดินก็คือการแสดงออกแบบหนึ่งคล้ายกับการพูดนั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้นการเดินยังมีลักษณะคล้ายกับงานเขียน หรือการเขียน (Writing) โดยการเดินสามารถสร้างความหมายใหม่ขึ้นมา มิใช่เฉพาะสื่อความหมายที่ดำรงอยู่เท่านั้น เพราะการเดินคือการเข้าแทนที่ สวมรอยพื้นที่ที่ดำรงอยู่ด้วยการเลือกที่จะเดินอย่างไร

ในการวิเคราะห์ชีวิตประจำวันของคนภายในเมือง (The Everyday Practices) แสดงให้เห็นว่าการเดินมีตรรกะชุดหนึ่ง มีสำนวนโวหาร มีห้วงช่วงทำนองแบบภาษาพูด หรือภาษาเขียน รวมถึงท่าทวาระเบียบกฎเกณฑ์ของนักวางผังเมือง เนื่องจากการเดินเป็นการเข้าไปแทนที่ และสวมรอยกฎระเบียบเหล่านี้ พร้อมกับ การสานฝัน หรือสร้างจินตนาการเกี่ยวกับพื้นที่แบบอื่นๆ ขึ้นมาด้วย ทั้งนี้ทำให้เห็นว่าการศึกษาเมืองอย่างที่นักทฤษฎีผังเมือง

และนักบริหารเมืองนิยมกระทำนั้น ไม่สามารถให้ภาพของชีวิต และประสบการณ์ของคนเดินทางจริงๆ ในเมืองได้ แต่หากมองในแง่มุมมองด้านการเมืองของพื้นที่ หรือการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำในการกำหนดความหมายและวิธีการจัดการกับพื้นที่นั้น ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ของเมืองเกี่ยวกับระบบคิด ซึ่งเป็นการมองพื้นที่ในแง่มุมมองซึ่งถึงพื้นที่ในฐานะที่เป็นตัวสร้างความหมาย (Signifier) กล่าวคือการสร้างเอกลักษณ์ ความหมาย ตัวตนให้กับคนภายในสังคม ผ่านการสร้างพื้นที่เฉพาะแบบต่างๆ ขึ้นมาในสังคม ขณะเดียวกันพื้นที่ก็เก็บกดปิดกั้นกดทับบางอย่างไว้ด้วยเสมอ (ไชยรัตน์ เจริญสิน โสพาร 2548 ,181)

พื้นที่เมือง ในฐานะที่เป็นตัวสร้างความหมาย (Signifier) โดยการสร้างเอกลักษณ์ ความหมาย ตัวตน ให้กับคนในสังคมผ่านการสร้างพื้นที่เฉพาะแบบต่างๆ ขึ้นมาในสังคม ขณะเดียวกันพื้นที่เมืองได้เก็บกดปิดกั้นกดทับบางอย่างไว้เสมอ ดังเช่นกรณีการเกิดขึ้นของชุมชนและคนจนเมือง มีความสัมพันธ์และแยกไม่ออกจากนโยบายการพัฒนาการเป็นเมือง และกระบวนการพัฒนาเมือง แต่ในขณะที่เมืองขยายตัวเจริญเติบโตเพื่อรองรับการพัฒนาในด้านต่างๆ กลุ่มคนเหล่านี้กลับตกเป็นเหยื่อล่างของการพัฒนา ดำรงชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ขณะเดียวกันปัญหาชุมชนแออัดถูกละเลยในการให้ความสนใจ และถูกมองว่าเป็นปัญหาและเป็นส่วนเกินของเมือง (นลินี และคณะ 2542) ซึ่งจะเห็นได้ว่าภายใต้พื้นที่ของการพัฒนาดังกล่าวได้ซ่อนเร้นไว้ซึ่งพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนาเอาไว้ นอกจากการกดทับไว้ซึ่งบางสิ่งของพื้นที่เมืองนั้น พื้นที่เมืองยังได้นำเสนอถึงพื้นที่เฉพาะสำหรับคนบางกลุ่ม กล่าวคือพื้นที่ทำให้เกิดความแปลกแยก หรือความแตกต่างได้ปรากฏตัวขึ้น

ดังในการศึกษาถึงพื้นที่ (Space) ย่านสีลมของ พิเชฐ สายพันธ์ (2544, 85-87) ในผลงานเรื่อง “เกย์ : ในฉากชีวิตแห่งสีลมสถาน” ในบริบทของเมืองนั้น “ความเป็นอื่น” ได้เกิดขึ้นทับซ้อนกันบนระนาบทางพื้นที่ (Space) ชุุดเดียวกัน เนื่องจากพื้นที่เมืองมิได้ถูกจำกัดโดยเส้นเชิงต่อการที่คนกลุ่มต่างๆ เข้ามาใช้ดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้พบว่าผู้คนที่เดินสวนกันไปมา หรือใช้ชีวิตบนพื้นที่เดียวกัน ยังคงมีกำแพงของความเป็นกลุ่มสมาชิกที่แตกต่างมากมาย ทั้งๆ ที่ต่างก็ดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นที่ระนาบเดียวกัน พื้นที่ (Space) จึงถูกทำให้กลายเป็นสถานที่ (Place) ที่มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับกลุ่มสังคมหรือคนเมืองที่ต้องการเข้ามาใช้ชีวิตเพื่อแสวงหาตัวตน ภาพลักษณ์ เพื่ออัตลักษณ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความแตกต่างภายใต้พื้นที่บางส่วนในเมืองหลวงของประเทศนั้น พื้นที่สีลมพบว่าถูกให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ของชาวเกย์ โดยความหมายดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากระบบความสัมพันธ์ของสถานที่ (Places) ต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญและเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น

ระหว่างสถานที่ต่างๆ ในอาณาบริเวณนั้น สถานที่เหล่านั้นมีคุณสมบัติในฐานะที่เป็นสถานที่ที่ถูกกำหนด ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับการเข้ามาใช้ชีวิตของชาวเกย์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งได้เรียกสถานที่ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวว่า “เกย์สถาน”

ดังนั้นสถานที่ในมิติวัฒนธรรมจึงมีความหมายที่จำเพาะเจาะจงกว่าพื้นที่ ทั้งนี้สถานที่มิได้มีฐานะเป็นเพียงแค่วัตถุ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความคิดของมนุษย์ และมนุษย์ก็นำตัวเองเข้าไปมีประสบการณ์ในสถานที่เหล่านั้น โดยประสบการณ์ดังกล่าวทำให้มนุษย์ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเกิดการกำหนดรู้ เกิดความคิด และความรู้สึกแตกต่างกันไป ซึ่งมีผลต่อการให้คุณค่ากับสถานที่นั้นด้วย จากลักษณะที่หลากหลายของรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างของเกย์สถานประเภทต่างๆ ในสี่ลมนั้น ทำให้เห็นว่าพื้นที่ของสี่ลมเป็นอาณาบริเวณที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่สลับซับซ้อน ขณะที่เกย์สถานแห่งต่างๆ จะมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีลักษณะเฉพาะมีความเป็นส่วนตัว และไม่เปิดเผยมากกว่า นอกจากนี้ความเป็นสถานที่ก็ไม่ใช่ว่าสิ่งคงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สถานที่ที่มีความหมายเป็นที่เด่นชัดอาจมีความหมายของการเป็นแหล่งนัดพบหรือจับคู่ได้ในเวลาเดียวกัน การไม่คงที่ของความหมายในพื้นที่เหล่านี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตของผู้คนที่เข้ามาใช้สถานที่นั้น ร่วมกับความหมายที่เกิดขึ้นจากระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสถานที่นั้นๆ (ปริตตา เกลิมเผ่า กอนันตกุล 2544, 85)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในพื้นที่แบบเมืองในฐานะเป็นพื้นที่ชนิดพิเศษที่เรียกว่า “เมือง” ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเป็นชุมชนแบบที่นิยมฝันกันว่ามีในอดีต เนื่องจากเมืองเป็นพื้นที่ชนิดพิเศษอีกแบบ ที่รวมเอาความแตกต่าง ความขัดแย้ง และความไร้ระเบียบไว้ด้วยกัน เมืองจึงเป็นพื้นที่ และสถานที่ที่คนสามารถแสวงหา สร้าง และแสดงความเป็นตัวตนของตนหรือเอกลักษณ์ได้เต็มที่มากกว่าพื้นที่แบบอื่นๆ เช่น ชนบทหรือชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งมีลักษณะของการเก็บกดปิดกั้นความแตกต่างหลากหลาย ความขัดแย้ง และการแสดงออกของเอกลักษณ์ต่างๆ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 95) นอกจากนี้พื้นที่เมืองได้นำเทคนิควิทยาการที่หลากหลายมาใช้ ได้แก่ หลักการเก็บกดปิดกั้น (Exclusion) และหลักการแยกย่อยพื้นที่ (Partitioning) กล่าวคือ ในสังคมสมัยใหม่ จะมีการจัดพื้นที่ สถานที่สำหรับบุคคลเฉพาะประเภท และจัดพื้นที่ สถานที่สำหรับเฉพาะหน้าที่ด้วย เป็นการจัดการพื้นที่เพื่อผลในการตรวจสอบ สอดส่อง ควบคุมเป็นสำคัญ เช่น ลูก โรงเรียน โรงพยาบาล ค่ายทหาร เป็นต้น ในวันนี้พื้นที่จึงมิใช่เรื่องที่หยุดนิ่ง เป็นธรรมชาติ แต่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นพื้นที่ต่างๆ ที่ห้อมล้อมเราอยู่ในสังคมจึงเป็นพื้นที่ทางการเมือง (Political Space) การเมืองของพื้นที่ (The Politics of Space) และพื้นที่ของการเมือง (The Space of

Politics) ที่สังคมแต่ละแบบ แต่ละยุคสมัยผลิตหรือกำหนดขึ้น โดยที่พื้นที่แต่ละแบบแต่ละยุคสมัย ก็จะมีภาคปฏิบัติการจารีตปฏิบัติว่าด้วยพื้นที่ที่แตกต่างกันไป (ไชยรัตน์ เจริญสิน โสภาร 2548 ,185-187)

ฉะนั้นในการศึกษาถึงเรื่องพื้นที่ จึงเป็นเรื่องของการช่วงชิง การนำในการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ในการสร้าง ควบคุม ตรวจสอบ การระบุ การให้คุณค่า ความหมาย และการกำหนดความสูงต่ำของพื้นที่ หรือสถานที่แบบต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ชีวิตประจำวันของคนในสังคม จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องพื้นที่อย่างมาก เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ เพื่อช่วงชิงการนำในการนิยาม และให้ความหมายกับพื้นที่รอบตัว พื้นที่จึงเป็นเรื่องราวของความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงออกมาเป็นรูปธรรมในรูปของสภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ตัวอย่างของพื้นที่เหล่านี้ได้แก่ บ้าน โรงเรียน โรงพยาบาล โรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้า มหาวิทยาลัย สถานที่ตากอากาศ พื้นที่ส่วนตัว พื้นที่สาธารณะ ที่ทำงาน ที่พักผ่อน เป็นต้น สิ่งที่สำคัญที่สุดที่พื้นที่เหล่านี้กระทำ คือ การสร้างกรอบ ขอบเขต พรหมแดน หรือปริมาตรลให้กับคนในสังคม ฉะนั้นการศึกษาพื้นที่แบบวิพากษ์ (Critical Spatial Study) จึงมิใช่การศึกษาเพื่อยอมรับในข้อยุติของเส้นแบ่งเหล่านี้ แต่เป็นการศึกษาเพื่อตั้งคำถามกับบรรดาเส้นแบ่งเหล่านี้มากกว่าด้วยการชี้ชวนให้เห็นว่า บรรดาเส้นแบ่งเหล่านี้ถูกผลิตสร้างขึ้นมาได้อย่างไร ด้วยวิธีการและกระบวนการใด รวมทั้งเก็บกคปิดกั้นกคทบอะไรไว้บ้าง กระทำผ่านเทคนิควิทยาการของพื้นที่แบบใด (อภิญา เพื่องฟูสกุล 2546, 57)

ในงานการศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่าผู้วิจัยให้ความสนใจในประเด็นเรื่องพื้นที่ที่มีได้มองว่าเป็นสิ่งที่ไร้เดียงสา หยุคนึง ตายตัว และเป็นธรรมชาติ แต่ได้มีมุมมองต่อพื้นที่ในฐานะที่เป็นผู้กระทำ โดยการสร้างหรือผลิตเส้นแบ่งในสังคมในรูปของพื้นที่ทางสังคมแบบต่างๆ และบรรดาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับพื้นที่ และมีมุมมองต่อพื้นที่ในฐานะที่เป็นการเผยแพร่ตรึง ตอกย้ำ และผลิตซ้ำบรรดาเส้นแบ่งต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้การควบคุมกันก็คือเส้นแบ่งของอำนาจ และถ้าหากในการควบคุมทางสังคมจะมีการจัดประเภทแยกแยะบุคคลออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อสะดวกในการควบคุมสอดส่องแล้ว การควบคุมพื้นที่ก็กระทำในทำนองเดียวกัน กล่าวคือมีการจัดประเภทแยกแยะพื้นที่ด้วยการยกย่องพื้นที่บางประเภท และในขณะเดียวกันก็เก็บกค ปิดกั้นพื้นที่บางประเภทไว้ด้วยเช่นกัน (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2550, 64) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงประเด็นพื้นที่ ซึ่งเป็นที่รวมของอำนาจ และความรู้ โดยพื้นที่เป็นสถานที่ที่อำนาจได้รับการผลิตและใช้ รวมถึงได้เกิดการต่อต้านอำนาจเกิดขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายที่เกิดขึ้นภายในบริบทสังคมเมือง ทั้งในแง่ของพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ของความสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อจะนำไปหาสู่ความเข้าใจต่อความซับซ้อนของความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ โดยสะท้อนออกมาในแง่มุมมองของพื้นที่ ในฐานะพื้นที่เมือง (City) ที่ซึ่งเป็นพื้นที่กระทำ หรือตัวสื่อและสร้างความหมาย และรวมไปถึงแง่มุมมองของพื้นที่ ในฐานะพื้นที่ที่เกิดมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิด พื้นที่จึงมีสถานะที่เป็นทั้งเครื่องมือและเป้าหมาย เป็นทั้งสื่อตัวกลาง และบริบทของการช่วงชิงอำนาจ จากการศึกษาถึงพื้นที่ในแง่มุมมองดังกล่าวนี้ เพื่อสะท้อนถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และเป็นพลวัตภายในอาณาบริเวณบริบทสังคมที่มีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนตลอดเวลา จึงเป็นผลให้การก่อรูปอัตลักษณ์ และอำนาจของความสัมพันธ์ของบุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนขึ้น ฉะนั้นจึงมีอาจกำหนดอัตลักษณ์ และอำนาจของความสัมพันธ์ให้เฉพาะเจาะจงในแต่ละพื้นที่ได้อย่างตายตัว หากแต่อัตลักษณ์ และอำนาจของความสัมพันธ์จะเกิดการเคลื่อนไหว เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่ของความสัมพันธ์นั้นๆ

3. เกณฑ์กรในงานวิจัยที่ผ่านมา

จากการทบทวนงานการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ที่ผ่านมา พบว่าสามารถจัดแบ่งประเภทงานการศึกษาเป็น 3 ประเภท คืองานการศึกษาที่มุ่งเน้นศึกษาในด้านตัวยา ด้านการบริหารเภสัชกรรม หรือการใช้ยาในผู้ป่วย และด้านเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร โดยประเด็นของการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในงานการศึกษาประเภทที่หนึ่งเป็นงานการศึกษาที่มุ่งเน้นด้านตัวยา โดยเป็นงานการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการคิดค้น หรือพัฒนาตัวยาขึ้นมาใหม่ ซึ่งรูปแบบของยาที่ทำการศึกษาคิดค้นขึ้นใหม่นั้น ได้คิดค้นสกัดจากพืชสมุนไพร หรือได้จากการสังเคราะห์ทางเคมีภายในห้องปฏิบัติการทดลอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวยาที่นำมาใช้ในการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ดังในงานการศึกษาของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง “การผลิตสารลดไขมันในเลือด โดยวิธีชีวสังเคราะห์จากเชื้อโมเนสคัส เฟอร์เฟอร์เรียส ในข้าวไทย” โดยได้นำแนวคิดการพัฒนาข้าวไทยมาต่อยอดด้านเภสัชกรรม เพื่อการแก้ปัญหาโรคไขมันในเลือด หรือสารคลอเลสเตอรอลสูงในเลือด (สุรพล นธการกิจกุล 2551) งาน

การศึกษาเรื่อง “โครงการศึกษาฤทธิ์และความเป็นพิษของสารสกัดมาตรฐานบัวบก” โดยมีการนำใบบัวบกสมุนไพรของไทย มาทำการวิจัยด้านสมุนไพรแบบครบวงจร อีกทั้งเตรียมเป็นยา และเครื่องสำอางที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (มยุรี ดันตีสิริระ 2551)

นอกจากนี้ มีงานการศึกษาเรื่อง “ผลิตภัณฑ์สเปรย์ ฟันรักษาอาการเจ็บคอกจากสารสกัดเปลือกมังคุด” โดยเป็นผลการศึกษาของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้สกัดและทดสอบเปลือกมังคุดกับเชื้อแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ได้พบว่าสารสกัดดังกล่าวสามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรียได้ (ญาณี พงษ์ไพบูลย์ 2552) งานการศึกษาเรื่อง “การเพิ่มฤทธิ์ยารักษาโรคเรื้อรังด้วยนาโน” ซึ่งในการศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ ได้นำนาโนมามีส่วนในการช่วยทำให้ดูดซับยาเต็มได้ส โดยที่การวิจัยดังกล่าวเป็นการสร้างองค์ความรู้ในการผลิตยา สำหรับประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตยาที่มีประสิทธิภาพในอนาคต รวมถึงมีผลให้คนไข้ได้รับสารสำคัญของยาครบถ้วนตามที่กินเข้าไป (ภาควิชาเภสัชอุตสาหกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2553) งานการศึกษาเรื่อง “แนวทางการทดสอบความคงสภาพของยา” โดยศึกษาถึงความคงสภาพของผลิตภัณฑ์ยา เพื่อหาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในการที่จะให้แน่ใจในประสิทธิภาพ และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ยา และเพื่อกำหนดวันสิ้นอายุของยา ข้อกำหนดในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์และอายุของยาที่เหมาะสม (กองควบคุมยา 2552) และในงานการศึกษาเรื่อง “กะเม็ง-กระชาย มีฤทธิ์ต้านไวรัส HIV” ได้ศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากสมุนไพรในตำรายาไทย โดยพบว่าสารสกัดจากกระชายและกะเม็งมีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อเอชไอวี (HIV) ส่วนกระชายดำและทองพันชั่งช่วยด้านการอักเสบและด้านภูมิแพ้ได้ (สุภิญญา ติวตระกูล 2553)

งานการศึกษาในประเภทที่สอง เป็นงานการศึกษาที่มุ่งเน้นศึกษาด้านการใช้ยาในผู้ป่วย ดังในงานการศึกษาเรื่อง “ผลลัพธ์ของการเฝ้าระวังการเกิดปฏิกิริยาระหว่างยา” โดยศึกษาอัตราการส่งใช้ยาที่มีปฏิกิริยาระหว่างยา และผลลัพธ์ของการเฝ้าระวังผู้ป่วยที่ได้รับคู่ยาที่เกิดปฏิกิริยาต่อกัน ซึ่งเป็นการศึกษาโดยเลือกเฉพาะคู่ยาที่เกิดปฏิกิริยาต่อกันที่มีความรุนแรง (Severity) ในระดับรุนแรง (Major) และมีเอกสารอ้างอิงระดับพิสูจน์ได้ว่าเกิดจริง (Established) หรือน่าจะเป็น (Probable) จากใบสั่งยาผู้ป่วย (พรพรรณ กุลเวชกิจ, นิตยา ภาพสมุทธร และปริญดา จันทน์บรรเจิด 2551, 27-38) งานการศึกษาเรื่อง “การใช้ยาขณะให้นมบุตร” ได้มีการศึกษาเพื่อให้ระบุได้ถึงยาที่มีผลต่อการหลั่งนม ระบุได้ถึงกลุ่มยาที่ห้ามใช้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้ยาในระหว่างให้นมบุตร พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมแก่ผู้ที่ต้องใช้ยาในระหว่างที่กำลังให้นมบุตร ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้นับได้ว่าเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงกลไกการออกฤทธิ์ของตัวยาที่สามารถจะส่งต่อไปยังบุตรได้ (วิวรรณ

อัครวิเชียร 2553, 48-52) และงานการศึกษาเรื่อง “การใช้ยาลดความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคไต” เป็นการศึกษาถึงข้อปฏิบัติ และข้อห้ามควรระวังต่างๆ ในการใช้ยาลดความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคไต (ปราณี เหมวิมล 2552, 33-36)

นอกจากนี้ยังมีงานการศึกษาเรื่อง “การใช้ยาต้านเชื้อราในการรักษาโรคเชื้อราที่เล็บ” โดยเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่มาของการเกิดโรคเชื้อราที่เล็บ ทราบหลักการใช้ยาต้านเชื้อราแต่ละชนิด และผลการศึกษาประสิทธิภาพยาสำหรับเชื้อราที่เล็บ รวมถึงทราบปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ เพื่อประกอบการพิจารณาในการรักษาการติดเชื้อราที่เล็บ (นิติพล ศรีมงคลพิทักษ์ และอรุณการ นาคำ 2552, 47-51) งานการศึกษาเรื่อง “การป้องกันและดูแลโรคน้ำกัดเท้า” โดยเป็นการศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติตัวเพื่อการป้องกันก่อนการเกิดโรค และเพื่อการบำบัดดูแลรักษาหลังจากการเกิดโรค (อภิฤดี เหมะจุฑา และกิตติยศ ขสสมบัติ 2553) งานการศึกษาเรื่อง “ผลการปรับเปลี่ยนการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวานที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน” เป็นการศึกษาถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ยาให้สอดคล้องกับหลักทางศาสนาอิสลาม (นิลนาด เจ๊ะยอ และอนุชิต ว่างทอง 2552, 9-16) งานการศึกษาเรื่อง “พิษและการแก้พิษของพาราเซตามอล” เพื่อศึกษาถึงพิษที่เกิดจากการรับประทานพาราเซตามอล รวมถึงวิธีในการแก้พิษหลังมีอาการแพ้เกิดขึ้น (นิตยววรรณ กุลฉวรรณ 2552, 39-42) และงานการศึกษาเรื่อง “ปวดประจำเดือนและการใช้ยารักษาการปวดประจำเดือน” เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่มาในการปวดประจำเดือน และรวมถึงวิธีการรักษาอาการปวดด้วยการรับประทานยา (จิวิรรณ อัครวิเชียร 2552, 47-51)

งานการศึกษาประเภทที่สาม เป็นงานการศึกษาที่มุ่งเน้นศึกษาด้านเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบของการศึกษาในงานประเภทนี้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ด้านเภสัชศาสตร์สังคม และด้านการบริหาร โดยในงานการศึกษาด้านเภสัชศาสตร์สังคม ดังจะเห็นได้จากงานการศึกษาเรื่อง “ความน่าเชื่อถือของเภสัชกรในบริการปรึกษาเรื่องยา ศึกษาเฉพาะกรณี : กลุ่มงานเภสัชกรรมโรงพยาบาลราชบุรี” เป็นการศึกษาความน่าเชื่อถือของเภสัชกรในการให้บริการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (อุไรศรี สุทธิลักษณ์ 2536) งานการศึกษาเรื่อง “แนวทางสำหรับเภสัชกรและทีมสหสาขาวิชาชีพในโรงพยาบาลเพื่อการเลิกบุหรี่ ศูนย์อนามัยที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก” เป็นการศึกษาหาแนวทางการดำเนินงานเลิกบุหรี่ในโรงพยาบาล โดยเภสัชกรและทีม สหสาขาวิชาชีพ (ศรีศิริ ประพุดิธรรม 2549) งานการศึกษาเรื่อง “วิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกร โรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร” (สมพงษ์ สาธิตพิเคราะห์ 2544) และงานการศึกษาเรื่อง “เกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ” เพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรม หรือลักษณะการประกอบวิชาชีพให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในศีลธรรม

อันดี มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตน ตลอดจนมีการฝึกอบรมทางความคิดให้การปฏิบัติหน้าที่โดยมีจิตสำนึกในจรรยาบรรณของวิชาชีพ (วิสุทธิ สุริยาภิวัฒน์ 2552)

ในส่วนของงานการศึกษาด้านการบริหาร ดังจะเห็นได้จากงานการศึกษาเรื่อง “การวัดงานโดยใช้เทคนิคการจับเวลาในงานเภสัชกรรม” ซึ่งมีการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การทำงานในหน่วยจ่ายยา และหาอัตรากำลังที่เหมาะสมสำหรับหน่วยจ่ายยา (เชิดชัย สุนทรภาส และคณะ 2552, 17-26) งานการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาระบบรายงานความคลาดเคลื่อนทางยาโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์” โดยศึกษาเพื่อที่จะนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้บันทึกประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์เหตุการณ์ความคลาดเคลื่อนทางยาในภาพรวมของโรงพยาบาล (ปัญญาฉัตร ซอสุขไพบูลย์ 2552, 48-57) งานการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพระบบเภสัชกรรมในโรงพยาบาลชุมชน” โดยเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพระบบเภสัชกรรมโรงพยาบาลชุมชนด้วยการนำแบบจำลอง Data Envelopment Analysis มาประยุกต์ใช้ (ธนรรักษ์ รัตนาโชติพานิช และคณะ 2549) งานการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการตรวจหาและป้องกันการกระทำระหว่างกันของยาในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์” (เบญจมาศ จันทร์ฉวี และคณะ 2546) และงานการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการพัฒนาระบบความปลอดภัยในการใช้ยา เพื่อลดความรุนแรงและความคลาดเคลื่อนทางยาในผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งที่เข้ารับการรักษา” โดยเป็นระบบความปลอดภัยในการใช้ยาที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยให้เบิกยาผ่านการใช้สำเนาคำสั่งแพทย์ (Copy Order) แทนการ์ด (Card) ยา ร่วมกับใช้ใบ E-MAR (Electronic Medication Administration Record) แทนการ์ดคาร์เด็กซ์ (Kardex) (กมลเนตร จิระประภูศักดิ์ และรัตนาภรณ์ ไชยชื่น 2552, 9-17)

จากการศึกษาทั้ง 3 ประเภท พบว่ายังขาดงานการศึกษาวิจัยประเภทที่ให้ความสำคัญทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ให้ความสนใจในตัวตน หรืออัตลักษณ์ของเภสัชกร แต่ในงานการศึกษาที่ผ่านมา เป็นงานการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการทดลองภายในห้องทดลอง โดยให้ความสนใจ และความสำคัญเกี่ยวกับการทดลองเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการทดลองกลไกในการออกฤทธิ์ของตัวยา ฤทธิ์ในการบำบัดรักษาของตัวยา การสกัดพันธุ์พืชเป็นตัวยา หรือการปฏิบัติหน้าที่ของเภสัชกร ซึ่งในงานวิจัยที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตัวของเภสัชกร แต่ในงานดังกล่าวนี้เป็นการศึกษาที่ประเมินผลบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรที่มีต่อคนไข้ ซึ่งมีได้ให้ความสำคัญกับเภสัชกรในฐานะของการเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมภายในสังคม แต่กลับมองเภสัชกรในแง่มุมมองที่เปรียบเสมือนเครื่องยนตร์กลไก โดยมีได้ใส่ใจและให้ความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดที่เภสัชกรมีต่อสิ่งต่างๆ แต่อย่าง

ใด ไม่ว่าจะ เป็นความรู้สึกรักของเภสัชกรที่มีต่อหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ซึ่งนับว่างานการศึกษาที่ผ่านมา นั้น ยังคงขาดการให้ความสำคัญในตัวตนของเภสัชกรที่มีความหลากหลายภายใต้บริบททางสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ในงานการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิง” นั้น เป็นงานการศึกษาที่ได้ให้ความสนใจในเรื่องราวการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรภายใต้บริบทต่างๆ ทางสังคม ซึ่งมีความแตกต่างจากงานการศึกษาที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก โดยการศึกษาในครั้งนี้ประเด็นหลักของการศึกษาจะอยู่ที่ความหลากหลาย และซับซ้อนภายในตัวของเภสัชกรหญิง รวมถึงได้ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกภายในของเภสัชกรหญิงที่มีต่อสิ่งต่างๆ หรือเงื่อนไขบริบททางสังคมที่เข้ามากระทบ และมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของพื้นที่ หรือความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่ได้เข้ามาปะทะ บีบบังคับ หรือกดดัน เพื่อให้เกิดการโต้ตอบด้วยการสร้างอัตลักษณ์ขึ้น นอกจากนี้การศึกษารังนี้ก็จะชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่หลากหลาย จากรูปแบบการดำรงชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิงที่ปรากฏออกมาในแต่ละวัน เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายของอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสลับซับซ้อน และสามารถเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา

จากความแตกต่างที่เกิดขึ้นในงานศึกษานั้น สามารถทำให้เห็นได้ว่าในงานการศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรม จำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจในตัวมนุษย์ ในฐานะของผู้ปฏิบัติการ และก่อให้เกิดการผลิตซ้ำทางสังคม ซึ่งหมายถึงกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ หมายถึงไปถึงจรรยาบรรณของวิชาชีพเภสัชกรรมและกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้การผลิตซ้ำทางสังคมประเภทนี้ ได้แก่ บรรทัดฐาน ความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ต่างๆ ที่มีผลทำให้อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลเกิดความหลากหลาย และมีความแตกต่างกัน แต่ในการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา มิได้ให้ความสนใจในตัวตนของเภสัชกร ในฐานะผู้ปฏิบัติการทางสังคมแต่อย่างใด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ว่าการที่บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมนั้น จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่สนใจในสภาพทางสังคม และวัฒนธรรมเลยแม้แต่น้อย ฉะนั้นในงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวตนของเภสัชกรนั้น จึงไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงในการที่จะให้ความสนใจ และให้ความสำคัญกับตัวตนของมนุษย์ในฐานะผู้ปฏิบัติการทางสังคมได้ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับสภาพทางสังคม และวัฒนธรรมที่มนุษย์ดำรงอยู่ด้วยเช่นกัน

ดังนั้นการศึกษาเพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิง ภายใต้พื้นที่ความสัมพันธ์ และการถูกกดทับจากบริบทเงื่อนไขทางสังคมนั้น จึงจำเป็นต้องทบทวนในแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ นั้น เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษา รวมถึงชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทฤษฎี โดย

อัตลักษณ์ของบุคคลมีอาจเกิดขึ้นได้อย่างโดดเดี่ยว หากแต่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกลุ่มบุคคล เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวให้มีนัยสำคัญในการก่อรูปอัตลักษณ์ของบุคคล โดยผ่านการสร้าง นิยามความเป็นตัวตน หรือช่วงชิงความหมายให้เกิดขึ้น ทั้งนี้การก่อรูปอัตลักษณ์ได้แอบแฝงไว้ซึ่งอำนาจในความสัมพันธ์ หรืออำนาจในการนิยามภายใต้ตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางสังคมที่มีผลให้การสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลมีความแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนับว่าเป็นการเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกร โดยเป็นการศึกษาตามกระบวนทัศน์ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งให้ความสนใจในเรื่องราวชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง เพื่อมุ่งทำความเข้าใจในการกระทำภายใต้บริบทพื้นที่ต่างๆ โดยวิเคราะห์ผ่านการตีความ (Interpretation) เพื่อค้นหาความหมายหรือคำอธิบายที่แฝงอยู่ภายใต้การกระทำ รวมถึงนำไปสู่ความเข้าใจในความสลับซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นกับกลุ่มเกษตรกรหญิง และจากการศึกษาครั้งนี้ถือได้ว่ามีความแตกต่างจากงานการศึกษาที่ผ่านมา โดยมีได้มุ่งเน้นค้นหาความจริงในเชิงสาเหตุ หรือค้นหาคำตอบที่มีลักษณะที่ตายตัวแต่อย่างใด

หากแต่การศึกษานี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่มีลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์ไปมา และมีได้ดำรงอยู่อย่างสลับซับซ้อน ซึ่งการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจศึกษากลุ่มเกษตรกรหญิง ในฐานะมนุษย์ที่มีความรู้สึกนึกคิด มีความไม่ราบเรียบในความสัมพันธ์ และดำรงอยู่ร่วมภายในสังคมเฉกเช่นเดียวกับกลุ่มคนอื่นๆ ในสังคม ซึ่งการศึกษานี้ เป็นการศึกษาถึงความสลับซับซ้อน ความหลากหลาย และพลวัตในวิถีชีวิตและวิถีคิดของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยศึกษาผ่านปรากฏการณ์ความเป็นจริงภายใต้สถานการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติ พร้อมกับเปิดกว้างแนวการวิเคราะห์แบบอุปนัย เพื่อค้นหาประเภทรูปแบบ มิติ และความสัมพันธ์ต่อกันของส่วนต่างๆ โดยสามารถสะท้อนผ่านกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. วิธีการศึกษา
2. สนามการวิจัย
3. การเข้าสู่สนามการวิจัย
4. การวิเคราะห์

1. วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” นั้น เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ผ่านวิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลในภาคสนาม โดยศึกษาข้อมูลด้วยสองวิธี คือ วิธีที่หนึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และวิธีที่สองเป็นการศึกษาข้อมูลจากสนาม ในการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ออกเป็นสามประเภทคือ ในประเภทที่หนึ่งจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกร เช่น ประเภทของเกษตรกร บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของเกษตรกร ประเภทที่สองจะเป็นข้อมูลทางวิชาการ บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและงานด้านเกษตรกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดประเภทเป็นประเด็นของการศึกษาหรือผลงานที่ผ่านมา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างกับการศึกษาในครั้งนี้ และประเภทที่สามเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้เพื่อกำหนดแนวทางของการศึกษา ทั้งในภาคสนาม และวิธีคิดที่จะนำไปสู่ข้อค้นพบของการศึกษาในครั้งนี้

ในการศึกษาเก็บข้อมูลจากสนาม ผู้วิจัยศึกษาถึงความซับซ้อนในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง ทั้งที่เป็นในและนอกช่วงเวลาการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปรากฏการณ์และกลุ่มคนต่างๆ ที่เกษตรกรหญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมสัมพันธ์ผ่านวิธีการสัมภาษณ์และสังเกต ซึ่งการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัย จะเป็นไปในลักษณะของการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเองในประเด็นต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการศึกษาและสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิด หรือความเป็นตัวตน ทั้งนี้ตัวผู้วิจัยจำเป็นต้องสร้างความสนิทสนม คุ้นเคย และไว้วางใจให้เกิดขึ้นระหว่างตัวผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยเพื่อนำมาซึ่งการค้นไต่ของข้อมูลที่จะได้รับ และในส่วนของการสังเกต ผู้วิจัยสังเกตถึงลักษณะพฤติกรรมและการกระทำต่างๆ เพื่อนำมาสะท้อนตีความให้เห็นถึงอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของบุคคล ที่ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกหรืออัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพและอัตลักษณ์ต่างภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน

2. สนามการวิจัย

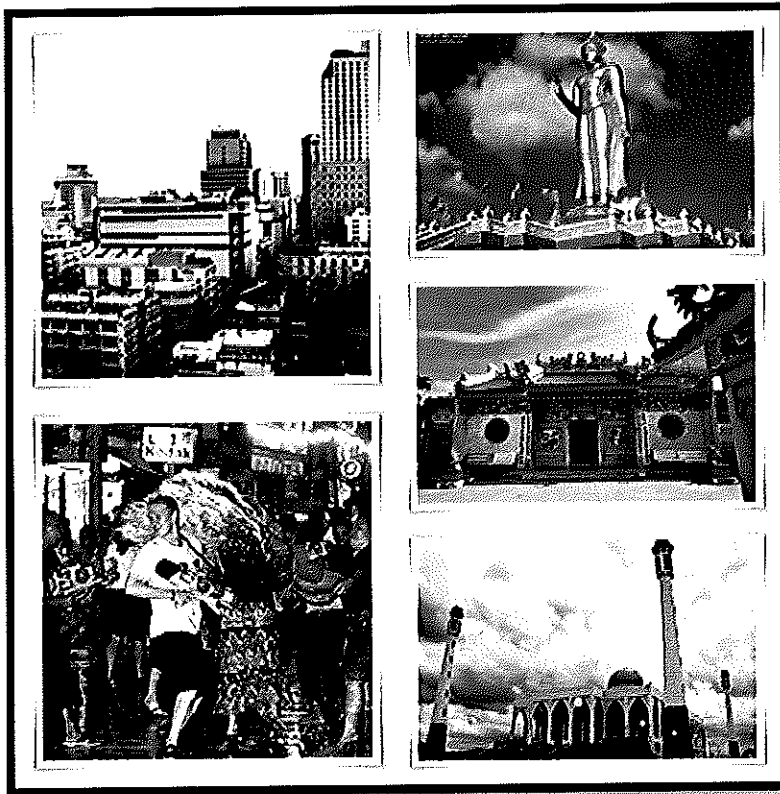
เมื่อกล่าวถึง “สนามการวิจัย” โดยมากมักเข้าใจถึงพื้นที่ของการศึกษาในเชิงกายภาพเท่านั้น หากแต่สนามการวิจัยเป็นพื้นที่ที่สร้างขึ้นมาในทางวัฒนธรรม และแฝงไว้ด้วยนัยสำคัญของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การสร้างความรู้ (วาทกรรม) และการสร้างภาพของความจริง เพื่อนำมากำหนดความหมายหรือให้คำนิยามกับสรรพสิ่งต่างๆ ดังนั้นความหมายของสนามหรือพื้นที่ของการวิจัยจะมีพลวัตเพราะจะถูกปรับเปลี่ยน และเคลื่อนไหวตามวิถีความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 15) โดยการศึกษาในลักษณะนี้มองพื้นที่ของการศึกษาเป็นทั้งสนาม (Field) และเวที (Arena) ซึ่งเป็นขอบเขตที่ขีดคลดได้ตามเวลาและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในที่นี้เวทีเป็นพื้นที่ที่เล็กกว่าสนามและอยู่ภายในสนาม เวทีจะเป็นพื้นที่ที่มีปรากฏการณ์เกิดขึ้นและเป็นเรื่องราวที่เราต้องการศึกษา ส่วนสนามนั้นเป็นขอบเขตพื้นที่ที่ผู้แสดงบนเวทีมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ และความสัมพันธ์เหล่านั้นมีผลกระทบต่อผู้ผลิต และปรากฏการณ์บนเวที (อकिन รพีพัฒน์ 2548, 130)

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าสนามการวิจัย จึงเป็นมากกว่าแค่เพียงองค์ประกอบทางกายภาพ หรือจากหลัง แต่สนามการวิจัยดังกล่าวได้หมายถึงสถานการณ์เฉพาะที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของปัจเจก ทำให้เขาเลือกนิยามสถานการณ์ และกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตัวเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าบริบทแวดล้อมในพื้นที่ต่างๆ นั้น ล้วนแต่มีผลต่อการครอบงำความคิด กำกับพฤติกรรมการแสดงออก หรือจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของปัจเจกบุคคลทั้งสิ้น จากบริบทในสนามของความสัมพันธ์ได้มีผลต่อความเคลื่อนไหวในการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงที่ไม่สามารถที่จะยึดติดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นข้อจำกัดที่ตายตัวได้ หรือคิดว่าสิ่งนั้นจะคงดำรงอยู่ตลอดไป เนื่องจากการอาศัยอยู่ร่วมกันภายในสังคม มีอาจจะหลีกเลี่ยง หรือกีดกันการเข้ามาของกระแสของพลวัตต่างๆ ได้

2.1 การเลือกพื้นที่

การเลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพื้นที่ในบริบทสังคมเมือง เนื่องจากบริบทสังคมเมืองได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของความสัมพันธ์ มีความซับซ้อนและความหลากหลายของกลุ่มคน รูปแบบของสังคม หรือกระแสของวัฒนธรรมต่างๆ โดยผู้วิจัยได้ให้คำนิยามกับพื้นที่ดังกล่าวว่าเป็นพื้นที่ที่แทนบริบทความเป็นเมือง ความเจริญ หรือการพัฒนา เนื่องจากบริบทของสังคมเมือง ได้ชี้ให้เห็นถึงการเป็นแหล่งด้านเศรษฐกิจการค้า อีกทั้งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อค้าขาย และมีความหลากหลายเกิดขึ้นภายในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายด้านเทคโนโลยี วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา เป็นต้น โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาไปยังสถานที่ต่างๆ ที่กลุ่มเกษตรกรหญิงได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ โดยสถานที่ดังกล่าวดำรงอยู่ภายใต้บริบทสังคมเมือง เช่น ในพื้นที่ร้านค้า พื้นที่โรงพยาบาล พื้นที่สาธารณสุข และพื้นที่โรงงานยา เป็นต้น

จากพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการซ้อนทับกันบนระนาบทางพื้นที่ชุดเดียวกัน โดยพื้นที่ (Space) ภายใต้บริบทสังคมเมือง ได้ถูกทำให้กลายเป็นสถานที่ (Place) ต่างๆ ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ทั้งนี้สถานที่ต่างๆ นั้นล้วนแต่มีผลให้การก่อรูปอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายภายใต้การกำกับของเงื่อนไขภายในพื้นที่ โดยพื้นที่ต่างๆ ภายใต้บริบทสังคมเมือง นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหว เลื่อนไหลตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากพลวัตทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ต่างๆ ดังนั้นพื้นที่จึงได้ปฏิเสธการหยุดนิ่ง หรือลงหลักปักรากกับอัตลักษณ์ใดๆ อย่างตายตัว เช่นเดียวกับพื้นที่ในชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงที่ดำรงอยู่ภายใต้พื้นที่ของความหลากหลายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับกลุ่มคน และอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าพื้นที่ได้เกิดจากการครอบงำทางอำนาจ ตลอดจนกระแสของพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้ามาปะทะยังพื้นที่ต่างๆ และมีผลให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงขึ้น ทั้งนี้หากเกิดการเคลื่อนไหวภายในพื้นที่นั้นๆ ก็ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 2 แสดงภาพสถานที่ต่างๆ ในบริบทสังคมเมือง

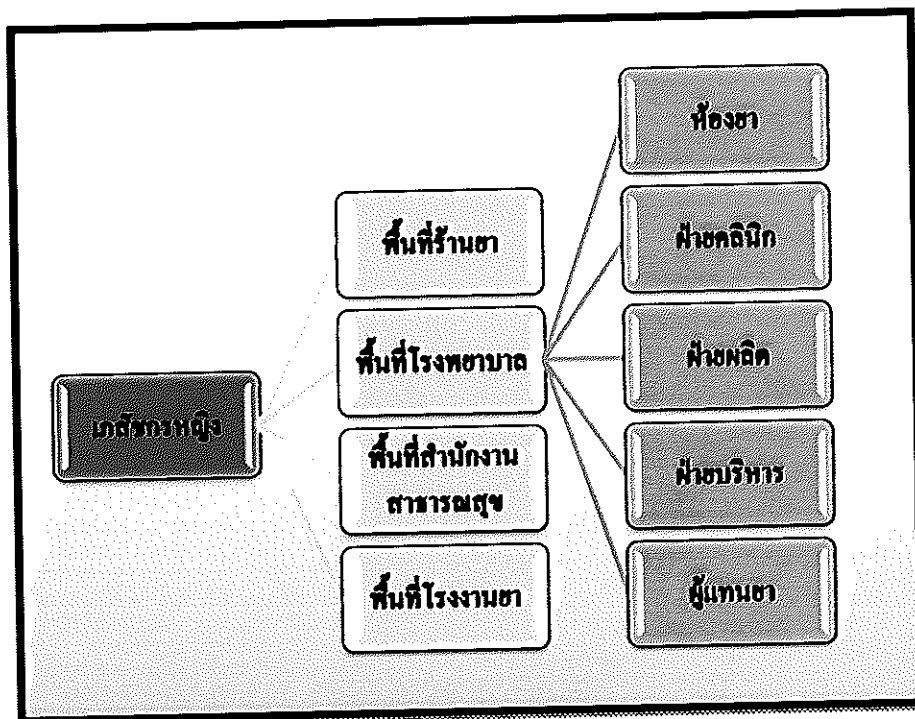
จากภาพประกอบที่ 2 แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ต่างๆ ภายในพื้นที่บริบทสังคมเมืองที่มีความหลากหลายในความสัมพันธ์ ทั้งในแง่ของความหลากหลายด้านพื้นที่กายภาพ และความหลากหลายด้านกลุ่มคน และความหลากหลายด้านการปฏิสัมพันธ์ ที่ทับซ้อนแฝงไว้ด้วยรูปแบบของวิถีชีวิต ระบบวิถีคิด ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากค่านิยม อุดมการณ์ และประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อพื้นที่ในฐานะที่เป็นผู้กระทำ เป็นตัวสร้างเอกลักษณ์ หรือความหมายให้กับคนในสังคม

2.2 การเลือกกลุ่มคน

ในการเลือกกลุ่มคนของการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีวิถีชีวิตประจำวันภายในบริบทสังคมเมือง และมีการเคลื่อนไหวในการก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้พื้นที่ของความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายในบริบทสังคมเมือง ทั้งนี้จาก

การเลือกกลุ่มคนดังกล่าว สามารถสะท้อนถึงกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีลักษณะซับซ้อนหลากหลายภายในตัวตน ทั้งในแง่ของลักษณะของปัจเจก ลักษณะร่วมภายใต้วิชาชีพของเกษตรกร และลักษณะต่างภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยม และค่าเชื่อต่างๆ ที่ซึ่งขัดเกลาบ่มเพาะความเป็นปัจเจกของบุคคล

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายของความสัมพันธ์ และการจัดการความสัมพันธ์ภายในบริบทสังคมเมืองที่มีความแตกต่างกัน ที่ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของเกษตรกรหญิงในแต่ละประเภท ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการความสัมพันธ์ หรือการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงภายในบริบททางสังคมที่ต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลหลักของการศึกษาตามบริบทพื้นที่การปฏิบัติงานออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ร้านยา โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข และโรงงานยา ซึ่งจากการจัดประเภทดังกล่าวสามารถแยกย่อยกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ศึกษาออกเป็น 8 ประเภท คือ เกษตรกรร้านยา เกษตรกรห้องยา เกษตรกรฝ่ายคลินิก เกษตรกรฝ่ายผลิต เกษตรกรฝ่ายบริหาร เกษตรกรการตลาด (ผู้แทนยา หรือดีเทลยา) เกษตรกรสาธารณสุข และเกษตรกรโรงงานยา ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพของการจัดประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนภาพประกอบแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

ภาพประกอบที่ 3 แสดงภาพการแจกแจงประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากภาพประกอบแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผลอันเนื่องมาจากปฏิบัติการ หรือบทบาทหน้าที่ภายในพื้นที่ต่างๆ สังคม โดยการก่อรูปหรือการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงภายใต้พื้นที่ปฏิบัติการต่างๆ มีความหลากหลายและซับซ้อนที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกลุ่มคนและบริบทของพื้นที่ที่มากำกับหรือเป็นเงื่อนไขในการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และรวมถึงบริบทแวดล้อมทางสังคมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย และมีผลต่อการตีความการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงภายใต้บริบทเงื่อนไขทางสังคม ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงลักษณะข้อมูล แหล่งข้อมูล ลักษณะของแหล่งข้อมูล และวิธีการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางการศึกษาที่ 1

กลุ่มข้อมูล	แหล่งข้อมูล	ประเภทของแหล่งข้อมูล	วิธีการศึกษา
1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เกษตรกรหญิงที่มีวิถีชีวิตประจำวันอยู่ในบริบทสังคมเมือง	- เกษตรกรหญิงร้านยา - เกษตรกรหญิงโรงพยาบาล - เกษตรกรหญิงสาธารณสุข - เกษตรกรหญิงผู้แทนยา - เกษตรกรหญิงโรงงานยา	- สัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ - สังเกต
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง	กลุ่มคนอื่นๆ	- กลุ่มคนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น แพทย์พยาบาล ผู้ป่วย เจ้าของร้านขายยา หรือบุคคลภายในครอบครัว เป็นต้น	- สัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ - สังเกต
3. บริบทของพื้นที่ศึกษา	สภาพบริบทสังคมเมือง ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพ โดยทั่วไป สภาพทางสังคมวัฒนธรรม และรวมถึงพื้นที่ของความสัมพันธ์ภายในสังคม	- สภาพพื้นที่ บริบทสังคมเมือง หรือสถานที่ต่างๆ ที่เสนอให้เห็นถึงความหลากหลายภายในพื้นที่ รวมถึงตำแหน่งแห่งที่ หรือพื้นที่ความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	- สังเกตปรากฏการณ์ - ความเคลื่อนไหว และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ภายใต้เงื่อนไขบริบททางสังคมที่ปรากฏ

ตารางที่ 1 การแสดงรายละเอียดที่มาของข้อมูลการวิจัย

จากตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดที่มาของข้อมูล ได้แสดงให้เห็นถึงที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ซึ่งจากตารางแสดงรายละเอียดของการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของข้อมูลที่ได้ศึกษาวิจัย ซึ่งทุกส่วนย่อมมีความสำคัญและสัมพันธ์กันกับการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงที่ไม่ได้หยุดนิ่ง ตายตัว แต่ได้มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มคนและพื้นที่ต่างๆ ภายในสังคม

3. การเข้าสู่สนามการวิจัย

การเข้าสู่สนามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้หมายถึงการเข้าสู่สนามที่เป็นพื้นที่ในเชิงกายภาพเท่านั้น หากแต่เป็นการเข้าสู่สนามของความสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการเข้าสู่สนามของความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ดำรงอยู่ภายใต้การซ้อนทับของพื้นที่ในลักษณะต่างๆ กับพื้นที่ทางกายภาพ ทั้งที่เป็นพื้นที่ของความเป็นเมือง พื้นที่ทางสังคม หรือแม้แต่พื้นที่ของความสัมพันธ์ในบริบทพื้นที่การทำงานในสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ร้านยา โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข หรือโรงงานยา จากพื้นที่ต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้ ล้วนแต่มีผลต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกรภายในพื้นที่ทางสังคมที่แตกต่างกัน ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าสนามความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกรได้ดำรงอยู่อย่างไว้ซึ่งความสัจฉริยะ และเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับบริบทพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ของความสัมพันธ์ที่กลุ่มเกษตรกรหญิงมีต่อกลุ่มคนอื่น

การเก็บข้อมูลในสนามการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ทั้งนี้แหล่งของข้อมูลยังได้รวมไปถึงการเก็บข้อมูลจากบริบทแวดล้อมต่างๆ ภายในพื้นที่ด้วยเช่นกัน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับเกิดการครอบคลุมในทุกๆ ส่วนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับนั้นเป็นทั้งข้อมูลที่สามารถศึกษาเก็บข้อมูลได้ด้วยการมองเห็น เช่น พฤติกรรม การกระทำต่างๆ และรวมถึงข้อมูลที่เป็นสิ่งที่ได้แฝงอยู่ในตัวของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคล เช่น ค่านิยม ทัศนคติ หรืออุดมการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ได้รับจากการหล่อหลอม กล่อมเกลา หรือบ่มเพาะมาจากบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งสิ้น และ

ข้อมูลในลักษณะดังกล่าวนี้ มีอาจจะรับรู้ หรือเกิดความเข้าใจในคำนิยาม ทักษะคติของแต่ละบุคคลได้ในทันที หากแต่ต้องใช้ระยะเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจในลักษณะหรือมุมมองความคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละคน

การเข้าสู่พื้นที่ของการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าศึกษาเก็บข้อมูลในหลากหลายลักษณะ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่ของการศึกษาเป็นสำคัญ เนื่องจากในบริบทของบางพื้นที่ได้มีการหวงห้าม หรือกำหนดห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปในเขตพื้นที่นั้นๆ ผู้วิจัยจึงไม่สามารถที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลจากพื้นที่ดังกล่าวได้โดยตรง หากแต่เป็นเพียงการเก็บข้อมูลจากคำบอกเล่าของกลุ่มเกษตรกรหญิงเพียงเท่านั้น ดังเช่นในพื้นที่ร้านยา ผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์ดังกล่าว ในฐานะของผู้ช่วยเกษตรกรคนหนึ่ง ที่ได้เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกร รวมถึงเข้าไปสังเกตการณ์ในการทำงาน การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้าหรือคนไข้ พร้อมกับมีการพูดคุยเรื่องราวต่างๆ โดยมิได้เป็นเพียงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเท่านั้น แต่สามารถจะเป็นเรื่องราวต่างๆ ไป ซึ่งจะนำสะท้อนให้เห็นถึงบางสิ่งที่แฝงอยู่ภายในของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้

ในส่วนพื้นที่โรงพยาบาลนั้น ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูล ทั้งในลักษณะที่แฝงอยู่ภายในบริบทพื้นที่โรงพยาบาล เสมือนราวกับว่าเป็นผู้ป่วยคนหนึ่ง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากบริบทแวดล้อมภายในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงเข้าไปเก็บข้อมูลในลักษณะของการสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรหญิงในประเภทต่างๆ เช่น เกษตรกรห้องยา เกษตรกรคลินิก เกษตรกรฝ่ายบริหาร และเกษตรกรการตลาดหรือดีเทลยา โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตถึงลักษณะการทำงาน รูปแบบความสัมพันธ์ที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่น และประกอบกับมีการพูดคุยสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง เพื่อให้การสนทนาเป็นไปในลักษณะที่เป็นกันเอง มิได้เป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะที่มีการกำหนดข้อคำถามที่ตายตัวแต่อย่างใด

ในส่วนของเกษตรกรฝ่ายผลิตนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะเข้าไปสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวภายในพื้นที่ได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่เป็นเขตหวงห้ามสำหรับบุคคลภายนอก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่หวงห้ามมิให้บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงไม่สามารถจะเข้าไปเก็บข้อมูลจากบริบทแวดล้อมภายในพื้นที่ได้ด้วยตัวผู้วิจัยเอง ทั้งนี้การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรฝ่ายผลิตนั้น ผู้วิจัยจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเก็บข้อมูล เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น โดยผู้วิจัยจะมุ่งเน้นที่การสัมภาษณ์ พูดคุย ฟังคำบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ จากเกษตรกรฝ่ายผลิต ทั้งในเรื่องของหน้าทำงาน สถานที่ในการทำงาน หรือความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนต่างๆ รวมถึงเรื่องราว

ต่างๆ ไป ดังเช่น เรื่องราวความชอบส่วนตัว ลักษณะนิสัย หรือการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น

สำหรับการเก็บข้อมูลจากเอกสารสาธารณะนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการอยู่ร่วมในปรากฏการณ์การออกตรวจร้านอาหาร และการสัมภาษณ์พูดคุยเรื่องราวการปฏิบัติงานของเกษตรกรในประเภทดังกล่าว และในส่วนการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรโรงงานยา ผู้วิจัยเองมิได้เข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยตรง หากแต่เป็นการขอเข้าเยี่ยมชมสถานที่โรงงานยา ประกอบกับการสอบถามข้อมูลเรื่องราวการปฏิบัติงานจากกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้จากรูปแบบลักษณะของการเก็บข้อมูลในกลุ่มเกษตรกรหญิงในแต่ละประเภทที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าการเข้าสู่พื้นที่ของการศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันไป โดยจะมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับข้อจำกัดที่ปรากฏขึ้นภายในบริบทพื้นที่ต่างๆ ของการเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

นอกจากนี้ในเก็บข้อมูลผ่านการสังเกตและสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้นำสมุดจดบันทึก และโทรศัพท์มือถือเข้ามาเป็นเครื่องมือในการบันทึกจดจำเรื่องราวต่างๆ ที่มีการถ่ายทอดจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาสู่ตัวผู้วิจัย ทั้งนี้ในบางสถานการณ์ผู้วิจัยอาจมิได้ดำเนินการจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในขณะที่มีการสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มเกษตรกรหญิง หากแต่ผู้วิจัยจะจดจำเรื่องราวดังกล่าว และนำมาจดบันทึกในภายหลังจากการจบสิ้นการสนทนาในครั้งนั้น รวมถึงในบางครั้งบางคราวผู้วิจัยจะมีการนำข้อมูลที่ได้มีการบันทึก นำมาอ่านมาทบทวนหรือฟังซ้ำ เพื่อตรวจเช็คถึงความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับด้วยเช่นกัน อีกทั้งผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับมาให้กลุ่มเกษตรกรได้อ่าน หรือตรวจสอบความถูกต้อง และเพื่อเป็นยืนยันถึงความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

3.1 การเข้าสู่พื้นที่

การเข้าสู่พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงสภาพบริบททางสังคมเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเงื่อนไขสภาพของบริบทสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นพลวัต ความซับซ้อน หรือความหลากหลายต่างๆ ทั้งในแง่ของบริบททางวัฒนธรรม และบริบททางสังคม ซึ่งได้หมายรวมไปถึงบริบทของความสัมพันธ์ภายในสังคมที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งตายตัว เนื่องจากภายใต้บริบททางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่ออัตลักษณ์ที่เคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนไปของบุคคลเช่นกัน จากการศึกษาในครั้งนี้ได้มุ่งเน้นศึกษาในพื้นที่ที่มีความ

เข้มข้น ความซับซ้อน และความหลากหลายในความสัมพันธ์ ซึ่งล้วนแต่มีผลต่อการก่อรูปหรือการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงกับกลุ่มคนต่างๆ ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในบริบทแวดล้อมที่มีความแตกต่าง และหลากหลายไปตามแต่ละกลุ่มคน ไม่ว่าจะเป็กลุ่มของเกษตรกรด้วยกันเอง หรือกลุ่มคนอื่นๆ ที่อาจจะเป็กลุ่มของชาวบ้านที่ที่ไม่ได้รับการศึกษาสูงมากนัก กลุ่มวัยรุ่น หรือกลุ่มคนวัยทำงาน จากความหลากหลายของกลุ่มคนดังที่กล่าวมานี้ ได้สัมพันธ์กับการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับกลุ่มคนอื่นที่มีความหลากหลาย และได้เข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง หรือในพื้นที่ของการศึกษาคั้งนี้

* การเข้าสู่พื้นที่ของการศึกษาเก็บข้อมูลในเบื้องต้น ผู้วิจัยเลือกที่จะเข้าสู่การเก็บข้อมูลในพื้นที่ของเกษตรกร โรงพยาบาล โดยผู้วิจัยได้เลือกเข้าสู่พื้นที่ของโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งภายใต้บริบทสังคมเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็นโรงพยาบาลรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดภูมิภาคใต้ และการเข้าสู่พื้นที่ของผู้วิจัยในครั้งนี้ได้เข้าสู่พื้นที่ในฐานะของบุคคลภายนอกที่เข้าไปอยู่ร่วมในปรากฏการณ์ เสมือนราวกับว่าเป็นผู้ป่วยคนหนึ่งที่ได้เดินทางเข้ามาขอรับการรักษาภายในพื้นที่โรงพยาบาลแห่งนี้ โดยการเข้าสู่พื้นที่ในลักษณะดังกล่าวเป็นไปเพื่อศึกษาถึงสภาพบริบทต่างๆ ภายในพื้นที่โรงพยาบาล เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบริบทที่เป็นเงื่อนไขภายในวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง ทั้งนี้ภายใต้พื้นที่ดังกล่าวนี้ ได้ทับซ้อนด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือวาทกรรมต่างๆ จึงเป็นผลให้ตำแหน่งแห่งที่ของเกษตรกรหญิงมีการเคลื่อนไหว และเลื่อนไหลเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่ความสัมพันธ์

* การก้าวย่างเข้าสู่พื้นที่ศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเข้าสู่พื้นที่ในช่วงเวลาเช้าของวันจันทร์ ซึ่งเป็นวันแรกของการทำงานในสัปดาห์ ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้เข้าสู่พื้นที่อาณาบริเวณของโรงพยาบาล ผู้วิจัยได้พบกับสภาพพื้นที่ทางกายภาพของโรงพยาบาล โดยภายในอาณาบริเวณดังกล่าว ประกอบด้วยตึกหรืออาคารรักษาพยาบาลต่างๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน และมีการเชื่อมต่อไปมาระหว่างกัน จากสภาพบรรยากาศรอบนอกตัวตึกของโรงพยาบาล ผู้วิจัยได้เห็นถึงผู้คนจำนวนมากต่างทยอยเดินทางเข้ามาในอาณาบริเวณพื้นที่ของโรงพยาบาล โดยมีทั้งเดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว รถมอเตอร์ไซค์ หรือรถประจำทาง ซึ่งการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวได้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องพร้อมตรงกัน ก็เพื่อเดินทางมาขอเข้ารับการรักษา บำบัด หรือรักษาภายในโรงพยาบาลแห่งนี้ ทั้งนี้กลุ่มคนที่เข้ามาภายในพื้นที่เป็นทั้งคนป่วย และญาติพี่น้อง จึงทำให้สภาพโดยรวมด้านนอกของโรงพยาบาลพลุกพล่านไปด้วยผู้คน หากแต่สภาพบรรยากาศดังกล่าวจะเริ่มเบาบางเมื่อถึงเวลาบ่าย เนื่องด้วยผู้ป่วยนอกที่เข้ามาในช่วงเช้าได้เริ่มทยอยเดินทางกลับกันไป ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัย

เดินเข้าไปสู่ตัวอาคารจะพบเห็นถึงสภาพของผู้คนที่เดินไปมากันอย่างขวักไขว่ บ้างก็เป็นเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล บ้างก็เป็นหมอและพยาบาล บ้างก็เป็นผู้ป่วยและญาติพี่น้อง เป็นต้น

ในช่วงระหว่างการเดินไปถึงบริเวณหน้าห้องจ่ายยาของโรงพยาบาลนั้น ผู้วิจัยได้ผ่านแผนกตรวจโรคต่างๆ และพบเห็นคนไข้คนป่วยด้วยโรคต่างๆ มากมาย ที่ต่างรอรับการตรวจรักษา ทั้งนี้สภาพอิริยาบถของคนไข้ที่ผู้วิจัยได้พบเห็นนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ยังเดินได้เองอย่างคล่องแคล่ว หรือต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบรรดาญาติพี่น้อง หรือเจ้าหน้าที่ และเมื่อผู้วิจัยเดินมาถึงบริเวณหน้าห้องจ่ายยา ผู้วิจัยได้พบกับผู้คนที่มายืนรอรับยาจำนวนมาก หากมองดูอย่างพินิจพิจารณาจะพบถึงความหลากหลายของกลุ่มคนดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ ชนชั้นฐานะ หรือระดับการศึกษา ก็ได้มารวมอยู่ภายในพื้นที่ของความสัมพันธ์เดียวกัน ณ บริเวณจุดรับยาแห่งนี้ ซึ่งบรรยากาศบริเวณหน้าห้องจ่ายยาจะมีผู้คนที่มารอรับยาบริเวณช่องรับยาจำนวนมาก ทั้งนี้เภสัชกรหญิงจะนำความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ดังกล่าว มาใช้ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของตนให้สอดคล้องเข้ากับกลุ่มคน โดยการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ หรือข้อปฏิบัติในวิชาชีพ แต่ก็มิได้หมายความว่าเภสัชกรหญิงจะไม่สามารถก่อรูปอัตลักษณ์ใดๆ ที่อยู่นอกเหนือไปจากมาตรฐานกฎเกณฑ์ได้ หากแต่ภายใต้พื้นที่ความสัมพันธ์เหล่านั้น การก่อรูปอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิง สามารถเกิดการเคลื่อนไหว และแปรเปลี่ยนได้อย่างหลากหลายตลอดเวลา

3.2 การเข้าถึงกลุ่มคน

การเข้าถึงกลุ่มคนที่ศึกษาเก็บข้อมูลในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้เลือกที่จะเข้าถึงกลุ่มเภสัชกรหญิงที่ปฏิบัติงานภายในห้องจ่ายยาของโรงพยาบาล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าถึงกลุ่มข้อมูลในฐานะผู้ที่อยู่ในแวดวงของยาเหมือนกันกับกลุ่มของเภสัชกรหญิง ทั้งนี้เนื่องด้วยผู้วิจัยได้เปิดร้านยาจึงทำให้มีความสนิทสนม และรู้จักกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระดับหนึ่ง จึงทำให้ผู้วิจัยขอติดตามเข้าไปสังเกตการณ์ในการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงภายในโรงพยาบาล โดยในการเก็บข้อมูลของการศึกษานั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการใช้วิธีการสัมภาษณ์พูดคุยในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความรู้สึที่เป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคย และสนิทสนมกับกลุ่มข้อมูลหลัก ซึ่งรูปแบบการพูดคุยในลักษณะนี้จะทำให้เกิด

การสิ้นไหลของข้อมูล และเข้าถึงข้อมูลความเป็นตัวตนของปัจเจกที่ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างภาพการนำเสนอเท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต เพื่อทำการสังเกตอัตลักษณ์ของกลุ่มข้อมูลและค้นหาลักษณะความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพ

ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ อยู่บนฐานความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่พยายามสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยจะพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้วิจัย และกลุ่มข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตวิธีการคิด ค่านิยม หรือประสบการณ์ส่วนตัวในด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจใดๆ ในการก่อรูปอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงที่ได้ถ่ายทอดผ่านทางเรื่องเล่าของกลุ่มข้อมูลหลัก และกลุ่มข้อมูลรองที่อยู่ร่วมภายในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อเท็จจริงที่ได้รับนี้อาจถูกเลือกในการนำเสนอหรือไม่ก็ได้ นั่น แต่ผู้ศึกษาวิจัยเชื่อมั่นว่าเรื่องเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงภายในบริบททางสังคมที่เป็นพลวัต

✧ การเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปมีประสบการณ์ร่วมในฐานะของผู้ที่มีร้านยา และได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันกับเภสัชกรหญิง โดยผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่การปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกรหญิงในขณะที่มีการปฏิบัติงานอยู่ร่วมกัน สภาพบรรยากาศภายในห้องจ่ายยาจะเห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ และพร้อมที่จะทุ่มเทปฏิบัติงานกันอย่างเต็มที่ อีกทั้งภาพของคนป่วยที่มารอรับยามีจำนวนมาก จึงทำให้ทุกคนต่างต้องทำหน้าที่ของตนกันอย่างเต็มที่ จากการสอบถามข้อมูลบุคลากรในฝ่ายเภสัชกรรมเบื้องต้นพบว่า ภายในโรงพยาบาลได้มีเภสัชกรปฏิบัติงานทั้งหมด 28 คน เป็นเภสัชกรหญิงจำนวน 25 คน และเป็นเภสัชกรชายจำนวน 3 คน จากความแตกต่างระหว่างจำนวนของเภสัชกรหญิงและเภสัชกรชายนั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิง และการที่ผู้หญิงมีศักยภาพได้ทัดเทียมกับผู้ชาย ทั้งนี้สภาพบรรยากาศการปฏิบัติงานภายในห้องยา จะมีกลุ่มเภสัชกรที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำภายในห้องยาแห่งนี้ จำนวน 4-5 คน โดยประมาณ ซึ่งกลุ่มเภสัชกรจะแบ่งกันทำหน้าที่ออกกันเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งจะตรวจสอบคำสั่งการใช้ยาของแพทย์ และในส่วนที่สองจะจ่ายยาให้แก่คนไข้ พร้อมทั้งชี้แจงวิธีการใช้ยา รวมถึงข้อห้ามควรระวังต่างๆ

ในช่วงเวลาขณะการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงนั้น จะเห็นได้ว่าทุกคนมีสีหน้าที่ยิ้มแย้มสดใส พร้อมใจที่จะให้บริการกันอย่างแข็งขัน แต่ภาพปรากฏดังกล่าวดังได้ทำให้ผู้วิจัยหวนกลับมาคิดว่าภายใต้สีหน้า และแววตาที่สดใสนั้น ได้บ่งบอกถึงความมุ่งมั่น และ

ตั้งใจในการบริการจริงหรือไม่ รวมถึงได้แฝงซ่อนไว้ซึ่งบางสิ่งบางอย่างหรือไม่ เช่น ค่านิยม อุดมการณ์ ประสบการณ์ส่วนตัว และทัศนคติต่างๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เห็นถึงการสร้าง อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่มีการเคลื่อนไหว และเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับ กลุ่มคน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เกสัชกรหญิงทำหน้าที่จ่ายยา และชี้แจงถึงวิธีการใช้ยาให้แก่ คนป่วย หากผู้ป่วยเป็นชาวบ้านคนธรรมดาที่อาจจะไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษามากนัก เกสัชกรหญิงจะพูดด้วยถ้อยคำที่ง่ายแก่การทำความเข้าใจ หรือในผู้ป่วยบางรายที่ฟัง ภาษากลางไม่เข้าใจนั้น เกสัชกรหญิงก็จำเป็นที่จะต้องพูดด้วยภาษาสำเนียงท้องถิ่น หรือหาก ผู้ป่วยนับถือศาสนาอิสลามและอยู่ในช่วงของการถือศีลอดนั้น เกสัชกรหญิงก็ต้องปรับเปลี่ยน วิธีการใช้ยาให้เหมาะสมกับวิธีการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยด้วยเช่นกัน จากที่กล่าวมานี้จะเห็น ถึงการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่ไม่ได้มีความราบเรียบในความสัมพันธ์ และไร้ซึ่ง การหยุดนิ่งตายตัว

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในช่วงเวลาพักกลางวัน ผู้วิจัยได้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในลักษณะที่เป็นปัจเจก โดยแสดงออกในช่วงเวลา การรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาของความเป็นตัวตนของปัจเจกที่มี การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่แสดง ออกมา มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งในรูปแบบของการใช้อาวุธความรู้ ความชำนาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน หรือในรูปแบบของการพูดคุยในเรื่องราวที่ไร้ สาระ เรื่องละคร ข่าวดารานักบันเทิง และวงการบันเทิง หรือในรูปแบบของการพูดคุยเรื่องภาระหน้าที่ ของการทำงาน โดยอัตลักษณ์ในลักษณะดังกล่าวที่เป็นลักษณะของปัจเจกนี้ สามารถแฝง ซ่อนเร้นอยู่ภายในของบุคคล ทั้งนี้อัตลักษณ์ดังกล่าวสามารถเกิดการเคลื่อนไหวได้ โดยไม่ มีอัตลักษณ์ใดที่จะลงหลักปักฐานอย่างหยุดนิ่ง และไม่แปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขใดๆ

ภาพประกอบที่ 4 แสดงภาพบริบทในการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิง

จากภาพประกอบที่ 4 แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานในบทบาทของเภสัชกรหญิง ซึ่งเป็นการสร้างอัตลักษณ์ ในลักษณะที่เป็นการประสมประสานระหว่างอัตลักษณ์ของปัจเจก และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเภสัชกร เพื่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ป่วยภายในพื้นที่ของความสัมพันธ์ ทั้งนี้อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงจะมีการเคลื่อนไหวภายใต้การกำกับของบทบาท และหน้าที่ เช่น การจ่ายยา พร้อมทั้งชี้แจงวิธีการใช้ยา หรือการตรวจสอบการสั่งใช้ยาของแพทย์ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นต้น โดยอัตลักษณ์ดังกล่าวที่ได้สร้างขึ้นมานี้ เกิดจากการกล่อมเกลาทางการศึกษา การหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและสังคม ทั้งนี้รวมไปถึงค่านิยม อุดมการณ์ ความเชื่อ และการสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันของเภสัชกรหญิง

4. การวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล นับว่าเป็นกระบวนการว่าด้วยการจัดการข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความหมายขึ้นมา เป็นการตีความ และเป็นการหาคำอธิบายเชิงทฤษฎีขึ้นมาจากข้อมูล (ชาย โภธิลีตา 2550, 359) ซึ่งในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ นับว่าเป็นกระบวนการที่สร้างความเข้าใจให้ปรากฏขึ้น โดยการอธิบายเชื่อมโยงหาเหตุและผล และนำมาตีความภายใต้บริบทของการศึกษา นอกจากนี้การอธิบายดังกล่าวได้เสนอให้เห็นถึงประเด็นในการตีความที่หลากหลาย ด้วยการอธิบายเชิงวิพากษ์วิจารณ์ หรือโต้แย้งจากมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูล และการตีความนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดแบ่งหน่วยวิเคราะห์ดังนี้

4.1 หน่วยการวิเคราะห์

หน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นหน่วยของความสัมพันธ์ในการศึกษาวิจัย และเป็นหน่วยของความสัมพันธ์ที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การสร้างความคิด และแสวงหาแนวทางในการเชื่อมโยงความคิดต่างๆ โดยสะท้อนออกมาในแง่มุมของความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

4.1.1 พื้นที่

หน่วยการวิเคราะห์พื้นที่ คือ อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ หรือพื้นที่ทางกายภาพของสังคมเมือง โดยสภาพพื้นที่บริบทสังคมเมืองนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางด้านกายภาพที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งนี้หน่วยการวิเคราะห์พื้นที่ได้หมายรวมไปถึงพื้นที่ของความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ของการก่อรูปอัตลักษณ์ โดยสร้างนิยามความหมายของตน ให้เกิดความสอดคล้องกับตำแหน่งแห่งที่ของตนที่ดำรงอยู่ภายใต้บริบททางสังคมที่เป็นพลวัต ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อความซับซ้อนของความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงจำแนกแยกหน่วยวิเคราะห์ออกเป็น 2 มิติ กล่าวคือ ในมิติของพื้นที่ใน

ฐานะของพื้นที่เมือง (City) ที่ซึ่งเป็นพื้นที่กระทำ หรือตัวสื่อและสร้างความหมาย และในมิติของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ที่สาม (Thirdspace) ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคม หรือพื้นที่ของความสัมพันธ์ที่มีเคลื่อนไหวไปมา เพื่อการจับแน่น นำเสนอ ช่วงชิง หรือต่อรองอำนาจของความสัมพันธ์ที่เป็นไปอย่างสลับซับซ้อน

มิติที่ 1 มิติของพื้นที่ในฐานะพื้นที่เมือง ซึ่งพื้นที่เป็นผู้กระทำ หรือตัวสื่อและสร้างความหมาย โดยการสร้างระบบ วิธีชีวิตแบบใหม่ขึ้นมา เรียกว่าวิถีชีวิตแบบเมือง (Urbanism) หรือจิตสำนึกแบบเมือง (Urbanized Consciousness) ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการใช้ชีวิต ประสบการณ์แบบเมืองผ่านการจัดการพื้นที่แบบต่างๆ ของเมือง ขณะเดียวกันภายในพื้นที่เมืองดังกล่าวได้เก็บกดปิดกั้นพื้นที่ชนิดอื่นๆ ไว้ โดยสร้างแปลกแยกและแตกต่างให้กับพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นพื้นที่จึงมิใช่เรื่องของความหยุดนิ่งตายตัว แต่ได้เต็มไปด้วยเรื่องราวของอำนาจ การเก็บกด และครอบงำ เช่น พื้นที่ของห้างสรรพสินค้าในฐานะพื้นที่เฉพาะแบบหนึ่งที่มีใช้เพียงแต่เป็นพื้นที่ของการพักผ่อนหย่อนใจ หรือการจับจ่ายเลือกซื้อสินค้าเท่านั้น หากแต่พื้นที่ดังกล่าวคือผู้กระทำ หรือผู้ผลิต และผู้ใช้อำนาจ กล่าวคือห้างสรรพสินค้าเปลี่ยนวิถีคิดเกี่ยวกับการบริโภคของคนในสังคม จากการบริโภคเพื่อตอบสนองความจำเป็นสู่การบริโภคเพื่อสร้างวิถีชีวิต และเพื่อสร้างเอกลักษณ์ตัวตนของผู้บริโภคเอง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2543, 213-224)

มิติที่ 2 มิติของพื้นที่ในฐานะพื้นที่ที่สาม (Thirdspace) ตามแนวคิดของ Lefebvre (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 48) ที่กล่าวถึง Thirdspace ว่าเป็นพื้นที่ที่เกิดมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิด เพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคมที่มีทั้งส่วนที่เป็นความจริงและที่เป็นเพียงจินตนาการอันสลับซับซ้อน โดยมีการช่วงชิง ต่อรอง หรือแทรกแซงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้พื้นที่จึงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ เป้าหมาย สื่อ ตัวกลาง และบริบทของการได้มาซึ่งอำนาจของความสัมพันธ์ ทั้งนี้พื้นที่จึงเป็นสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตทางสังคมของมนุษย์ในลักษณะที่หลากหลาย พื้นที่ถูกนิยามด้วยความหมายต่างๆ ฉะนั้นพื้นที่มิได้มีฐานะเป็นเพียงวัตถุ หากแต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากความคิดของมนุษย์ และนำตัวเองเข้าไปมีประสบการณ์ภายในพื้นที่นั้นๆ จนทำให้เกิดกำหนดรู้ เกิดความคิด และความรู้สึกแตกต่างกันไป ซึ่งมีผลต่อการให้คุณค่ากับพื้นที่ และจินตภาพของบุคคล (พิเชฐ สายพันธ์ 2547, 86)

จากมิติดังกล่าวข้างต้น สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนภายในอาณาบริเวณบริบทสังคมเมือง ทั้งนี้บริบทสังคมเมืองเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะหลากหลาย อันเนื่องมาจากการให้นิยามความหมายต่อพื้นที่ของบุคคลที่เป็นผลจาก

กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ที่เชื่อมโยงระหว่างคนกับสถานที่จริงต่างๆ และมีวาทกรรมเป็นตัวกำหนดสร้างความหมายให้กับพื้นที่ พร้อมกับจินตภาพของบุคคลที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ ค่านิยมส่วนตัว จึงเป็นที่มาให้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อพื้นที่ปรากฏตัวขึ้น

4.1.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

หน่วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คืออำนาจที่ได้ปรากฏขึ้นควบคู่กับความสัมพันธ์ทางสังคม โดยสะท้อนให้เห็นจากการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นๆ ภายในสังคม ทั้งนี้อำนาจได้ปรากฏแทรกซึมอยู่ทุกพื้นที่ภายในสังคม ดังที่ Foucault (อ้างถึงในไชยรัตน์ เจริญสิน โสภาร 2543, 196) กล่าวว่า “พื้นที่คือรากฐานของการทำงานของอำนาจทุกชนิด” ทั้งนี้อำนาจปรากฏในวัฒนธรรม ค่านิยม หรืออุดมการณ์ของคนในสังคม ตั้งแต่ในจุดเล็กๆ โกลด์วอนไกลด์วอนออกไป ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ชิดกับเรามากซึ่งปรากฏอยู่ในปริมาตรทั้งที่เป็นชีวิตในพื้นที่ส่วนตัว และชีวิตในพื้นที่สาธารณะ อำนาจได้กระจายอยู่รอบตัวมนุษย์ในสังคม ทุกคนล้วนแล้วแต่มีส่วนในการสร้างอำนาจผ่านการตีความวาทกรรมเรื่องอำนาจ และเป็นผู้ใช้อำนาจในทางใดทางหนึ่ง รวมทั้งเป็นผู้รับผลของอำนาจ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมของใครกับใคร และอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อจะนำไปหาสู่ความเข้าใจต่อความซับซ้อนของความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงจำแนกแยกหน่วยวิเคราะห์ออกเป็น 2 มิติ กล่าวคือมิติของอำนาจในฐานะวาทกรรม (Discourse) และมิติของอำนาจในฐานะพลัง หรือความสามารถที่จะกระทำการ (Simple Capacity to Act)

มิติที่ 1 มิติอำนาจ ในฐานะวาทกรรม (Discourse) ในที่นี้วาทกรรมได้หมายถึง การผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึงการผลิตชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติทางสังคม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2548, 51) จากวาทกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่อยู่อย่างแนบแน่นกับความรู้ (Knowledge) โดยผลที่ได้จากความเชื่อมโยงกันระหว่างอำนาจ และความรู้แสดงให้เห็นในลักษณะของกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ที่คนภายในสังคมต่างยินยอมพร้อมใจที่จะกระทำตามโดยยึดถือไว้คือความจริง แม้ว่าแท้จริงแล้วกฎเกณฑ์ข้อบังคับดังกล่าวจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม (รัตนา โสภาร 2548, 87) ทั้งนี้อำนาจเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการในการสร้างระบบควบคุมทางสังคมและการผลิตวัฒนธรรมอำนาจ นอกจากนี้

รูปแบบการใช้กำลัง ระบบและความรุนแรง ล้วนแต่เป็นผลผลิตของการสร้างทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคม

มิตินี้ 2 มิตินำมาจ ในฐานะความสามารถที่จะกระทำการ (Simple Capacity to Act) ในที่นี้อำนาจคือการก่อให้เกิดผลตามมา นักสำคัญได้พิจารณาอำนาจในฐานะที่เป็นพลังหรือความสามารถ (Capacity) ดังที่ Giddens (อ้างถึงใน รัตนา โดสกุล 2548, 15) เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถมีศักยภาพในการคิดตัดสินใจและกระทำการที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่ง Giddens ได้นิยามความหมายของอำนาจว่าเป็นศักยภาพ หรือพลังที่มนุษย์ได้ครอบครองไว้ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ตั้งใจไว้ นอกจากนี้อำนาจยังอีกด้านหนึ่งได้สะท้อนออกมาในรูปแบบของอำนาจทั้งที่เป็นการใช้กำลังบังคับ และเป็นอำนาจอันชอบธรรม คือ ได้รับการยินยอมจากผู้เกี่ยวข้องที่จะกระทำการให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อำนาจเกิดขึ้นได้โดยปรากฏผ่านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล หรือกลุ่มคน

จากมิตินี้ของอำนาจในช่วงต้น ซึ่งให้เห็นถึงการทับซ้อนของอำนาจภายในบริบททางสังคม ซึ่งสามารถแอบแฝงซ่อนเร้น ทั้งในสิ่งที่ป็นรูปธรรม และนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่อยู่ในตัวของบุคคล พื้นที่ทางสังคม วัฒนธรรม หรือแม้กระทั่งค่านิยมความเชื่อต่างๆ โดยการทับซ้อนของอำนาจความสัมพันธ์นั้น สามารถเกิดขึ้นได้จากทั้งอำนาจของวาทกรรม และอำนาจที่เป็นศักยภาพในการกระทำการ ซึ่งการทับซ้อนดังกล่าวล้วนแต่มีผลต่อการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่สามารถเลื่อนไหลแปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

ในการพิจารณาหน่วยการวิเคราะห์ ทั้งหน่วยการวิเคราะห์พื้นที่ และหน่วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในแต่ละพื้นที่ความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการก่อรูปอัตลักษณ์ที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับกลุ่มคนภายในพื้นที่ กล่าวคืออัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงมีความซับซ้อน และเคลื่อนไหวตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ที่เข้ามากระทบให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ ด้วยเหตุนี้การพิจารณาหน่วยการวิเคราะห์ของงานการศึกษาในครั้งนี้ จะนำไปสู่ความเข้าใจในการก่อรูปอัตลักษณ์ที่มีหลากหลายมิติและเป็นพลวัต รวมถึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหมายที่ซ่อนเร้นแฝงอยู่ภายใต้การก่อรูปอัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนของเกสัชกรหญิงภายใต้บริบทเงื่อนไขต่างๆ

4.2 แนวทางการวิเคราะห์

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยท ซึ่งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในข้างต้น เป็นการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ของการศึกษาผ่านการจดบันทึก และบันทึกเสียงการสัมภาษณ์พูดคุยเรื่องราวต่างๆ โดยข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนี้ ผู้วิจัยจะนำมาถอดความ เพื่อนำถ้อยคำพูดในเรื่องราวต่างๆ มาค้นหาและวิเคราะห์ถึงเรื่องราว หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์จากข้อมูลดังกล่าว มิได้เป็นเพียงการวิเคราะห์ตามตัวอักษร หรือวิเคราะห์ตามเรื่องราวในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมาแต่อย่างใด หากแต่เป็นการวิเคราะห์ถึงความสลับซับซ้อนที่แฝงซ่อนเร้นอยู่ภายใต้เรื่องราว หรือปรากฏการณ์ต่างๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดทฤษฎี และหน่วยของการวิเคราะห์ในมิติต่างๆ มาใช้ในการสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในสังคม โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์จากกรณีศึกษาความหมาย และปฏิบัติการต่างๆ ในวิถีชีวิตประจำวันระหว่างกลุ่มเกษตรกรหญิงผู้ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กับกลุ่มคนอื่น และบริบทแวดล้อมทางสังคม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเรื่องเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับจากคำบอกเล่า การพูดคุย และการสังเกตถึงลักษณะการกระทำ หรือการแสดงออกของผู้ให้ข้อมูล ทั้งที่มาจากกลุ่มเกษตรกรหญิงผู้ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มบุคคลอื่นที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง และบริบทแวดล้อมทางสังคม

โดยผู้วิจัยจะนำแนวคิดอัตลักษณ์ อำนาจของความสัมพันธ์ และพื้นที่มาใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ และตีความปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง ซึ่งอำนาจดังกล่าว นั้นได้มีผลต่อรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มีกับกลุ่มคนอื่นในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม ทั้งนี้จะสะท้อนไปสู่การนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเกษตรกรหญิงภายใต้พื้นที่ต่างๆ ทางสังคมที่มีความแตกต่างกันไป ดังเช่นในพื้นที่ชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ต้องสัมพันธ์อยู่กับพื้นที่ที่เป็นทั้งพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่การทำงาน จากพื้นที่ดังกล่าวนี้ย่อมจะส่งผลต่อการนิยามความเป็นตัวตนของเกษตรกรหญิงภายใต้พื้นที่ดังกล่าวที่ต่างกัน

จากการนำแนวคิดมาใช้ในการตีความข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา จะช่วยสะท้อนให้เห็นมิติความซับซ้อนของปรากฏการณ์ และนับได้ว่าเป็นการขยายมุมมองถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมในลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงมิติของอัตลักษณ์ และมิติความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคมที่มีความหลากหลายและแตกต่างภายใต้การนิยามตัวตนของเกษตรกรหญิงที่มีต่อพื้นที่ และการกำกับจากบริบทเงื่อนไขของความสัมพันธ์

บทที่ 4

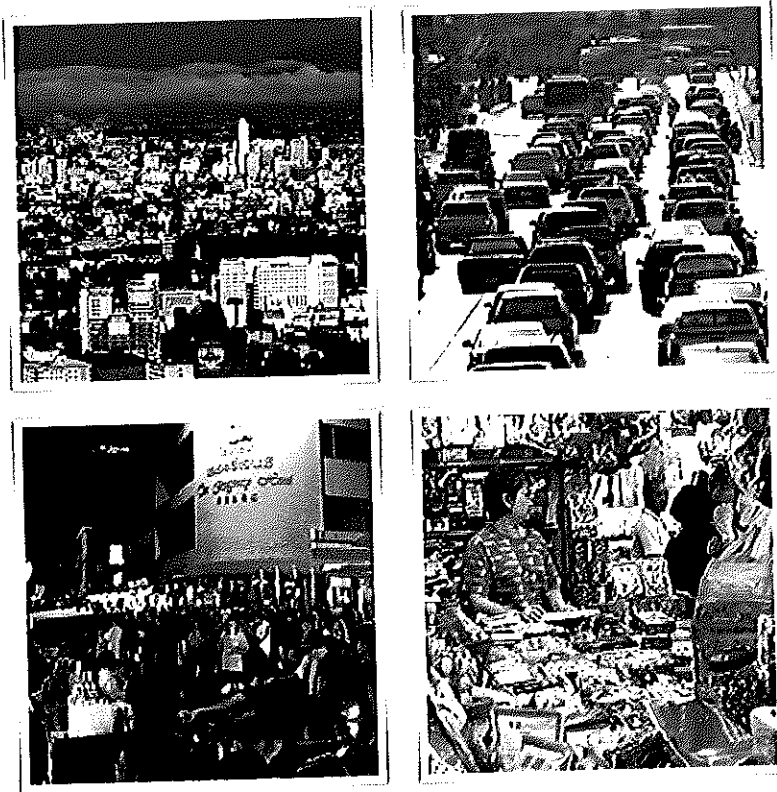
ความสัมพันธ์ พื้นที่ และผู้คน

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรรมในบริบทสังคมเมือง” ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะโดยรวมของบริบทสังคมเมือง และมุ่งเน้นศึกษาสภาพพื้นที่ในบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่เป็นประเด็นสำคัญ กล่าวคืออธิบายสภาพบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่ ในฐานะของพื้นที่ทางกายภาพที่มีความหลากหลาย รวมถึงเป็นพื้นที่หล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ของบุคคล หรือเป็นที่ตั้งของความสัมพันธ์ที่เกษตรกรรมได้เป็นส่วนหนึ่งที่ดำรงอยู่ภายในที่ตั้งนั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงบริบทสังคมเมืองที่ได้มีการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับบุคคลกลุ่มต่างๆ และเป็นพื้นที่ที่รวบรวมไว้ซึ่งสถานที่ในการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรรม ทั้งนี้เรื่องราวของสภาพพื้นที่ศึกษาที่ได้กล่าวมานี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึง “สังคมเมือง” ภายใต้อารมณ์และทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นจุดศูนย์กลาง และเป็นพื้นที่ของการเชื่อมโยงความหลากหลายเข้าไว้ด้วยกันได้เป็นอย่างดี

ในการศึกษาบทนี้ ผู้วิจัยจึงได้พยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงบริบทสังคมเมือง ความสัมพันธ์ของผู้คนภายในพื้นที่ และรวมถึงความสัมพันธ์ของบริบทสังคมเมืองที่มีต่อวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรรม โดยถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าเรื่องราวในประเด็นต่างๆ ที่นำเสนอให้เห็นถึงแง่มุมของความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ ได้ตอบ หรือต่อรองต่อสภาพเงื่อนไขบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นพลวัต ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในการศึกษา ผู้วิจัยจึงสะท้อนผ่านแง่มุมของเรื่องราวต่างๆ ดังนี้

1. บริบทสังคมเมือง ;
2. กลุ่มคนในพื้นที่วิจัย

1. บริบทสังคมเมือง

ภาพประกอบที่ 5 แสดงภาพบริบทสังคมเมือง

นับตั้งแต่การปรากฏขึ้นของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้กระบวนการสร้างความเป็นเมืองได้มีพัฒนาการที่รวดเร็ว และสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อุตสาหกรรมของเมืองในการพัฒนาจึงเป็นตัวแทนของความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้เมือง หรือบริบทสังคมเมือง นับว่าเป็นอาณาบริเวณ หรือพื้นที่ที่เป็นศูนย์รวมไว้ซึ่งความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เหมือน คล้ายคลึง หรือแตกต่างกันเข้าไว้ภายในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งบริบทสังคมเมืองภายในพื้นที่ของเมืองต่างๆ นั้น ย่อมมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป โดยที่ไม่สามารถจะนำบริบทดังกล่าวมาแทนที่ หรือทำการเทียบเคียงระหว่างสังคมเมืองใดเมืองหนึ่งได้ เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรม รูปแบบวิถีชีวิต ความเชื่อ หรือค่านิยมต่างๆ ได้มีความแตกต่างกัน เฉกเช่นเดียวกับบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่ที่รวบรวมไว้ซึ่งความหลากหลาย และไม่สามารถจะเทียบเคียงได้กับเมืองใดๆ

ภาพประกอบที่ 6 แสดงภาพบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่

เมืองขนาดใหญ่ นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่รวบรวมไว้ซึ่งความหลากหลายแล้วนั้น เมืองใหญ่ยังแฝงไว้ด้วยภาพลักษณ์ของเมืองที่เต็มไปด้วยสัญญาณ (Sign) ต่างๆ ที่สื่อถึงความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย ดังจะเห็นได้จากภาพที่นำเสนอให้เห็นถึงพื้นที่ทางกายภาพที่หนาแน่นไปด้วยตึกรามบ้านช่อง การจราจรบนท้องถนนที่มีรถสัญจรไปมาจำนวนมาก ป้ายโฆษณาสินค้าที่ตั้งอยู่บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้า และการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการชีวิตประจำวัน ทั้งนี้พื้นที่เมืองใหญ่ได้สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ไม่ใช่สิ่งทีว่างเปล่า หากแต่เป็นพื้นที่ของความหลากหลายที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในสังคม ในแง่ความหลากหลายของพลวัตทางสังคมที่เข้ามากระทบ ปะทะ ประสานรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ และวัฒนธรรม โดยความหลากหลายที่เป็นพลวัตทางสังคมได้เข้ามามีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น เช่น การติดต่อสื่อสารผ่านระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ การใช้เทคโนโลยี WI-FI หรือการบริโภคตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น และจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ที่ได้กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม หรืออุดมการณ์

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายในบริบทสังคมเมือง และให้ความสำคัญกับพื้นที่เมืองหาดใหญ่เป็นสำคัญ เนื่องด้วยพื้นที่เมืองหาดใหญ่ นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารด้านต่างๆ ทางภาคใต้ของประเทศไทย รวมถึงมีความหลากหลายของผู้คน และความสัมพันธ์ปรากฏภายในพื้นที่ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีมุมมองต่อพื้นที่เมืองหาดใหญ่ เป็นพื้นที่หรือจุดในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการศึกษาในฐานะเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ในการหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ของบุคคลขึ้น หรือเป็นพื้นที่ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล

1.1 สังคมเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่เมืองหาดใหญ่

เมืองหาดใหญ่ภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่ความทันสมัยนั้น เมืองที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นจุดศูนย์กลางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าของทางภาคใต้ และเป็นพื้นที่ของความหลากหลายในด้านวัฒนธรรม ประเพณี เชื้อชาติ ศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนภายในพื้นที่ ดังจะสะท้อนให้เห็นได้จากพื้นที่ตลาดกิมหยง โดยบริเวณดังกล่าวได้หนาแน่นไปด้วยผู้คน ตั้งแต่ในช่วงเวลาเช้าจนกระทั่งพลบค่ำ ผู้คนดังกล่าวเป็นทั้งคนภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ เป็นทั้งผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ และศาสนาอื่นๆ ทั้งนี้ทุกคนต่างเดินทางเข้ามามีความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสังคมเมืองที่ได้ปรากฏภายในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ และชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีความเข้มข้น มีความซับซ้อนของกลุ่มคน และมีความหลากหลายในความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าพื้นที่เมืองหาดใหญ่ ดำรงอยู่ในฐานะพื้นที่ของความหลากหลาย ซึ่งแฝงด้วยการนิยามความหมาย โดยการนิยามดังกล่าวได้สอดแทรกแฝงอยู่ในวิถีชีวิต วิธีการคิด ความเชื่อ ทศนคติ และความหมายที่ให้แก่สรรพสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ได้ขึ้นอยู่กับ การให้คำนิยามของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันไป

“หาดใหญ่เป็นศูนย์กลางแหล่งการค้าของภาคใต้.. คนในจังหวัดอื่นๆ ก็ชอบมาลงทุนกันที่นี่.. คนนคร (นครศรีธรรมราช) ก็เยอะ คนสามจังหวัด (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ก็ย้ายมาอยู่ที่นี่กัน ชาวต่างชาติก็มีนะ

ส่วนใหญ่เป็นพวกชาวมาเลย์ (มาเลเซีย).. หาดใหญ่ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว
อีกด้วย.. ยิ่งในช่วงเทศกาล หรือวันหยุดเสาร์อาทิตย์ก็จะมีคน พากันมาเที่ยว
พากันมาเลย์มาลงเที่ยวตามที่ต่างๆ.. อย่างที่ตลาดน้ำคลองแห พวกทิวส์จะ
ชอบพามาเลย์ (มาเลเซีย) ไปลงที่นั่น ในตลาดน้ำมีแต่พวกมาเลย์เป็นส่วน
ใหญ่..”

(สุกัญญา คงเพชร 2553, สัมภาษณ์)

“หาดใหญ่เป็นเมืองที่ไม่ได้ใหญ่มาก.. แต่คนอยู่กันเยอะ ทั้งคนที่อยู่
กันแต่ดั้งเดิม และคนที่ย้ายจากที่อื่นเข้ามาอยู่.. ผู้คนนับถือกันหลาย
ศาสนา เห็นได้จากสถานที่ต่างๆ มีทั้งวัดจีน วัดไทย โบสถ์คริสต์ มัสยิด..
แต่ไม่ว่าจะศาสนาอะไรเราก็อยู่รวมในพื้นที่เดียวกันได้..”

(บรรจง เจริญศรี 2553, สัมภาษณ์)

“แต่ก่อนหาดใหญ่ไม่ได้เจริญอย่างทุกวันนี้.. บ้านเรือนก็ตั้งอยู่
ห่างๆ กัน ไม่ได้ตั้งติดๆ กันแบบนี้.. พอหาดใหญ่เจริญมาก ในเมืองคนก็อยู่
กันเยอะ แน่นไปหมด.. เลยทำให้ทุกวันนี้คนเริ่มย้ายออกมาอยู่รอบนอก
กันแล้ว.. ความเจริญของหาดใหญ่เลยได้ขยายตัว ไม่กระจุกตัวเหมือนแต่
ก่อน.. แต่ก่อนเจริญเฉพาะบริเวณตลาดกิมหยง หรือตลาดปลาซ่า..”

(ณัฐนันท์ อร่ามจันทร์ 2553, สัมภาษณ์)

จากเสียงบอกเล่าในข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง หรือการนิยาม
ความหมายที่มีต่อพื้นที่เมืองหาดใหญ่ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเสียงดังกล่าวต่างมีทัศนะ ความ
คิดเห็น หรือการนิยามต่อพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยไม่มีสิ่งใดถูกหรือผิด หากแต่เป็นมุมมอง
ของแต่ละบุคคลที่มีต่อเมืองหาดใหญ่ แม้ว่าจะไม่มีการให้คำนิยามที่ถูกต้องที่สุด แต่เสียงได้
กล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ได้ปรากฏภายในพื้นที่ นั่นก็คือความหลากหลายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ
ความหลากหลายของกลุ่มคน วัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้เสียงเล่า
ดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่เมืองหาดใหญ่ ซึ่งได้มีการซ้อนทับกันบนระนาบของพื้นที่ โดย
พื้นที่ (Space) ถูกทำให้กลายเป็นสถานที่ (Place) ต่างๆ ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ดังเสียงเล่า
ที่ว่า “ผู้คนนับถือกันหลายศาสนาเห็นได้จากสถานที่ต่างๆ มีทั้งวัดจีน วัดไทย โบสถ์คริสต์
มัสยิด” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายที่ได้ปรากฏอยู่ภายในเมืองหาดใหญ่

ต่างๆ ของคนภายในสังคมได้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไป มิได้ดำรงอยู่อย่างสถิตย์เสถียร คงทนตลอดเวลา

“เด็กสมัยนี้มีโทรศัพท์ที่ใช้ตั้งแต่อนุบาลแล้ว เอาไว้ให้พ่อแม่โทรหา.. ยุคสมัยมันเปลี่ยนไป.. จากที่แต่ก่อนไม่มีโทรศัพท์มือถือก็เห็นอยู่กันได้.. แต่เดี๋ยวนี้โทรศัพท์กลายเป็นสิ่งจำเป็น เรียกได้ว่าเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิตเลยก็ว่าได้..”

(สายชล วัฒนดี 2553, สัมภาษณ์)

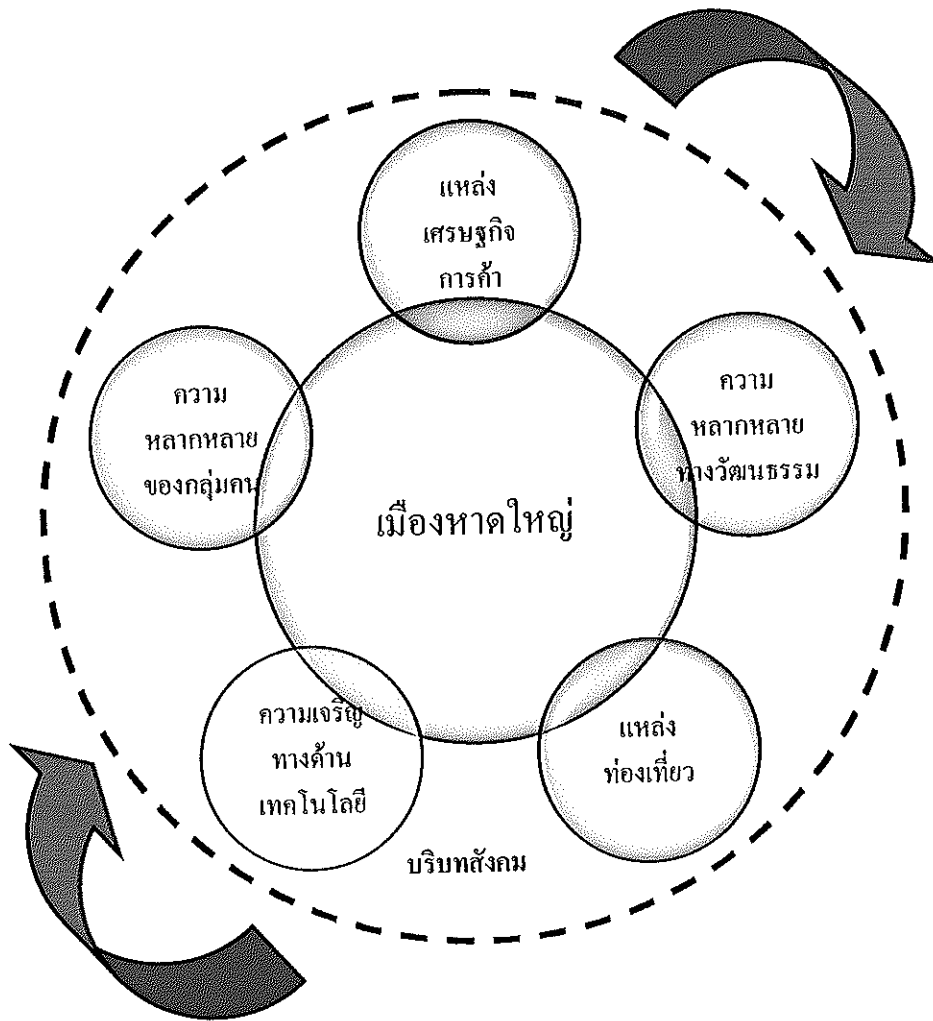
“ยุคนี้ ยุคแห่งการติดต่อสื่อสารไร้พรมแดน สามารถติดต่อได้กับคนทั่วโลกผ่านระบบ Internet.. เดี่ยวนี้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถจะเล่น (Internet) ได้ ในภาคใหญ่เขาก็มีการปล่อยสัญญาณ WI-FI ให้ประชาชนได้ใช้กัน..”

(นรินทร์ จันทโสภา 2553, สัมภาษณ์)

จากเสียงคำบอกเล่าดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการสร้าง แทนที่ และสวมรอย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมภายในพื้นที่ที่มีอยู่เดิม โดยการสร้างวัฒนธรรมของความเป็นเมืองให้ปรากฏขึ้นแทนที่ หรือผสมผสานกับรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมให้มีความทันสมัยมากขึ้นด้วย

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการคมนาคมภายใต้ระบบทุนนิยมโลก นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคม ทั้งนี้ระบบการสื่อสารจะนำพาและส่งผ่านประสบการณ์ วิธีชีวิต และวัฒนธรรมวัตถุนิยมจากสากลมาผนวก รวมเข้ากับท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และระบบคุณค่าต่างๆ ในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมในอดีตที่เคยติดต่อกันทางจดหมาย หรือโทรเลข แต่ในปัจจุบันได้ถูกแทนที่ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือแม้แต่ในเรื่องวัฒนธรรมการทำบุญที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ได้มีการพัฒนาให้มีความทันสมัย โดยการสร้างตู้หยอดเหรียญเพื่อการทำบุญขึ้น ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำรงชีวิตของคนเมืองที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายที่ปรากฏภายในพื้นที่เมืองภาคใหญ่ ไม่ว่าจะใน

ด้านของผู้คน พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งล้วนแต่มีผลต่อผู้คนในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย โดยเกิดจากการเรียนรู้ในประสบการณ์ชีวิตในบริบทสังคมเมือง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ในการศึกษาผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 7 แสดงภาพความสัมพันธ์ของพื้นที่เมืองหาคใหญ่

จากภาพประกอบที่ 7 จะเห็นได้ถึงความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่เมืองหาคใหญ่ ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางด้านกายภาพ พื้นที่ทางความสัมพันธ์ และรวมถึงพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มคนต่างๆ ที่เข้ามาอยู่ร่วมกันภายในพื้นที่ โดยความสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏขึ้นนั้นเป็นไปอย่างหลากหลายในความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ได้เข้ามาในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการค้า การศึกษา หรือการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ภายใต้พื้นที่ดังกล่าวยังคงดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น กระแสการบริโภคนิยม กระแสเทคโนโลยีการ

สื่อสารที่ไร้พรมแดน ซึ่งจากกระแสต่างๆ นี้ ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการปรับตัวของกลุ่มคนภายในพื้นที่ เพื่อให้ตนดำรงอยู่ได้อย่างเท่าทัน หรือปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏขึ้น ทั้งนี้จากความสัมพันธ์ในแผนภาพดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวภายในพื้นที่ที่มีอาจจะหยุดนิ่งหรือปราศจากการเคลื่อนไหวได้ หากแต่เป็นพลวัตที่มีการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ภายในพื้นที่ตลอดเวลา

1.2 สังคมเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่วิถีชีวิตประจำวัน

สังคมเมืองในการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทสังคมเมืองที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ของความสัมพันธ์ ในฐานะพื้นที่ที่กลุ่มเกษตรกรหญิงได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ หรือกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน ในที่นี้อาจกล่าวถึงพื้นที่ภายใต้บริบทสังคมเมือง หรือพื้นที่เมือง โดยกล่าวได้ว่าเมือง คือ แหล่งรวมตัวทางกายภาพของบรรดาถนนหนทาง และบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนการค้าและการพาณิชย์ หรือแหล่งรวมของความเชื่อ ความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีวิทยาการต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาโดยหน้าที่ของเมืองนั้น ได้มีการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เมืองจะมีลักษณะที่สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นจากพื้นที่ของท้องถิ่นชนบท และกล่าวได้อีกนัยว่าเมือง เป็นแหล่งที่รวบรวมไว้ซึ่งความหลากหลายของกลุ่มคนที่เข้ามาอาศัยอยู่ภายในบริบทสังคมเมือง โดยหลากหลายดังกล่าวได้ประกอบไปด้วยความต่างเพศ ต่างวัย ต่างสถานภาพ ต่างอาชีพ ต่างการศึกษา และต่างการหล่อหลอมความเป็นตัวตน

การศึกษาในครั้งนี้นับว่าเป็นการศึกษาถึงเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏภายใต้บริบทสังคมเมือง ทั้งนี้เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่บริบทสังคมเมืองที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษา ขณะเดียวกันเรื่องราวต่างๆ มิได้ปกคลุมหรือหยุดนิ่งอยู่กับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่สามารถโยกย้ายถ่ายเท หรือข้ามไปข้ามมาระหว่างพื้นที่ใดๆ ได้ โดยเป็นไปในลักษณะของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งภายใต้บริบทสังคมเมือง ดังในพื้นที่วิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีการเคลื่อนไหวไปมาระหว่างพื้นที่ต่างๆ โดยผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงาน และพื้นที่นอกช่วงเวลาการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1.2.1 พื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงาน

พื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงาน นับเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์โดยตรงกับบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรหญิง ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวได้ดำรงอยู่ภายใต้บริบทสังคมเมืองที่ส่งผลต่อรูปแบบวิถีชีวิต หรือการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเภสัชกรหญิงที่มีการเคลื่อนไหวและปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเภสัชกรหญิงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ นั้น มิได้ลงปักหลักภายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอย่างตายตัว หากแต่เคลื่อนไหวไปมาภายในพื้นที่ต่างๆ ได้ โดยเชื่อมโยงกับหน้าที่การงานของตน ซึ่งพื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงานของการศึกษาคั้งนี้ อาจจะอยู่นอกเหนือจากพื้นที่ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ก็มิได้เช่นกัน แต่พื้นที่ดังกล่าวจะต้องสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ หรือการแสดงตัวตนในฐานะของเภสัชกรหญิง ดังในพื้นที่ต่อไปนี้

1) ร้านยา

ภาพประกอบที่ 8 แสดงภาพร้านยา

พื้นที่ร้านยา นับเป็นพื้นที่ที่มักจะพบเห็นกันเป็นอย่างดี และเป็นพื้นที่เพื่อช่วยในการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บในระดับปฐมภูมิ หรือในระดับเบื้องต้น ที่สามารถเข้าถึงแหล่งชุมชนได้มากที่สุด โดยสามารถพบเห็นร้านยาตั้งอยู่กระจัดกระจายในบริบทสังคมเมือง ทั้งนี้จากจำนวนร้านยาที่เปิดอยู่มากมายภายในสังคมเมือง บ่งชี้ให้เห็นได้ว่ายามีความสำคัญ

และเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้พื้นที่ร้านยาได้
ถือเป็นทางเลือกทางหนึ่ง ในการบำบัดรักษาโรครักษาไข้เจ็บของประชาชนคนทั่วไป ก่อนที่จะ
ตัดสินใจเลือกไปพบแพทย์

“เวลาไม่สบาย ปวดหัวตัวร้อน.. เป็นไม่มาก.. ก็จะซื้อยากินเอง..”

(วลี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ซื้อยาที่ร้านยากิน มันก็สะดวกดี ไม่ต้องเสียเวลาไปหาหมอ.. ถ้าไป
หาหมอที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล) ก็ต้องรอคิวนาน.. แต่ถ้าไปหาหมอที่
คลินิกก็เสียค่าใช้จ่ายแพง..”

(จันทนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“โดยส่วนใหญ่.. คนที่มาร้านยา จะมีอาการเจ็บป่วยที่ไม่มากนัก..
กินยาเพื่อบรรเทาอาการในเบื้องต้นเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องไปหาหมอ..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึง การนิยามที่กลุ่มคนมีต่อร้านยา
ทั้งนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวกและบำบัดรักษาโรครักษาไข้เจ็บในขั้นต้น นอกจากนี้ในพื้นที่ร้านยาไม่
ว่าเป็นร้านยาที่มีขนาดเล็ก หรือใหญ่ พื้นที่ภายในร้านจะมีลักษณะการจัดร้าน หรือจัดเรียง
ของยาหรือรูปแบบของยา เช่น ยาบรรเทาอาการปวด ยาฆ่าเชื้อ ยาน้ำสำหรับเด็ก หรือยาครีม
สำหรับทาภายนอก เป็นต้น ทั้งนี้ตัวยาดังกล่าว จะถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบตามชั้นของผู้ยา
นอกจากนี้ภายในร้านยาได้มีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือพื้นที่สำหรับนำเสนอสินค้า
พื้นที่สำหรับลูกค้า และพื้นที่ปฏิบัติการหรือพื้นที่ในการทำงานของเภสัชกรหญิง ซึ่งจากการ
แบ่งพื้นที่ดังกล่าว นับได้ว่าเป็นสร้างความศรัทธาให้กับพื้นที่ด้วยการระบุเจาะจงถึง
บทบาทหน้าที่ให้กับพื้นที่ต่างๆ

2) โรงพยาบาล

ภาพประกอบที่ 9 แสดงภาพโรงพยาบาล

พื้นที่โรงพยาบาล เป็นพื้นที่สำหรับการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บแขนงต่างๆ มากมาย ตั้งแต่โรคทั่วไปพื้นฐานจนกระทั่งโรคเฉพาะทาง ทั้งนี้ภายในพื้นที่โรงพยาบาลจะประกอบไปด้วยตึกต่างๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งของแผนก หรือหน่วยงานต่างๆ เช่น คลินิกเด็ก คลินิกกระดูกและข้อ คลินิกศัลยกรรม หรือคลินิกอายุรกรรม เป็นต้น โดยภายในพื้นที่โรงพยาบาลเมื่อเข้าสู่พื้นที่ดังกล่าวจะพบเห็นกลุ่มคนมากมาย ซึ่งกลุ่มคนส่วนใหญ่ก็ต่างมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการเข้ามาขอรับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

“ป้าเป็นโรคหัวใจ มาโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) ทุกเดือน.. เพราะป้าต้องกินยาอยู่ตลอด..”

(มาลี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“มาตรวจสุขภาพประจำปี.. นานๆ จะมาสักที.. ก็มาตรวจดูเผื่อว่าเราเป็นอะไรขึ้นมา..”

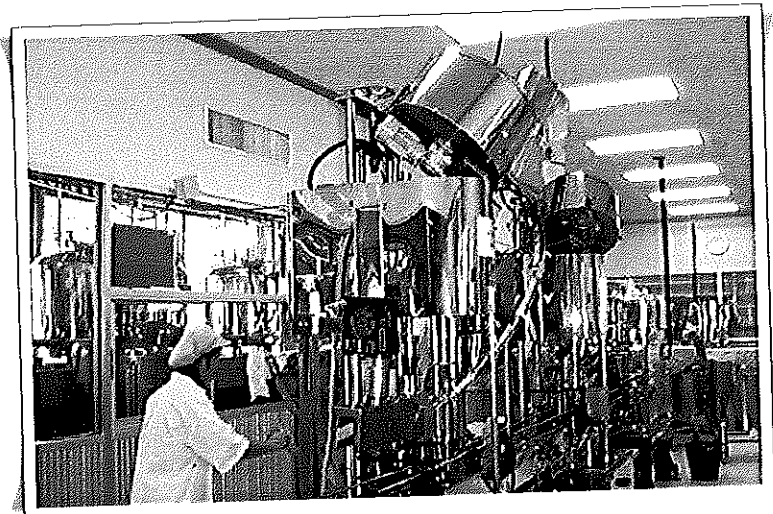
(กัญญา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“พามาปรึกษาตา.. ตาเป็นค้อมองอะไร ไม่ค่อยชัดแล้วตอนนี้..”

(วันนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของความสัมพันธ์ที่กลุ่มคนมีต่อพื้นที่ หรือแผนกต่างๆ ที่อยู่ในอาณาบริเวณของพื้นที่โรงพยาบาล ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกลุ่มคนต่างๆ ที่มุ่งประสงค์เข้ามาในพื้นที่เพื่อสิ่งใด ดังนั้นความสัมพันธ์ก็จะดำเนินไปอย่างหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการที่เข้ามายังพื้นที่โรงพยาบาล

3) โรงงานยา

ภาพประกอบที่ 10 แสดงภาพ โรงงานยา

พื้นที่โรงงานยา เป็นพื้นที่สำหรับการผลิตยารักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ทั้งที่เป็นยาในรูปแบบของยาเม็ด ยาแคปซูล ยาน้ำ และยาฉีด โดยพื้นที่ภายในโรงงานยาจะประกอบไปด้วยพื้นที่สำหรับกระบวนการผลิตต่างๆ จนกระทั่งพื้นที่สำหรับจัดเก็บยาเพื่อการส่งจำหน่าย

“กระบวนการขั้นตอนของการผลิตยา จะดำเนินไปตามมาตรฐาน GMP.. เพื่อควบคุมคุณภาพของตัวยาที่ได้รับจากการผลิต..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ทุกขั้นตอนของการผลิต.. ได้มีการควบคุมกันเป็นอย่างดี.. มีการตรวจสอบมาตรฐานในทุกขั้นตอน..”

(ปาจรีย์ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวของเกษตรกรที่ปฏิบัติงานภายในโรงงานยา สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนที่ปรากฏภายในพื้นที่โรงงานยา โดยความซับซ้อนดังกล่าว เป็นผลจากกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆ นอกจากนี้ความซับซ้อนยังเกิดขึ้นได้จากข้อกำหนดหรือมาตรฐานของการผลิตยา จากความซับซ้อนดังกล่าวมานี้ ย่อมจะเชื่อมโยงมาสู่ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนภายในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

4) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

ภาพประกอบที่ 11 แสดงภาพสำนักงานสาธารณสุข

พื้นที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นพื้นที่ที่มุ่งปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยและความเป็นธรรมจากการบริโภคยาและผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ เช่น การพิจารณาการขอขึ้นทะเบียนตำรับยา การออกตรวจสถานประกอบการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านชำ รถเร่ โรงงาน ร้านยา นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการใช้สิทธิของตนในฐานะผู้บริโภค

“มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลคุ้มครองผู้บริโภค.. ตรวจสอบความสะอาดในอาหารและผลิตภัณฑ์ต่างๆ.. ถ้าไปตรวจสินค้าในพื้นที่ตลาด ก็จะมีการสุ่มเก็บตัวอย่างสินค้า เพื่อนำกลับมาตรวจ หรือในบางส่วนก็

สามารถที่จะตรวจได้เลย.. เช่นการตรวจหาสารบอแรกซ์ สารปรอทในอาหาร.. ”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ในส่วนของ การออกตรวจร้านยา.. เพื่อดูว่ามีเภสัชกรปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่มีการกำหนดเวลาไว้หรือไม่.. และตรวจดูความถูกต้องของยาที่จำหน่ายอยู่ภายในร้าน ว่ามียาที่ห้ามขายภายในร้านยาหรือไม่.. ถ้าเมื่อมีการไปตรวจ และพบปัญหาหรือข้อบกพร่อง.. ทางเจ้าหน้าที่จะทำการบันทึก และปฏิบัติตามขั้นตอน.. ซึ่งอาจเป็นการตักเตือน หรือมีการเสียค่าปรับ.. ถ้าในขั้นรุนแรง คือ การยึดใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของเภสัชกรที่อยู่ประจำร้าน.. ”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากพื้นที่ต่างๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ นับเป็นพื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิง ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ร้านยา โรงพยาบาล โรงงานยา หรือสาธารณสุข ในทุกพื้นที่ล้วนแต่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเภสัชกรหญิง โดยเภสัชกรหญิงแต่ละคนอาจมีส่วนสัมพันธ์กับพื้นที่ในข้างต้นได้มากกว่าหนึ่งพื้นที่ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่งาน หรือความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวัน เช่นในช่วงเวลากลางวันเภสัชกรหญิงได้ทำหน้าที่ประจำอยู่ที่โรงพยาบาล แต่ในช่วงเย็นเภสัชกรหญิงทำหน้าที่อยู่ประจำร้านยา นอกจากนี้พื้นที่ในช่วงเวลาการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงอาจจะอยู่นอกเหนือจากพื้นที่ที่ได้กล่าวมานี้ได้เช่นกัน หากแต่ต้องสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในฐานะของการเป็นเภสัชกร ดังเช่นพื้นที่บริษัทยา หรือพื้นที่คลินิก เป็นต้น

จากบริบทพื้นที่ร้านยา โรงพยาบาล โรงงานยา และสาธารณสุขที่ได้กล่าวในข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสลับซับซ้อน ที่แอบแฝงอยู่ในพื้นที่ โดยเป็นการแบ่งพื้นที่ด้วยการระบุ กำหนดบทบาทและหน้าที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่ ดังในตัวอย่างของพื้นที่ร้านยาที่ถูกแบ่งสัดส่วนออกเป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่สำหรับจัดวางสินค้าและตัวยา พื้นที่สำหรับลูกค้า และพื้นที่สำหรับปฏิบัติการของเภสัชกร นอกจากนี้ภายใต้บริบทพื้นที่ต่างๆ ยังถูกควบคุมหรือกำกับด้วยสิ่งที่เป็นนามธรรมต่างๆ หรือที่เรียกว่าเป็นโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรืออำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายใต้บริบทพื้นที่นั้นๆ ดังเช่นในพื้นที่โรงงานยาที่ถูกกำกับด้วยมาตรฐานการผลิตที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

ซึ่งจากความซับซ้อนที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานี้ ล้วนแต่สัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงทั้งสิ้น

1.2.2 พื้นที่นอกช่วงเวลาการปฏิบัติงาน

พื้นที่นอกช่วงเวลาการปฏิบัติงาน ในที่นี้ได้หมายถึง พื้นที่ที่เกษตรกรหญิงได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ หรือดำรงอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ในช่วงเวลาที่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ของการเป็นเกษตรกร เช่นในพื้นที่สาธารณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ ร้านอาหาร หรือแม้แต่กระทั่งในพื้นที่บ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น อาจดำรงอยู่ได้อย่างหลากหลายในความสัมพันธ์โดยเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ต่างๆ ทั้งนี้สอดคล้องกับการนิยามความเป็นตัวตนของเกษตรกรหญิงภายในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังเช่นการดำรงอยู่ในพื้นที่บ้าน ในฐานะของการเป็นลูกสาวของสมาชิกภายในบ้าน การเป็นลูกค้ำของห้างสรรพสินค้า หรือการเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อน

“พอมีเวลารว่างหลังจากการทำงาน.. ที่ก็ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับบ้าน เพื่อที่จะได้อยู่ดูแลครอบครัว อยู่ดูแลลูก..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

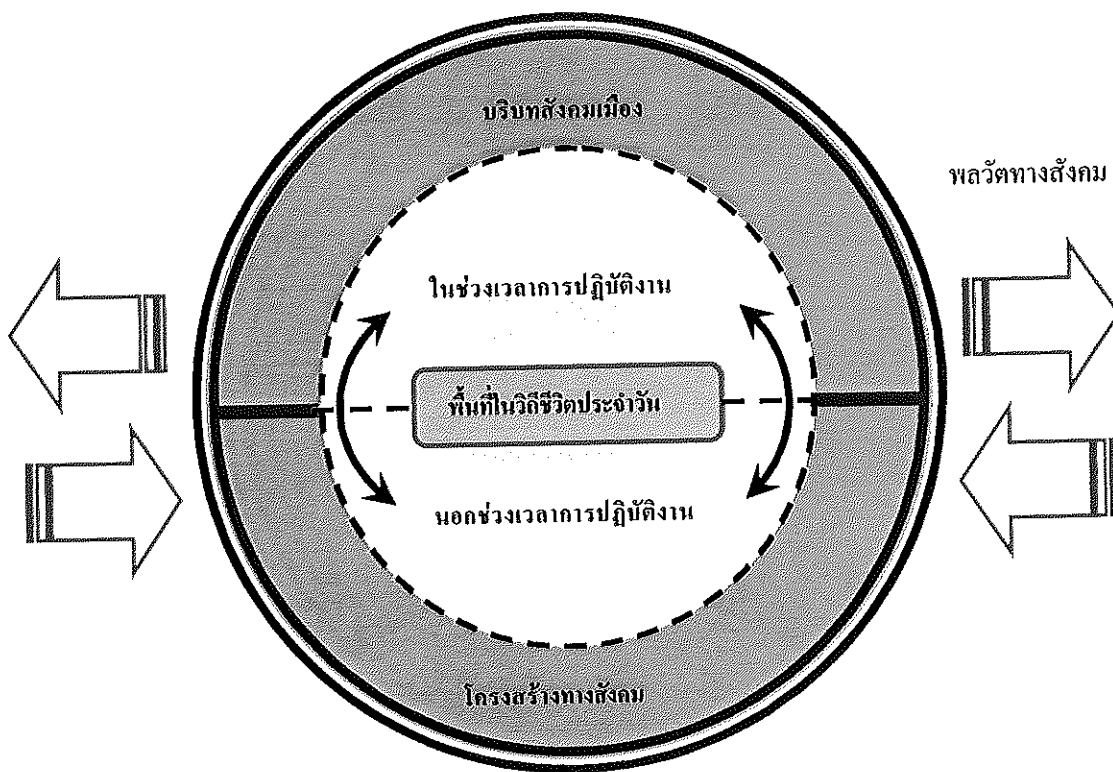
“ผู้หญิงก็ชอบอยู่ไม่ก็อย่างหรรอก.. ก็พวกเสื้อผ้า เครื่องสำอางค์ หรือพวกผลิตภัณฑ์อาหารเสริมต่างๆ.. คืออะไรที่ทำแล้วสวย แล้วดี ผู้หญิงก็ชอบกันทั้งนั้น.. บางทีไม่ต้องซื้อก็ได้ ขอแค่ได้เดินดูก็พอ ที่เลยชอบไปเดินห้าง (ห้างสรรพสินค้า) พี่ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย..”

(สิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในช่วงเวลาที่นอกเหนือจากการปฏิบัติงานนั้น สามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลาย และแตกต่างจากความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน ทั้งนี้จากพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้จะนำเสนอให้เห็นถึงลักษณะความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกันไปจากการสร้างอัตลักษณ์ภายในพื้นที่ของการปฏิบัติงาน ซึ่งในการศึกษาถึงพื้นที่ในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงดังที่กล่าวมานี้ จะนำไปสู่ความเข้าใจในความ

หลากหลายที่เกิดขึ้นในตัวของผู้บุคคล โดยมีต้องหยุดนิ่งตายตัวกับอัตลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่สามารถเกิดการสร้างอัตลักษณ์ได้อย่างหลากหลายโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ต่างๆ

โดยสรุปพื้นที่ของความสัมพันธ์การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่วิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ปรากฏ ทั้งในช่วงเวลาการปฏิบัติงาน และนอกช่วงเวลาการปฏิบัติงาน ดังในแผนภาพความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 12 แสดงภาพความสัมพันธ์ของพื้นที่ในวิถีชีวิตประจำวัน

จากภาพประกอบที่ 12 ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่วิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง ทั้งที่เป็นพื้นที่ในช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน และนอกช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน โดยพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้ดำรงอยู่ภายใต้บริบทของสังคมเมืองที่มีการหลั่งไหลเข้ามาของกระแสวัฒนธรรม หรือผลวัดต่างๆ จากภายนอกสังคม ซึ่งการหลั่งไหลเข้ามาของกระแสที่ได้กล่าวมานี้ นับได้ว่ามีผลสัมพันธ์โดยตรงต่อการเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆ ภายในสังคม นอกจากนี้ภายในต่างๆ นี้ ได้ถูกกำกับด้วยโครงสร้างทางสังคม ซึ่งอยู่ในรูปแบบของกฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่มีผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของ

บุคคลในฐานะพลเมืองที่อยู่ร่วมกันภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า พื้นที่ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง ได้ดำรงอยู่ภายใต้บริบทของความเป็นสังคมเมือง และอยู่ภายใต้การกำกับของโครงสร้างทางสังคม

2. กลุ่มคนในพื้นที่วิจัย

กลุ่มคนในพื้นที่วิจัยของการศึกษานี้ ได้หมายถึงกลุ่มคนอื่นที่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยกลุ่มคนดังกล่าวอาจมีมุมมองต่อกลุ่มของเกษตรกรหญิงที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงความหลากหลายที่กลุ่มคนอื่นได้มีมุมมองต่อกลุ่มเกษตรกรหญิง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการนิยาม หรือการคาดหวังที่มีต่อกลุ่มเกษตรกรหญิงภายในพื้นที่ต่างๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงความหลากหลายของกลุ่มเกษตรกรหญิง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวเองของเกษตรกรหญิงภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ และบริบททางสังคมที่เกิดขึ้น สำหรับกลุ่มคนในพื้นที่วิจัยนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือกลุ่มคนอื่น กลุ่มเกษตรกรหญิง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 กลุ่มคนอื่น

ภาพประกอบที่ 13 แสดงภาพบุคคลอื่นในพื้นที่วิจัย

ในพื้นที่การปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรหญิง นับว่าเป็นพื้นที่ที่ต้องสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่นมากมาย ทั้งกลุ่มบุคคลภายในพื้นที่ที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกัน บุคคลภายนอกพื้นที่ที่เดินทางเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กัน และบุคคลภายนอกพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กัน จากกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กล่าวมานี้สามารถสะท้อนให้ถึงมิติหรือ แง่มุมที่กลุ่มคนดังกล่าว ได้มองมายังกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยมีความรู้สึกนึกคิด ความคาดหวัง หรือการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเกษตรกรหญิงแฝงอยู่ร่วมด้วยโดยผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทกลุ่มคนดังกล่าวเป็น 3 ประเภท คือ 1. กลุ่มแพทย์และพยาบาล 2. กลุ่มคนไข้และลูกค้า 3. กลุ่มคนอื่นๆ

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มแพทย์และพยาบาลกับกลุ่มเกษตรกรหญิงนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานร่วมกันภายในพื้นที่โรงพยาบาล ซึ่งเรียกว่า “ทีมสหวิชาชีพ” โดยเป็นการปฏิบัติงานเพื่อการบำบัด ดูแลรักษาคนไข้ให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ทั้งนี้ภายใต้ความสัมพันธ์ดังกล่าวแพทย์ พยาบาล และเกษตรกรหญิงต่างก็ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

“เกษตรกรจะมีความรู้ความชำนาญในด้านตัวยา.. รู้ถึงกลไกในการออกฤทธิ์ของตัวยาเมื่ออยู่ภายในร่างกาย.. เมื่อหมอมีปัญหาสามารถสอบถามเขาได้..”

(กมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เกษตรกรจะเป็นคนที่จัดยาให้ผู้ป่วย ที่นอนพักรักษาตัวอยู่ภายในโรงพยาบาล..”

(ศศิ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เกษตรกรจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการบริหารยาและเวชภัณฑ์ที่ใช้กันภายในโรงพยาบาล.. แต่คนส่วนใหญ่จะรับรู้แค่ทำหน้าที่ในการจ่ายยา..”

(นิตา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เกษตรกรจะเป็นผู้ที่มีอำนาจความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับยา.. ทั้งการจ่ายยา เตรียมยา ผลิตยา (ยาครีมทาสำหรับทา ยาเคมีบำบัดและสารอาหาร) บริหารยา รวมถึงการให้คำปรึกษาก็เกี่ยวกับยาและด้านสุขภาพ”

(วิไล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำกล่าวในข้างต้นนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามถึงกลุ่มเภสัชกรหญิงที่หลากหลาย โดยได้เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีส่วนสัมพันธ์กันภายในโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังมีมุมมองที่เกิดจากกลุ่มคนอื่นภายนอกพื้นที่ที่ต่างเดินทางเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์กับกลุ่มเภสัชกรหญิง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เภสัชกรหญิงช่วยในการบำบัดโรคภัย ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเภสัชกรหญิงกับกลุ่มคนไข้ที่มาเข้ารับการรักษาภายในโรงพยาบาล หรือกลุ่มลูกค้าที่เดินทางเข้ามาซื้อยาภายในร้านยา

“เภสัชกรเป็นคนที่จ่ายยาและบอกวิธีการใช้ยากับวิธีการปฏิบัติตัว
ให้กับคนไข้..”

(สมชาย (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เภสัชกรจะจัดยาตามการบอกเล่าอาการเจ็บป่วย.. และบอกวิธีการ
กินว่ากินยาอย่างไร.. เช่นกินวันละ 3 ครั้ง หลังอาหาร 3 เวลา..”

(อาภรณ์ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

โดยคำบอกเล่าในข้างต้น สามารถสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเภสัชกรที่เป็นสิ่งที่คนภายในสังคมต่างๆ คำนึงกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว กระทั่งคิดต่อไปว่ากลุ่มเภสัชกรมีบทบาทหรือปฏิบัติงานได้เพียงเท่านั้น หากแต่คำบอกเล่าดังกล่าวเป็นเพียงมุมมองที่เกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองได้เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์ ในด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น หากแต่อาจมีบุคคลอื่นที่ได้มีประสบการณ์ส่วนตัว ที่เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับกลุ่มเภสัชกรหญิงได้ด้านอื่นๆ ได้เช่นกัน ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

“เภสัชกรให้คำปรึกษาในปัญหาด้านสุขภาพ.. ผมเคยไปปรึกษาเรื่อง
การเลิกบุหรี่ที่โรงพยาบาล..”

(สุนทร (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ผมเคยนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล.. เภสัชกรจะคอยมา
ตรวจเช็คอาการแพ้ยาของผมในทุกๆ วัน และจัดยาให้กิน..”

(สุไลหมาน (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าของกลุ่มคนไข้และลูกค้า นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงการนิยาม หรือการแสดงความคาดหวังของคนไข้และลูกค้าที่มีต่อกลุ่มเภสัชกรหญิงแล้ว และยังสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจในการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเภสัชกรหญิงภายใต้บริบทเงื่อนไขต่างๆ ด้วยเช่นกัน ดังในพื้นที่ร้านยาเภสัชกรมีอำนาจในการจัดยารักษาตามการบอกเล่าเท่านั้น และในส่วนของพื้นที่ในโรงพยาบาลเภสัชกรหญิงได้มีอำนาจที่หลากหลายขึ้นอยู่กับหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนี้การนิยาม ความคาดหวัง หรือความรู้ สำนึกที่บุคคลอื่นภายในสังคมมีต่อกลุ่มเภสัชกรหญิงสามารถเกิดได้จากกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยตนเอง หากแต่เกิดจากประสบการณ์ของบุคคลรอบข้าง หรือเกิดจากมุมมองทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อกลุ่มเภสัชกรหญิง

“เภสัชกรเป็นคนที่ขายยาในร้านยา.. ใครๆ ก็มาทำแทนได้..”

(กวี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เภสัชกรจัดยาตามใบสั่งแพทย์.. งานไม่ต้องคิดอะไรมาก.. แค่อ่านลายมือหมอให้ออกและจัดยาตามใบสั่งแพทย์..”

(จริยา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการตีตรา และเหมารวมรูปแบบการกระทำ หรือการปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกรหญิงว่ามีรูปแบบ ลักษณะการปฏิบัติงานที่หยุดนิ่งตายตัว โดยมีได้มีความหลากหลาย หรือแตกต่างในการปฏิบัติงาน หากแต่ทุกคนมีหน้าที่งานที่ไม่ได้แตกต่างไปจากกัน ทั้งนี้จากคำบอกเล่า ของกลุ่มคนอื่นทั้ง 3 กลุ่มที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายในการนิยาม หรือให้คำจำกัดความถึงกลุ่มเภสัชกรหญิง โดยได้ขึ้นอยู่กับบริบทเงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่กลุ่มคนอื่นเข้าไปมีส่วนสัมพันธ์ และเป็นผลให้เกิดการนิยามที่แตกต่างกันไปตามแต่ประสบการณ์ มุมมอง หรือทัศนคติส่วนบุคคล

2.2 กลุ่มเกษตรกรหญิงที่หลากหลาย

การศึกษาถึงกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีความหลากหลาย ผู้วิจัยต้องการเปิดมิติหรือมุมมองในการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหญิง ที่มีได้เป็นเพียงบุคคลที่ทำหน้าที่ในการจ่ายยาภายในร้านยา หรือห้องยาของโรงพยาบาลเท่านั้น แต่บทบาทหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรหญิงกลับมีความซับซ้อนมากกว่าสิ่งที่คนภายในสังคมได้เกิดความเข้าใจขึ้น หรือดังที่ ทวิช จตุรพฤษ (2548, 11) ได้ให้คำนิยามต่อความเข้าใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งว่า “กระบวนการประทับตรา” โดยคนเรามักจะประทับตราคนอื่น ซึ่งตราประทับนั้นๆ มักจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ถูกรตราหน้าไม่มากนัก

“เกษตรกรนอกจากจ่ายยาแล้ว ก็อาจทำงานอื่นได้.. รับ Consult (ปรึกษา) เรื่องการใช้ยา.. พิจารณาและติดตามการใช้ยาในคนไข้.. และดูในเรื่องการแพ้ยา..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ยาที่ประชาชนกินกันทุกๆ วัน.. เกษตรกรก็เป็นผู้ผลิต หรือคิดค้นขึ้นมา..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ทำหน้าที่ในการผลิตยาเตรียมยาเคมีบำบัด.. และผลิตยาที่เป็นสารอาหารสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เกษตรกรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด.. จะมีบทบาทในการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค.. ออกตรวจสินค้าต่างๆ.. เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัย.. และยังพิจารณาขึ้นทะเบียนตำรับยาและร้านยา..”

(อันทิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายที่ปรากฏภายในกลุ่มวิชาชีพของเภสัชกร โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้บอกเล่าถึงความเป็นตัวตน หรือบทบาทหน้าที่ของตนซึ่งจากคำบอกเล่า ชี้ให้เห็นถึง มิติของกลุ่มเภสัชกรที่มีมากกว่าการจ่ายยาในร้านยาหรือห้องยา หากแต่กลุ่มวิชาชีพเภสัชกรสามารถปฏิบัติในรูปแบบอื่นๆ ได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตยา การเตรียมยา การบริหารยาภายในโรงพยาบาล หรือการดูแลสินค้าต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น นอกจากนี้การปฏิบัติงานในแต่ละวันของกลุ่มเภสัชกรก็ได้ได้ถูกจำกัดหรือถูกผูกติดกับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าที่ว่า

“บางวันไปนำเสนอขายตัวยาตามโรงพยาบาล 4-5 ที่..”

(สิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ที่จะเข้าร้านยา ทุกวันพุธและศุกร์ หลังจากที่เลิกทำงานจากโรงพยาบาล.. ที่เข้าไปวันละ 2-3 ชั่วโมง ก็ไปจัดยาให้ลูกค้าที่มาซื้อยา..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้จากคำบอกเล่าในข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงพลวัตและความหลากหลายปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเภสัชกรหญิงที่มีการโยกย้ายไปมาระหว่างพื้นที่ต่างๆ แม้ว่าพื้นที่ต่างๆ จะมีเส้นแบ่งเขต หรือความเป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละพื้นที่ แต่คนก็สามารถข้ามไปข้ามมาระหว่างพื้นที่ได้ โดยมีได้ถูกจำกัดอยู่ภายใต้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ พื้นที่หรือบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเภสัชหญิง โดยที่การนิยามหรือการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงจะเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กลุ่มเภสัชกรหญิงมีต่อบุคคลอื่น เพื่อบ่งบอกว่าเราเป็นใครและคนอื่นเป็นใครภายใต้บริบทของความสัมพันธ์นั้นๆ

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาภูมิหลังของเภสัชกรหญิงผู้ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น จะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความเหมือน หรือความแตกต่างในข้อมูลที่ได้รับ ทั้งนี้เพื่อบ่ง

ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายในวิถีชีวิตและเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องของวิถีคิด การใช้ชีวิต การปฏิบัติสัมพันธ์ การปฏิบัติหน้าที่งาน ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ นอกจากนี้เรื่องราวดังกล่าวนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นลักษณะของปัจเจก และลักษณะร่วมภายใต้วิชาชีพ รวมถึงความสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่างๆ ภายใต้บริบททางสังคมที่เหมือนและต่างกัน

สำหรับการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 คน ที่มีส่วนสัมพันธ์ หรือมีวิถีชีวิตประจำวันอยู่ภายในบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นความพยายามในการกำหนดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความหลากหลายภายใต้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีได้ยึดติดกับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หากแต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นต้องสัมพันธ์ หรือดำรงอยู่ภายในบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่ ทั้งนี้จากภูมิหลังของกลุ่มเกษตรกรหญิงจะสะท้อนให้เห็นความเป็นมาในการสร้างอัตลักษณ์ หรือการนิยามตนเองภายใต้บริบทสังคมเมือง และในการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยได้แสดงภูมิหลังของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักดังตารางต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ	อายุ	สถานภาพ	การศึกษา	ประเภทของเกษตรกร
1. ชารนที	36	สมรส	ปริญญาตรี	เกษตรกรร้านยา
1. มนต์ตรา	27	โสด	ปริญญาตรี	เกษตรกรโรงพยาบาล (ห้องยา)
2. กานต์พี	28	โสด	ปริญญาตรี	เกษตรกรโรงพยาบาล (คลินิก)
3. อันทิกา	35	สมรส	ปริญญาตรี	เกษตรกรสาธารณสุข
4. สิลดา	29	โสด	ปริญญาตรี	เกษตรกรการตลาด
5. วีรวรรณ	39	สมรส	ปริญญาโท	เกษตรกรโรงพยาบาล (บริหาร)
6. กวีณา	40	สมรส	ปริญญาตรี	เกษตรกรโรงพยาบาล (ผลิต)
8. สุวิมล	32	โสด	ปริญญาโท	เกษตรกรโรงงานยา

ตารางที่ 2 แสดงตารางภูมิหลังของเกษตรกรหญิงที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากตารางในข้างต้น ได้แสดงภูมิหลังของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละประเภท เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและความหลากหลายของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้งในแง่ของอายุ สถานภาพ การศึกษา และบทบาทหน้าที่ โดยผ่านการบอกเล่าเรื่องราว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นับได้ว่าเป็นการบอกเล่าถึงที่มาที่ไปในประสบการณ์ชีวิต และสามารถทำให้รับรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลในแต่ละบุคคล รวมถึงสะท้อนให้เห็นการนิยามความเป็นตัว ภายใต้อิทธิพลความสัมพันธ์ต่างๆ

ภูมิหลังเกสัชกรหญิงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษารั้งนี้ มีจำนวน 8 คน สำหรับการพบเจอกลุ่มเกสัชกรหญิงผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวนี้ เกิดจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ โดยผ่านความสัมพันธ์ต่างๆ ต่อไปนี้ 1. ชารนที พบเจอที่งานเลี้ยงของชมรมร้านยา 2. มนต์ตรา พบเจอที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ขณะที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลบริบทแวดล้อมภายในโรงพยาบาล 3. กานต์พจี พบเจอเนื่องจากเป็นเกสัชกรประจำร้านยาของผู้วิจัย 4. อันทิกา พบเจอที่ร้านยาของผู้วิจัย เนื่องจากอันทิกาได้เดินทางเข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจร้านยา 5. สิลดา พบเจอโดยผ่านการแนะนำจากแม่ของผู้วิจัย 6. วีรวรรณ พบเจอที่งานเลี้ยงของชมรมร้านยา 7. กวีณา ได้พบเจอที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ในขณะที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลบริบทแวดล้อมภายในโรงพยาบาล 8. สุวิมล พบเจอโดยผ่านการแนะนำของกานต์พจี เนื่องจากสาวิตรีได้เป็นเพื่อนรุ่นพี่ของกานต์พจี ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลพื้นฐานของการพบเจอกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ดังนี้

คนที่ 1 เกสัชกรหญิงชารนที (นามสมมติ): เกสัชกรร้านยา (เกสัชกรชุมชน)

ภาพประกอบที่ 14 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณธารนที เป็นเภสัชกรหญิงร้านยา อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส มีบุตร 2 คน โดยธารนทีเติบโตมาในครอบครัวที่มีเธอเป็นลูกสาวคนเดียว ไม่มีพี่น้อง และธารนทีได้เล่าให้ฟังถึงความเป็นมาก่อนที่จะมาเป็นเภสัชกรว่า สาเหตุที่ได้มาเลือกเรียนสาขาวิชานี้ ก็เนื่องจากตอนสมัยเด็กๆ ได้เลือกเรียนตามเพื่อนโดยไม่ได้คิดอะไรมากนัก คือไม่รู้ว่าจะตนเองชอบอะไร แต่ด้วยความที่ไม่รู้จะเรียนอะไรเห็นเพื่อนเลือกที่จะเรียนก็เลยคิดที่จะเรียนตามเพื่อน บวกกับเกิดความคิดที่ว่าถ้าเรียนจบมาแล้วได้มาเป็นเภสัชกร ก็จะได้รับค่าตอบแทนจำนวนมาก และสามารถเปิดกิจการเป็นของตนเองได้

“โชคดีของพี่มากๆ.. ที่เลือกเรียนตามเพื่อนแล้วเราเรียนได้.. ถ้าเรียนไม่ได้หรือเรียนไม่ไหว พี่ต้องแย่งแย่ง เลข.. คือตอนนั้นไม่ได้คิดว่าเราชอบ หรือไม่ชอบ.. คิดแค่ว่าคะแนนเราถึงสามารถที่จะไปเรียนได้.. แล้วพวกเพื่อนๆ ก็ไปเรียนกัน เราก็อยากที่ไปเรียนกับเพื่อนๆ ด้วย..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ในปัจจุบัน คุณธารนที ได้ปฏิบัติงานอยู่ประจำร้านยาที่เป็นของตัวเอง แต่ก่อนที่เธอจะมาเปิดร้านยาเป็นของตัวเองนั้น เธอก็เคยทำงานที่โรงพยาบาล และร้านยา โดยธารนทีได้เล่าว่า เธอชอบที่จะทำงานที่ร้านยามากกว่าที่โรงพยาบาล เนื่องด้วยที่เธอเติบโตมาในครอบครัวที่เป็นลูกคนเดียว จึงมีลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ไม่ชอบสูงส่งกับใคร หรือต้องติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในฝ่ายต่างๆ ธารนทีจึงเลือกที่จะมาทำงานในร้านยา เพราะสามารถตัดสินใจ และบริหารจัดการทุกอย่างในร้านได้เอง ประกอบกับลักษณะส่วนตัวที่ไม่ชอบประสานงานกับฝ่าย หรือกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งการเลือกที่จะมาทำงานในร้านยาของธารนที จะมีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ที่ให้เหตุผลสำหรับการมาทำงานในร้านยา เพราะว่าด้วยจำนวนค่าตอบแทนที่มากกว่าการทำงานในโรงพยาบาล แต่สำหรับธารนที เหตุผลเรื่องค่าตอบแทนกลับไม่ใช่ประเด็นสำคัญ

“ที่เป็นคนชอบสันโดษ.. ไม่ค่อยชอบ Contact (ติดต่อ) กับแผนกต่างๆ.. หรือบุคลากรทางการแพทย์.. และอีกอย่างก็ไม่อยากต้องอยู่ Under (ภายใต้) ใคร.. อยากจ่ายยาให้กับคนไข้ได้เอง และได้ Manage (จัดการ) ทุกอย่างในร้านได้ด้วยตัวเอง.. แต่ข้อเสียของการอยู่ร้านยามันก็มีนะ.. คืออยู่ร้านยาเราอาจไม่ได้ Update ตัวยาใหม่ๆ เหมือนกับเภสัชกรที่ทำงานใน

โรงพยาบาล (โรงพยาบาล).. เพราะยาในร้านยามีความแตกต่างกับยาใน
 โรงพยาบาล (โรงพยาบาล) คือร้านยาจะเป็นยาสำหรับการรักษาอาการ
 เบื้องต้น.. แต่ยาในโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) มันจะเป็นอะไรที่เฉพาะทาง
 หรือเฉพาะเจาะจงมากกว่า.. ด้วยยาต่างๆ จึงมีรายละเอียดที่เยอะกว่า..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ปัจจุบันธารนทีได้เปิดร้านอยู่ในตัวเมืองของอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แต่
 ก่อนที่จะมาเปิดร้านยาเป็นของตัวเองนั้น ธารนทีก็ได้ปฏิบัติงานเป็นเภสัชกรประจำอยู่ร้านยา
 แห่งหนึ่ง แต่เนื่องจากว่าธารนทีได้แต่งงาน และอยากจะมีเวลาในการดูแลครอบครัว อยากที่
 จะมาเป็นแม่บ้าน รวมถึงอยากที่จะมีเวลาในการเลี้ยงลูก ธารนทีจึงตัดสินใจที่จะเปิดร้านยา
 เป็นของตัวเอง เพื่อที่จะได้ทำงานควบคู่ไปกับการดูแลครอบครัว

“เปิดร้านของตัวเองมันก็ดี.. คือเราทำเองก็ได้เราเอง มีเวลาของเรา
 มากขึ้น.. มีลูกก็ได้เลี้ยงลูกด้วย สบายใจดีไม่ต้องมีใครมากำกับว่าต้องทำ
 อย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

เรื่องราวของธารนทีที่ได้กล่าวมานี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงที่มาของการเป็นเภสัชกร
 หญิง ลักษณะความเป็นตัวตนของธารนทีที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ทางครอบครัว และ
 มุมมองของเธอที่มีต่อหน้าที่การงาน และครอบครัว โดยที่ธารนที ได้แสดงออกถึงการนับถือ
 ในตนเอง โดยเธอเลือกที่จะปฏิบัติงานตามที่ตนเองชอบ หรือถนัด มากกว่าที่จะทำไปเพราะ
 ต้องทำ หรือจำเป็นที่จะต้องทำ นอกจากนี้ธารนทียังแสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับบุคคล
 ภายในครอบครัว โดยเธออยากที่จะลาออกจากการทำงานเพื่อมาเป็นแม่บ้านและได้คอยเลี้ยง
 ลูกควบคู่ไปกับการดูแลร้านยา

จากเรื่องราวความสัมพันธ์ของธารนที ได้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัต และมีติ
 ของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนในเรื่องราวชีวิตที่มีการเคลื่อนไหว และทับซ้อนภายใต้การ
 นิยามความเป็นตนเองในบทบาทหน้าที่ต่างๆ เช่น การสวมบทบาทของการเป็นแม่ แม่บ้าน
 หรือเภสัชกร โดยการนิยามความเป็นตัวตนในแต่ละบทบาทหน้าที่นั้น ย่อมแฝงไว้ด้วย
 ค่านิยม อุดมการณ์ หรือความเชื่อที่ต่างกัน แต่กลับมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์อยู่ภายในตัวตนคน
 เดียวกัน ดังกรณีการเลือกเรียนทางด้านเภสัชศาสตร์ของธารนที ซึ่งได้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก

ความเชื่อที่ว่า การเลือกศึกษาทางด้านนี้จะสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้จำนวนมาก หรือการที่ธารนที เลือกที่จะเปิดร้านยาเป็นของตนเองภายหลังจากการแต่งงานนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ภายใต้การเลือกที่จะกระทำในสิ่งต่างๆ โดยอุดมการณ์ดังกล่าวนี้ เพื่อที่จะมีเวลาในการเลี้ยงดูลูก และได้ดูแลครอบครัว

นอกจากนี้จากเรื่องราวความสัมพันธ์ดังกล่าวของธารนที ได้สะท้อนให้เห็นผลวัดที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายพื้นที่ทางกายภาพในการสร้างอัตลักษณ์ ทั้งนี้จากการเคลื่อนย้ายพื้นที่ดังกล่าว ได้เชื่อมโยงไปสู่การเคลื่อนย้ายพื้นที่ของความสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน อีกทั้งผลวัดยังได้ปรากฏในลักษณะของการเลื่อนไหลในสถานะ หรือบทบาทหน้าที่ จากการเป็นผู้หญิง มาสู่การเป็นแม่ และการเป็นเภสัชกร ซึ่งจากการสวมบทบาทดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การนิยามตัวตนภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ที่มีต่อกับผู้อื่น พื้นที่ และช่วงเวลาของการดำเนินความสัมพันธ์ โดยจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะสะท้อนให้เห็นได้ว่า เรื่องราวความสัมพันธ์ของเภสัชกรหญิงธารนทีที่มีการเคลื่อนไหว เลื่อนไหลในความสัมพันธ์ภายใต้การนิยามตัวตนในพื้นที่ความสัมพันธ์ต่างๆ ทางสังคม

คนที่ 2 เภสัชกรหญิงมนต์ตรา (นามสมมติ): เภสัชกรโรงพยาบาล (ห้องยา)

ภาพประกอบที่ 15 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณมนต์ตรา เภสัชกรหญิงอายุ 27 ปี สถานภาพโสด ในปัจจุบันมนต์ตรา ปฏิบัติงานอยู่ที่โรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมนต์ตราได้เล่าถึงที่มา หรือแรงบันดาลใจในการเลือกเรียนสาขาวิชาชีพนี้ว่า อาจเป็นเพราะตัวมนต์ตราได้เติบโตมาในครอบครัวที่คลุกคลีอยู่กับการค้าขายเรื่องยา โดยมนต์ตราเล่าถึง

กิจการของครอบครัวตนเองให้ฟังว่า ครอบครัวของตนเป็นครอบครัวคนจีน ค้าขายยาจีนมาตั้งแต่รุ่นอากง จนกระทั่งในรุ่นพ่อของมนต์ตราที่ได้เปลี่ยนจากการเปิดร้านขายยาจีนแผนโบราณมาเป็นแผนปัจจุบัน นอกจากนี้บรรดาพี่ชายของมนต์ตราอีก 3 คน ต่างก็เรียนทางด้านเภสัชศาสตร์ จนมาถึงตัวของมนต์ตราเองก็เลือกเรียนทางด้านนี้เช่นกัน ซึ่งตัวเธอก็มองว่าคงเป็นเพราะความผูกพันที่ตัวเธอและพี่น้องได้เติบโตคลุกคลีมากับร้านยา

“ตั้งแต่จำความได้.. เรียกได้ว่าที่คลุกคลี คู่ันเคย กับการค้าขายเรื่องยามาตลอด.. เด็กๆ ก็ชอบไปช่วยป้าขายยา.. คิดอยากจะเป็นแบบป้าบ้าง.. บางทีไปช่วยอากงขายยาจีน.. วันๆ พี่ก็เดินเข้าๆ ออกๆ ร้านยาตลอด ร้านยาจีนบ้าง ร้านยาแผนปัจจุบันบ้าง.. คงเพราะความคุ้นเคยเลยทำให้รู้สึกว่าการค้าขายได้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิต.. และอยากเรียนเป็นอย่างป้ากับพี่ชาย..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ปัจจุบันมนต์ตรา ได้ปฏิบัติงานเป็นเภสัชกรโรงพยาบาล ประจำห้องจ่ายยาผู้ป่วยนอก มนต์ตราจะนั่งประจำอยู่ที่เคาน์เตอร์จ่ายยา ซึ่งมนต์ตราได้กล่าวถึงหน้าที่งานของเธอว่า จะวุ่นวายมากในช่วงเช้า เพราะจะมีคนไข้ที่เข้ามาขอรับการรักษาในแผนกต่างๆ มารอรับยาบริเวณหน้าห้องยาจำนวนมาก นอกจากนี้เธอได้เล่าถึงหน้าที่หลักในการทำงานของเธอที่ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดและตรงไปตรงมา มิได้มองข้ามในข้อบกพร่องที่เภสัชกรบางคนอาจจะมองข้ามไป ทั้งนี้สิ่งที่เธอได้ปฏิบัติก็เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน และไม่ให้เกิดผลสืบเนื่องไปยังกลุ่มคนไข้ โดยมนต์ตรามีหน้าที่ที่ต้องทำการตรวจสอบใบสั่งจ่ายยาของแพทย์ว่ายาที่สั่งใช้นั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และระยะเวลาในการสั่งจ่ายยาเพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้มนต์ตรายังทำหน้าที่ในการชี้แจงวิธีการใช้ยาให้กับคนไข้ เมื่อคนไข้มารับยา

“พี่ก็จะทำหน้าที่ในตรวจสอบใบสั่งยาของแพทย์.. ตรวจสอบดูด้วยยาที่แพทย์สั่งจ่าย ว่ามีความเหมาะสม หรือตัวยามีปฏิกริยาระหว่างกันหรือไม่ เมื่อตัวยาได้เข้าสู่ร่างกาย.. หากการสั่งจ่ายยาของแพทย์ไม่เหมาะสม พี่ก็จะโทรศัพท์ไป Consult (ปรึกษา) กับแพทย์ผู้สั่งจ่ายยา.. พี่ยังมีหน้าที่ในการชี้แจงวิธีการใช้ยาให้กับคนไข้ ว่าต้องกินยาอะไรบ้าง กินตอนไหน กินครั้ง

ละก็เม็ด วันละก็ครั้ง.. นอกจากนี้ที่ยังบอกถึงวิธีการในการปฏิบัติตัว เพื่อ
การดูแลรักษาตัวเองให้แก่คนไข้ด้วย..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

การปฏิบัติงานของมนต์ตราในโรงพยาบาลจะเริ่มตั้งแต่ 8 โมง จนถึง 4 โมง
เย็น พอหลังจากเลิกงานมนต์ตราก็ได้ไปช่วยดูแลร้านยาของทางบ้าน โดยในปัจจุบันมนต์ตรา
ยังไม่ได้เปิดร้านยาเป็นของตนเอง แต่มนต์ตราได้ไปทำงานที่ร้านยาแห่งหนึ่งในเมือง
หาดใหญ่ ซึ่งมนต์ตราต้องมีหน้าที่ที่จะต้องไปอยู่ประจำร้านยาสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ตามที่ได้
ตกลงกับทางร้านยาไว้ แต่การตกลงดังกล่าวก็มิได้เป็นระเบียบข้อบังคับที่ผ่อนปรนไม่ได้ แต่
กลับเป็นการตกลงที่สามารถพูดคุยกันได้ ในกรณีที่เราดิฉันหรือไม่สามารถมาร้านยาได้

“การมาทำงานร้านยา.. บรรยากาศและความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะรู้สึกถึง
ความเป็นกันเอง.. ที่จะเข้ามาร้านยาอาทิตย์ละ 2-3 วัน โดยที่จะเข้าไปที่
ร้านยา ในช่วงตอนเย็นหลังจากเลิกงานที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล) .. ส่วน
ใหญ่ที่จะเข้าไปในวันพุธ และศุกร์ ที่ก็มาตรวจดูความเรียบร้อย และก็มา
ช่วยที่เข้าของร้านขายยา.. มากี่เหมือนกับมาหาเพื่อนมากกว่า เหมือนมานั่ง
คุย นั่งเล่น ไม่ได้เครียดเหมือนกับงานที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล)..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องราวชีวิตของมนต์ตรา จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตประจำวันของเธอได้
สัมพันธ์อยู่กับบทบาทหน้าที่การเป็นเภสัชกรโดยส่วนใหญ่ แต่พื้นที่การทำงานไม่ได้อยู่เพียง
พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น แต่มีหลากหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล ร้านยาของ
ครอบครัว และร้านยาที่เธอไปทำงาน นอกจากนี้เธอได้เล่าถึงชีวิตการทำงานของเธอว่า
ครอบครัวของเธอได้ปลูกฝังในเรื่องของการขยันทำงาน ซึ่งเป็นความเชื่อหรือค่านิยมของ
ครอบครัวชาวจีนที่ปลูกฝังให้ลูกหลานต้องขยันทำมาหากิน โดยการปลูกฝังดังกล่าวก็ได้
สืบเนื่องมาถึงตัวมนต์ตราด้วยเช่นกัน

“ที่บ้าน (ครอบครัว) ทุกคนขยันทำงานกันหมด.. ไม่มีใครอยู่บ้าน
เฉยๆ.. ขนาดป้ากับม่าอายุมากแล้ว ยังไม่ยอมหยุดทำงานกันเลย.. ป้ากับม่า

จะสอนจะพูดให้ฟังเสมอว่า.. เกิดเป็นคนต้องขยันทำมาหากิน อย่าอายทำ
 กิน อย่าหมิ่นเงินน้อย..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องราวของมนต์ตราที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความ
 ซ้ำซ้อนของความสัมพันธ์ที่เคลื่อนไหวไปมาภายใต้บทบาทหน้าที่และบริบทความสัมพันธ์
 ต่างๆ ดังเช่นที่มาของการมาเรียนทางด้านเภสัชศาสตร์ ซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ภายใน
 ครอบครัวที่มนต์ตราได้เติบโตมาในครอบครัวที่ประกอบกิจการด้านการขายยา หรือแม้แต่
 การมีลักษณะนิสัยที่มีความขยันในการทำงานนั้น ก็เป็นผลอันเนื่องมาจากค่านิยมความเชื่อ
 ของผู้ที่มีเชื้อสายจีน นอกจากนี้ความซ้ำซ้อนของความสัมพันธ์ยังสะท้อนให้เห็นได้จากการ
 นิยามความเป็นตัวเองภายใต้บทบาทหน้าที่ที่แฝงไว้ด้วยอุดมการณ์วิชาชีพ ซึ่งมุ่งมั่นในการ
 ปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์แก่กลุ่มคนไข้ รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้บริบทพื้นที่ต่างๆ
 ทั้งในพื้นที่ร้านยา หรือโรงพยาบาล ซึ่งจากพื้นที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่การนิยาม
 และการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน

คนที่ 3 เภสัชกรหญิงกานต์พจี (นามสมมติ): เภสัชกรโรงพยาบาล (ฝ่ายคลินิก)

ภาพประกอบที่ 16 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณกานต์พจี เภสัชกรหญิงอายุ 28 ปี สถานภาพโสด โดยกานต์พจีได้เรียนจบ
 จากคณะเภสัชศาสตร์ในหลักสูตร 6 ปี คือเรียนมาทางด้านเภสัชกรรมคลินิกโดยตรง ปัจจุบัน

กานต์พจีเป็นเภสัชกรคลินิกประจำอยู่ที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเมื่อผู้วิจัยสอบถามถึงที่มาในการเลือกศึกษาทางด้านวิชาชีพนี้ กานต์พจีกล่าวว่า ที่เลือกเรียนทางด้านนี้ เพราะว่าตอนเด็กๆ รู้สึกว่าอยากดูแล และช่วยเหลือคนไข้ แต่ในตอนแรกคิดว่าจะเป็นพยาบาล และกานต์พจีก็ได้ไปเรียนเป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้นกานต์พจีก็เริ่มรู้สึกว่าคุณเองไม่เหมาะกับการเป็นพยาบาล เนื่องจากรู้สึกไม่ชอบกับการที่ต้องไปสัมผัสกับเลือด ประกอบกับเกิดความคิดที่อยากจะมิกิจการเป็นของตนเอง ทำให้กานต์พจีเปลี่ยนจากการเรียนพยาบาล และมาเรียนทางเภสัชศาสตร์แทน เพราะว่าวิชาชีพของเภสัชกรก็ได้คอยช่วยเหลือคนไข้ เช่นเดียวกับความใฝ่ฝันในวัยเด็กของเธอ

“ตอนเด็กๆ ก็ไม่ได้คิดตั้งแต่แรกว่าอยากจะเป็นเภสัชกร.. ที่คิดแต่
ว่าอยากจะช่วยเหลือผู้อื่นคนที่เจ็บไข้ได้ป่วย.. พอโตขึ้นมากก็ถามตัวเองว่า
อยากจะทำอะไรจะเรียนหมอ พยาบาล หรือเภสัชกรดี.. ตอนแรกก็
เลือกไปเรียนพยาบาลก่อน.. แต่พอเรียนไปได้สักพัก ก็เรียนไปได้ปีเดียว
ก็เริ่มรู้สึกกลัวกับการที่จะต้องเจอกับเลือด สัมผัสกับเลือด.. ที่เคยคิดว่า
ถ้าฝันต่อไปคงไม่ไหวแน่ ที่เคยมา Ent. (เอนทรานซ์) ใหม่ และเลือกมา
เรียนเภสัช (เภสัชศาสตร์)..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

กานต์พจี ได้เล่าต่อว่าหลังจากที่ย้ายมาเรียนด้านวิชาชีพเภสัชกรรมนั้น เธอได้เลือกเรียนในหลักสูตร 6 ปี เรียนทางด้านคลินิกโดยตรง และหลังจากเรียนจบกานต์พจีก็ได้เข้าทำงานในโรงพยาบาลเอกชนจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยหน้าที่ในการปฏิบัติงานของกานต์พจีในทุกๆ วัน ก็คือการเดินขึ้นไปหออพักผู้ป่วย เพื่อทำการตรวจดูอาการของผู้ป่วยที่แพ้ยา และสอนวิธีการใช้ยา จำพวกยาเทคนิคพิเศษ เช่น พวดยาพ่นจมูกที่มีหลายชนิด นอกจากนี้กานต์พจีได้มีหน้าที่ในการตอบคำถาม หรือข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องยาที่บุคลากรทางการแพทย์ หรือบุคคลจากภายนอกเกิดข้อสงสัย และได้โทรศัพท์เข้ามาติดต่อสอบถาม

“หน้าที่หลักของพี่คือดูอาการของผู้ป่วยที่แพ้ยา.. สอน
วิธีการใช้ยาจำพวกเทคนิคพิเศษ.. แต่การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน
จะมีความแตกต่างจากโรงพยาบาลรัฐบาล.. โดยพี่จะขึ้น Ward ไปดูคนไข้
เอง.. ถ้าเป็นในโรงพยาบาลรัฐบาลก็ต้องไปทั้งทีมงานสหวิชาชีพ.. คือ

จะต้องมีทั้งแพทย์ พยาบาล และเภสัชกร.. นอกจากหน้าที่ในการขึ้น ward แล้วนั้น ที่ก็ยังดูแลในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย.. เช่น การตอบคำถามข้อสงสัยเกี่ยวกับยา.. โดยส่วนมากจะเป็นการสอบถามจากบุคลากรทางการแพทย์มากกว่าที่จะเป็นบุคคลภายนอก..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้กานต์พจี ได้เล่าถึงรูปแบบการทำงานภายในโรงพยาบาล ที่มีความแตกต่างจากโรงพยาบาลรัฐบาล โดยในโรงพยาบาลเอกชนนั้นจะดำเนินงานเหมือนกับบริษัท ที่มีกลยุทธ์ทางการตลาดมากมาย ซึ่งเน้นทางการบริการที่อำนวยความสะดวกและรวดเร็ว และมีการจัดทำโปรแกรมชั้นตรวจสอบสุขภาพ เช่น โปรแกรมชั้นในวันแม่ พาแม่มาตรวจสุขภาพ ลด 50% เป็นต้น นอกจากนี้ทางโรงพยาบาลได้มีเครื่องแบบสำหรับเจ้าหน้าที่ในฝ่ายต่างๆ ที่ให้แต่งกายในยูนิฟอร์มเดียวกันทั้งโรงพยาบาล ยกเว้นกลุ่มแพทย์และพยาบาล และในเรื่องของเครื่องแต่งกายนี้ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มเภสัชกรภายในโรงพยาบาล รวมถึงตัวของกานต์พจีด้วย

“ที่รู้สึกไม่ยุติธรรม.. กลุ่มแพทย์กับพยาบาลยังไม่ต้องใส่ยูนิฟอร์มเลย.. และทำไมไม่ให้เภสัชกรใส่เสื้อกราวด์ทำงาน เพราะที่ก็เป็นกลุ่มวิชาชีพเหมือนกับแพทย์และพยาบาล แต่ให้ใส่ยูนิฟอร์ม.. ใส่เหมือนกันทั้งโรงพยาบาล ไม่ว่าจะทำงานตำแหน่งไหน หน้าที่อะไร ให้ใส่ยูนิฟอร์มเหมือนกันหมด.. เภสัชกรเป็นวิชาชีพนะไม่ใช่พนักงานบริษัท..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

กานต์พจี กล่าวต่อว่าแม้ว่ากลุ่มเภสัชกรได้มีการเสนอไปยังฝ่ายบริหารของโรงพยาบาล แต่ทางโรงพยาบาลก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเภสัชกรก็ยังใส่ชุดยูนิฟอร์มเช่นเดิม และนอกเหนือจากการปฏิบัติงานเป็นเภสัชกรคลินิกภายในโรงพยาบาลแล้ว กานต์พจีก็ได้เปิดร้านยาของตนเองด้วย โดยร้านยาของกานต์พจินั้น ได้ให้แม่เป็นคนดูแลในช่วงเวลากลางวัน และช่วงเย็นหลังจากเลิกงานที่โรงพยาบาล กานต์พจีก็จะมาดูแลเอง ซึ่งร้านของกานต์พจีจะเปิดทุกวันไม่มีวันหยุด โดยกานต์พจีกล่าวว่าเธอมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เพราะมันเป็นสิ่งที่เธอได้ฝึกฝนในวัยเด็ก

“พี่ชอบที่จะทำงาน.. เพราะเรารู้สึกได้ช่วยเหลือคนไข้ เราชอบทางด้านนี้.. พอเราได้ทำ เราก็มีความสุข และก็ไม่ได้รู้สึกว่ามันเหนื่อย หรือรู้สึกว่ามันไม่ได้มีเวลาพัก.. พี่กลับมาขายยาที่ร้านก็ถือว่าได้พักนะ มันไม่กดดันเหมือนกับการทำงานในโรงพยาบาล..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องราวของกานต์พจี ได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ภายในตัวตนของเธอ โดยเป็นผลสืบเนื่องมาจากความไม่ฝันในวัยเด็กที่ต้องการจะช่วยเหลือดูแลผู้อื่น และได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของกลุ่มวิชาชีพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้เรื่องราวของกานต์พจีได้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตที่เคลื่อนไหวในการปฏิบัติงานที่เธอต้องปฏิบัติในทุกๆ วัน โดยกานต์พจีจะต้องเดินขึ้นไปหอพักผู้ป่วย เพื่อทำการตรวจดูอาการของผู้ป่วยที่แพ้ยา และสอนวิธีการใช้ยาให้แก่ผู้ป่วยคนต่างๆ ซึ่งก็จะมี ความแตกต่างและหลากหลายในการสอนหรือให้คำปรึกษา และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิตที่มีการเคลื่อนไหวในการสร้างตัวตน เพื่อจะดำเนินความสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่น รวมถึงชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ ความเชื่อที่ทับซ้อนอยู่ภายใต้การนิยามและการสร้างตัวตนของเภสัชกรกานต์พจี

คนที่ 4 เภสัชกรหญิงอันธิกา (นามสมมติ): เภสัชกรสาธารณสุข

ภาพประกอบที่ 17 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณอันธิกา เกษัชรหญิงอายุ 35 ปี สถานภาพสมรส โดยในปัจจุบันได้ปฏิบัติงานเป็นเภสัชกรสาธารณสุข หรือที่เรียกกันว่า เกษัชรสสจ. โดยอันธิกาได้ปฏิบัติงานอยู่ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา ทั้งนี้อันธิกาได้เล่าถึงที่มาที่ไปในการเลือกเรียนด้านเภสัชกรรมว่า เนื่องจากเป็นความต้องการของพ่อแม่ที่อยากให้คนเล่าเรียนทางด้านนี้ ประกอบกับพ่อและแม่ของอันธิกาเป็นครู และมีลูกของเพื่อนที่เป็นครูด้วยกันเรียนทางด้านนี้ พ่อและแม่ของอันธิกาก็อยากให้ลูกของตนเองได้เรียนในสาขาวิชาเช่นเดียวกับลูกของครูคนอื่น ๆ อันธิกาก็เลือกเรียนตามในสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ โดยที่ตัวของอันธิกาก็ไม่ได้รู้สึกว่าคุณเองฝันแต่อย่างใด ประกอบกับไม่ได้ชอบสาขาวิชาอะไรเป็นพิเศษ

“พ่อแม่บอกที่ให้เราให้เลือกเรียนแบบลูกของครูดวงดาว.. เห็นเค้าว่าจะได้งานทำที่ดีเป็นที่นับหน้าถือตา.. ด้วยความที่พี่ยังงี้ก็ได้ พี่ก็เลยตามใจ พ่อ.. พี่ก็คงคิดไม่อยากให้ให้เราค้อยกว่าลูกครูคนอื่น เรียนแล้วท่าน (พ่อแม่) สบายใจ และเราก็ไม่ได้ลำบากอะไรที่พี่ก็เลยเรียน..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

หลังจากเรียนจบอันธิกาก็ได้มาทำงานเป็นเภสัชกรที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยหน้าที่ของเภสัชกรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจะมีความแตกต่างกับเภสัชกรในโรงพยาบาล คือในโรงพยาบาลเภสัชกรจะมีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องคนไข้ ยา และเวชภัณฑ์ แต่หากเป็นเภสัชกรสาธารณสุขนั้น บทบาทหน้าที่จะสัมพันธ์อยู่กับการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น การตรวจจับยาปลอม หรือยาดี้อยู่คุณภาพ ความคุมการปฏิบัติงานของเภสัชกรให้เป็นไปตามกรอบแห่งความปลอดภัยและจรรยาบรรณ นอกจากนี้ก็ยังมีภารกิจการขอขึ้นทะเบียนยา อาหาร เครื่องสำอาง แะสถานประกอบการ

“พี่ต้องออกไปตรวจร้านยาก่อนที่มีการเปิดร้าน.. เพื่อดูว่าการจัดร้านเหมาะสมหรือไม่ ทางร้านจัดทำป้ายหรือเอกสารครบ ตามข้อกำหนดไว้หรือไม่.. และนอกจากจะมีการตรวจก่อนการเปิดร้านยาแล้วนั้น พี่ก็จะสุ่มมาตรวจอีกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง.. เพื่อดูว่ามีเภสัชกรอยู่ปฏิบัติงานประจำ มีการลักลอบขายยาต้องห้าม หรือทางร้านจัดทำเอกสารยาในกลุ่มยาแก้หวัดสูตร Pseudoephedrine, Tramadol หรือไม่.. และถ้าพี่พบ

ข้อผิดพลาดของทางร้าน.. ที่ก็ต้องดำเนินการปรับ หรือคาดโทษไว้กับ
เภสัชกรประจำร้านแห่งนั้น..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องราวของอันธิกา ได้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ที่มีความ
สลับซับซ้อน ทั้งในแง่มุมมองของค่านิยมความเชื่อของพ่อแม่และได้ปลูกฝังมาสู่การที่อันธิกาได้
เลือกที่จะศึกษาต่อทางด้านเภสัชศาสตร์ หรือความสัมพันธ์ในแง่มุมมองของพลวัตที่ปรากฏใน
การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มคนอื่นในสังคม โดยสืบเนื่องจากที่อันธิกามีหน้าที่งานที่ต้อง
ปฏิบัติดูแลคุ้มครองกลุ่มผู้บริโภค ฉะนั้นจึงทำให้เธอต้องพบเจอกับกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้ง
ที่เป็นกลุ่มของผู้บริโภค กลุ่มผู้ประกอบการ หรือกลุ่มเจ้าหน้าที่ ทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน
ซึ่งจากกลุ่มคนดังกล่าวนี้ ได้นำไปสู่การสะท้อนให้เห็นถึงการนิยาม และการสร้างอัตลักษณ์ที่
มีลักษณะที่เคลื่อนไหวไปมา เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์เข้ากับกลุ่มคน และพื้นที่ต่างๆ ทาง
สังคม

คนที่ 5 เภสัชกรหญิงสิลดา (นามสมมติ): เภสัชกรการตลาด (ดีเทลยาหรือผู้แทนยา)

ภาพประกอบที่ 18 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณสิลดา เภสัชกรหญิงอายุ 29 ปี สถานภาพโสด โดยสิลดาได้ปฏิบัติงานเป็น
เภสัชกรการตลาด หรือผู้แทนยาของบริษัทยานำเข้าแห่งหนึ่ง ซึ่งบริษัทได้ตั้งอยู่ใน
กรุงเทพมหานคร แต่สิลดาได้เป็นผู้แทนขายยาในเขตพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่
จังหวัดตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ทั้งนี้สิลดา ได้เล่าถึงความ

เป็นมาในการเลือกเรียนทางด้านนี้ให้ฟังว่า ความรู้สึกที่อยากจะเรียนทางด้านนี้เริ่มเมื่อตอนเรียนชั้นมัธยมปลาย โดยที่ตนเองเกิดความสนใจในเรื่องยา โดยเฉพาะในเรื่องเครื่องสำอางต่างๆ หรือที่เรียกว่า “เวชสำอาง” สิดดาจึงตัดสินใจที่จะเรียนสาขาวิชานี้ และเมื่อได้เข้ามาเรียนก็ได้ทำให้รู้ว่าเภสัชกรทำอะไรได้มากมายในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งรวมถึงการเป็นผู้แทนยาให้กับบริษัทด้วย สิดดาจึงหันเหความสนใจจากเรื่องการผลิตเวชสำอางมาที่การเป็นผู้แทนยา เนื่องด้วยผลตอบแทนที่มีจำนวนมาก และถือเป็นปัจจัยหลักของการเลือกมาเป็นเภสัชกรประเภทนี้

“ที่เลือกมาเป็นผู้แทนยา ก็เพราะได้ค่าตอบแทนดี ได้แต่งตัวสวยๆ ด้วย.. แม้ว่าจะได้ค่าตอบแทนสูง แต่ค่าใช้จ่ายก็สูงไปตามๆกัน เพราะที่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลลูกค้า คอยบริการในเรื่องต่างๆ ที่ นอกเหนือจากเรื่องงาน.. เช่น คอยรับส่งลูกค้าไปสนามบินก็มี พาไปกิน ข้าวก็มี.. โดยที่ค่าใช้จ่ายในบางกรณีก็ไม่สามารถที่จะเบิกกับทางบริษัทได้ ที่ก็จำเป็นที่จะต้องออกเองเพราะถือว่าเป็นการรักษากลุ่มลูกค้า..”

(สิดดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

งานของผู้แทนนั้น สิดดาเล่าว่าเป็นงานที่เหมาะสมกับคนที่อยู่ไม่นิ่ง ชอบออกไปไหน เพราะต้องไปนำเสนอตัวยาให้แก่ลูกค้า เช่น หมอ หรือเภสัชกรตามโรงพยาบาล โดยที่หน้าที่ความรับผิดชอบจะมีการแบ่งเขตพื้นที่ให้เภสัชกรแต่ละคนรับผิดชอบในพื้นที่ของตน เพื่อให้มีนำเสนอตัวยาได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ นอกจากนี้สิดดาได้เล่าต่อว่า เภสัชกรที่มาปฏิบัติงานเป็นผู้แทนยามักจะเป็นผู้หญิงโดยส่วนใหญ่ รูปลักษณ์ภายนอกหรือการแต่งกายจะดูดี แต่งชุดแต่งหน้าสวยๆ ถูกระเป๋าดูๆ ซึ่งภาพลักษณ์ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนการขาย รวมถึงดึงดูดให้เภสัชกรอยากที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าว

“งานผู้แทนภาพภายนอกดูดี ได้แต่งตัวสวย เหมือนเป็นงานสบาย.. แต่งานกลับไม่ได้เบาสบายเหมือนอย่างที่ทุกคนคิด.. บางวันไปที่โรงพยาบาล 5-6 ที่ งานไม่ได้สบายเลย งานเหนื่อย แต่ค่าตอบแทนดี.. ทำแรกๆ บางวันขายไม่ได้เลยก็มี.. แต่พอทำมาสักพักก็จะมีลูกค้าประจำ ลูกค้าประจำนี้แหละที่ต้องดูแลใส่ใจให้ดี..”

(สิดดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“งานของที่จะเป็นงานทางด้านการขายควบคู่งานด้านบริการ.. โดยในส่วนของงานบริการนั้น จะเป็นทั้งการบริการที่เกี่ยวข้องกับงานและนอกเหนืองาน.. เช่น การจัดหายามาให้ทางโรงพยาบาล ในกรณียาขาดสต็อก หรือมีการจัดบริการเรื่องค่าเดินทาง ค่าที่พัก ในกรณีที่พัก หรือเภสัชกร ต้องเดินทางไปเข้าร่วมการฝึกอบรมต่างๆ.. ซึ่งสิ่งที่ทำไปนี้ก็คือว่าเป็นบริการที่เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าไว้ ที่ทำอะไรได้ก็ทำ.. เรียกได้ว่า ชื่นกเป็นนก ชีไม่เป็น ไม่เลยก็ว่าได้..”

(สิตดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้สิตดาได้กล่าวต่อว่า ในอนาคตเธอมีความคิดที่อยากจะเปิดร้านยาเป็นของตนเอง โดยจะทำควบคู่ไปกับการเป็นผู้แทนยา สิตดาคิดว่าการมีร้านยาเป็นของตนเองถือเป็นความฝันที่มาควบคู่กับการเรียนในวิชาชีพนี้ โดยส่วนใหญ่คนที่เรียนเภสัชกรก็อยากจะเปิดร้านยาเป็นของตัวเองทั้งนั้น

“ที่คิดว่าความฝันของคนส่วนใหญ่ที่เรียนเภสัชกร ก็คือการได้เปิดร้านยา.. และตัวที่เองก็มีความฝันอย่างนั้น.. แต่ที่คงต้องรออีกสักพัก ต้องรอให้ทุกอย่างลงตัวมากกว่านี้ พี่ถึงจะเปิด.. เพราะร้านยาต้องมีการวางระบบให้ดี ยิ่งที่ยังทำงานเป็นผู้แทนอีกด้วย เวลาในการที่จะเข้ามาดูแลร้านในทุกๆวัน มันก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก..”

(สิตดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องเล่าของสิตดาได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาของการเป็นเภสัชกรที่เกิดจากความสนใจของตัวเอง ประกอบกับรายได้ของเภสัชกรประเภทนี้มีค่าตอบแทนจำนวนมาก นอกจากนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิตการทำงานที่มีพลวัต เกิดการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากเหตุผลของพื้นที่การทำงานที่ครอบคลุมเขตพื้นที่หลายจังหวัด หรือด้วยความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการหรือความคาดหวังจากกลุ่มลูกค้า ซึ่งจากการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเภสัชกรหญิงสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างตัวตนภายใต้ความต้องการหรือความคาดหวังจากกลุ่มคนอื่น และความสัมพันธ์ทางสังคมได้เป็นอย่างดี รวมถึงชี้ให้เห็นถึงพลวัตและการเคลื่อนไหวในวิถีชีวิตประจำวันที่ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ หากแต่เกิดการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

คนที่ 6 เกษัชกรหญิงวีรวรรณ (นามสมมติ): เกษัชกรโรงพยาบาล (ฝ่ายบริหาร)

ภาพประกอบที่ 19 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณวีรวรรณ เกษัชกรหญิง อายุ 39 ปี สถานภาพสมรส มีบุตร 1 คน โดยวีรวรรณได้ปฏิบัติงานเป็นเกษัชกรของโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งวีรวรรณได้เป็นหัวหน้างานประจำอยู่ที่ฝ่ายบริการจ่ายยาของโรงพยาบาล และนอกจากนี้วีรวรรณก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานบริหารของฝ่ายเกษัชกรรม ซึ่งทำให้วีรวรรณได้มีหน้าที่เพิ่มเติมขึ้นมา โดยเป็นหน้าที่งานเกี่ยวกับงานด้านการบริหาร และการควบคุมการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษัชกรภายในโรงพยาบาล

นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยสอบถามถึงการมาเป็นเกษัชกร วีรวรรณก็เล่าให้ฟังว่าตอนเด็กๆ หลังจากที่เลิกเรียน เธอมักจะเดินผ่านร้านยาทุกวัน และรู้สึกว่าจะอยากจะเป็นเหมือนพี่เกษัชกรร้านยาร้านนั้น ซึ่งในตอนนั้นเองวีรวรรณก็ยังคงเด็ก และก็ไม่ได้ทราบว่าพี่คนนั้นทำอาชีพอะไร แต่ด้วยความที่เห็นพี่คนนั้นสวมใส่เสื้อกราวด์สีขาว ยืนจ่ายยาให้กับคนไข้ที่เข้ามาภายในร้าน ซึ่งภาพที่เธอเห็นดังกล่าว ได้สร้างความประทับใจให้กับวีรวรรณเป็นอย่างมาก

“ตอนเด็กๆ พี่เดินผ่านร้านยาหน้าปากซอยบ้านทุกวัน.. พี่ก็จะมองเห็นพี่สาวคนหนึ่งใส่เสื้อกราวด์สีขาวยืนขายยาอยู่ในร้าน.. แรก ๆ พี่ก็คิดว่าเป็นหมอ.. แต่พอโตขึ้นมาหน่อย พี่ก็เลยรู้ว่าพี่สาวคนนั้นไม่ใช่หมอ แต่เป็นเกษัชกร.. พี่รู้สึกว่าเป็นงานที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น และก็ทำให้เรารู้สึกดีกับสิ่งที่เราทำ เราได้ช่วยเหลือคนอื่นด้วย..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากความประทับใจในวัยเด็ก ก็ได้นำพาให้วีรวรรณได้มาเรียนเภสัชศาสตร์ แต่กว่าที่วีรวรรณจะได้มาเรียนทางด้านนี้ เธอต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก เนื่องจากฐานะทางการเงินของทางบ้านเธอไม่ค่อยจะดีนัก ประกอบกับบ้านของวีรวรรณมีพี่น้องหลายคน พ่อและแม่ของเธอจึงไม่สามารถส่งเสียให้เธอเรียนได้ แต่ด้วยความที่วีรวรรณมีความมุ่งมั่น เธอจึงพยายามที่จะสอบขอทุนเรียนฟรี เพื่อที่จะแบ่งเบาภาระทางด้านการเงินของที่บ้าน ทั้งนี้ความตั้งใจของวีรวรรณก็เป็นผล ซึ่งทำให้เธอสอบผ่านได้ทุนเรียนฟรีอย่างที่ตัวเองตั้งใจไว้

“ที่อยากเรียนเภสัช (เภสัชศาสตร์).. แต่ด้วยที่ทางบ้านไม่มีเงินพอที่จะส่งให้เรียน พี่ก็เลยลองสอบขอทุนดู.. แต่ก็ไม่ได้คิดว่าจะได้ พอได้ทุนพี่ก็รู้สึกดีใจมาก.. เพราะตอนแรกพี่คิดว่าคงสอบไม่ได้ และคงจะไม่ได้เรียนทางด้านนี้แล้ว.. นอกจากที่พี่จะตั้งใจที่สอบได้ทุนเรียนฟรีแล้ว พี่ก็ยังดีใจที่ได้ช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้าน และได้ทำให้พ่อกับแม่รู้สึกภูมิใจในตัวพี่ภูมิใจในสิ่งที่พี่ทำ..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

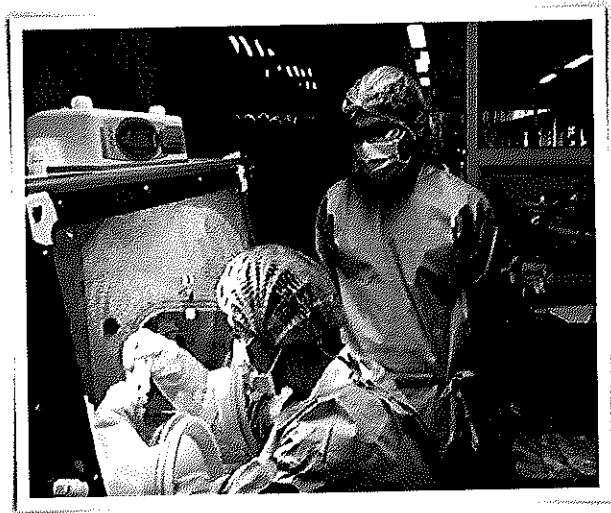
นอกจากนี้ วีรวรรณได้เล่าถึงช่วงเวลาก่อนที่จะมาถึงวันนี้ว่า กว่าจะมาเป็นอย่างทุกวันนี้ได้ ชีวิตต้องผ่านความยากลำบากมามากมาย โดยแต่ก่อนวีรวรรณต้องใช้จ่ายเงินอย่างรู้คุณค่า ใช้ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น แต่ทุกวันนี้เธอมีเงินเหลือเก็บ และสามารถที่จะเลี้ยงดูทุกคนภายในครอบครัวของเธอได้ ชีวิตทางบ้านของเธอก็สบายขึ้นมาก โดยที่วีรวรรณได้เปิดร้านขายของเธอเองจำนวน 2 สาขา และการเปิดร้านยาได้ทำให้เธอรู้สึกภูมิใจในตัวเธอเองเป็นอย่างมากที่สามารถสร้างร้านยาขึ้นมาด้วยมือเธอเองได้

“ที่รู้สึกภูมิใจกับชีวิตทุกวันนี้มาก.. จากที่พี่ไม่มีอะไร แต่ทุกวันนี้พี่มีร้านยาของตัวเอง พี่มีเงินเหลือเก็บ และพี่สามารถที่จะเลี้ยงดูพ่อแม่ พี่น้องของพี่ให้อยู่กันอย่างสบายได้.. แต่ก่อนชีวิตที่ลำบากมาเยอะ แต่วันนี้พี่ก็ทำมันสำเร็จ ทำให้คนในครอบครัวรู้สึกภูมิใจในตัวพี่..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องเล่าของวีรวรรณ ได้สะท้อนให้เห็นถึงที่มาของการมาเป็นเกษตรกร ซึ่งได้เกิดจากภาพความประทับใจที่เธอได้เห็นในช่วงวัยเด็ก นอกจากนี้เธอได้เล่าถึงเรื่องราวความยากลำบากในการรุมานะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทุนการศึกษา จากเรื่องราวดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในวิถีชีวิตก่อนที่จะมีทุกวันนี้ ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนต่อความยากลำบาก เพื่อนำมาสู่การปรับเปลี่ยนในวิถีชีวิตที่ได้เลื่อนย้ายความสัมพันธ์จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง โดยจากการเคลื่อนย้ายความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวในการนิยามและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของเกษตรกรหญิงด้วยเช่นกัน

คนที่ 7 เกษตรกรวีณา (นามสมมติ): เกษตรกรโรงพยาบาล (ฝ่ายผลิต)

ภาพประกอบที่ 20 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณกวีณา เกษตรกรอายุ 40 ปี สถานภาพสมรส โดยกวีณาได้เป็นเกษตรกรโรงพยาบาล ซึ่งมีหน้าที่หลักอยู่ในฝ่ายผลิตยาเตรียม ยาเคมี และสารอาหารที่ให้ทางหลอดเลือด ปัจจุบันกวีณาได้ปฏิบัติงานอยู่ภายในโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่ง ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กวีณาได้เติบโตมาในครอบครัวคนจีน มีพี่น้อง 3 คน กวีณามีพี่ชายและพี่สาว ส่วนเธอเป็นน้องสาวคนเล็ก โดยกวีณาได้เล่าถึงเรื่องราวความเป็นมาของการมาเรียนทางด้านเกษตรกรรมว่า สาเหตุที่เธอเลือกมาเรียนทางด้านนี้ก็เนื่องจากเป็นความต้องการของทางบ้าน (พ่อและแม่) ที่ต้องการให้ลูกได้เลือกเรียนในสาขาวิชาที่มีเกียรติ ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งทางบ้านของกวีณาเป็นครอบครัวคนจีนที่มีกิจการด้านการค้าเป็นของตนเอง โดยกวีณาได้ทราบถึงความต้องการของทางบ้านเป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่คุณพ่อและคุณแม่

ได้พร่ำสอนอยู่เสมอว่า เรื่องทรัพย์สินเงินทองไม่ได้เป็นสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ แต่สิ่งที่พ่อแม่ของกวีนาต้องการนั้น คือ เกียรติ และการยอมรับจากคนภายในสังคม

“พ่อแม่จะบอกที่อยู่เสมอว่า เงินทองบ้านเรามีแล้ว.. แต่ที่ยังไม่มีคือ เกียรติและการยอมรับ.. พ่อแม่ก็จะพูดตลอดเวลาว่าอยากให้พวกลูกๆ ตั้งใจเรียน จะได้เรียนต่อในสาขาวิชาดีๆ จบมาจะได้มีเกียรติ.. พี่ชายกับพี่สาวของพี่ เขาก็เรียนเป็นหมอ เป็นพยาบาลกัน ส่วนพี่เลือกที่จะเรียน เกสซ์ (เกสซ์ศาสตร์)..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ในส่วนสาเหตุที่พ่อและแม่ของกวีนาต้องการเกียรติและการยอมรับนั้น กวีนาเล่าได้เล่าว่า เนื่องจากทางบ้านเธอเป็นครอบครัวคนจีนที่ต้องออกไปติดต่อค้าขายกับผู้อื่นตลอดเวลา ซึ่งก่อนที่จะมีกิจการอย่างในทุกวันนี้ พ่อและแม่ของกวีนา มักไม่ได้รับการยอมรับจากคนภายในสังคม ยิ่งในกรณีการไปติดต่อหน่วยงานราชการต่างๆ และประกอบกับการที่คนภายในสังคมแบ่งระดับของกลุ่มคนจากการประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพรับราชการมักได้รับการยอมรับมากกว่าอาชีพการค้าขาย และจากสิ่งที่พ่อแม่ของกวีนาได้พบเจอมานี้ จึงเป็นที่มาของความต้องการที่จะให้ลูกๆ เรียนในสิ่งที่จะได้รับการยอมรับจากคนภายในสังคม

“ถ้าถามว่าพี่ชอบเป็นเกสซ์ (เกสซ์กร) หรือเปล่า พี่ก็คงตอบว่าไม่ได้ชอบ.. แต่ก็ไม่ได้ถึงกับเกลียด หรือไม่ชอบวิชาชีพนี้.. แต่ถ้าพี่เลือกตามความต้องการของพี่ พี่ก็อยากที่จะเรียนทางด้านศิลปะ.. พี่ชอบวาดรูป.. แต่ที่บ้านพี่เขาไม่ชอบกัน เขา (พ่อแม่) มองว่าเรียนศิลปะจบมามากไม่มีงานทำที่เป็นหลักเป็นแหล่ง.. เหมือนกับที่คนเขา (สังคม) ชอบพูดกันว่า เรียนวาดรูป จบแล้วก็เป็นได้แค่ศิลปินไส้แห้ง..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

แม้ว่าในปัจจุบันกวีนาจะเป็นเกสซ์กร แต่กวีนาก็ได้ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ของเธอไปการวาดรูป ซึ่งเป็นสิ่งที่เธอรัก นอกจากนี้กวีนาได้กล่าวไว้ว่า แม้ว่าเธอจะไม่ได้เรียนในสิ่งที่เธอรัก แต่เธอก็เลือกจะเรียนเพื่อคนที่เธอรัก โดยกวีนาไม่ได้รู้สึกเสียใจ หรือรู้สึกไม่ดีกับ

สิ่งที่พ่อแม่ให้เธอเรียนในสิ่งที่เธอไม่ได้ชอบ ซึ่งกวีนากลับเห็นว่าสิ่งที่พ่อแม่ต้องการนั้น คือ ความหวังดีที่พ่อแม่ได้มีต่อลูกๆ

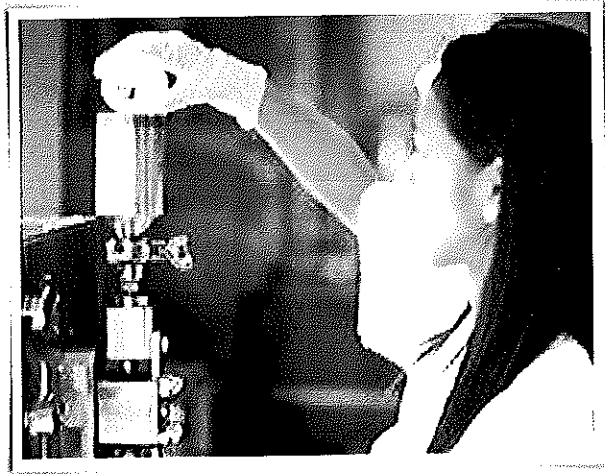
“ที่ไม่ได้โทษพ่อแม่เลย ที่ให้ที่เรียนในสิ่งที่ที่ไม่ได้ชอบ.. แต่ที่กลับมา มองว่า สิ่งที่ท่าน (พ่อแม่) ต้องการนั้น มันไม่ใช่เพื่อตัวของท่าน (พ่อแม่) เอง แต่เพื่อตัวของลูก.. ซึ่งความต้องการของท่านก็คือความหวังดีที่มีต่อ ลูกๆ.. ที่ไม่ได้เสียใจที่ไม่ได้เรียนในสิ่งที่ที่รัก เพราะทุกวันนี้ที่ก็ได้ใช้เวลา อยู่กับสิ่งที่ที่รัก.. พอว่างจากการทำงาน ที่ก็จะหยิบกระดาษขึ้นมาขีดๆ เขียนๆ รูป..”

(กวีนานามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องเล่าของกวีนานา ได้แสดงให้เห็นถึงที่มาก่อนที่เธอจะมาเป็นเกสซุครที่ เป็นผลอันเนื่องมาจากพ่อแม่ของเธอต้องการให้ลูกได้ทำงานที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับ จากคนภายในสังคม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงมุมมองของเธอมือต่อเรื่องราวต่างๆ โดย แม้ว่าเธออาจจะไม่ได้เรียนในสิ่งที่เธอรักหรือชอบ แต่ในทุกวันนี้เธอก็มีเวลาว่างสำหรับสิ่ง เหล่านั้น และในมุมมองที่มีต่อครอบครัวครอบครัวนั้น กวีนานาได้แสดงออกถึงความเข้าใจใน สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยไม่โทษว่าเป็นความผิดของใครหรือไม่ หากแต่เธอเข้าใจในความหวังดี ที่พ่อแม่และแม่มีต่อลูก

เรื่องราวความซับซ้อนของความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึง เรื่องราวชีวิตที่มีความซับซ้อนภายใต้การนิยามตัวตนในแต่ละพื้นที่ของความสัมพันธ์ ดังเช่น การนิยามความเป็นตัวตนของเกสซุครหญิงภายใต้ความต้องการและความคาดหวังจากพ่อแม่ และกลุ่มคนไข้ หรือในการนิยามความเป็นตัวเองภายใต้ความชอบหรือความต้องการของ ตนเองในช่วงเวลาส่วนตัว ซึ่งจากความซับซ้อนในการนิยามความเป็นตัวคนที่ได้กล่าวมานี้ ชี้ให้เห็นถึงเรื่องราวความเป็นพลวัตที่เกิดขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้ บริบทความสัมพันธ์ต่างๆ

คนที่ 8 เกษัชกรหญิงสุวิมล (นามสมมติ): เกษัชกรโรงงานยา (ฝ่ายวิจัยและพัฒนา)

ภาพประกอบที่ 21 แสดงภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะกำลังปฏิบัติงาน

คุณสุวิมล เกษัชกรหญิงอายุ 32 ปี สถานภาพโสด โดยสุวิมลเป็นเกษัชกรโรงงานยา หรืออาจเรียกกันได้อีกอย่างว่า “เกษัชอุตสาหกรรม” ปัจจุบันสุวิมลได้ปฏิบัติงานอยู่ที่โรงงานยาแห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ภายในจังหวัดกรุงเทพมหานคร แม้ว่าสุวิมลจะไม่ได้ปฏิบัติงานอยู่ภายในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ แต่สุวิมลก็ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับพื้นที่เมืองหาดใหญ่ เนื่องจากเกิดและเติบโตในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ รวมถึงได้ศึกษาเล่าเรียนทางด้านเภสัชศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ด้วยเช่นกัน

“ที่เกิดและโตที่หาดใหญ่.. บ้านที่อยู่แถวหาดใหญ่ใน.. พอที่เรียนจบที่ก็ขึ้นไปหางานทำที่กรุงเทพฯ.. เพราะหาดใหญ่ไม่มีโรงงานยา.. แรกๆ ที่ขึ้นไปทำงานที่กรุงเทพฯ ที่มักจะโดนเพื่อนๆ ที่ทำงานแซวเรื่องสำเนียงการพูด.. เพราะเวลาที่พี่พูดจะติดสำเนียงทองแดงไปด้วย.. แต่ตอนนี้ดีขึ้นเยอะ แทบจะไม่ติดสำเนียงทองแดงแล้ว..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

สุวิมลได้เล่าถึงที่มาในการเลือกเรียนทางด้านเภสัชศาสตร์ว่า ในสมัยตอนเด็กๆ พี่ชอบดูรายการทางด้านวิทยาศาสตร์ที่มีการทดลองต่างๆ ให้อู พี่ก็เลยชอบเกี่ยวกับการทดลองและอยากจะโตขึ้นมาเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ได้ทำงานอยู่ในห้องทดลอง แต่พอพี่โต

ขึ้นมาหน่อย พี่ก็เริ่มสนใจขึ้นมาว่า ยาที่เรากินๆ กันมันมาจากไหน ใครเป็นคนผลิต และหลังจากนั้นพี่ก็ได้หันความสนใจมาที่การผลิตยารักษาโรค และพี่ก็เปลี่ยนความคิดที่อยากจะ เป็นนักวิทยาศาสตร์มาเป็นเภสัชกรที่ผลิตยาในโรงงาน

“พี่ชอบการทดลอง รู้สึกว่ามันสนุกดี.. ก็อจะรู้สึกลุ้น ตื่นเต้นกับผล การทดลองที่จะออกมาว่าผลที่ออกมาจะเป็นอย่างไรที่เราต้องการหรือไม่.. และถ้าไม่เป็นตามที่เราต้องการ ที่ต้องปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงใน กระบวนการขั้นตอนใด.. ซึ่งพี่รู้สึกมีความสุขกับการที่ได้ทดลอง ค้นหา ข้อผิดพลาด และปรับปรุงแก้ไขกระบวนการ เพื่อให้ได้ผลตามที่เร าต้องการ..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้สุวิมลได้เล่าถึงเรื่องราวในการทำงานว่า การที่ได้มาทำงานใน โรงงานยา ถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีมากได้เรียนรู้อะไรมากมาย ประกอบกับการที่สุวิมล ต้องมาพักอยู่ที่กรุงเทพฯ เพียงลำพัง จึงทำให้เธอต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่อง ของอาหารการกิน วิถีชีวิต รูปแบบการปฏิบัติงาน หรือการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

“ตอนมาอยู่ใหม่ๆ พี่แอบร้องไห้ทุกวันเลย แต่พี่ก็ไม่ได้ให้ที่บ้าน (ครอบครัว) รับรู้ พี่กลัวพ่อกับแม่จะเป็นห่วง ในเมื่อเราเป็นคนเลือกเอง เราก็ต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจของเราเอง”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เพื่อนพี่มักจะแซวว่าได้มาเป็นเด็กเทพๆ.. ตอนแรกพี่มาอยู่ไปไหน มาไหนก็ลำบาก.. ไปไม่ค่อยถูก แถมบางที่ต้องขึ้นพวกรถไฟฟ้า รถไฟใต้ ดินอีก ยิ่งไปกันใหญ่เลยทีนี้.. นั่งรถปกติก็ยังมีปัญหา พอมาใช้พวก รถไฮเทคอีก แย่กันไปเลยทีนี้ ต้องปรับตัว ยกเครื่องกันยกใหญ่..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ที่หาดใหญ่ไม่มีโรงงานยา.. ที่เลยต้องมาหางานทำที่กรุงเทพฯ แรกๆ พี่ก็คิดถึงบ้าน.. แต่ด้วยความที่เราก็อรักในงานที่เราทำ พี่ก็คิดว่าพี่

จะต้องอดทน.. ตอนนี้พี่ก็ชินกับการทำงานที่กรุงเทพฯ แล้ว พี่ทำงานมาได้ สัก 5-6 ปีแล้ว.. พี่ก็ได้กลับมาบ้านที่หาดใหญ่ไม่บ่อยนัก นานๆ ถึงจะได้ กลับสักครั้ง.. นี่พี่ก็เพิ่งได้กลับมาหาดใหญ่ในรอบ 6 เดือนเลย..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“นานๆ จะได้กลับมาหาดใหญ่สักที.. คิดถึงมากๆ คิดถึงบ้าน คิดถึง เมืองหาดใหญ่ คิดถึงอาหารการกิน.. สภาพบ้านเมืองสังคมที่นี่กับที่นู่น ต่างกันมาก ที่นู่นทุกอย่างดูเร่งรีบไปหมด บางที่เร่งรีบจนดูวุ่นวาย.. พี่รู้สึก ว่าสภาพแวดล้อมที่นี่ดูเป็นกันเองมากกว่าอยู่แล้วสบายใจมากกว่า..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องเล่าของสุวิมล แสดงให้เห็นถึงความรู้สึก ความผูกพันที่มีต่อพื้นที่ เมืองหาดใหญ่ ในฐานะของพื้นที่ที่เกิด เติบโต และศึกษาเล่าเรียน รวมถึงสุวิมลได้เล่า เรื่องราวความเป็นมาก่อนที่จะมาเป็นเกสซักร อันเป็นผลเนื่องมาจากการที่เธอมีความสนใจ ในเรื่องของการทำงานมาตั้งแต่เด็ก นอกจากนี้สุวิมลได้เล่าถึงเรื่องราวชีวิตที่ได้จากการขึ้น ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ที่ตัวเธอต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้ต่อสิ่งต่างๆ มากมาย ซึ่งจากที่ เรื่องราวที่สุวิมลได้บอกเล่ามานี้ สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของความสัมพันธ์ที่ต้องมีการ ปรับเปลี่ยน และเคลื่อนไหว โดยเชื่อมโยงสัมพันธ์ไปสู่การนิยามและการสร้างอัตลักษณ์ที่มีการ เลื่อนไหลภายใต้บริบทพื้นที่ที่เคลื่อนไหวด้วยเช่นกัน

จากภูมิหลังของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้เล่าเรื่องราวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้ เห็นถึงความหลากหลายและซับซ้อนในตัวตน ตลอดจนเป็นที่มานำมาสู่การนิยามและการ สร้างอัตลักษณ์ของบุคคล ทั้งนี้แม้ว่าเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลได้เล่ามานี้ เป็นเพียงเรื่องราว ในบางส่วนของชีวิตที่ได้มีการเลือกนำเสนอ หรือเลือกเล่าเรื่องราวให้ผู้วิจัยได้รับฟัง แต่ เรื่องราวดังกล่าวที่ปรากฏขึ้นในบริบทสังคมเมืองนั้นก็สามารที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่มีการ ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมที่ตนได้มีส่วนสัมพันธ์ นอกจากนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในเรื่องราวประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ นำเรื่องราวประสบการณ์ดังกล่าวสรุปเป็นตารางดังนี้

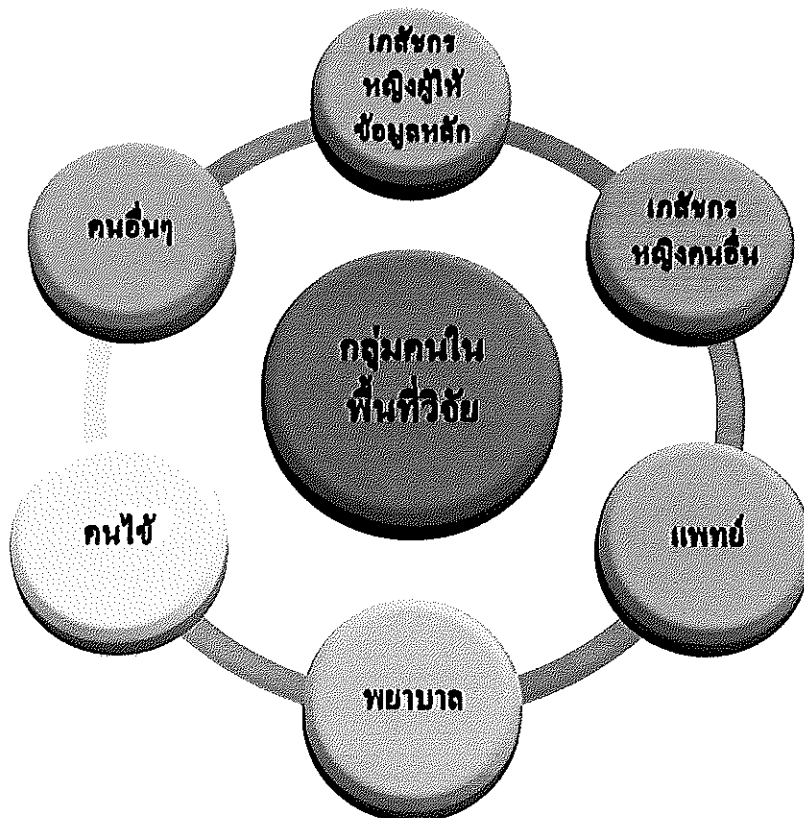
สรุปประเด็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูล	เรื่องเล่า	แก่นเรื่อง
1. ชารนที	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	เรียนตามเพื่อน ประกอบกับเป็นวิชาชีพที่มีรายได้ดี
	การเปิดร้านยา	มีเวลาให้กับตัวเองและครอบครัว รวมถึงได้ทำการจ่ายยาและบริหารจัดการภายในร้านได้เอง
2. มนต์ตรา	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	คลุกคลีอยู่กับเรื่องการค้าขายเรื่องยา มาตั้งแต่เสีกจนโต
	การปฏิบัติงาน	หน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในที่โรงพยาบาล และในร้านยา
3. กานต์พจี	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	มีความฝันที่อยากจะดูแล ช่วยเหลือคนที่เจ็บไข้ได้ป่วย
	การปฏิบัติงาน	หน้าที่งานที่ต้องรับผิดชอบ และปัญหาจากที่ทำงาน
4. อันธิกา	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	เรียนตามความต้องการของพ่อแม่ ที่ต้องการให้ตนเป็นเหมือนลูกคนอื่น
	การปฏิบัติงาน	เป็นงานที่มุ่งเน้น โดยตรงในการดูแลคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งจะแตกต่างกับเภสัชกรประเภทอื่นๆ
5. สิลดา	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	เริ่มจากมีความสนใจในเรื่องของเวชสำอาง แต่ต่อมาได้หันความสนใจไปที่ผู้แทนยา เนื่องจากจำนวนค่าตอบแทน
	ความรู้สึกที่มีต่องาน	เป็นงานที่ภายนอกดูดี แต่ในความเป็นจริงกลับไม่ได้ดูดีอย่างภาพที่ปรากฏ
6. วีรวรรณ	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	ความใฝ่ฝันที่อยากจะเป็นเหมือนเภสัชกรร้านยาที่ในวัยเด็กตนได้เดินผ่านทุกวัน
	การต่อสู้ในชีวิต	ครอบครัวมีความยากลำบาก ทำให้ต้องพยายามหาทุนมาใช้ในการศึกษา
7. กวีณา	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	พ่อแม่ต้องการให้ตนศึกษาในสาขาวิชาที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม
	มุมมองที่มีต่อพ่อแม่	เข้าใจในความหวังดีของพ่อแม่ที่ต่างอยากเห็นลูกของตนมีหน้าที่การงานที่ดี
8. สุวิมล	ที่มาของการเป็นเภสัชกร	ชอบในเรื่องของการทดลอง
	ความผูกพันที่มีต่อหาดใหญ่	เกิดและเติบโตที่นี่ และบ้านของตนก็อยู่ที่นี่ แต่ด้วยที่หาดใหญ่ไม่มีโรงงานยาจึงทำให้เธอต้องไปหางานที่กรุงเทพฯ

ตารางที่ 3 แสดงเรื่องเล่าของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากตารางที่ 3 ได้แสดงให้เห็นถึงการสรุปเรื่องราวภูมิหลังของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละคนที่เลือกนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นข้อมูลที่หลากหลาย แต่มิได้เป็นเพียงข้อมูลที่ไร้ซึ่งความหมายแต่อย่างใด หากแต่ข้อมูลดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวในความเป็นไปเป็นมาในการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลได้ ฉะนั้นจากรายการของภูมิหลังที่ได้มีการนำเสนอ นั้นจะนำไปสู่การสะท้อนความเป็นตัวคนที่สัมพันธ์อยู่กับบริบทสังคมเมืองภาคใหญ่ที่ได้หล่อหลอมความเป็นตัวตน หรือเป็นพื้นที่ที่ตนได้ดำรงอยู่ด้วยเช่นกัน

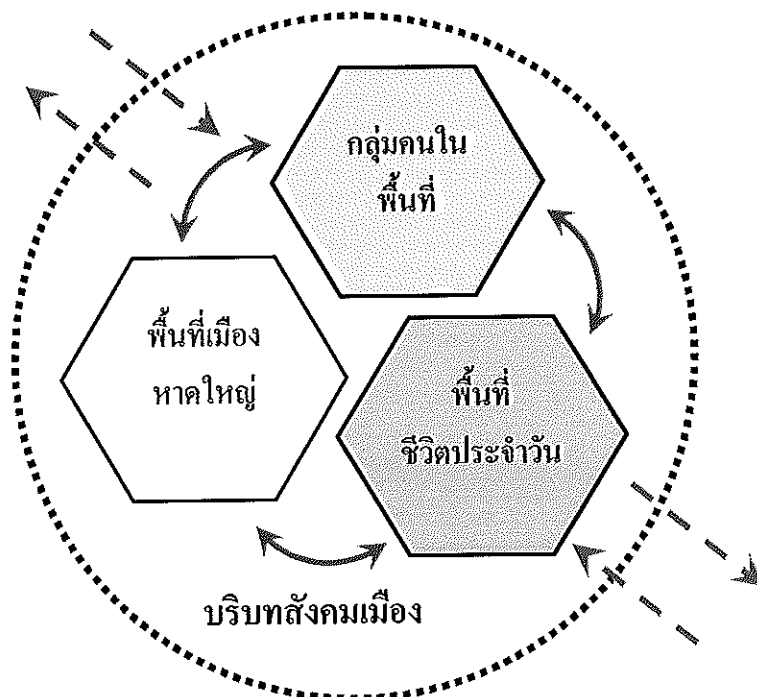
ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่วิจัยที่ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง และในการศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย ดังนี้

ภาพประกอบที่ 22 แสดงภาพความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย

จากภาพประกอบที่ 22 ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ที่ได้มีส่วนสัมพันธ์ในพื้นที่วิจัย หรือกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีผลโดยตรงต่อข้อมูลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยกลุ่มคนต่างๆ นั้นล้วนแต่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับกลุ่มของเภสัชกรหญิง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเภสัชกรหญิง การนิยามจากกลุ่มบุคคลอื่นที่มีต่อเภสัชกรหญิง โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวจะปรากฏขึ้นทั้งในพื้นที่การปฏิบัติงาน และนอกเหนือจากการปฏิบัติงาน เช่น ในกลุ่มของเพื่อนร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของแพทย์ พยาบาล หรือแม้แต่กลุ่มของเภสัชกรด้วยกันเอง ทั้งนี้ได้หมายรวมไปถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยเช่นกัน

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ และกลุ่มผู้คนในบทนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายในอาณาบริเวณของพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นถึงพลวัตของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น โดยมีการโยกย้ายถ่ายเทไปมาภายในพื้นที่การศึกษาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ของการปฏิบัติงาน หรือพื้นที่ที่นอกเหนือจากการปฏิบัติงาน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวก็นับเป็นพื้นที่ที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงในวิถีชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิงทั้งสิ้น และเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในอาณาบริเวณของการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดทำแผนภาพของความสัมพันธ์ดังนี้

ภาพประกอบที่ 23 แสดงภาพการศึกษาถึงความสัมพันธ์ พื้นที่ และผู้คน

จากแผนภาพความสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของพื้นที่ ผู้คน และความสัมพันธ์ภายในบริบทสังคมเมือง โดยพื้นที่ของการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่เมืองหาดใหญ่เป็นสำคัญ เนื่องด้วยเป็นพื้นที่ในการตั้งต้นเข้าถึงกลุ่มคน หรือเข้าถึงความสัมพันธ์ที่ปรากฏในบริบทสังคมเมือง ทั้งนี้บริบทสังคมเมืองหาดใหญ่ ได้รวบรวมไว้ซึ่งความหลากหลายของความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ มากมาย เช่น กลุ่มคน วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ตลอดจนอุดมการณ์ ค่านิยม หรือความเชื่อ นอกจากนี้ในการศึกษาความสัมพันธ์ภายในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ มิได้ถูกตัดขาด หรือแบ่งแยกออกจากพื้นที่อื่น หากแต่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง ทั้งที่เป็นพื้นที่ย่อยต่างๆ ที่ดำรงอยู่ทับซ้อนในเมืองหาดใหญ่ และพื้นที่อื่นที่อยู่นอกเขตเมืองหาดใหญ่ แต่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับเกษตรกรหญิง เช่น พื้นที่โรงพยาบาล หรือโรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดอื่น

ในส่วนเรื่องราวความสัมพันธ์ของกลุ่มคนนั้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นทั้งกลุ่มเกษตรกรหญิงผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มคนต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเมืองหาดใหญ่ ซึ่งเรื่องราวความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นทั้งเรื่องราวของที่มาที่ไปของการมาเป็นเกษตรกร หน้าที่การงาน ทัศนคติมุมมองต่อสิ่งต่างๆ และความสัมพันธ์ของเกษตรกรหญิงที่มีต่อกลุ่มคนอื่น รวมถึงบริบทของพื้นที่ภายในสังคม จากการศึกษาเรื่องราวความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะเชื่อมโยงไปสู่การมองเห็นวิถีชีวิตที่ส่งผ่านทางการใช้ชีวิตประจำวัน และการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในฐานะผู้กระทำการในชีวิตประจำวันที่ถูกโยงอยู่กับอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ หรือวัฒนธรรม อันเป็นอำนาจของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคนกับโครงสร้างทางสังคม อย่างไรก็ตามจากเรื่องราวความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในอาณาบริเวณของการศึกษาในคั้งนี้ จะนำไปสู่ความเข้าใจในแง่มุมหรือมิติแห่งวิถีชีวิตที่ฉายภาพให้เห็นถึงความหลากหลาย และความสลับซับซ้อนในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มบุคคลอื่นภายในสังคม

บทที่ 5

การสร้างอัตลักษณ์และวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง

การศึกษาถึงการสร้างอัตลักษณ์และวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมืองนั้น นับเป็นการศึกษาถึงความพยายามในการสร้าง หรือการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความใฝ่ฝัน หรือความต้องการของตนเอง ความคาดหวังจากคนอื่น และบริบทความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงได้ตั้งอยู่บนฐานของการสร้างความเหมือนกันกับกลุ่มสมาชิกของตน และการสร้างความแตกต่างจากกลุ่มคนอื่น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรหญิงกับกลุ่มคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของแพทย์ พยาบาล คนไข้ หรือกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง โดยการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ปรากฏขึ้นทั้งในช่วงเวลาของการทำงาน และนอกเหนือจากช่วงเวลาทำงาน สำหรับการศึกษาในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเพื่อให้เข้าใจถึงการสร้างอัตลักษณ์และวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงภายใต้ความสัมพันธ์กับกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง กลุ่มคนอื่น และบริบททางสังคมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง
2. อำนาจของความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวัน

1. อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง

อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง นับเป็นความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์ หรือการแสดงตนเพื่อบ่งบอกถึงการเมืองอยู่ของตนเอง และชี้ให้เห็นว่าตนเองเป็นใครภายใต้ความสัมพันธ์ในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ มิได้จำเป็นจะต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว โดยความหลากหลายของอัตลักษณ์เกิดการก่อรูปขึ้น เพื่อสร้างความเหมือนและความแตกต่าง

ระหว่างบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างพรแดนแบ่งกันระหว่างกลุ่มคน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพ

1.1 อัตลักษณ์ของปัจเจก

จากการศึกษาเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในช่วงระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะมีการสัมภาษณ์ พุคคฺย และจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้วยช่วงอายุ ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ประสบการณ์ส่วนตัว หรือแม้แต่กระทั่งบทบาทหน้าที่ ซึ่งจากสิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแต่ส่งผลต่อการแสดงออก หรือการสร้างตัวตนของแต่ละบุคคลที่มีความต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงเรื่องราวในการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงที่มีความหลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้เชื่อมโยงการสร้างอัตลักษณ์เข้ากับบริบทของพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม โดยผ่านประเด็นการศึกษาดังนี้ คือ พื้นที่ : บริบทการสร้างอัตลักษณ์ และความหลากหลาย : อัตลักษณ์ภายใต้บริบทงาน

1.1.1 พื้นที่ : บริบทการสร้างอัตลักษณ์

พื้นที่ : บริบทการสร้างอัตลักษณ์ นับเป็นพื้นที่ต่างๆ ที่ได้ปรากฏในชีวิตประจำวันของกลุ่มเภสัชกรหญิง เช่น บ้าน ร้านอาหาร โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยพื้นที่ใดๆ ที่กลุ่มเภสัชกรหญิงเข้าไปเกี่ยวข้องนั้น มิได้เป็นเพียงพื้นที่ทางกายภาพ หากแต่ได้รวมถึงพื้นที่ของความสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการนิยาม หรือการให้ความหมายให้แก่พื้นที่ของเภสัชกรหญิงที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ผู้วิจัยจึงได้แบ่งพื้นที่เป็น 2 ลักษณะ คือ พื้นที่บ้าน และพื้นที่สาธารณะ

1) พื้นที่บ้าน

“พื้นที่บ้าน” เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่แบ่งแยกอย่างชัดเจน ดังเช่น การมีรั้วรอบขอบชิด การกั้นห้อง หรือการตั้งกฎกติกา มารยาทในการใช้พื้นที่แต่ละแห่ง เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่บ้านยังสามารถขยายความไปถึงคำว่า “ครอบครัว” และคำว่า “ส่วนตัว”

ดังสำนึกที่ผู้คนในปัจจุบันต่างยอมรับและรับรู้กันเป็นอย่างดีว่า พื้นที่บ้าน เป็นอาณาบริเวณ พื้นที่ความเป็นส่วนตัว พื้นที่ของคนภายในครอบครัว โดยที่ตัวเราเองสามารถที่จะทำอะไร หรืออย่างไรได้อย่างมีเสรีภาพเต็มที่ นับตั้งแต่การเคลื่อนย้ายจัดการกับสิ่งของภายในบ้าน การแสดงอาการปฏิกิริยา หรือการแต่งกาย (กาญจนา แก้วเทพ 2544, 65)

ดังในพื้นที่บ้านของมนต์ตรา จากการที่ผู้วิจัยเข้าสู่พื้นที่บ้านดังกล่าว ผู้วิจัยได้ พบเห็นกับสภาพบ้านเป็นตึกห้องแถวสองชั้น ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่ ใหญ่ ภายในบ้านของมนต์ตรา ไม่ได้มีบริเวณหรือเนื้อที่ที่มากนัก แต่กลับมีจำนวนคน อาศัยอยู่ถึง 7 คน แม้ว่าพื้นที่บ้านอาจจะคับแคบเกินไปสำหรับจำนวนคนที่อาศัยอยู่ หากแต่ เนื้อที่บ้านก็ได้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์ของคนภายในครอบครัว และจากที่ ผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ร่วมในปรากฏการณ์ภายในบ้านของมนต์ตรา ผู้วิจัยได้พบเห็นถึงสาย สัมพันธ์ของคนภายในครอบครัวที่เกิดขึ้น โดยมนต์ตราได้เล่าว่า ในทุกๆ วันหลังเลิกงาน เมื่อ เธอกลับมาถึงบ้าน เธอจะต้องนั่งเล่นในบริเวณที่ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการดูทีวี เพื่อมานั่งพูดคุย กับแม่และพี่ชาย หยอกล้อเล่นกับหลานๆ เสียก่อน ก่อนที่ตัวเองจะไปทำในเรื่องส่วนตัว

“พอกลับมาถึงบ้าน.. พี่ก็จะนั่งพูดคุยกับแม่ เล่นกับหลาน กับหมาที่ เลี้ยงไว้เสียก่อน.. ก่อนที่พี่จะไปอาบน้ำ หรือทำอะไรในเรื่องส่วนตัว.. เรา (ครอบครัว) มักจะมานั่งดูทีวีด้วยกัน พูดคุยกัน ซึ่งก็มักจะมีเสียงหัวเราะ และรอยยิ้มเกิดขึ้นเสมอ..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามถึงพื้นที่บ้านเป็นพื้นที่ ส่วนตัวของคนภายในครอบครัว เป็นพื้นที่ของการพูดคุย พักผ่อน หยอกล้อกับหลานๆ ซึ่งคน ในครอบครัวได้ใช้พื้นที่และช่วงเวลาดังกล่าว เพื่ออยู่ร่วมกันสานสายสัมพันธ์อันดีระหว่าง กันของคนภายในครอบครัว นอกจากการได้สัมผัสพูดคุยกับมนต์ตราแล้วนั้น ผู้วิจัยได้มี โอกาสพูดคุยถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวันหลังจากเลิกงานของอันธิกา โดยชีวิตประจำวันของ อันธิกา มักจะสัมพันธ์ พบปะกับผู้คนจำนวนมากมาย เนื่องจากที่ตัวเองมีบทบาทหน้าที่ เป็นเภสัชกรสาธารณสุข จึงทำให้ตัวเองต้องติดต่อพบปะกับผู้คนหลากหลายกลุ่ม ตั้งแต่แม่ค้า หาบเร่ เจ้าของร้านยา ผู้ประกอบการโรงงานต่างๆ หรือแม้แต่กลุ่มเภสัชกรด้วยกันเอง และ จากรูปแบบชีวิตที่สัมพันธ์กับผู้คนมากมายจึงทำให้อันธิกา มักจะใช้ช่วงเวลาหลังจากการเลิก งาน เพื่อการพักผ่อนอยู่กับตัวเอง

“พอได้กลับบ้านถึงห้อง.. ส่วนใหญ่ก็จะใช้เวลาพักผ่อนอยู่กับการดูหนัง ฟังเพลง.. ถือว่าได้อยู่กับคนเดียวบ้าง.. วันทั้งวันต้องวุ่นวายอยู่กับผู้คน เป็นส่วนใหญ่..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกของอันธิกา (เภสัชกรสาธารณสุข) จะเห็นได้ว่าการนิยามพื้นที่ห้องในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นผลอันเนื่องมาจากรูปแบบวิถีชีวิตประจำวันที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้คนจำนวนมาก จึงทำให้อันธิกา ได้นิยามพื้นที่ส่วนตัวแยกออกจากกลุ่มคนอื่น และเป็นพื้นที่ของการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายที่ต้องเจอในชีวิตประจำวัน ดังคำกล่าวที่ว่า “ถือได้ว่าได้อยู่คนเดียวบ้าง.. วันทั้งวันวุ่นวายอยู่กับผู้คนเป็นส่วนใหญ่..”

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เข้าพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ เพื่อค้นหาแง่มุมการนิยามความสัมพันธ์ที่ตนเองมีต่อพื้นที่บ้าน ดังในการสัมภาษณ์พูดคุยกับวีรวรรณ โดยเธอทำหน้าที่เป็นเภสัชกรหัวหน้าห้องยา และนอกจากนี้เธอได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานฝ่ายเภสัชกรรมของโรงพยาบาล ซึ่งวีรวรรณได้เล่าเรื่องราวว่า เธอต้องไปบริหารจัดการทางด้านงานเภสัชกรรม ต้องดูแลการปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกร ดูแลในเรื่องความรวดเร็วในการให้บริการของห้องจ่ายยา และดูแลการทำงานโดยรวมของห้องจ่ายยา ซึ่งวีรวรรณกล่าวว่า เธอต้องดูแลบริการจัดการในเรื่องของคนอื่นมากกว่าในเรื่องของตัวเอง และเธอจึงเกิดความคิดที่ว่า ในเรื่องส่วนตัวของเธอเอง เธอก็ต้องบริหารจัดการให้ดีขึ้นกัน วีรวรรณจึงได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ว่างจากการทำงานอยู่กับครอบครัว ประกอบกับตัวเธอเองเป็นคนที่มีความสุข โดยกว่าจะได้ลูกคนนี้มาเธอต้องใช้เวลาหลายปี และเมื่อมีลูก วีรวรรณก็เลยใช้เวลาเท่าที่มีทุ่มเทให้กับลูกของเธออย่างเต็มที่

“หลังจากเลิกงาน ก็ไปปรับลูกที่โรงเรียนกลับบ้าน พอถึงบ้านก็ดูแลให้ลูกอาบน้ำ ทำการบ้าน ส่วนใหญ่ทำกับข้าวกินกันเอง ถ้าวันไหนเหนื่อย ๆ พี่ก็ซื้อข้าวจากข้างนอกกลับมา เราอยู่กัน 3 คนพ่อ แม่ ลูก พี่ก็พยายามให้เวลากับครอบครัวเป็นส่วนใหญ่”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าข้างต้น จะเห็นได้ว่า เป็นการนิยามหรือให้ความหมายกับพื้นที่ที่สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นผลมาจากการแบ่งขอบเขตพื้นที่ หรือกล่าวได้เป็นการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่ โดยการระบุหน้าที่ความเป็นแม่ และแม่บ้าน นอกจากนี้การนิยามดังกล่าวก็ยังเป็นผลมาจากประสบการณ์ส่วนตัวที่ตนเองมีลูกยาก จึงทำให้วีรวรรณ ต้องการที่จะใช้เวลาที่ตนเองมีในการดูแลเลี้ยงดูลูก ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคนต่างๆ ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงแง่มุมที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นตัวตนที่มีความรักในงานที่ทำของกานต์พิจิที่สัมพันธ์มาสู่พื้นที่บ้าน โดยกานต์พิจิเป็นเภสัชกรโรงพยาบาล ทำหน้าที่ในฝ่ายคลินิกดูแลผู้ป่วยแพ้ยา หรือผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และนอกจากงานประจำที่เธอได้ทำในโรงพยาบาลแล้วนั้น กานต์พิจิได้เปิดร้านยาของเธอเองด้วยเช่นกัน

“ที่เปิดร้านยาด้วยที่บ้าน.. เวลาว่างก็เลยไม่ค่อยมี พอลเลิกงานจากโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) ก็ก็มาอยู่ร้านยา.. ตอนมาขายยาที่ร้านยา งานก็สบายๆ ไม่ได้เหนื่อยอะไร.. สำหรับที่ก็ถือว่าเป็นงานที่รัก ที่ก็เลยสบายใจที่จะทำ..”

(กานต์พิจิ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้ความชอบความรักที่ตนเองมีต่อหน้าที่งาน รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่บ้าน ในฐานะพื้นที่ส่วนตัวที่มีการเคลื่อนไหวข้ามไปข้ามมาระหว่างพื้นที่ส่วนตัว (บ้าน) กับพื้นที่สาธารณะ (พื้นที่ร้านยา) เนื่องจากพื้นที่บ้านของกานต์พิจิ มิได้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของคนภายในครอบครัวเท่านั้น แต่ทว่าเมื่อใดที่ลูกค้าเข้ามาซื้อขายภายในพื้นที่บ้านที่เปิดร้านยา พื้นที่บ้านหรือพื้นที่ส่วนตัวดังกล่าวจะเกิดการข้ามพื้นที่ทันที กล่าวคือจากพื้นที่ส่วนตัวได้ข้ามไปสู่พื้นที่สาธารณะ

จากคำบอกเล่าเรื่องราวที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหว ทั้งจากความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ และจากสิ่งอื่นที่เข้ามาปะทะหรือกระทบจากบริบทภายนอกพื้นที่ นอกจากนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการนิยาม การให้ความหมาย หรือคุณค่าต่อพื้นที่บ้านอย่างหลากหลาย โดยมีได้มองเป็นขอบเขตพื้นที่ตายตัว หากทว่ามองพื้นที่เป็นพื้นที่ที่มีปฏิบัติการ ความเคลื่อนไหวที่อิสระแก่การสร้าง ความหมาย ซึ่งทำให้พื้นที่แสดงนัยต่างๆ ออกมาได้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ภายในพื้นที่บ้านสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามเพื่อการสร้างอัตลักษณ์ หรือความเป็นปัจเจกของบุคคลได้ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง แต่พื้นที่ดังกล่าวมิได้ผูกติดกับความหมายในเชิงกายภาพเพียงเท่านั้น หากแต่ความหมายของ

พื้นที่บ้านสามารถที่จะมีการเคลื่อนไหว หรือเคลื่อนไหวได้ ภายใต้การนิยามความหมายให้กับพื้นที่

2) พื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้หมายถึงพื้นที่ต่างๆ ภายในเมือง หาดใหญ่ โดยจะเป็นพื้นที่ต่างๆ นับตั้งแต่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้อย่างก้าวออกมาจากพื้นที่บ้าน ทั้งนี้พื้นที่สาธารณะในบริบทสังคมเมือง อาจดูเป็นเพียงพื้นที่ของการกระทำในชีวิตประจำวัน ที่มีได้มีนัยสำคัญแต่อย่างใด แต่ทว่าพื้นที่สาธารณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ห้างสรรพสินค้า ตลาด ร้านยา หรือโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ใดๆ ต่างก็สามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงได้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการนิยามของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีต่อพื้นที่ และนำไปสู่การนิยามในการสร้างตัวตนของเกษตรกรหญิง

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าสู่พื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกับมนต์ตรานั้น ผู้วิจัยได้สังเกตถึงรูปแบบ หรือลักษณะการปฏิบัติงานของมนต์ตรา ทั้งในพื้นที่โรงพยาบาล และพื้นที่ร้านยา โดยผู้วิจัยพบว่าการแสดงตัวตนของมนต์ตรา ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในพื้นที่โรงพยาบาล มนต์ตราได้ปฏิบัติงานเป็นเภสัชกรห้องยา โดยนั่งประจำอยู่ที่ห้องจ่ายยาให้แก่คนไข้ และจากรูปแบบการทำงานดังกล่าว จะวุ่นวายอยู่กับการตรวจสอบการสั่งจ่ายยา พร้อมกับชี้แจงวิธีการใช้ยา ทั้งนี้บริเวณหน้าห้องจ่ายยาได้มีผู้คนจำนวนมากที่ต่างมารอรับยา และบรรยากาศรอบข้างห้องจ่ายยาจะเต็มไปด้วยเสียงเจ๊ะเจ๊ะจ๊ะของผู้คนต่างๆ และในส่วนพื้นที่ร้านยานั้นจะมีความแตกต่างกับพื้นที่โรงพยาบาลเป็นอย่างมาก โดยภายในร้านยาจะเป็นบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการพูดคุยกันอย่างสนุกสนานระหว่างเภสัชกรกับกลุ่มพนักงานภายในร้าน และกลุ่มลูกค้าที่มาซื้อยา ทั้งนี้เป็นผลมาจากความสนิทคุ้นเคยที่มีระหว่างกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงการแสดงออก สีหน้า แววตาของมนต์ตราที่มีความแตกต่างกันภายในพื้นที่โรงพยาบาลและพื้นที่ร้านยา ทั้งนี้มนต์ตราได้กล่าวเล่าถึงรูปแบบการทำงานที่มีความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่โรงพยาบาลและพื้นที่ร้านยา โดยเล่าว่าการทำงานในโรงพยาบาลค่อนข้างจะตึงเครียด เนื่องจากคนไข้มีจำนวนมากที่มารอรับยา รวมทั้งคนไข้ต่างก็ต้องการความรวดเร็วในการรับบริการทั้งสิ้น และเครียดจากแรงกดดันที่มีจากโครงสร้างการบริหารงานภายในโรงพยาบาล แต่ในส่วนพื้นที่ร้านยาจะมีความแตกต่างกัน คือคนไข้จะทยอยกันมา ไม่ได้มีความวุ่นวายเหมือนที่โรงพยาบาล และในร้านยา รูปแบบ

การทำงานก็ไม่ได้มีความกดดันอะไร ไม่ต้องกดดันจากความรวดเร็วในการให้บริการ หรือ มาตรฐานการทำงานที่โรงพยาบาลกำหนดขึ้น

“พี่เข้ร้านยาอาทิตย์ละ 2-3 วัน พี่ก็จะเข้าไปที่ร้านยา ไปตอนเย็น หลังจากเลิกงานที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล) .. ส่วนมากพี่จะเข้าไปในวันพุธ และศุกร์ พี่ก็มาตรวจดูความเรียบร้อย และก็มาช่วยที่เจ้าของร้านขายยา.. มากก็เหมือนกับมาหาเพื่อนมากกว่า เหมือนมานั่งคุย นั่งเล่น ไม่ได้เครียด เหมือนกับงานที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล)..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าของมนต์ตราในช่วงต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามต่อพื้นที่ และได้นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ โดยการนิยามดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการนิยามถึงพื้นที่ร้านยาว่า เป็นพื้นที่ปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นกันเอง ทั้งนี้การนิยามต่อพื้นที่ดังกล่าว ได้นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของมนต์ตรา ที่มีสีหน้ายิ้มแย้ม ผ่อนคลาย ซึ่งได้แตกต่างจากสีหน้าที่มนต์ตรา ที่ปฏิบัติงานในห้องจ่ายยา โดยจะมีสีหน้าที่เคร่งเครียด และจากการสร้างอัตลักษณ์ที่ได้กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้การนิยามความสัมพันธ์ต่อพื้นที่ นอกจากนี้ได้มีมุมมองการนิยามต่อพื้นที่ ในแง่มุมมองการนิยามต่อพื้นที่ ภายใต้ความต้องการของตนเอง

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากสุวิมล (เภสัชกรโรงงานยา) ผู้วิจัยได้พูดคุยในเรื่องราวต่างๆ มากมาย ซึ่งทั้งตัวผู้วิจัยและสุวิมลได้มีความสนใจร่วมกัน โดยเรื่องราวดังกล่าวนั้นก็จะเป็นเรื่องของความสวยความงาม การช้อปปิ้ง หรือผลิตภัณฑ์อาหารเสริมต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่กลุ่มผู้หญิงมักให้ความสนใจ แม้ว่าในเรื่องราวดังกล่าวอาจจะมองได้ว่าเป็นเรื่องราวธรรมดา ปกติของคนทั่วไป หากแต่ผู้วิจัยเชื่อว่าเรื่องราวที่กล่าวมานี้ กลับสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมหรือทัศนคติส่วนตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้

“พี่ชอบมาเดินช้อปปิ้ง.. พี่ว่ามันเป็นการผ่อนคลาย ได้เดินตากแอร์ เย็นๆ เดินดูของสบายใจดี.. พี่เช่าหออยู่คนเดียว บางทีกลับไปก็อยู่คนเดียว มันรู้สึกเบื่อ พี่เลยชอบที่จะมาเดินห้างได้เห็นผู้คนบ้าง พี่ชอบดูพวกเครื่องสำอาง.. ซึ่งมันก็เป็นสิ่งที่คู่กับผู้หญิง ผู้หญิงก็มักจะรักสวยรักงาม

เป็นธรรมดา.. มาดูบางทีก็ซื้อบ้างไม่ซื้อบ้าง แต่อย่างน้อยก็ขอให้ดู แค่นี้ก็สบายใจแล้ว.. ผู้หญิงก็ชอบอยู่ไม่กี่อย่างหรอก เสื้อผ้า เครื่องสำอาง หรือพวกผลิตภัณฑ์อาหารเสริมต่างๆ.. คืออะไรที่ทำแล้วสวย แล้วดี ผู้หญิงก็ชอบ..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าของสุวิมล ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามที่เกสัชกรหญิงมีต่อพื้นที่ โดยการนิยามดังกล่าวเป็นการนิยามพื้นที่ภายใต้ความต้องการ ความคาดหวังของตนเอง ทั้งนี้ความคาดหวังหรือความต้องการที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความต้องการที่จะได้รับความผ่อนคลายจากการเดินเลือกดูสินค้าภายในห้างสรรพสินค้า รวมถึงได้สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกที่มีค่านิยม ความชื่นชอบในการเดินห้างสรรพสินค้าและสินค้า เพื่อความสวยความงามต่างๆ นอกจากนี้ภายใต้ปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นอำนาจในความสัมพันธ์ของเกสัชกรหญิง ในฐานะของผู้กระทำการด้วยเช่นกัน โดยเป็นอำนาจในการเลือกซื้อสินค้า ทั้งนี้การนิยามที่มีต่อพื้นที่สามารถเกิดขึ้นได้ในแง่มุมอื่นด้วยเช่นกัน

ดังเช่นในการบอกเล่าเรื่องราวของกวินา ที่ตัวเธอเองชอบที่จะทำบุญใส่บาตรเป็นประจำ ประกอบกับบ้านของเธออยู่ใกล้ๆ กับสำนักสงฆ์ จึงทำให้เธอสะดวกที่จะใส่บาตรได้ในทุกๆ เช้า นอกจากนี้เธอได้เล่าถึงเรื่องราวในวัยเด็กว่า ตั้งแต่จำความได้ ในทุกๆ วันเสาร์อาทิตย์ เธอมักจะไปวิ่งเล่นอยู่ในวัด เนื่องจากแม่และยายของเธอจะเข้าวัดไปทำบุญกันทุกวันเสาร์อาทิตย์ แต่ในช่วงวัยเด็กนั้นเธอเองก็ไม่ได้รับรู้ถึงการทำบุญแต่อย่างใด รู้แต่เพียงว่าวัดเป็นเหมือนสนามเด็กเล่นแห่งหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อกวินาโตขึ้น สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทำบุญได้ซึมซาบ ปลูกฝังมาอยู่ในตัวของเธออย่างไม่รู้ตัว จนทำให้เธอชอบในการทำบุญและใส่บาตร

“ใส่บาตรทุกเช้า.. เพราะบ้านที่อยู่ใกล้ๆ กับสำนักสงฆ์พอดี.. พี่ก็ใส่บาตรก่อนที่จะไปทำงาน.. แม่กับยายที่ชอบทำบุญ เลยพาพี่ใส่บาตรที่วัดตั้งแต่พี่ยังเล็กๆ.. พอโตมา พี่ก็ยังทำบุญใส่บาตรเป็นประจำ แต่ก็มีบ้างในบางช่วงที่ไม่ค่อยได้ใส่บาตรเท่าไร.. แต่ช่วงนี้พี่ใส่บาตรแทบทุกวันเลย”

(กวินา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าในข้างต้นนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล ภายใต้การนิยามตัวตน โดยเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ที่เลือกเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ ทั้งนี้ ภายใต้การสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าว ได้แฝงไว้ซึ่งความซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่ได้ถูก ปลุกฝัง ถ่ายทอดมาตั้งแต่ในสมัยที่กวีนายังเป็นเด็ก โดยแม่ได้สอนให้รู้จักการทำบุญใส่บาตร จนกระทั่งได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในอัตลักษณ์ของปัจเจกที่ชอบทำบุญใส่บาตรเป็นประจำ

นอกจากนี้ได้มีมุมมองการเลือกที่จะนิยามพื้นที่ของธารนที (เภสัชกรร้านยา) โดยธารนทีได้มีร้านยาเป็นของตนเอง จึงทำให้เธอได้ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวตลอดเวลา เนื่องจากธารนทีได้เปิดร้านยาอยู่ที่บ้าน อีกทั้งเธอได้อยู่ดูแลร้านของเธอเอง จึงทำให้เธอมี เวลาให้สำหรับครอบครัว และธารนที ได้เล่าต่ออีกว่า แม้ในช่วงเวลาที่เธอออกไปข้างนอก เธอก็จะพาลูกๆ ออกไปด้วย เพื่อพาออกไปเจอผู้เจอคน เจอสังคมบ้าง เด็กๆ จะได้ไม่ติดคน

“ส่วนมากที่ก็ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวที่บ้าน.. ถ้าออกไปข้างนอก ส่วนมากเราก็จะออกไปทานข้าว หรือออกไปซื้อของกัน.. เราจะไปกันทั้ง ครอบครัว..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าในข้างต้น สะท้อนให้เห็นได้ถึงการนิยามพื้นที่ควบคู่กับการ นิยามความเป็นตัวตน ที่ซึ่งดำรงอยู่ในบทบาทของการเป็นแม่และแม่บ้าน โดยมีหน้าที่ในการ เลี้ยงดูลูก รวมถึงดูแลคนภายในครอบครัว ทั้งนี้การนิยามพื้นที่ดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงการให้ คุณค่าและความสำคัญกับครอบครัวของตนเอง

ทั้งนี้จากพื้นที่บ้านและพื้นที่สาธารณะในการศึกษาครั้งนี้ นับได้ว่าเป็น การศึกษาเป็นอาณาบริเวณหรือบริบทพื้นที่ในด้านความสัมพันธ์ โดยพื้นที่จะนำไปสู่ความ หลากหลายในวิถีชีวิตผ่านการนิยามความหมายของเภสัชกรหญิงที่มีต่อพื้นที่ต่างๆ ซึ่ง สัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้นความสำคัญของพื้นที่ หรือบริบทของการ กระทำได้เป็นมากกว่าเพียงแค่องค์ประกอบกายภาพหรือฉากหลัง แต่ทว่าบริบทหมายถึง สถานการณ์เฉพาะที่มีผลต่ออารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของปัจเจก (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2548, 103) และมีผลทำให้เภสัชกรหญิงเลือกนิยามสถานการณ์ และกำหนดตำแหน่งแห่งที่ ของตน

การนิยามหรือกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของเภสัชกรหญิง จะสัมพันธ์อยู่กับคลัง ประสบการณ์ที่มีต่อสถานการณ์ และในทางกลับกันการเลือกกระทำในสิ่งใดของเภสัชกร

หญิงก็ส่งผลต่อการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของสถานการณ์นั้นๆ ทั้งนี้หลังจากการเกิดการกระทำใดๆ ขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวก็จะตกค้างอยู่ในพื้นที่ภายในความทรงจำของ เกสซ์กรหญิง ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าพื้นที่ บริบทสถานการณ์ จึงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการรับรู้โลก และการเลือกที่จะกระทำของเกสซ์กรหญิง

การนิยามที่มีต่อพื้นที่บ้าน และพื้นที่สาธารณะ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวมิได้เป็นเพียงพื้นที่ทางกายภาพที่ผูกติดอยู่กับอาณาบริเวณหรือหน่วยทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่พื้นที่เป็นช่องว่างหรือรอยต่อซึ่งอยู่ในภาวะไร้ระเบียบ และไร้กรอบ โดยเปิดให้เกิดการนิยาม ความหมายในมิติต่างๆ มาอยู่รวมกันโดยไม่จำกัดความหมาย หรือความจริงแบบตายตัว แต่พื้นที่กลับมีความหมายที่สลับซับซ้อนและเลื่อนไหลไปตามการเปลี่ยนแปลงของบริบทเงื่อนไขต่างๆ โดยสามารถสรุปออกมาเป็นตารางความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

บริบทพื้นที่	การนิยามต่อพื้นที่
พื้นที่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ส่วนตัว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่หลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายที่ต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน - การให้ความหมายกับพื้นที่บ้าน โดยสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของการเป็นแม่ และแม่บ้าน - พื้นที่บ้าน ที่ดำรงอยู่ในฐานะของพื้นที่ส่วนตัวที่มีการเคลื่อนไหวข้ามไปข้ามมาระหว่างพื้นที่ส่วนตัว (บ้าน) กับพื้นที่สาธารณะ (ร้านยา)
พื้นที่สาธารณะ	<ul style="list-style-type: none"> - การนิยามต่อพื้นที่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ - การนิยามต่อพื้นที่ภายใต้คาดหวังและความต้องการของตนเอง - การนิยามต่อพื้นที่โดยการเชื่อมโยงกับลักษณะของปัจเจกที่ชอบในการทำบุญใส่บาตร - การนิยามต่อพื้นที่โดยเชื่อมโยงเข้ากับบทบาทหน้าที่ของการเป็นแม่

ตารางที่ 4 แสดงการนิยามความสัมพันธ์ที่มีต่อบริบทพื้นที่

จากตารางดังกล่าวในข้างต้น แสดงให้เห็นถึงมุมมองในการนิยามของกลุ่ม เกสซ์กรหญิงที่มีต่อบริบทพื้นที่ต่างๆ โดยในการศึกษารุ่นนี้ผู้วิจัยได้แบ่งบริบทพื้นที่ออกเป็น 2 ลักษณะคือ พื้นที่บ้าน และพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้จากการนิยามที่ปรากฏขึ้นกับบริบทพื้นที่

ดังกล่าวนั้น จะมีความแตกต่างกันไปภายใต้ค่านิยม อุดมการณ์ หรือประสพการณ์ของบุคคล ดังเช่นการนิยามที่มีต่อพื้นที่บ้าน ซึ่งได้มีการนิยามต่อพื้นที่ดังกล่าวในลักษณะที่หลากหลาย คือพื้นที่ที่หลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายที่ต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน พื้นที่บ้านสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของการเป็นแม่ และแม่บ้าน หรือพื้นที่บ้าน ที่ดำรงอยู่ในฐานะของพื้นที่ส่วนตัว และมีการเคลื่อนไหวเข้าไปข้ามมาระหว่างพื้นที่ส่วนตัว (บ้าน) กับพื้นที่สาธารณะ (ร้านยา) นอกจากนี้ได้มีการนิยามต่อพื้นที่สาธารณะด้วยเช่นกัน คือการนิยามต่อพื้นที่ภายใต้ความคาดหวังและความต้องการของตนเอง เพื่อการเลือกซื้อสินค้า การนิยามโดยเชื่อมโยงเข้ากับบทบาทหน้าที่การเป็นแม่ หรือการนิยามในลักษณะของการเป็นพื้นที่การปฏิบัติงาน เป็นต้น

1.1.2 ความหลากหลาย : อัตลักษณ์ภายใต้บริบทงาน

ความหลากหลายของการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้บริบทงานนั้น นับเป็นการสร้างอัตลักษณ์ หรือแสดงตัวตนที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่งานของการเป็นเภสัชกร และเป็นการนิยามตัวตนภายใต้ความต้องการของตนเอง การกำกับของบทบาทหน้าที่ ความคาดหวังจากเพื่อนร่วมงานหรือกลุ่มคนไข้ และความคาดหวังจากบริบทแวดล้อมอื่นๆ ภายในพื้นที่ ทั้งนี้แม้ว่าบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทงาน แต่ทว่าความแตกต่างดังกล่าวได้นำไปสู่การสะท้อนให้เห็นถึงการก่อรูป หรือสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงที่มีความหลากหลาย มีการขยับเขยื้อนและเคลื่อนไหว โดยมีได้หยุดนิ่งตายตัว ซึ่งผู้วิจัยได้จัดประเด็นรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์ให้สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1) ร้านยา

ร้านยา นับเป็นพื้นที่ที่สามารถพบเห็นกันได้อย่างชินตาตามพื้นที่แหล่งชุมชนต่างๆ ภายในเมือง โดยร้านยามีขนาดทั้งเล็กและใหญ่ปะปนกันไป ซึ่งจากขนาดของร้านยา มิได้เป็นปัญหาต่อการดำเนินกิจการของร้านแต่อย่างใด เพียงแต่ภายในร้านจะต้องมีการจำหน่ายยาที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าในบริเวณพื้นที่นั้น จากการศึกษาเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานของเภสัชกรร้านยา ผู้วิจัยได้อาศัยความสนิทเชื่อที่มีเป็นการส่วนตัวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เนื่องด้วยในอดีต ก่อนที่เภสัชกรธารนที จะเปิดร้านยาเป็นของตนเองนั้น ธารนที

เคยมาปฏิบัติงานเป็นเภสัชกรประจำร้านของผู้วิจัย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนิทสนมใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นอย่างดี

เมื่อผู้วิจัยได้ก้าวเข้าสู่พื้นที่ร้านยาของธารนที ผู้วิจัยมองเห็นตู้ยาและชั้นวางยาตั้งอยู่เรียงติดอยู่ผนังของร้าน และมีเคาท์เตอร์ยาสร้างกั้นอาณาบริเวณพื้นที่ขึ้นสำหรับผู้ขาย รวมถึงมีโต๊ะปฏิบัติการ (โต๊ะนั่งทำงานของเภสัชกร) ทั้งนี้จากสภาพตู้ใส่ยาต่างๆ ภายในร้าน จะเห็นได้ว่าการจัดเรียงตัวยาไว้จำนวนมากมาย ซึ่งมีการจัดเรียงออกเป็นกลุ่ม หรือประเภทของตัวยา เช่นในกลุ่มของยาบรรเทาอาการปวด กลุ่มของยาระบบทางเดินหายใจ หรือกลุ่มของยาระบบทางเดินปัสสาวะ เป็นต้น นอกจากนี้ภายในร้านได้มีการจำหน่ายสินค้าอื่นๆ นอกเหนือจากยารักษาโรคด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ (รถเข็น ไม้เท้าพุงตัว) เวชสำอาง และนมผงสำหรับเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้จากสินค้าประเภทต่างๆ ภายในร้านที่ได้กล่าวมานี้ ได้มีการจัดเรียงไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังจะเห็นได้จากภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 24 แสดงภาพพื้นที่ร้านยาของเภสัชกรธารนที

จากการเข้าสังเกตถึงการปฏิบัติงานของเภสัชกรธารนที ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าการปฏิบัติงานของเภสัชกรร้านยา ถือได้ว่าเป็นกลุ่มเภสัชกรที่สามารถใกล้ชิดและเข้าถึงกลุ่มประชาชนได้มากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ร้านยาถือได้ว่าเป็นพื้นที่สำหรับการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บแห่งแรกที่กลุ่มประชาชน คนทั่วไปได้นึกถึง และเลือกที่จะเข้ามาซื้อหาการรักษาโรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยาแก้ปวดลดไข้ แก้หวัด แก้ไอหรือแก้้อกเสบต่างๆ เป็นต้น ซึ่งจากการ

สังเกตเห็นถึงการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นภายในร้านยา เรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือกลุ่มประชาชน ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิง สามารถทำหน้าที่ได้เพียงการวินิจฉัยอาการเจ็บป่วยไม่สบาย พร้อมทำการจ่ายยาตามอาการดังกล่าว นอกจากนี้หน้าที่การปฏิบัติงาน ยังรวมไปถึงการให้คำปรึกษาด้านปัญหาสุขภาพด้วยเช่นกัน

“เภสัชกรในร้านยามีความสำคัญกับบทบาทวิชาชีพ.. เพราะเป็นส่วนที่คนทั่วไปจะได้รับรู้ถึงบทบาทของเภสัชกร.. หน้าที่หลักๆ ของเภสัชกรในร้านยา คือ การประเมินอาการเบื้องต้นเกี่ยวกับโรคทั่วไป.. ซึ่งเภสัชกรจะต้องเรียนวิชา *Pharmacology* (เภสัชวิทยา) และ *Pharmacotherapy* (เภสัชบำบัด) เช่นเดียวกับหมอ.. ดังนั้นการประเมินโรคพื้นฐานของเรา (เภสัชกร) ทำได้ในระดับหนึ่ง.. การประเมินโรคและตัดสินใจว่าจะรักษาเองหรือต้องส่งต่อไปพบแพทย์ ถือเป็นความรับผิดชอบของเภสัชกร.. เรียกได้ว่าเป็นความรับผิดชอบที่ใหญ่มากและหมิ่นเหม่ต่อกฎหมาย..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“การประเมินโรคของเภสัชกร ทำได้จากการ “ซักอาการ” เท่านั้น.. ไม่สามารถตรวจร่างกายแบบอื่นๆ ได้ ยกเว้นการตรวจประเมินเบื้องต้นที่คนไข้ทำเองได้ แต่ร้องขอให้เภสัชกรทำบางอย่างได้ เช่น การวัดความดัน การเจาะน้ำตาล.. ดังนั้นเภสัชกรเราจะมีข้อจำกัดอยู่แล้ว.. เมื่อประเมินอาการของโรคแล้ว หากเกินความสามารถ หรือมีความจำเป็นต้องตรวจเพิ่มเติม เราจะแนะนำคนไข้ให้พบแพทย์แทน.. ในการจ่ายยาของเภสัชกรร้านยานั้น จำเป็นต้องยึดตามหลัก *Pharmacology* (เภสัชวิทยา) และ *Pharmacotherapy* (เภสัชบำบัด) อย่างเคร่งครัด.. โดยที่ยึดหลักที่ทำให้คนไข้หายจากโรคอย่างปลอดภัย..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวในข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนของเภสัชกรหญิงภายในพื้นที่ร้านยา ที่มีความต่างจากเภสัชกรประเภทอื่นๆ กล่าวคือชี้ให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของตน ที่ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญต่อวิชาชีพ นอกจากนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ในสิ่งของตนเองเป็นได้ และสิ่งที่ตนเองควรจะเป็นภายใต้

กฎระเบียบข้อบังคับตามกฎหมาย หรือบริบทแวดล้อมภายในพื้นที่ร้านยา ตลอดจนการนิยาม การสร้างอัตลักษณ์ภายใต้ความคาดหวัง หรือความต้องการของคนไข้ ในกรณีที่มีการร้อง ขอให้กระทำการบางอย่าง เช่น การตรวจวัดระดับน้ำตาล เป็นต้น นอกจากนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามตนเองในฐานะของผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ดังจะเห็นได้จากถ้อยความที่ว่า “เภสัชกรจะต้องเรียนวิชา Pharmacology (เภสัชวิทยา) และ Pharmacotherapy (เภสัชบำบัด) เช่นเดียวกับหมอ” จากปรากฏการณ์ความสับสนที่เกิดขึ้นนี้นับว่าเป็นส่วนหนึ่งในความ ซ้ำซ้อน และความหลากหลายในความสับสนนี้

“เวลาจะจ่ายยาในแต่ละครั้ง ไม่ได้ง่าย.. มีเรื่องให้คิดมากมายคะ เช่น คนไข้ได้รับยาอะไรมาก่อนหรือเปล่า.. ขนาดยาที่คนไข้ควรได้รับ (น้ำหนัก ตัว อายุ โรคประจำตัว เช่น มีปัญหาเรื่องตับ ไต) ต้องมีการปรับขนาดของ ยา.. คนไข้มีประวัติแพ้ยาไหม.. คนไข้ใช้ยาตรงกับโรคหรือเปล่า.. คนไข้ ทานยาผิดวิธีหรือเปล่า.. ไม่ใช่แค่สักแต่ว่าขายให้จบๆ ไป..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“นอกจากงานส่งมอบยาแล้ว.. ยังมีงานให้คำปรึกษาลูกค้า หรือ แนะนำวิธีปฏิบัติตัวสำหรับลูกค้า.. ซึ่งเป็นการให้คำแนะนำเล็กๆ น้อยๆ.. อย่างเช่นเวลาที่ลูกค้าลืมทานยาคุณกำเนิด เรา (เภสัชกร) ก็สอนลูกค้าให้ใช้ ยาคุณกำเนิดแบบถูกเดิน.. โดยงานพวกนี้เป็นงานบริการในร้านยาคะ คำตอบแทนสำหรับงานบริการของเราคือ คำขอบใจ และคุณภาพชีวิตที่ดี ของลูกค้า..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“สิ่งที่เราทำเสริมจากการขายยาในปัจจุบันคือ การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคน.. งานให้คำปรึกษา ซึ่งไม่เคยได้เงินจากตรงนี้ (การให้คำปรึกษา) เลย สักบาทจริงๆ แต่เราทำด้วยใจ.. หน้าที่ของเภสัชกรร้านยาอย่างเราคือ ทำธุรกิจที่อยู่ในขอบเขตของคำว่าจรรยาบรรณ.. เพราะธุรกิจของเรา เกี่ยวกับชีวิตคนและสุขภาพ..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ถ้าบอกเล่าดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าเภสัชกรหญิงได้นิยามความเป็นตัวตนในสิ่งที่ตนเองต้องเป็น และต้องการที่จะเป็น โดยต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ คือ การซักถามถึงการแพ้ยาของคนไข้ หรือการปรับขนาดยาให้มีความเหมาะสม และในส่วนการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้ความต้องการของเภสัชกรหญิงเองนั้น จะเห็นได้จากการปฏิบัติงานในด้านการบริการให้คำปรึกษาด้วยใจ โดยไม่ได้หวังค่าตอบแทนในรูปของตัวเงินแต่อย่างใด หากแต่เป็นความรู้สึกและความต้องการของตนเอง

นอกจากนี้ เภสัชกรธารนที ได้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของการเป็นเภสัชกรร้านยาว่า นอกจากจะต้องมีความเข้าใจในตัวยาที่จ่ายให้แก่คนไข้แล้ว แต่เภสัชกรหญิงจะต้องทำความเข้าใจบริบทชุมชนควบคู่ไปด้วยเช่นกัน และถือว่าการบ้านที่ทำหายแก่ผู้มีหน้าที่ส่งมอบยา (เภสัชกร) เพื่อให้กลุ่มประชาชนเกิดการรับรู้และเข้าใจในวิธีการใช้ยา รวมถึงได้รับประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดจากการใช้ยา

โดยธารนที ได้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของเธอว่า จากมุมมองของประชาชนคนทั่วไปในด้านหนึ่ง อาจมองว่าในเรื่องการใช้ยา อาจจะถูกเหมือนไม่มีอะไร แต่เอาเข้าจริงๆ มีปัญหาตั้งแต่ระดับเล็กๆ ไปจนถึงใหญ่โต ซึ่งปัญหาโดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของช่องว่างระหว่างการรับรู้ของชาวบ้านกับองค์ความรู้ของเภสัชกร หากเภสัชกรไม่ตระหนัก และมักคิดสรุปภาพรวมไปเองโดยไม่สนใจความเป็นปัจเจกของชาวบ้านในแต่ละราย รวมทั้งไม่เข้าใจบริบททางสังคมและวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งอาจทำให้ช่องว่างในการรับรู้ดังกล่าว ยิ่งห่างกันมากขึ้นจนหาจุดบรรจบยาก ดังในกรณีของการมาซื้อยาต่างๆ ที่ธารนที ได้เล่าให้ผู้วิจัยได้ฟังต่อไปนี้

“คุณตาแก่ๆ ท่านหนึ่ง.. ได้มาซื้อยารักษาอาการริดสีดวงทวารที่ยังไม่หายดี.. โดยก่อนหน้านี้คุณตาได้ซื้อยาจากร้านอื่น.. และในการมาซื้อยาครั้งนี้ คุณตาก็ได้นำตัวอย่างยามาใช้ประกอบในการซื้อด้วย.. ซึ่งในระหว่างการจ่ายยานั้น คุณตาได้มองเห็นยาเหน็บ คุณตาก็รีบออกปากชื่นชมยานี้ทันทีว่า.. ยานี้ดีจริงๆ กิน ไปแล้วรู้สึกอาการปวดเบ่งตอนถ่ายค่อยยังชั่ว นี่คุณตาก็กินทุกวันเลย กินวันละเม็ดก่อนนอน..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ปัญหาในเรื่องกลากยา ก็ต้องระวังเป็นพิเศษ.. บางรายเห็นกลากเขียน รับประทานยา เข้า-เย็น.. ผู้ป่วยกลับกินยาไป 3 มื้อ โดยรวมมือเที่ยง

ไปอีกมือด้วย.. เพราะเข้าใจว่าเครื่องหมาย “-” ชั้นกลางมีความหมายว่า “ถึง”.. หรือในกลายกษาแบบเขียนแล้วเขียนไม่ชัดเจนชวนให้ชาวบ้านเข้าใจผิด.. เช่นในกลายกษาน้ำที่สั่งจ่าย 1/2 (ครึ่ง) ซ้อนชา เรา (เภสัชกร) จำเป็นต้องสอบถามก่อนว่า 1/2 คืออะไร และให้บอกชาวบ้านเลยว่าต้องอยู่ตรงขีดไหนของซ้อนชา.. เพราะเคยพบว่าคนไข้กลับไปให้ลูกกิน 1 ถึง 2 ซ้อนชามาแล้ว.. เนื่องจากการเขียนเลข 1/2 ไม่ชัดเจน บวกกับความไม่เข้าใจของชาวบ้าน.. โชคดีที่เด็กไม่มีปัญหาอะไร..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

กรณีการมาซื้อยาของชาวบ้านในลักษณะต่างๆ ที่ ธารนทีได้เล่าเรื่องราวให้ผู้วิจัยได้ฟังนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรที่จะต้องเอาใจใส่ในตัวของผู้ป่วย สอบถามถึงปัญหาสุขภาพ หรือชี้แจงข้อมูลการใช้ยาแก่ผู้ซื้อให้ชัดเจนและถี่ถ้วน โดยมิได้ให้ความสำคัญแต่ในเรื่องยอดขายหรือผลกำไรของร้าน ซึ่งจากเรื่องราวของเภสัชกรร้านยาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่า การนิยาม หรือการสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร้านยาของเภสัชกรหญิงได้มีความซับซ้อนมากกว่าในสิ่งที่เห็น หรือสิ่งที่คนภายในสังคมมักเกิดความเข้าใจกันว่า “ใครๆ ก็สามารรถที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้” แต่หน้าที่การปฏิบัติงานของเภสัชกรกลับมีความซับซ้อนเกินกว่าที่ใครๆ จะทำได้ ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความต้องการของตนเอง ความคาดหวังของผู้ซื้อ ภายใต้ระเบียบข้อบังคับ จรรยาบรรณวิชาชีพ และความสัมพันธ์ในบริบทพื้นที่ร้านยา นอกจากนี้ได้รวมไปถึงการนิยามตัวตนภายใต้ประสบการณ์ และวิชาความรู้ที่ได้ศึกษาแล้วเรียนมาด้วยเช่นกัน

✳ 2) โรงพยาบาล

โรงพยาบาล เป็นพื้นที่สำหรับการบำบัดรักษาโรกภัยไข้เจ็บต่างๆ ของประชาชนบุคคลทั่วไป เมื่อผู้วิจัยได้เข้าสู่พื้นที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองหาดใหญ่ และการเข้าสู่พื้นที่ของผู้วิจัยในครั้งนี้ได้เข้าสู่พื้นที่ในฐานะของบุคคลภายนอกที่เข้าไปอยู่ร่วมในปรากฏการณ์ เสมือนราวกับว่าเป็นผู้ช่วยคนหนึ่งที่ได้เดินทางเข้ามาขอรับการรักษาภายในพื้นที่โรงพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเข้าสู่พื้นที่ในช่วงเวลาเช้าของวันจันทร์ และเมื่อเข้าถึงพื้นที่โรงพยาบาล ผู้วิจัยได้พบกับตัวตึกของโรงพยาบาลที่ตั้งอยู่สูงและเชื่อมต่อไปมาระหว่างตัวตึกต่างๆ นอกจากนี้ได้พบเห็นถึงผู้คนจำนวนมากที่ต่างเดินทางเข้ามาขอรับการรักษา

รักษา ซึ่งมีทั้งเด็กเล็ก วัยรุ่น คนวัยทำงาน จนกระทั่งผู้ใหญ่วัยสูงอายุ ทั้งนี้กลุ่มคนไข้ดังกล่าว บ้างก็มาคนเดียว บ้างก็มากันสองสามคน หรือบ้างก็พากันมาทั้งครอบครัวมาเต็มกระเบหลัง รถก็มี

เมื่อผู้วิจัยได้เดินเข้าสู่ตัวอาคาร ผู้วิจัยได้พบกับผู้คนจำนวนมากเดินกัน ขวักไขว้ไปมา ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มคนไข้ญาติคนไข้ พยาบาล นุรุษพยาบาล พนักงานรักษาความปลอดภัย หรือแม้แต่นักศึกษาแพทย์ หรือนักศึกษาฝึกงานต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้จากจำนวนคนไข้ที่เข้ามาขอรับการรักษามากมายในวันนี้ เหตุผลส่วนหนึ่งก็เนื่องด้วยเป็นวันที่เปิดให้บริการเป็นวันแรกในสัปดาห์ จึงทำให้มีคนไทยมาทั้งจำนวนมาก และเมื่อผู้วิจัยได้เดินเข้าไปในโรงพยาบาล เพื่อที่จะไปยังบริเวณห้องจ่ายยา ผู้วิจัยได้เดินผ่านแผนกตรวจโรค และพบเห็นคนไข้คนป่วยด้วยโรคต่างๆ มากมาย ที่ต่างมารอรับการตรวจรักษา ทั้งนี้สภาพอริยาบถของคนไข้ที่ผู้วิจัยได้พบเห็นนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ยังเดินได้เองอย่างคล่องแคล่ว หรือต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบรรดาญาติพี่น้อง หรือเจ้าหน้าที่ และเมื่อผู้วิจัยเดินมาถึงบริเวณหน้าห้องจ่ายยา ผู้วิจัยได้พบกับผู้คนที่มารอรับยาจำนวนมาก หากมองดูอย่างพินิจพิจารณาจะพบถึงความหลากหลายของกลุ่มคนดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ ชนชั้นฐานะ หรือระดับการศึกษาก็ได้มารวมอยู่ภายในพื้นที่ของความสัมพันธ์เดียวกัน คือ ณ บริเวณจุดรับยาแห่งนี้

ภาพประกอบที่ 25 แสดงภาพพื้นที่บริเวณหน้าห้องจ่ายยา

จากบริเวณหน้าห้องจ่ายยา ผู้วิจัยได้พบเห็นกับสภาพบรรยากาศของผู้คนจำนวนมากที่ต่างมานั่งรอรับยา ไม่ว่าจะเป็ นลูกเด็กเล็กแดง จนไปถึงผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลายที่ต่างมานั่งรอด้วยความใจจดใจจ่อ เพื่อรอฟังเสียงเรียกชื่อของตน ด้วยสภาพบรรยากาศดังกล่าวที่ผู้วิจัยพบเห็นในขณะนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าทุกคนที่อยู่บริเวณหน้าห้องจ่ายยาต่างได้มานั่งรอรับยาในช่วงระยะเวลาที่นานพอสมควร ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้จากสีหน้าท่าทางที่บึ้งกึ่งง่วงหงาวหาวนอน บ้างก็นั่งรอด้วยสีหน้าสะลึมสะลือ บ้างก็นั่งรอไปบ่นไป ทั้งนี้จากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปปะปนกับกลุ่มคนที่มารอรับยา ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ณ บริเวณหน้าห้องจ่ายยา โดยทุกคนต่างบ่นถึงการทำงานของเภสัชกรห้องยา ซึ่งบ่นในทำนองเดียวกันว่า “แต่หยาบยาส่งให้คนไข้ ทำไมถึงช้าขนาดนี้” หรือ “แ่่งงานที่บอกกับคนไข้ว่ากินยาอะไร กินวันละกี่ครั้ง กินครั้งละกี่เม็ด งานแ่่งนี้ยังทำงานได้ช้าเลย” จากเสียงของคำบอกล่าของผู้ที่มาขอรับบริการหน้าห้องจ่ายยา นี้ แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มคนที่มารอรับยามีต่อกลุ่มเภสัชกรห้องยา แต่ในมุมมองที่ตรงกันข้ามนั้น มนต์ตราได้เล่าถึงเรื่องราวการทำงานให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า การทำงานของเภสัชกรห้องจ่ายยาทุกคนทำงานกันอย่างเต็มที่ ซึ่งก็รวมไปถึงกลุ่มผู้ช่วยเภสัชกรด้วยเช่นกัน แต่กลุ่มคนไข้ที่มารอรับยา มักจะเกิดความไม่เข้าใจในหน้าที่งานของเภสัชกร

“บางวันคนไข้เยอะมาก.. ยิ่งในวันจันทร์คนจะเยอะเป็นพิเศษ.. เพราะเป็นวันแรกของสัปดาห์ คนไข้บางคนนั่งรอรับยาจนหลับไปก็มี บางคนรอไปบ่นไป.. คนไข้มักจะคิดว่า แ่่งจัดยาตามใบสั่งแพทย์ ทำไมถึงใช้เวลานานกันนัก.. ซึ่งคนไข้ไม่ได้เข้ามารับรู้ถึงกระบวนการปฏิบัติงานภายในห้องยา..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ที่ก็จะมึ้นหน้าทีในการตรวจสอบใบสั่งยาของแพทย์.. ตรวจสอบดูตัวยาที่แพทย์สั่งจ่าย ว่ามีความเหมาะสม หรือตัวยามีปฏิกริยาระหว่างกันหรือไม่ เมื่อตัวยาได้เข้าสู่ร่างกาย.. หากการสั่งจ่ายยาของแพทย์มีความไม่เหมาะสม ที่ก็จะโทรศัพท์ไป Consult (ปรึกษา) กับแพทย์ผู้ที่สั่งจ่ายยา.. นอกจากนี้ที่ยังมีหน้าทีในการชี้แจงวิธีการใช้ยาให้กับคนไข้ ว่าต้องกินยาอะไรบ้าง กินตอนไหน กินครั้งละกี่เม็ด วันละกี่ครั้ง..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าเรื่องราวของ มนต์ตรา ในช่วงต้นได้ชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติงาน หรือการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงภายใต้ความคาดหวังจากกลุ่มคนอื่นและบริบททางสังคม โดยความคาดหวังดังกล่าวนั้นเป็นความคาดหวังที่มาจากกลุ่มของคนไข้ที่มารอรับยา ซึ่งเป็นการคาดหวังในระยะเวลาของการรอรับยาที่ไม่นานมากนัก ดังจะเห็นได้จากเสียงของเรื่องราวที่ว่า บางคนนั่งรอรับยาจนหลับไป บางคนรอไปบ่นไป บางคนเกิดความสงสัยว่า แต่การจดยาตามใบสั่งแพทย์ทำไมถึงใช้เวลานาน นอกจากนี้กลุ่มคนไข้ได้เกิดความคาดหวังกับการปฏิบัติตนตามที่เภสัชกรได้บอกกล่าว เพื่อที่ตนเองจะได้หายขาดจากอาการเจ็บป่วย

ในส่วนความคาดหวังที่เกิดจากกลุ่มแพทย์นั้น ความคาดหวังดังกล่าวเป็นการคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่คัดกรอง หรือลดข้อบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสั่งจ่ายยาของแพทย์ นอกจากนี้ได้มีความคาดหวังที่เกิดจากบริบทพื้นที่โรงพยาบาล โดยความคาดหวังที่เกิดขึ้นนั้น จะนำไปในลักษณะของการคาดหวังในผลการปฏิบัติงานของเภสัชกร เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาลโดยรวม

การทำหน้าที่ของเภสัชกรห้องยา นอกเหนือจากการตรวจเช็คการสั่งจ่ายยาของแพทย์ และส่งมอบยา พร้อมกับอธิบายสรรพคุณวิธีใช้ และข้อควรระวังต่างๆ ที่เกี่ยวกับยาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า เภสัชกรมนต์ตราต้องทำความเข้าใจในตัวของคนไข้ เหมือนกับการต้องทำความเข้าใจตัวยาต่างๆ ที่วางอยู่ตรงหน้าด้วยเช่นกัน ดังเช่นกรณีของการจ่ายยาในวันหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เข้าสู่พื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยมีเด็กชายอายุ 12 ปี มารอรับยาด้วยอาการเหนื่อยเพลีย หายใจไม่อิ่ม แพทย์ได้วินิจฉัยว่าเป็น Fatigue (อาการเหนื่อยล้า) แพทย์จึงได้สั่งจ่ายยาวิตามิน B1-6-12 จำนวน 20 เม็ด และเมื่อรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของคนไข้มาถึงเภสัชกรมนต์ตรา และจากข้อมูลดังกล่าวได้สร้างความแปลกใจให้กับมนต์ตราเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงสอบถามรายละเอียดถึงอาการแปลกใจของมนต์ตรา โดยเธอกล่าวว่าเด็กชายอายุแค่นี้ ทำไมถึงมีอาการเหนื่อยล้าเหมือนคนแก่ และนอกจากนี้เธอได้มีการซักถามอาการกับคนไข้เพิ่มเติมว่า “หนูทานข้าวอร่อยไหม” “นอนหลับ พักผ่อน เพียงพอหรือไม่” “ที่บ้านทำงานอะไร” แต่คำตอบที่ได้รับกลับเป็นเพียง คำตอบจากสีหน้าของเด็กน้อยที่ดูเซื่องซึม แหวดตาไร้ความสุข มนต์ตราจึงได้ถามต่อว่า “มันเป็นตลอดเวลาเลยไหม หายใจไม่อิ่มเนี่ย” และเด็กน้อยได้เอ่ยตอบขึ้นว่า “ครับ”

จากคำตอบดังกล่าวจึงทำให้มนต์ตราคิดในใจว่า ที่บ้านของเด็กอาจมีปัญหา เภสัชกรจึงได้ถามต่อไปอีกว่า “หนูอยู่กับใคร” เด็กน้อยตอบว่า “ก็มีผม น้องชาย 1 คน และตากับยายครับ” นอกจากนี้เภสัชกรได้ถามถึงตากับยายว่า “ตากับยายดู ว่าหนูบ่อยไหม” เด็กน้อยส่ายหน้าพร้อมกับพูดขึ้นว่า “ไม่ครับ” เภสัชกรจึงพาเด็กคนนั้นไปให้คุณหมอดตรวจ

เพิ่มเติม จากนั้นจึงให้เด็กน้อยเดินตามมนต์ตรา เข้าไปพบแพทย์ เพื่อให้แพทย์ตรวจให้ละเอียดกว่านี้ โดยแพทย์ส่ง EKG ผลออกมา Normal (ปกติ) ใบสั่งยากลับมาที่ห้องยา Diagnosis (วินิจฉัย) เพิ่มอาการของ Anxiety (ความวิตกกังวล) มนต์ตราเลยบอกกับยายว่า “ยายหมอวินิจฉัยว่า หลานยายมีอาการวิตกกังวลคะ” ยายตอบกลับด้วยสีหน้าตกใจว่า “เธอ จริงๆ ด้วย เด็กมันคิดว่า พ่อกับแม่จะเจอกัน พ่อก็มีเมียใหม่ แม่ก็มีผัวใหม่ ลูกเลยกลัวว่าพ่อจะรู้ว่าแม่มีผัวใหม่ และกลัวว่าแม่จะรู้ว่าพ่อมีเมียใหม่ กลัวพ่อและแม่โกรธกัน”

คำบอกเล่าของยาย จึงทำให้ มนต์ตรา ได้พูดออกมาว่า “นี่แหละเลยทำให้หนูมีอาการอย่างนี้ หนูอย่างกังวลเลยนะคะ เราเป็นเด็กก็ทำตัวของเราให้ดี คือเรียนหนังสือ ดูแลน้อง ช่วยเหลือตายาย มันเป็นปัญหาของผู้ใหญ่เราเป็นเด็กเรายังอาจไม่เข้าใจ แต่ที่สำคัญทั้งพ่อ แม่ ตา ยาย ก็รักหนูกันทุกคน” ทั้งนี้ยายได้กล่าวถึงเด็กคนดังกล่าวว่า “เด็กเรียนเก่งนะ สอบได้ Gifted ด้วย และก่อนที่จะสิ้นสุดสถานการณืดังกล่าว เกสัชกรมนต์ตราได้กล่าวว่า “หนูต้องตั้งใจเรียนนะคะ โตขึ้นจะได้ดูแลยายให้ยายสบายนะคะ” จากนั้นมนต์ตราก็ได้อธิบายการรับประทานยา และพูดคุยอีกเล็กน้อยก่อนที่จะร่ำลากัน

จากสถานการณ์ดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเกสัชกรและกลุ่มคนไข้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของวิชาชีพเกสัชกรรมที่ดูแลเอาใจใส่คนไข้มากกว่าเป็นเพียงการชี้แจงวิธีการใช้ยา หรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรตายตัวเท่านั้น หากแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่จากการนิยามตัวตนภายใต้งานที่ตนเองรัก รวมถึงเป็นการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นมากกว่าบทบาทหน้าที่ที่คนอื่นภายในสังคมได้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

นอกจากนี้ภายในพื้นที่โรงพยาบาล ยังเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานของกลุ่มเกสัชกรหญิงในประเภทอื่นๆ อีกด้วย หากแต่คนทั่วไปอาจรับรู้ และเคยชินกับหน้าที่ในการปฏิบัติงานของเกสัชกรห้องยาเท่านั้น ซึ่งในปรากฏการณ์ความเป็นจริงนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของเกสัชกรหญิงสามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายภายในพื้นที่โรงพยาบาล ดังเช่นการปฏิบัติงานของเกสัชกรคลินิก เกสัชกรฝ่ายผลิต เกสัชกรฝ่ายบริหาร รวมถึงเกสัชกรการตลาด (ดีเทลยา) ด้วยเช่นกัน

ในส่วนการปฏิบัติงานของเกสัชกรหญิงฝ่ายคลินิก ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับเกสัชกรกานต์พจี โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำงานของกานต์พจีภายในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในเมืองหาดใหญ่ ซึ่งกานต์พจีได้เล่าถึงเรื่องราวในการปฏิบัติงานของตนเองว่า เธอทำหน้าที่เป็นเกสัชกรคลินิก โดยดูแลเรื่องผู้ป่วยแพ้ยา โรคเรื้อรัง หรือสอนการใช้อุปกรณ์จำพวกเทคนิคพิเศษ เช่น อุปกรณ์พ่นยา

นอกจากนี้เธอได้ให้คำปรึกษาแก่บุคลากรภายในโรงพยาบาลเกี่ยวกับข้อมูลทางยาด้วยเช่นกัน โดยกานต์พิจิ ได้เล่าต่ออีกว่าการทำงานในโรงพยาบาลเอกชนจะมีความแตกต่างจากโรงพยาบาลรัฐบาลมาก เนื่องจากมีเภสัชกรจำนวนที่น้อยกว่า จึงทำให้ในบางครั้งจำเป็นต้องมีการหมุนเวียนงานแทนกัน ซึ่งทำให้กานต์พิจิได้ปฏิบัติงานในส่วนอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

“หน้าที่หลักของพี่คือ ดูแลการของผู้ป่วยที่แพ้ยา สอนวิธีการใช้ยา จำพวกเทคนิคพิเศษ แต่การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชนจะมีความแตกต่างจากโรงพยาบาลรัฐบาล ตรงที่พี่จะขึ้น Ward ไปดูคนไข้เอง ถ้าเป็นในโรงพยาบาลรัฐบาลก็ต้องไปห้องที่งานสหวิชาชีพ ก็จะต้องมีทั้ง แพทย์ พยาบาล และเภสัชกร นอกจากหน้าที่ในการขึ้น Ward แล้วนั้น พี่ก็ยังคงดูแลในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย เช่น การตอบคำถามข้อสงสัยเกี่ยวกับยา โดยส่วนมากจะเป็นการสอบถามจากบุคลากรทางการแพทย์มากกว่าที่จะเป็น บุคคลภายนอก”

(กานต์พิจิ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าเรื่องราวในช่วงต้นของกานต์พิจิ ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งได้สะท้อนการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรประเภทเดียวกันแต่มีความต่างกัน ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากพื้นที่ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน นอกจากนี้การนิยามหรือการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิง สามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายภายใต้บทบาทหน้าที่เภสัชกรคลินิก ดังเช่นการให้คำปรึกษากับผู้ป่วยที่ต้องการเลิกบุหรี่

“สำหรับขั้นตอนในการให้คำปรึกษาช่วยเลิกบุหรี่.. พี่จะต้องทำการประเมินภาวะการติดยาเป็นขั้นตอนแรก.. ขั้นตอนที่สองจะเป็นการวางแผนการเลิกบุหรี่และแนะนำทักษะในการจัดการกับปัญหาขณะเลิกบุหรี่.. และขั้นตอนสุดท้ายคือให้กำลังใจ เพื่อให้เกิดความพยายามในการเลิก.. และมีการติดตามผลระหว่างการเลิกบุหรี่ด้วย.. นอกจากนี้พี่จะบอกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ที่ช่วยเสริมในการเลิกบุหรี่.. เรียกได้ว่าพี่มีทริคดีๆ ช่วยเสริมความมั่นใจให้กับคนไข้.. ให้อุ่นใจได้ว่า เลิกได้แน่นอน..”

(กานต์พิจิ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากที่กานต์พจีได้เล่าเรื่องราวการปฏิบัติงานดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึง การนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความคาดหวังของกลุ่มคนไข้ที่เข้ามาขอรับคำปรึกษาด้าน ปัญหาสุขภาพ ซึ่งคนไข้ต่างมีความคาดหวังต่อการเข้ารับบริการ ทั้งนี้ปัญหาที่เข้ามาขอรับ คำปรึกษาก็มีด้วยกันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการปรึกษาเรื่องการเลิกเหล้า เลิกบุหรี่ หรือการ นอนไม่หลับ จากสถานการณ์ดังกล่าว การสร้างอัตลักษณ์ได้เกิดขึ้นภายใต้การผสมผสานของ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความต้องการที่จะช่วยเหลือกลุ่มคนอื่น และความคาดหวัง จากกลุ่มคนไข้ จากสิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมานี้ เรียกได้ว่าเป็นความซับซ้อนที่แฝงอยู่ภายใต้การ นิยามตนเองของเภสัชกรหญิง

นอกจากนี้กานต์พจี ได้เล่าถึงเรื่องราวการปฏิบัติงานที่ได้สร้างความ ประทับใจให้เธอเป็นอย่างมาก ทำให้เธอรู้สึกถึงคุณค่าในวิชาชีพของตน โดยเธอเล่าว่าในช่วง บ่ายของวันหนึ่ง เธอได้รับการ Consult (ปรึกษา) จากพยาบาลหอผู้ป่วยหญิงให้ไปช่วยให้ คำแนะนำแก่ผู้ป่วย ซึ่งมีปัญหา Compliance (การร่วมมือ) ในเรื่องการรับประทานยาทันที คือ ทานยาไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้ต้องมานอนที่โรงพยาบาลด้วยภาวะชักและศีรษะไปกระแทก กับโต๊ะ หลังจากได้รับการ Consult (ปรึกษา) จากพยาบาล กานต์พจีได้เข้าไปพูดคุยกับผู้ป่วย รายนั้น เพื่อให้เห็นความสำคัญของการรับประทานยา ซึ่งถ้าหากทานยาไม่ต่อเนื่อง ไม่ สม่ำเสมอ จะทำให้ควบคุมการชักไม่ได้ และอาจเกิดอุบัติเหตุที่รุนแรงได้ เช่น ชักในขณะที่ โดยสารรถมอเตอร์ไซด์ หรือหากชักในตอนที่กำลังทำกับข้าว ดื่มน้ำ ก็อาจทำให้ได้รับ อันตรายที่รุนแรงแก่ตนเองได้มากกว่าครั้งนี้ ซึ่งภายหลังจากพูดคุยกับคนไข้ คนไข้ก็เกิด ความเข้าใจดีขึ้น และเห็นความสำคัญของการรับประทานยามากขึ้น หลังจากคุยกับคนไข้ไป สักพัก คนไข้ก็เริ่มมีน้ำตาคลอเบ้าและเข้ามาจับมือกานต์พจีไว้ และถามกับกานต์พจีว่า เค้าจะ ตายหรือเปล่า เพราะคนแถวบ้านที่มาเยี่ยมเค้าทุกคนบอกว่า ยังไงเขาก็ไม่รอดตายแน่ๆ กานต์ พจีได้ตอบกลับไปว่า โรคนี้รักษาได้ ขอเพียงให้คนไข้รับประทานยาที่คุณหมอสั่งอย่าง เคร่งครัดและสม่ำเสมอ ไม่ขาดนัด อาการชักก็จะดีขึ้นอย่างแน่นอน หลังจากที่คนไข้ได้อิน คำตอบนี้แล้ว คนไข้มีสีหน้าที่ดูมีกำลังใจขึ้นมากและรับปากว่าจะทานยาอย่างต่อเนื่อง

“จากเรื่องราวของคุณป้าคนนี้.. ทำให้ที่ได้อุ้สึกถึงความสำคัญของ วิชาชีพ และทำให้รู้ว่าหน้าที่ของเภสัชกรนั้น ไม่ได้มีแต่เพียงหน้าที่จ่ายยา หรือสอนให้ใช้ยาเพียงอย่างเดียว.. แต่การเป็นผู้รับฟังปัญหาและปรับ ทศนคติแก่คนไข้ เพื่อให้ยอมรับเข้าสู่การรักษา หรือรับฟังปัญหาที่เป็นข้อ กังวลใจ และให้กำลังใจกับคนไข้ ซึ่งเป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่สำคัญที่ไม่ควร

มองข้าม.. นอกจากนี้การหน้าที่ของเภสัชกรยังเป็นตัวประสานระหว่างคนไข้กับแพทย์ เพื่อสื่อสารถึงกระบวนการรักษาของผู้ป่วยอีกด้วย (เช่น กรณีที่ผู้ป่วยมีข้อสงสัย หรือมีอาการข้างเคียงเกิดขึ้นหลังใช้ยา แต่ไม่กล้าบอกกับแพทย์) ก็ยังเป็นอีกสิ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องราวและคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่ภาคภูมิใจในวิชาชีพและตนเอง ที่ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม นอกจากนี้ได้มีแง่มุมในเรื่องราวความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นจากการปฏิบัติหน้าที่งานของคุณและนำไปสู่แง่มุมความสัมพันธ์ในลักษณะญาติสนิทมิตรสหาย โดยกานต์พจีได้เล่าถึงเรื่องราวดังกล่าวว่า การทำหน้าที่การจ่ายยาและให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยในคลินิก Warfarin (คลินิกที่มีการใช้ยาต้านการแข็งตัวของเลือด สำหรับผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือด) นั้น คนไข้จะต้องเดินทางมารับยาอย่างต่อเนื่องในทุกๆ เดือน จนทำให้เกิดความสนิทสนมกันระหว่างเภสัชกรกับคนไข้ อย่างในกรณีของป้าเจียด ที่เภสัชกรจ่ายยาให้แก่จนกระทั่งเกิดความคุ้นเคย และสนิทสนมกันเป็นอย่างดี

“อย่างใน Case ของป้าเจียด.. แกมารับยา Warfarin ในทุกๆ เดือน.. แกมารับยาตั้งแต่ที่มาทำงานที่นี่ใหม่ๆ.. จ่ายยาและให้คำปรึกษากับแกจนสนิทกันเลย.. ป้าแกเปิดร้านขายขนมจีนแถวๆ คลองเรียน แกชอบชวนให้ไปกินขนมจีนที่ร้านแก พอที่ไปทีไรแกมักไม่ยอมให้จ่ายเงินทุกที.. ที่เคยต้องชู้แกว่า คราวหน้าที่ไม่มากินร้านแกอีกแล้วนะ ถ้าป้าไม่ยอมให้หนูจ่ายเงิน ป้าเจียดแกเลยยอมให้ที่จ่ายเงิน โดยดี..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

เรื่องราวความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับกานต์พจี ที่เธอได้บอกเล่ามาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามตนเองภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ซึ่งมีคาบเกี่ยวที่สัมพันธ์กับบทบาทการเป็นเภสัชกร ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ในฐานะของการเป็นเภสัชกร ก็มีได้เป็นการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่การสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้น ได้เป็นการนิยามความเป็นตัวตนที่ทับซ้อนระหว่างความเป็นตัวเอง (ปัจเจก) และหน้าที่งานของตน โดยจะเห็นได้จากการดูแลเอาใจใส่ในตัวของคนไข้ หรือ

ความสัมพันธ์ของคนไข้เสมือนกับว่าเป็นญาติพี่น้องกัน ทั้งนี้จากการสร้างอัตลักษณ์ใน
ลักษณะดังกล่าวนี้มีได้ปรากฏอยู่ในระเบียบข้อบังคับ หรือระบุว่าต้องมีอยู่ในการ
ปฏิบัติงานของเภสัชกรทุกคนแต่อย่างใด

ในส่วนแง่มุมการปฏิบัติงานของเภสัชกร ที่ต้องปฏิบัติงานอยู่บนความเลื่อมใส
และความซื่อสัตย์ในขั้นตอนการผลิตยานั้น โดยผู้วิจัยได้เลือกนำเสนอผ่านบทบาทของการ
เป็นเภสัชกรในฝ่ายผลิต ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีเภสัชกรเลือกมาทำงานในฝ่าย
ดังกล่าวจำนวนน้อยมาก หรือเรียกได้ว่าการขาดแคลนของเภสัชกรในฝ่ายผลิตเลยก็ว่าได้
ในการศึกษาเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอเข้าสัมภาษณ์กับเภสัชกรหญิงกวีณา ซึ่งผู้วิจัยได้พบ
เจอและติดต่อขอสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้เดินทางเข้ามาเก็บข้อมูลในโรงพยาบาล

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับกวีณา นั้น ผู้วิจัยก็ได้ทราบถึงขอบข่ายหน้าที่ของ
เภสัชกรในฝ่ายผลิตเพิ่มมากขึ้นจากคำบอกเล่าของกวีณา ทั้งนี้เธอได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ
หน้าที่งานต่างๆ ว่า งานในด้านการผลิตของโรงพยาบาลนั้น มีทั้งงานผลิตยาทั่วไปที่ใช้
ภายใน และภายนอกร่างกาย โดยการผลิตยาในโรงพยาบาลจะมีทั้งแบบที่เหมือน และต่างกับ
การผลิตยาในโรงงาน ซึ่งในการผลิตยาที่ต่างจากโรงงานนั้น จะเป็นการเตรียมยาที่ไม่
สามารถจัดซื้อจัดหาได้ในท้องตลาด แต่ต้องทำการผลิตขึ้นมาใหม่ และเราเรียกงานผลิตแบบ
นี้ว่า “การเตรียมยา สำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย” (Extemporaneous Preparation) หรือการเตรียม
สด เมื่อมีการสั่งใช้จากแพทย์นั่นเอง ซึ่งสูตรจะไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับสภาวะของผู้ป่วยแต่ละคน
เช่น อายุ น้ำหนัก หรือความต้องการพลังงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ กวีณา ได้เล่าเรื่องราวถึงความยุ่งยากของการทำงานอีกว่า การผลิต
ยานั้น จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การผลิตแบบที่ต้องควบคุมให้ปราศจากเชื้อ (Sterile
Product Preparation) เช่น สารอาหารที่ให้ทางหลอดเลือดดำ ยาเคมีบำบัด ยาหยอดตา และ
สารละลายของยาที่ให้ทางหลอดเลือดดำ และในอีกลักษณะคือการผลิตแบบที่ไม่ต้องควบคุม
ให้ปราศจากเชื้อ (Non Sterile Product Preparation) เช่น ยาครีม ยาเม็ด ยาฉีดที่ต้องเตรียมใน
รูปสารละลายสำหรับให้ผู้ป่วยรับประทาน และยาสำหรับให้ทางสายยาง ทั้งนี้กวีณาได้พูด
ถึงหน้าที่การผลิตในอดีต ที่ว่าเป็นหน้าที่ของพยาบาลบนหอผู้ป่วย เนื่องจากเภสัชกร
โรงพยาบาลยังขาดแคลนอยู่ แต่ในปัจจุบันนี้ เภสัชกรโรงพยาบาลเรามีจำนวนมากขึ้นแล้ว
บวกกับมาตรฐานงานคุณภาพสารพัดที่กำหนดโดยองค์กรต่างๆ ต่างก็กำหนดงานนี้ให้เป็น
หน้าที่ของเภสัชกร ผู้ที่สมควรมีความเชี่ยวชาญเรื่องยามากที่สุด โดยงานเหล่านี้ เภสัชกรทุก
คนต่างก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องฝึกฝนเพิ่มเติม ยกเว้นการเตรียมยาเคมีบำบัด ที่อาจต้อง
ฝึกหัดเพื่อเอาประกาศนียบัตร เพื่อที่จะได้เตรียมยาได้อย่างปลอดภัยมากขึ้น

ในขั้นตอนการเตรียมยาพิเศษเฉพาะรายนั้น ต้องมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย นำความรู้ทางด้านเภสัชศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการเตรียมยา เพื่อให้ได้ยาเตรียมที่มีความเข้มข้นตามต้องการ รูปแบบยาเหมาะสม มีความคงตัว ยาเตรียมมีประสิทธิภาพในการรักษา การเตรียมยาพิเศษเฉพาะรายส่วนใหญ่จะเตรียมจากยาเม็ด โดยการนำยาเม็ดที่คำนวณปริมาณแล้วมาบดในโกร่งให้ละเอียด แล้วผสมกับน้ำกระสายยาที่เตรียมไว้ คนให้เข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวกัน เทใส่ภาชนะที่เหมาะสม (ขวดแก้วสีชา) และปรับปริมาตรด้วยน้ำกระสายยา ปิดฝาแล้วเขย่าแรงๆ ให้เข้ากัน ปิดฉลากระบุวันหมดอายุให้เรียบร้อย แม้ว่าจะต้องทำงานหลายด้านทั้งงานผลิตยาทั่วไป งานผสมยาเคมีบำบัด (Cytotoxic Admixture) งานผสมสารอาหารที่ให้ทางหลอดเลือดดำ (Total Parenteral Nutrition) แต่ก็มีความสุขและรู้สึกภูมิใจในการทำงานของตัวเอง

“งานผลิตของโรงพยาบาลก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมน้ำเกลือเตรียมยา หรืออาหารทางหลอดเลือดให้ผู้ป่วย.. ส่วนงานของฝ่ายผลิตที่ถือว่าเสี่ยงชีวิตที่สุดคือ Biohazard ทั้งหมด.. เช่น ยามะเร็ง ถ้าปริมาณยาน้อยๆ มันก็เป็นการรักษา แต่ถ้าปริมาณมากๆ มันจะทำให้เกิดการก่อตัวเป็นมะเร็ง.. เลยไม่ค่อยมีใครอยากจะเป็นเภสัชกรฝ่ายผลิต เพราะต้องเอาสุขภาพของตัวเองมาเสี่ยง..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงนิยามความสัมพันธ์ของเภสัชกรหญิงภายใต้บริบทของพื้นที่โรงพยาบาล ทั้งนี้ได้เป็นการนิยามถึงสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในฝ่ายผลิต ว่าต้องมีการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นอย่างไร นอกจากนี้คำบอกเล่าในข้างต้นได้ชี้ให้เห็นถึงการให้คุณค่าและความสำคัญกับการสร้างอัตลักษณ์ของตน ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีการเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และในการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในฝ่ายผลิตได้มีแง่มุมอื่นที่มีความหลากหลายและซับซ้อนในความสัมพันธ์เช่นกัน

“งานด้านการผลิต ในด้านสนุกๆ ก็มีนะ.. จะเป็นการเตรียมอาหารทางหลอดเลือด.. ซึ่งจะต้องมานั่งคำนวณว่าคนไข้คนนี้ต้องการพลังงานเท่าไร ต้องการแร่ธาตุเท่าไร แล้วนำมาผสมกัน กว่าจะเสร็จในแต่ละวันก็เหนื่อยนะ.. ที่ต้องมานั่งคำนวณแบบนี้ให้กับคนไข้ทุกคนที่ต้องให้อาหาร

ทางหลอดเลือด.. เพราะคนไข้แต่ละคนก็ต้องการสารอาหารที่ไม่เท่ากัน.. ส่วนในด้านน่ารักๆ ของงานผลิตก็มี.. คือการเตรียมยาสำหรับผู้ป่วยแต่ละคน.. เช่น เด็กจะต้องใช้ยาตัวนี้ ขนาดเท่านี้ แต่ถ้ายาไม่มี เราเลยต้องทำให้ซึ่งมันไม่ยาก แดม Create ได้เต็มที่ พวกสียาใส่กันตามชอบ เด็กๆ มักจะชอบสีลูกกวาดกัน..”

(กวีณา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าของกวีณา ในช่วงต้นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความรู้สึกที่ตนเองมี นั่นก็คือความรู้สึกสนุกและรักในสิ่งที่ตนเองได้ทำ ทั้งนี้ รวมถึงการนิยามตัวตนภายใต้ความหลากหลายของกลุ่มคนไข้ที่มีผลต่อลักษณะการปฏิบัติงานที่ต่างกัน

ภาพประกอบที่ 26 แสดงชุดในการปฏิบัติงานของเภสัชกรฝ่ายผลิต

นอกจากนี้กวีณา ได้เล่าถึงชุดในการปฏิบัติงานและขั้นตอนก่อนจะได้เตรียมยา โดยแต่ก่อนตอนที่ยังไม่มีการใช้ตู้แบบปิดกันนั้น จะเป็นอะไรที่ยุ่งยากมากถึงมากที่สุด ซึ่งหมอผ่าตัดอาจใช้เวลาประมาณ 5 นาทีในการล้างมือ และทำร่างกายให้ปราศจากเชื้อ แต่

สำหรับการทำหน้าที่ของกวีนั้น กว่าจะได้เข้าห้องเตรียมยาจำได้ว่าเร็วสุดก็ปาไป 10 นาทีแล้ว โหนจะล้างหน้า ล้างมือ ทำความสะอาดถุงมือ ใส่ถุงมือ 2 ชั้น ใส่หมวกคลุมผม ใส่ชุดป้องกัน ใส่หน้ากากสุรศักดิ์ ถอดแล้วหน้ายังเป็นรอยอยู่ครึ่งชั่วโมง ทำให้เป็นคนหน้าประหลาดตอนกินข้าวกลางวัน แต่ถึงจะเบื่อก็ต้องทำ เพื่อความปลอดภัยของตัวเอง เพราะยาเคมีบำบัดไม่ใช่สิ่งที่ควรเสี่ยงด้วย ซ้อมันก็บอกอยู่แล้วว่า Cytotoxic drug (ยาที่เป็นพิษต่อเซลล์) แค่หยดใส่ถุงมือก็หลอนเป็นสัปดาห์แล้ว คังนั้นสิ่งสำคัญนอกจากการทำให้ยาที่เตรียมไม่ปนเปื้อนแล้ว ก็คือการระวังไม่ให้ยามันมาปนเปื้อนตัวคนเตรียมด้วย (ทั้งการสัมผัส และสูดดม) แต่ในปัจจุบันอาจจะไม่ต้องใส่ชุดรัดกุมขนาดนี้แล้ว เพราะมีการใช้ตู้แบบปิดกัน โดยเพียงใส่มือเข้าไปผ่านถุงมือ อันตรายที่อาจจะเกิดจากการปนเปื้อนก็ลดลง

กวีนา กล่าวต่อว่า เมื่อพูดถึงงานเตรียมยาเคมีบำบัดแล้ว จะไม่พูดถึงงานเตรียมสารละลายของยา และอาหารที่ให้ทางหลอดเลือดดำก็จะดูแปลกๆ ในขณะที่งานเตรียมยาเคมีบำบัด ต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดการปนเปื้อนยาสู่ผู้เตรียม แต่ในงานเตรียมสารละลายของยา และอาหารที่ให้ทางหลอดเลือดดำ ก็ต้องระมัดระวังเหมือนกัน แต่เป็นการระวังไม่ให้เข็มทิ่มมือตัวเอง เพราะงานนี้จะมียาให้เตรียมปริมาณมาก ทำให้ผู้เตรียมต้องทำเวลา และทำให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้เข็มมาก ถึงขั้นควงเข็มถือยาได้

ในการทำงานกับยาเหล่านี้ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก.. เพราะเราจะต้องทำให้ปราศจากเชื้อ.. คนเตรียมจึงต้องป้องกันไม่ให้สกปรกของตนเองปนเปื้อนกับยา.. ก่อนที่จะเข้าห้องเตรียมยาจึงต้องเปลี่ยนชุดหมด กระทั่งชุดข้างใน.. แล้วก็ล้างมือแบบย่ำคิด ย่ำทำ ล้างกันหลายรอบจนมือเปื่อย.. ก่อนจะเข้าห้องก็ต้องผ่านห้องเป่าลมฆ่าเชื้ออีก..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนในหน้าที่งานที่เภสัชกรหญิงได้รับมอบหมายที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตัวตามขั้นตอนต่างๆ มากมาย เพื่อให้ตนเองเกิดความปลอดภัยในการทำงาน นอกจากนี้การทำงานของเภสัชกรกวีนาที่ได้เล่าเรื่องราวต่างๆ มาทั้งหมดนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนอื่น ซึ่งก็เป็นความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนไข้ กล่าวคือเป็นการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ในแต่ละกลุ่มประเภทของคนไข้ ทั้งนี้จากประเภทของคนไข้ที่แตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลกระทบต่อสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายของเภสัชกรหญิงด้วยเช่นกัน จากการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัช

กรหญิงในฝ่ายผลิตจะเห็นได้ว่าการนิยามความเป็นตัวตน หรือการสร้างอัตลักษณ์เกิดขึ้นได้
อย่างหลากหลายและสลับซับซ้อนภายใต้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนต่างๆ

ในส่วนการปฏิบัติงานของเภสัชกรฝ่ายการบริหารเภสัชกรรมนั้น ผู้วิจัยได้
สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากเภสัชกรวีรวรรณ โดยเธอได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าห้องยา และ
นอกจากนี้วีรวรรณได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในฝ่ายบริหารงานเภสัชกรรมอีกด้วย ซึ่งจาก
บทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้เอง ได้ทำให้หน้าที่การทำงานของวีรวรรณ ได้มีส่วนในการ
ประสานงาน หรือเปรียบเทียบเสมือนกับการทำงานเป็นตัวกลาง ที่คอยติดต่อประสานงานในเรื่อง
ต่างๆ รวมถึงการไกล่เกลี่ยเรื่องราวที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเภสัชกรด้วยกันเอง และระหว่าง
กลุ่มเภสัชกรกับฝ่ายบริหารด้วยเช่นกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลกับวีรวรรณในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นัดเพื่อ
ทำการสัมภาษณ์และพูดคุยที่ร้านยาของเธอเอง และเมื่อผู้วิจัยได้เข้าสู่ร้านของวีรวรรณไม่นาน
นัก วีรวรรณได้เริ่มบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ด้วยท่าทีที่ไม่ค่อยทำ จึงทำให้ตัวผู้วิจัยเองอดที่จะ
แอบอมยิ้มในกิริยาท่าทางดังกล่าวของเธอไม่ได้ ทั้งนี้การบอกเล่าเรื่องราวของวีรวรรณนั้น
เธอได้เริ่มเล่าถึงการทำหน้าที่ในฐานะของการเป็นเภสัชกรหญิงคนกลางของเธอ

“ที่ทำหน้าที่ในการดูแลการทำงานของเภสัชกรโดยรวม.. เพื่อให้
เป็นไปตามกฎระเบียบ แต่ก็ต้องอยู่ในขอบข่ายที่กลุ่มเภสัชกรสามารถทำ
ได้จริง ซึ่งที่จะเป็นการดูแลควบคุมการปฏิบัติงานในภาพรวม.. เพื่อมิให้
กฎระเบียบมาบังคับ หรือทำให้กลุ่มเภสัชกรเกิดความอึดอัดในการทำงาน..
ในขณะเดียวกัน ที่ก็ดูแลมิให้กฎระเบียบ และการปฏิบัติงานของเภสัชกร
เกิดความหย่อนยานไปพร้อมๆ กัน.. ซึ่งที่ก็จะคอยรับฟังถึงปัญหาในการ
ปฏิบัติงานของเภสัชกร.. เพื่ออาจนำไปเสนอไปยังฝ่ายบริหารเพื่อที่จะแก้ไข
กฎระเบียบให้มีความยืดหยุ่น หรือเกิดความคล่องตัวในการทำงานของ
เภสัชกร..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ที่ต้องวางตัวให้ดี.. ให้มีความเป็นกลาง.. ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง..
เพราะจะทำให้คนที่อยู่ในการควบคุมดูแลของที่จะเอาไปพูดต่อ..หรือไม่
เอาเราไปนินทาได้ว่า ที่เลือกปฏิบัติต่อเภสัชกรบางคน.. และการที่เราจะ

ควบคุมคนได้นั้น เราก็ต้องทำตัวให้คนอื่นเคารพยำเกรง ไม่อย่างนั้นเราก็
ไม่สามารถควบคุมได้..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเสียงคำบอกเล่าเรื่องราวดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความ
เป็นตัวตนภายในพื้นที่การปฏิบัติงานที่ตนต้องเป็นและเป็นได้ ดังคำพูดของ วีรวรรณ ที่บอก
ถึงหน้าที่งานที่ต้องควบคุมการทำงานของคนอื่นๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงในสิ่งที่วีรวรรณต้องเป็น
หรือสร้างอัตลักษณ์ให้ปรากฏ ทั้งนี้วีรวรรณได้กล่าวถึงสิ่งที่ตัวเธอเป็นได้ คือ การสร้างอัต
ลักษณ์ของตัวเองให้เกสัชกรคนอื่นๆ เกิดความเคารพและยำเกรงในตัวเธอ หรือ การที่
วีรวรรณต้องวางตัวให้เกิดความเป็นกลาง จากการนิยามความเป็นตัวเองของวีรวรรณ
สะท้อนให้เห็นได้ว่า อัตลักษณ์ของเกสัชกร มิได้มีลักษณะตายตัว และไม่ได้แปรเปลี่ยนไป
ตามบริบทของพื้นที่เท่านั้น หากว่าการสร้างอัตลักษณ์จะเคลื่อนไหวไปตามบริบทพื้นที่ของ
ความสัมพันธ์ที่มีกับกลุ่มคนต่างๆ

นอกจากนี้ วีรวรรณ ได้เล่าถึงหน้าที่การปฏิบัติงานอื่นๆ ของตน โดยเล่าว่า
นอกจากการควบคุมการปฏิบัติงานของกลุ่มเกสัชกรในภาพรวมแล้วนั้น เธอยังต้องจัดทำ
แผนงาน เพื่อทำการพัฒนา แก้ไข หรือปรับปรุงระบบงานทางด้านเกสัชกรรมด้วยเช่นกัน
ดังเช่นในกรณีที่มีผู้ป่วยเกิดการแพ้ยาในจำนวนที่มากขึ้นนั้น วีรวรรณก็ต้องมีส่วนในการ
จัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการจัดทำแผนการดำเนินงานทางด้านเกสัชกรรม เพื่อลด
จำนวนผู้ป่วยแพ้ยาให้มีจำนวนน้อยลง เนื่องจากหากมีระบบป้องกันหรือจัดการที่ดี ก็ย่อมจะ
ส่งผลต่อการรักษา หรือลดข้อผิดพลาดในการรักษาได้เช่นกัน

“พี่ได้จัดทำแผนงาน “เฝ้าระวังการแพ้ยาที่รุนแรง” จากยา 6 Items
(รายการ) อันประกอบด้วย NVP, Bactrim, Allo, CBZ, Phenytoin,
Phenobarb.. เนื่องจากในช่วงก่อนหน้านี้นี้มีผู้ป่วยแพ้ยาจำนวนมาก เช่นใน
Case ของคุณป้าท่านหนึ่ง โดยคุณป้าได้มาไว้วาย หลังจากเข้ามา Admit
ด้วยอาการผื่นแพ้ยาชนิดรุนแรงที่เราเรียกกันว่า “SJS”.. ทั้งๆ ที่เกสัชกร
ได้กำหนดการติดตาม ADR (อาการไม่พึงประสงค์) โดยการให้บัตรแล้ว..
แต่พอซักถามกันไปกันมา พบว่าเกิดความผิดพลาดขณะเกสัชกรอยู่เวร ทำ
ให้ลืม Check Hx.คนไข้ แล้วก็ดันไปเจอ Jackpot พอดี.. เจอว่าคนไข้แพ้
ยารุนแรง รายนี้เป็นเรื่องราวใหญ่โต จึงทำให้พี่ต้องมีการจัดทำแผนงาน

หรือวางระบบที่ชัดเจนขึ้น.. เช่น Review Hx (ทบทวนประวัติ), ข้อมูลการแพทย์, Sticker, WI สมุด, บันทึกलगคอม, ทบทวนทุกเดือน, อบรมเภสัชกร และเจ้าหน้าที่, ทำงานแล้วต้องนำมาทบทวน นำปัญหา รุ้ร่วมวิเคราะห์ เพื่อสร้างระบบ อุดรู้..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติงานในตำแหน่งของการเป็นหัวหน้า นั้น ไม่ได้มีภาระงานที่น้อยลง หรือเกิดความสบายในการทำงานแต่อย่างใด แต่กลับมีภาระหน้าที่งานที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการควบคุมการทำงานของผู้อื่น รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ยังต้องทำหน้าที่เป็นคนกลางที่คอยประสานงานระหว่างในฝ่ายปฏิบัติการกับในฝ่ายทางด้านนโยบายและการบริหารที่มักจะมีปัญหาระหว่างกัน เพราะมีมุมมองที่แตกต่างกัน ฉะนั้นการทำงานของวีรวรรณเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางของการเชื่อมต่อความสัมพันธ์จากระดับปฏิบัติการไปสู่ระดับบริหาร

จากการปฏิบัติงานของวีรวรรณ จะเห็นได้ว่าการสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ได้มีความซับซ้อนในการสร้างความเป็นตัวตน เพื่อคอยจัดการ แก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับการทำงาน ทั้งนี้การจัดการแก้ไขปัญหาได้รวมไปถึงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนเพื่อนร่วมงานด้วยเช่นกัน ซึ่งจากสิ่งที่ได้กล่าวมานี้ ล้วนแต่มีผลสัมพันธ์ในการนิยามความเป็นตัวตนของวีรวรรณทั้งสิ้น โดยเป็นการนิยามภายใต้บริบทพื้นที่และบริบทของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ภายในพื้นที่โรงพยาบาล ได้มีกลุ่มเภสัชกรที่เป็นกลุ่มคนอื่นที่มีได้ปฏิบัติงานประจำอยู่ภายในโรงพยาบาล แต่ได้เข้ามาปฏิบัติงานภายในโรงพยาบาลด้วยเช่นกัน โดยการปฏิบัติงานของเภสัชกรประเภทดังกล่าวนี้ เป็นการปฏิบัติงานของเภสัชกรการตลาด (ผู้แทนยา หรือดีเทลยา) ซึ่งเป็นลักษณะงานที่สัมพันธ์กับการขาย มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการนำเสนอขายตัวของบริษัทที่ตนได้ทำงานอยู่ ทั้งนี้การปฏิบัติงานของผู้แทนยาจะไม่ได้มุ่งการหายจากอาการเจ็บป่วยของคนไข้เหมือนกับเภสัชกรในประเภทอื่นๆ แต่ประเด็นหลักในการทำงานของผู้แทนยา คือการมุ่งเน้นยอดขายให้ได้ตามเป้าหมายที่มีการกำหนดวางมาจากทางบริษัทฯ

การปฏิบัติงานของเภสัชกรการตลาด (ดีเทล หรือผู้แทนยา) นั้น รูปแบบการทำงานจะมีลักษณะที่แตกต่างจากเภสัชกรประเภทอื่นๆ ตั้งแต่แต่งกายจนกระทั่งบุคลิกท่าทาง

โดยผู้แทนฯจะมีบุคลิกดี ท่าทางคล่องแคล่ว แต่งกายสุภาพ และไม่ได้ใส่เสื้อกาวน์ขณะปฏิบัติงานเหมือนกับเภสัชกรประเภทอื่น จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสในการสัมภาษณ์พูดคุยกับเภสัชกรสิดคานั้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากแม่ของผู้วิจัย ได้ทำงานเป็นผู้แทนขายเครื่องมือแพทย์ และมักจะพบเจอกับสิดคาเป็นประจำตามโรงพยาบาลต่างๆ จึงทำให้แม่ของผู้วิจัยและสิดคา มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี และจากเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ นับได้ว่าเป็นที่มาของการสัมภาษณ์และพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นัดพบกับสิดคา ในวันที่เธอต้องเดินทางมาทำงานในพื้นที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในเมืองหาดใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยและสิดคาได้นั่งพูดคุยถึงเรื่องราวต่างๆ ในบริเวณพื้นที่ร้านกาแฟภายในโรงพยาบาล และจากการที่ผู้วิจัยพบกับสิดคานั้น สิดคาได้มาในภาพลักษณ์ของหญิงสาวสมัยใหม่ที่ดูกระฉับกระเฉงคล่องตัว มีบุคลิกดีที่บ่งบอกถึงความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งจากภาพลักษณ์ของเธอก็ไม่ได้แตกต่างไปจากลักษณะของผู้แทน หรือเซลล์ขายสินค้าทั่วไปต่างๆ ทั้งนี้เมื่อมีการเริ่มประเด็นการสนทนาเกิดขึ้น ผู้วิจัยได้ถามถึงรูปแบบการทำงานของสิดคา ว่าต้องทำอะไรบ้างในแต่ละวัน ซึ่งเธอก็ได้เล่าเรื่องราวต่างๆ ด้วยสีหน้ายินดีพร้อมที่จะให้ข้อมูล ในการเล่าเรื่องราวต่างๆ ของสิดคานั้น เธอได้เล่าเรื่องราวผ่านน้ำเสียงที่สดใสและน่าฟัง สอดคล้องกับที่เป็นผู้แทนฯที่สามารถพูดคุยใจให้ผู้อื่นนั่งฟังในสิ่งที่ตนพูดได้ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งเธอได้เล่าถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงาน

“เภสัชกรดีเทล หรือผู้แทนของบริษัทฯ.. ถือได้ว่าเป็นหัวใจในขับเคลื่อนบริษัทฯเลยทีเดียวน.. ตำแหน่งผู้แทนฯ (Medical Representative) หรือเรียกว่า ดีเทลฯ.. ซึ่งดีเทลฯที่ทุกคนรู้จักกันนั้น เงินเดือนไม่มากนัก แต่ได้ค่า Incentive จำนวนมาก.. ถ้าได้จับยาดีๆ เงินเดือนๆ หนึ่งเดือนแสนเลย หรือมากกว่า แต่ถ้าลำบากหน่อย ก็หลายหมื่นอยู่ดี..”

(สิดคา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“อาชีพดีเทล หรือเซลล์ฯ ไม่ต่างกับเซลล์อื่น.. ยกเว้นว่าแค่จะต้องรู้ทุกอย่างในยาที่ขาย ซึ่งมันอาจจะธรรมดาไป.. แต่ต้องตอบได้ถึงกลไกการออกฤทธิ์ของยาในระดับโมเลกุล (Molecule).. เช่น ยาลดไขมัน คุณต้องตอบได้มากกว่าจะตอบว่าลดไขมันด้วยกลไกใด.. ถ้าถามว่าแล้วมีผลต่อ Free Fatty Acid (กรดไขมันอิสระ) ที่ถูกปล่อยจาก Adipose Cell (เซลล์

ไขมัน) ที่ *Omentum Fat* (ชั้นไขมัน) ไหม.. แล้วไปช่วย GLUT-2 (ตัวขนส่งกลูโคส) ด้วยหรือเปล่า.. มีผลต่อ PPAR (ยีนส์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมไขมัน) อย่างไร.. ต้องตอบให้ได้ ต้องไล่ได้หมด.. ถ้าตอบไม่ได้หมอก็ไม่เชื่อถือ เกสซ์ (เกสซ์กร) ด้วยกันเองก็ไม่เชื่อใจ.. ยาอื่นไม่เท่าไรหรอก แต่ถ้ายังเป็นยามะเร็งจะยากมาก..”

(สิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เกสซ์กรดีเทลยาจะมีหน้าที่ในการออกไปพบลูกค้า พบหมอ หรือ เกสซ์กรห้องยา เพื่อแนะนำด้วยยาของบริษัทที่ตนได้ทำงานอยู่.. หลักในการขายก็ไม่มีอะไรมาก ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการค้าขาย ชักชวนให้เขาสั่งยาที่เราแนะนำ และมีความรู้ที่ดีที่จะอธิบายยาที่ตนขาย.. ดีเทลยา มีหน้าที่ไม่ต่างจากเซลล์อื่นๆ คือไปอธิบายสินค้า.. ไปคอยกระตุ้นเตือนคุณหมอทั้งหลาย ว่าอย่าลืมเรานะ.. ต้องคอยเข้าหา มีไอนุ่นให้ไอนุ่นให้.. ต้องง้อลูกค้า ใครใช้ให้ไปรับลูก หรือทำอะไรก็ต้องไป..”

(สิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนของผู้แทนยา ว่าเป็นหน้าที่งานที่มีความโดดเด่น และไม่ได้เงินเดือนเยอะมากมาย แต่เกสซ์กรต้องทำยอดขายให้ได้เยอะๆ จึงจะได้รับผลตอบแทนกลับมา ทั้งนี้ได้นิยามถึงบทบาทหน้าที่ หรือสิ่งที่ตนเองต้องปฏิบัติ ว่าต้องปฏิบัติอย่างไร กับใคร ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการกำหนดขอบเขตของการสร้างอัตลักษณ์ นอกจากนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้แทนยา หรือดีเทลยากับกลุ่มของแพทย์หรือเกสซ์กรคนอื่น โดยอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าว นั้น อำนาจของเกสซ์กรคือการอธิบายถึงยา และอำนาจที่ทำให้ผู้อื่นสั่งซื้อด้วยดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีแง่มุมอื่นๆ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความสัมพันธ์ของเกสซ์กรหญิงกับบริษัทยา

“ดีเทลยา จะต้องทำยอดขายตามเป้าหมายให้ได้ตามพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ.. และจะต้องศึกษาข้อมูลผลิตภัณฑ์ยาของตนเองอยู่เสมอ.. นอกจากนี้ในการไปนำเสนอยากับหมอ ต้องปฏิบัติตามกฎของบริษัทยา

ด้วย.. ต้องมีการทำรายงาน สรุปผลการออกตลาด ความคิดเห็นของหมอที่มีต่อตัวยา เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงต่อไป..”

(เสลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าในข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิง ควบคู่กับการนิยามอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น โดยเภสัชกรหญิงตกอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์แบบโครงสร้างของบริษัท หรือองค์กร แต่ก็มีได้แปลว่าอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสร้างความเสียเปรียบให้เกิดขึ้นกับเภสัชกรหญิงเท่านั้น หากแต่ทว่าเภสัชกรหญิงสามารถมีอำนาจที่สร้างความได้เปรียบให้กับตนได้เช่นกัน ซึ่งอำนาจดังกล่าวเป็นแง่มุมของการสร้างยอดขาย หรือสร้างรายได้ให้กับบริษัทฯ

“ข้อดีของการทำงานในบริษัทยาคือ ได้รับผลตอบแทนสูง.. แต่จริงๆ แล้วการที่จะเป็นเภสัชกรที่ดีเราต้องมีจรรยาบรรณ และยึดหลักจริยธรรม และดำรงอยู่ในปรัชญาแห่งวิชาชีพ.. ไม่ใช่เพราะรายได้สูงอย่างเดียวคะ..”

(เสลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

การกล่าวถึงการนิยามข้อดีถึงบทบาทหน้าที่ของผู้แทนยา จะเห็นได้ว่าเป็นการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้การคาดหวังในผลตอบแทน (ค่าคอมมิชชั่น) และการนิยามตนเองภายใต้จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ จากคำบอกเล่าที่กล่าวมาทั้งหมดของเภสัชกรหญิงผู้แทนยานั้น จะเห็นได้ว่าการนิยามความเป็นตัวตน หรือการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงนั้น ได้เกิดจากนิยามภายใต้ความคาดหวังในสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการนิยามตัวตนภายใต้ความต้องการในยอดขาย ความคาดหวังของกลุ่มแพทย์หรือเภสัชกรผู้สั่งซื้อ ความคาดหวังของบริษัทยาที่ตนได้สังกัดอยู่ รวมถึงภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพ

3) พื้นที่สำนักงานสาธารณสุข

พื้นที่สาธารณสุข เป็นพื้นที่ที่มุ่งเน้นโดยตรงเกี่ยวกับด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าว มีหน้าที่หลักในการดูแลให้ประชาชนมีความปลอดภัย และได้รับความเป็นธรรมจากการบริโภคยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจะเป็นอาหาร เครื่องสำอาง หรือเครื่องมือแพทย์ เป็นต้น นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่ของ

เภสัชกรสาธารณสุขได้ทำหน้าที่ในการพิจารณาการขอขึ้นทะเบียนตำรับยา อาหาร เครื่องสำอาง และสถานประกอบการ รวมถึงการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ ทั้งก่อนออกสู่ตลาด (Pre-Marketing) และหลังออกสู่ตลาด (Post-Marketing)

ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักถึงบทบาทหน้าที่ในการเป็นเภสัชกรสาธารณสุข หรือเภสัช ศสจ. นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่อันธิกา ทำหน้าที่เป็นเภสัช ศสจ. และเดินทางมาตรวจร้านยาของผู้วิจัยเอง ทั้งนี้จากการสังเกตถึงการปฏิบัติงานของอันธิกา ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบบัญชีสั่งซื้อยา หรือบัญชีเอกสารยาในกลุ่มยาแก้หวัดสูตร Pseudoephedrine, Tramadol นอกจากนี้ยังมีการตรวจดูการจัดประเภทหมวดหมู่ของยา และตรวจสอบวันเดือนปีที่ยาจะหมดอายุ โดยการสัมภาษณ์พูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับอันธิกา ได้เริ่มขึ้นภายหลังจากการตรวจร้านยาของผู้วิจัยเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจึงได้ขออนุญาตเพื่อทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากอันธิกา ซึ่งตัวของอันธิกาเองก็ยินดีที่จะให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเก็บข้อมูล

ในการพูดคุยกันในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ชวนพูดคุยถึงเรื่องราวบทบาทหน้าที่ของการเป็นเภสัชกรสาธารณสุข โดยอันธิกาได้เล่าถึงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวว่า ด้วยความที่ตัวเราเองเป็นเภสัช ศสจ. ต้องดูแลงานทางด้านกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับ ดูแล เกี่ยวกับเรื่องของผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ว่าจะเป็น ยา อาหาร เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ ฯลฯ ต้องดูแลมาตรฐานผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการที่ผลิต และจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพ

“บทบาทของพี่ (เภสัชกรสาธารณสุข).. มีบทบาทโดยตรงในงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข.. คือดูแลให้ประชาชนมีความปลอดภัยและได้รับความเป็นธรรมจากการบริโภคยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่น อาหาร เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ อาหารเสริมต่างๆ.. นอกจากนี้ที่ยังมีหน้าที่ในการพิจารณาการขึ้นทะเบียนตำรับยา และการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สุขภาพก่อนและหลังออกสู่ตลาด.. จากบทบาทของที่จะแตกต่างกันกับเภสัชกรโรงพยาบาลหรือร้านยาที่สัมพันธ์อยู่กับกลุ่มของผู้ป่วยหรือคนไข้.. แต่ที่จะสัมพันธ์อยู่กับกลุ่มผู้บริโภค ซึ่งก็คือประชาชนคนทั่วไปนั่นเอง..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“การทำงานของเภสัชกรสาธารณสุข.. บางคนอาจคิดว่างานสบาย
ออกไปตรวจดูแลความเรียบร้อยตามที่ต่างๆ.. แต่ถ้ามาดูจริงๆ ในสิ่งที่ที่
ต้องทำ ที่ก็คือว่าเยอะเกินกว่าจำนวนคนทำงาน.. ที่ออกตรวจโรงงานน้ำ
ร้านยา ตลาดสด.. ซึ่งสถานที่ที่ต้องไปมีเยอะที่อยู่ในเขตพื้นที่ความ
รับผิดชอบ.. แต่ที่ก็พยายามทำหน้าที่ของที่ให้ดีเพื่อยึดถือประ โยชน์ของ
ผู้บริโภคมาเป็นอันดับหนึ่ง..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าเรื่องราวของอันธิกา จะเห็นได้ว่า อันธิกาได้นิยามความเป็น
ตัวเองภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มผู้บริโภค โดยได้กล่าวถึงสิ่งที่เธอต้องเป็นว่ามีบทบาท
หลักในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้การนิยามความเป็นตัวเองที่เกิดขึ้นของอันธิกา นั้น
สร้างความแตกต่างหรือจัดแบ่งประเภทกลุ่มคนขึ้นควบคู่กับการนิยามความเป็นตนเอง ซึ่งจะ
เห็นได้จากการที่อันธิกาได้กล่าวถึง กลุ่มคนที่ตนเองต้องสัมพันธ์ โดยมีความแตกต่างจาก
ปฏิบัติหน้าที่ของเภสัชกรในร้านยาและโรงพยาบาลที่ต้องสัมพันธ์อยู่กับกลุ่มคนป่วย โดย
อันธิกาได้นิยามในสิ่งที่เธอสามารถที่เป็นได้ ซึ่งจะเห็นได้จากเรื่องเล่าที่ว่า แม้ว่าหน้าที่ความ
รับผิดชอบจะมีมากกว่าจำนวนคนที่ปฏิบัติงาน แต่อันธิกา ก็ได้ทำหน้าที่ของเธออย่างดี
ที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของกลุ่มผู้บริโภค

นอกจากนี้ อันธิกา ได้เล่าถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นเรื่องจริงของการทำงานใน
ด้านการตรวจสอบมาตรฐาน โดยงานดังกล่าว เป็นงานที่ต้องใช้ความเข้มแข็งทางจิตใจอย่าง
มาก ต้องเข้มแข็งในเรื่องของการที่จะวินิจฉัย หรือตัดสินใจ โดยพิจารณาสิ่งที่เกิดตามความ
เป็นจริงที่สุด หรือใกล้เคียงที่สุด เพื่อไม่ให้ความคิดเห็นส่วนตัว (หรือความเห็นแก่ตัว) มา
ครอบงำเราในขณะที่ทำงาน ซึ่งอันธิกา เล่าว่า จากที่เคยได้ยิน ได้ฟังมาว่าประชาชนโดยทั่วไป
(ชาวบ้าน) นิยมตัดสินใจบนเวลาไปติดต่อราชการ เมื่อต้องการได้รับการอำนวยความสะดวก
และมีอภิสิทธิ์มากกว่าคนอื่น แต่ก็ไม่ได้คิดว่าจะเกิดกับการทำงานของตนเอง เมื่อมีประชาชนคน
หนึ่งได้มาติดต่องาน. ให้ไปตรวจมาตรฐานการผลิต ประกอบการยื่นขออนุญาตอาหาร ด้วย
ทำที่ที่เกรงอกเกรงใจอย่างยิ่ง เมื่อเราได้ไปตรวจตามชั้นตอน พร้อมกับให้คำแนะนำเรียบร้อย
แล้วนั้น ในระหว่างที่จะเดินทางกลับก็มีคนนำของสีชมพูมาส่งยื่นให้ เสมือนเป็นการคิด
สินบนให้เจ้าหน้าที่

“ในขณะที่กำลังจะกลับนั้น.. ก่อนที่ที่ปิดประตูรถตู้พอดี ก็มีคนเอาของสี่ชมพูมายื่นให้บนรถ.. แล้วบอกเราว่า เจ้านายฝากมาบอกว่า ขออภัยที่ไม่ได้เลี้ยงข้าว เลยฝากค่าข้าวให้เจ้าหน้าที่ด้วย.. ที่มองแล้วก็แปลกใจ และพื่ก็ตอบกลับไปว่า เจ้าหน้าที่ไม่รับหรอก เพราะมันเป็นหน้าที่อยู่แล้ว และทางราชการก็จ่ายค่าใช้จ่ายในการทำงานให้แล้ว คราวหน้าไม่ต้องให้เพราะข้าราชการมีหน้าที่ที่ต้องทำอยู่แล้ว..”

(อันธกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากเรื่องราวดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรอินธกา โดยเป็นอำนาจของอินธกาในฐานะของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่ตนเองมี ซึ่งอินธกาเองก็ไม่ได้หลงระเริงไปกับอำนาจดังกล่าว หากแต่ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพของตน โดยไม่ทำในสิ่งที่ยึดต่อหลักวิชาชีพแต่อย่างใด นอกจากนี้ อินธกา ได้พูดถึงการทำงานของเธอในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐในอีกแง่มุมหนึ่งด้วยเช่นกัน

“ที่ไม่อยากใช้เฉพาะกระบวนการทางด้านกฎหมายเข้ามาจัดการกับผู้ประกอบการที่กระทำผิด.. ซึ่งที่ว่า เขาอาจจะไม่รู้จริงๆ ว่าสิ่งที่เขากำลังทำผิด หรือรู้ว่าผิดแต่ก็ยังทำ.. เพราะว่าเขาไม่ได้ตระหนัก หรือคิดว่าการกระทำเหล่านั้น จะทำให้ผู้บริโภคต้องเดือดร้อน.. เช่น การขายน้ำผลไม้ทางสถานีวิทยุ ที่กล่าวอ้างว่าสามารถรักษาโรคได้.. ทั้งเบาหวาน ความดัน โรคเก๊าท์ ฯลฯ.. ซึ่งในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรารู้กันดีว่าไม่ใช่เรื่องจริง แต่พื่ก็เข้าใจ ในสิ่งที่พวกเขาทำ.. ซึ่งในฐานะของคนค้าขาย ก็คือ ทำอย่างไรก็ได้ให้สินค้าของตนขายได้..”

(อันธกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่เกิดขึ้นกับอินธกา โดยอินธกาพยายามทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในแง่มุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐ และในแง่มุมมองของพ่อค้าแม่ค้า ซึ่งจากความเข้าใจที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การนิยามความเป็นตัวเอง ภายใต้ความคาดหวังจากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าควบคู่กับจากสังคมที่ต้องการให้เธอเป็น ทั้งนี้การนิยามความเป็นตัวตนของอินธกา (สิ่งที่เธอเป็นได้) สะท้อนให้เห็นได้จากคำบอกเล่าที่ว่า

“ที่จะสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคมให้กับเขา (พ่อค้าแม่ค้า).. ซึ่งก็เป็นโจทย์ที่ยากมาก เพราะมันเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลและเป็นเรื่องธุรกิจ.. ที่อยากให้เขา (พ่อค้า แม่ค้า) เหล่านั้นรู้ว่า.. สิ่งที่เขาทำมันส่งผลกระทบต่อที่ไม่ดีมากมาย.. จากตัวอย่างเรื่องน้ำผลไม้ ถ้าคนซื้อน้ำผลไม้มารับประทานเพื่อหวังจะรักษาโรคของเขา แต่แล้วอาการกลับแย่ลงกว่าเดิม จนอาจเป็นอันตรายจนถึงแก่ชีวิต แล้วใครจะรับผิดชอบตรงนี้.. ดังนั้นสิ่งที่ที่อยากจะทำให้เป็นความจริงให้ได้ คือ อยากให้คนในสังคมเห็นอกเห็นใจกัน.. และอยากให้ประชาชน ผู้บริโภคได้มีความรู้ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ.. อยากให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าถึงผู้บริโภคได้เหมือนอย่าง DJ ในสถานีวิทยุ จะได้ไม่ถูกหลอกได้ง่ายๆ.. ผู้บริโภคจะสามารถที่จะดูแลและปกป้องสิทธิของตัวเองได้..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าที่กล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการนิยามตัวเองในสิ่งที่ตนเองเป็นได้ ภายใต้ความคาดหวังจากกลุ่มคนอื่นและสังคม นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความสัมพันธ์ที่อันธิกามีต่อกลุ่มคนอื่น ซึ่งจะเห็นได้จากที่อันธิกาต้องการให้พ่อค้าแม่ค้ามีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม รวมไปถึงที่อันธิกา ต้องการให้ประชาชน ผู้บริโภคได้มีความรู้ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ และอยากให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค จากเรื่องราวการทำงานของเภสัชกรสาธารณสุขที่อันธิกาได้ถ่ายทอดให้ผู้วิจัยได้ฟังนี้ แสดงให้เห็นถึงการนิยามตัวตนของเภสัชกรหญิงภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และส่งผลให้การนิยามความเป็นตัวตนของอันธิกาเกิดความหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบของความสัมพันธ์ต่างๆ

4) พื้นที่โรงงานยา

พื้นที่โรงงานยา นับเป็นพื้นที่จุดเริ่มต้นของการผลิตยา ก่อนนำออกสู่ตลาดเพื่อจัดจำหน่าย หรือเพื่อส่งต่อไปยังพื้นที่ต่างๆ เช่น ร้านยา คลินิก หรือโรงพยาบาล ทั้งนี้ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการผลิตยาได้นั้น จำเป็นจะต้องผ่านขั้นตอน หรือกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) หรือ R&D ที่ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในโรงงานยา โดยจะมีหน้าที่ในการตั้งตำรับยา ในงานประเภทนี้จะมีการออกแบบเกี่ยวกับสารละลายต่างๆ ที่นำมาใช้ใส่ในการทดลองยา เพื่อให้ได้ยาที่ออกมาตรงตามความต้องการ

ภาพประกอบที่ 27 แสดงภาพเภสัชกรหญิงโรงงานยา

โดยการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงภายใต้บทบาทหน้าที่ดังกล่าวเภสัชกรหญิงได้มีลักษณะการปฏิบัติงานสัมพันธ์กับการออกแบบ การใช้ความคิดวิเคราะห์ในการผลิต ทดค้น หรือทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งตำรับยาที่ใช้ในการผลิตออกสู่ตลาด นอกจากนี้ยังมีอีกแง่มุมของความสัมพันธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ที่มีลักษณะของการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และทดลอง ทั้งนี้ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานได้แฝงไว้ซึ่งความซับซ้อนในกระบวนการขั้นตอน รวมถึงความซับซ้อนในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน

“ฝ่ายวิจัยและพัฒนา.. เรียก ภาษาอังกฤษว่า *Research & Development* หรือ *R&D*.. มีหน้าที่ในการตั้งตำรับยา.. ซึ่งยาแต่ละตัวกว่าจะถูกผลิตได้ ต้องผ่านการค้นคว้าทดลองเพื่อพัฒนาให้สูตรตำรับมีความคงตัว อยู่ได้ทน ได้นาน และสามารถใช้ได้ง่าย ก่อนที่จะมีการผลิตออกมาจำหน่ายจริง.. แต่จะมีคนเชื่อว่าบ้านเราไม่น่าใช้ *R&D* น่าจะเป็น *C&D* (*Copy & Development*).. แต่พี่ฟังแล้วก็ไม่ได้รู้สึกท้ออะไรนะ เพราะต่อให้มีสูตรเดียวกันอยู่ในมือโรงงานสองแห่ง ตอนผลิตออกมายังทำได้ไม่เหมือนกันเลย..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวของสุวิมล สะท้อนให้เห็นได้ถึงการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของคนว่า ต้องมีการสร้างอัตลักษณ์อย่างไรภายใต้พื้นที่ความสัมพันธ์ของโรงงานยา ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นของเภสัชกรหญิงนั้น เป็นการการค้นคว้าทดลองเพื่อพัฒนาให้ได้สูตรตำรับ นอกจากนี้ได้มีการนิยามตัวตนภายใต้ความสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่น กล่าวคือการนิยามตัวเองจากการที่คนอื่นได้มอง หรือตีความการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงโรงงานยา ซึ่งจะเห็นได้จากคำบอกเล่าที่ว่า “มีคนแซวว่าบ้านเรา ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ไม่น่าใช้ R&D น่าจะเป็น C&D (Copy & Development)” จากเสียงคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงฝ่ายวิจัยและพัฒนาภายในโรงงานยา ที่มีได้ให้คุณค่าและความหมายต่อการนิยามจากบุคคลอื่นแต่อย่างใด เนื่องจากความซับซ้อนในการสร้างอัตลักษณ์มีอะไรที่มากกว่าการที่กลุ่มคนอื่นมองเข้ามา นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนของการสร้างอัตลักษณ์สามารถปรากฏได้อย่างหลากหลาย

“อย่างยาน้ำพาราเซตามอล หรือ *Paracetamol Syrup* กว่าจะออกมาได้ ไม่ง่ายเลยนะ.. เพราะพาราเป็นหนึ่งในยาที่ละลายยาก และรสชาติแย่มาก เราต้องดูทุกอย่างว่าทำอย่างไรให้ยาอยู่ได้นานโดยไม่เสื่อมคุณภาพไปก่อน เก็บได้นานโดยไม่ลดการละลายลง และรสชาติดีถูกใจเด็กๆ.. แต่ทำให้ยาละลายโดยไม่ผสมแอลกอฮอล์ ก็คิดกันนานแล้ว.. กว่าจะปรับสัดส่วนของตัวทำละลายให้เหมาะสม โดยที่ไม่เสียรสชาติ และเก็บในที่เย็น (ตู้เย็น) ได้โดยไม่ตกตะกอน แล้วไหนยังต้องมาเลือกรสเลือกสีให้เหมาะกับเด็กๆ อีก ยิ่งในเรื่องของสีและรสที่ใช้แต่ง ต่างมีผลต่ออายุของยาทั้งนั้น.. เพราะมีคุณสมบัติทางเคมีต่างกัน.. นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยที่คุณคิดไม่ถึงอีกมากกว่าจะได้ตำรับยาแรกที่จะนำมาทดสอบ..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของการสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นโดยสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่งาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าความซับซ้อนในการสร้างอัตลักษณ์มิได้สัมพันธ์กับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน และบริบทพื้นที่ของความสัมพันธ์เพียงเท่านั้น หากแต่สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่งานด้วยเช่นกัน ทั้งนี้จากคำบอกเล่าที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความสัมพันธ์ต่างๆ และสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายและซับซ้อนที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่การสร้างอัตลักษณ์

จากการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงภายใต้บริบทการปฏิบัติงานนั้น ทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายและแตกต่างกันภายใต้พื้นที่การปฏิบัติงาน ทั้งนี้จากพื้นที่ต่างๆ หากพิจารณาในมิติทฤษฎีพื้นที่ของ Lefebvre จะเห็นว่าภายในบริบทพื้นที่ได้ถูกการกำกับ โดยการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้เกิดขึ้นและมีผลต่อกระบวนการบทบาทหน้าที่ให้บุคคลต่างๆ มีต่อพื้นที่ เช่นเดียวกับการระบุบทบาทหน้าที่ให้กับเกสัชกรหญิงในพื้นที่ต่างๆ หรือหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ อาจพบว่าการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่ปรากฏเป็นผลมาจากการนิยามของพื้นที่ที่มีต่อกลุ่มบุคคล

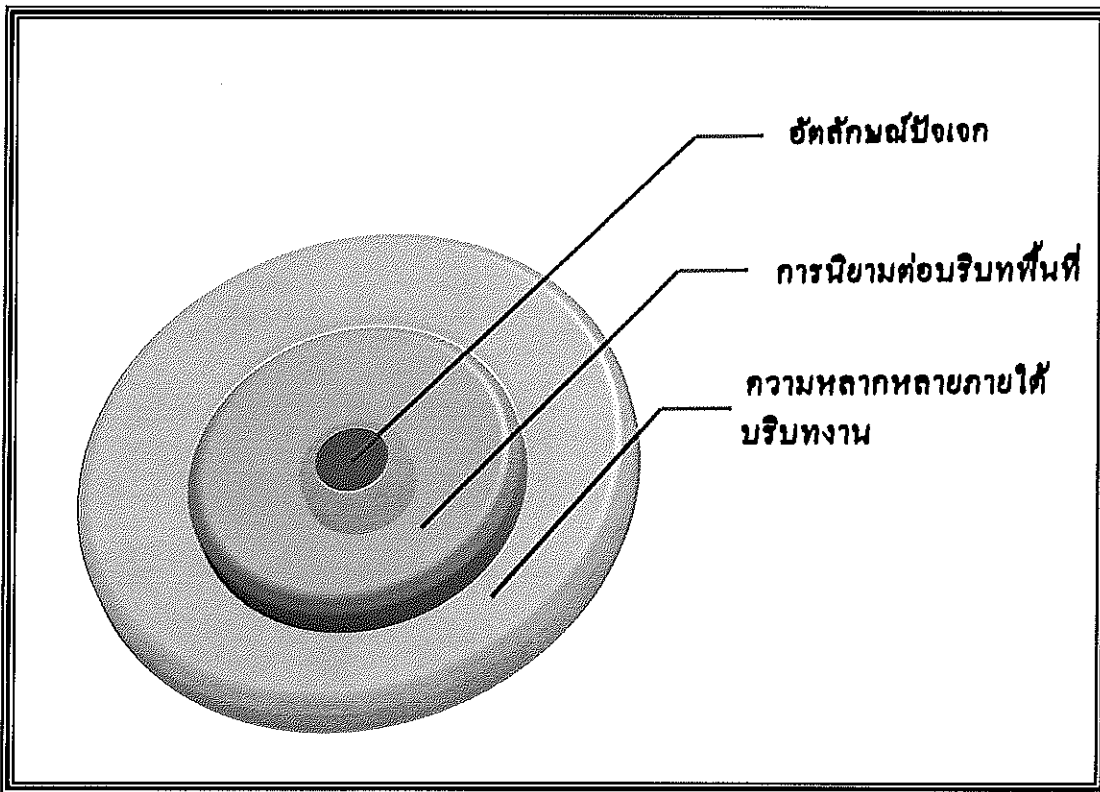
ประเด็นการเชื่อมโยงของพื้นที่มาสู่การสร้างอัตลักษณ์ นอกจากจะชี้ให้เห็นความหลากหลายในอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง ยังสะท้อนให้เห็นได้ว่าพื้นที่มิใช่สิ่งที่ว่างเปล่าไร้ซึ่งความหมายใดๆ หากแต่พื้นที่ที่มีความเคลื่อนไหว ไม่ตายตัว และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความเป็นตัวตนของบุคคล โดยพื้นที่เป็นสิ่งที่กลุ่มคนได้ผูกพัน และสร้างสัมพันธ์ผ่านประสบการณ์ ความทรงจำ จนกระทั่งกลายเป็นสำนึกของกลุ่มคนที่มีต่อพื้นที่ ซึ่งเป็นทั้งพื้นที่สิ่งแวดล้อม และพื้นที่พื้นฐานการดำรงชีวิต นอกจากนี้ ภายใต้พื้นที่เหล่านี้ หากพิจารณาในเชิงทฤษฎีพื้นที่ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่ปรากฏเป็นพื้นที่อำนาจของความสัมพันธ์ ซึ่งกำหนดและจัดวางกลุ่มคนให้อยู่ในพื้นที่สังคม ขณะเดียวกันกลุ่มคนก็เลือกที่จะสร้างตัวตนที่บ่งบอกตำแหน่งแห่งที่ เพื่อโต้ตอบ ต่อรอง และขัดขืนพลังอำนาจที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 45) โดยการนิยามความเป็นตนเองของเกสัชกรหญิงภายใต้เงื่อนไขของการปฏิสัมพันธ์ และบริบทพื้นที่ความสัมพันธ์ ซึ่งในการศึกษาถึงการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมืองที่มีความหลากหลาย และสามารถเกิดการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ทั้งนี้เป็นผลจากการนิยามของเกสัชกรที่มีต่อพื้นที่ ประกอบกับพื้นที่ปฏิบัติงานได้กำหนดกรอบแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับเกสัชกรหญิง ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ร้านยา โรงพยาบาล สาธารณสุข หรือโรงงานยา โดยสามารถสรุปออกมาเป็นตารางความสัมพันธ์การสร้างอัตลักษณ์ภายใต้พื้นที่การปฏิบัติงานต่างๆ ได้ดังนี้

พื้นที่ปฏิบัติงาน	บทบาทหน้าที่	การสร้างอัตลักษณ์
ร้านยา	- เกษีชรร้านยา	- วินิจฉัยอาการเจ็บป่วย และจ่ายตามคำบอกเล่า ของลูกค้า - ให้คำปรึกษาด้านปัญหาสุขภาพ
โรงพยาบาล	- เกษีชรฝ่ายบริหาร	- ดูแลบริหารงานโดยรวมของเกษีชรภายใน โรงพยาบาล รวมถึงในด้านบริหารจัดการในด้านยา และระบบการปฏิบัติงานต่างๆ
	- เกษีชรห้องยา	- ตรวจสอบการสั่งจ่ายยาของแพทย์ - จ่ายยาให้แก่คนไข้ พร้อมชี้แจงวิธีการใช้ยา
	- เกษีชรคลินิก	- ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพแก่คนไข้ - สอนวิธีการใช้ยาจำพวกเทคนิคพิเศษ - ให้คำปรึกษาในข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้ยาแก่ บุคลากรทางการแพทย์
	- เกษีชรฝ่ายผลิต	- ผลิตยาจำพวกยาเตรียมต่างๆ เช่น น้ำเกลือ - ผลิตสารอาหารทางหลอดเลือด และยาต้านมะเร็ง
	- เกษีชรการตลาด (ดีเทลยา)	- นำเสนอขายตัวยาต่างๆ
สำนักงาน สาธารณสุข	- เกษีชรสาธารณสุข	- ดูแลคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค - พิจารณาการขึ้นทะเบียนตำรับยา อาหาร เครื่องสำอาง และสถานประกอบการ - ตรวจสอบร้านยา โรงงานน้ำ หรือตลาด เป็นต้น
โรงงานยา	- เกษีชรฝ่ายวิจัยและพัฒนา	- วิจัยและพัฒนาตำรับยา

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้พื้นที่การปฏิบัติงานต่างๆ

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ในข้างต้น ซึ่งให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ของ
เกษีชรหญิง โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับพื้นที่ปฏิบัติงานต่างๆ ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ที่
เกิดขึ้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้การกำกับ
เงื่อนไขของบริบทพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน หรือกล่าวว่าการสร้างอัตลักษณ์ที่

ปรากฏขึ้นอย่างหลากหลายเป็นผลมาจากการนิยามของพื้นที่ต่างๆ ที่มีต่อการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิง ดังเช่นในพื้นที่ร้านยาได้มีการกำหนดขอบเขต หรือเงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มเกษตรกรหญิง กล่าวคือเป็นการสร้างอัตลักษณ์ได้เพียงในลักษณะของการชักถามอาการเจ็บป่วยและจัดยาตามอาการบอกเล่าดังกล่าว แต่ทว่าอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง มิได้เกิดจากการนิยามของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากแต่มีการเน้นความสัมพันธ์ควบคู่กันไป โดยพื้นที่ร้านยาได้นิยามการสร้างอัตลักษณ์ให้กับเกษตรกรหญิง และเกษตรกรหญิงก็ได้นิยามการสร้างอัตลักษณ์ภายในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้สามารถสรุปการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง ในแต่ละบุคคลได้ดังแผนภาพความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 28 แสดงความสัมพันธ์การสร้างอัตลักษณ์ปัจเจกของเกษตรกรหญิง

จากภาพประกอบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลที่มีการทับซ้อนของการนิยาม ทั้งที่มาจากนิยามของตัวเกษตรกรหญิงเอง และมาจากการนิยามของบริบทพื้นที่ต่างๆ ที่มีต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง ซึ่งแผนภาพความสัมพันธ์นี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ที่มีได้เกิดจากการนิยามจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยตัดขาดจากการเชื่อมต่อบริบทความสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมความสัมพันธ์ทางสังคมแต่อย่าง

ใด หากแต่การปรากฏขึ้นของอัตลักษณ์ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการนิยามของบุคคลที่มี
 ต่อบริบทพื้นที่ทางสังคม และในขณะเดียวกันการสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกต่างก็ถูกกำกับ
 ด้วยเงื่อนไข หรือการนิยามของบริบทพื้นที่ทางสังคมด้วยเช่นกัน

2.2 อัตลักษณ์ร่วมวิชาชีพเภสัชกรรม

การศึกษาถึงอัตลักษณ์ร่วมเภสัชกรหญิงหรืออัตลักษณ์ร่วมวิชาชีพเภสัชกรรม
 นั้น เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงวัฒนธรรม และการนิยามตนเองภายใต้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับ
 กลุ่มวิชาชีพ แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนข้ามไปข้ามมาระหว่างพื้นที่ในการสร้างอัตลักษณ์ แต่
 ทว่าการสร้างอัตลักษณ์จะถูกปรับเปลี่ยนและเคลื่อนไหว โดยอยู่ภายในขอบเขต หรือกรอบ
 การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิชาชีพ ทั้งนี้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลสามารถที่จะเลือกใช้
 คุณสมบัติของโครงสร้างวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อใช้ในการนิยามความเป็นตัวตน

จากการปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกรหญิงภายใต้พื้นที่ต่างๆ ที่หลากหลายนั้น
 แม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกรหญิงจะมีที่มาจากกรอบมโนทัศน์ บริบทแวดล้อมทางสังคมและ
 วัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน หากแต่กลุ่มเภสัชกรหญิงได้มีความเหมือนความเป็นพวกพ้องกลุ่ม
 เดียวกันภายใต้การยึดมั่น ยึดถือในบทบัญญัติ อุดมการณ์ หรือจรรยาบรรณในวิชาชีพเดียวกัน
 โดยไม่ว่าจะเรียนจบจากสถาบันใด กลุ่มเภสัชกรต่างมีอุดมการณ์ และจรรยาบรรณร่วมกัน
 ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามตัวตนของกลุ่มเภสัชกรหญิงภายใต้อัตลักษณ์ร่วมของ
 วิชาชีพ ผู้วิจัยได้นำเสนอผ่านแง่มุมใน 2 ประเด็น คือ โครงสร้างระเบียบข้อบังคับ : กรอบ
 การสร้างอัตลักษณ์ร่วม และเสียง สัญลักษณ์ : สะท้อนอัตลักษณ์ร่วม

2.2.1 โครงสร้างระเบียบข้อบังคับ : กรอบการสร้างอัตลักษณ์ร่วม

การศึกษาถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพเภสัชกรรม ผู้วิจัยได้นำโครงสร้าง
 ระเบียบข้อบังคับมาใช้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทาง หรือกรอบในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม
 วิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อบังคับสภาเภสัชกรรม ว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม
 พ.ศ. 2538 มาสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพ ทั้งนี้จากระเบียบ
 ข้อบังคับดังกล่าวนับได้ว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพเภสัชกรรมในบริบท

ความสัมพันธ์กับโครงสร้างข้อบังคับ โดยการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ปรากฏนั้น เป็นการสร้างตัวตนภายใต้การนิยามที่ตนเองต้องการเลือกเอง และสิ่งที่ถูกเลือก หรือกำหนดกรอบแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ไว้ให้ และจากการสร้างอัตลักษณ์ทั้งสองลักษณะที่ได้กล่าวมานี้ ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างแยกขาดจากกัน หากแต่สัมพันธ์กัน โดยการปะทะ สัมผัส ต่อรองซึ่งกันและกัน

ข้อบังคับสภาเกษตรกร ว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเกษตรกร

จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเกษตรกร นับได้ว่าเป็นประมวลความประพฤติ ที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอาชีพกำหนดขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นมาตรฐานความประพฤติ หรือการปฏิบัติงานที่ใช้ควบคู่กับคุณพินิจทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคลในการกำหนดการสร้างอัตลักษณ์ โดยจรรยาบรรณของวิชาชีพเกษตรกรได้ปรากฏในลักษณะของข้อบังคับสภาเกษตรกร ว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเกษตรกร พ.ศ. 2538 โดยข้อบังคับดังกล่าวได้สร้างความตระหนักรู้ และรู้สำนึกในหน้าที่ที่พึงปฏิบัติของเกษตรกรผู้ประกอบวิชาชีพเกษตรกร เพื่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่ดำรงอยู่บนมาตรฐานเดียวกันภายในกลุ่มวิชาชีพ

ในอีกด้านหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า จรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพของกลุ่มเกษตรกรเป็นเสมือนจริยธรรมของกลุ่มชนผู้ร่วมวิชาชีพ ร่วมอุดมการณ์ เป็นหลักประพฤติหลักจริยธรรม หรือมารยาท ที่ทุกคนภายในกลุ่มวิชาชีพเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งควรจะร่วมกันรักษาไว้ เพื่อธำรงเกียรติและศรัทธาจากประชาชน ทั้งนี้จากที่กล่าวมานี้ จรรยาบรรณจึงมีความละเอียดละไมมากกว่ากฎระเบียบ ลึกซึ้งกว่าวินัย สูงค่าเทียบเท่าอุดมการณ์จรรยาบรรณ รวมถึงเป็นสายใยของกลุ่มชนที่ร่วมวิชาชีพร่วมอุดมการณ์ เป็นระบบเกียรติศักดิ์ที่ใช้ดูแลและปกครองกันเอง เพื่อดำรงความเชื่อถือ และเกียรติคุณแห่งวิชาชีพ แม้ในสังคมปัจจุบันจะเป็นยุคสมัยแห่งความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุและวิทยาการต่างๆ ผู้คนภายในสังคมก็ได้มองแต่ความเจริญทางวัตถุ เช่น ตึกรามถนนหนทางเท่านั้น หากแต่ยังมองและให้ความสำคัญกับความเจริญทางด้านจิตใจ หรือจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพของกลุ่มคนด้วยเช่นกัน โดยสะท้อนผ่านมิติมุมมองที่ได้รับจากคำบอกเล่าต่างๆ

“จรรยาบรรณเป็นระเบียบข้อบังคับในเชิงศีลธรรม.. เพื่อมิให้การปฏิบัติงานของเภสัชกรเป็นไปโดยมิชอบ หรือเกิดการเอาดักเอาเปรียบในกลุ่มคนไข้..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“จรรยาบรรณเป็นเหมือนกับจิตสำนึกที่เรามีต่อวิชาชีพ.. มีต่อหน้าที่การปฏิบัติงานของเรา..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เป็นอุดมการณ์ที่มีร่วมกันของกลุ่มเภสัชกร.. โดยไม่ว่าจะเรียนจบการศึกษามาจากที่ใด.. แต่เภสัชกรทุกคนต่างก็มีอุดมการณ์ที่ยึดมั่นไว้ร่วมกัน..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ ได้สะท้อนให้เห็นสิ่งที่กลุ่มเภสัชกรคิดหรือนิยามต่อจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน โดยจรรยาบรรณวิชาชีพเภสัชกรรมเป็นเสมือนแนวทางในการปฏิบัติงาน แต่มิได้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่ห้ามผู้ใดฝ่าฝืน หากแต่เป็นการสร้างความตระหนัก จิตสำนึก หรืออุดมการณ์ เพื่อให้ยึดมั่นไว้ร่วมกัน ทั้งนี้จากการปฏิบัติตนตามหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ นับว่าเป็นการให้คุณค่าและเกียรติแก่วิชาชีพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ได้มีมุมมองหรือแง่มุมอื่นที่สะท้อนให้เห็นถึงการมอง หรือนิยามที่มาจากจรรยาบรรณมาสู่การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเภสัชกร

“จรรยาบรรณเป็นเหมือนกรอบแนวทางของการปฏิบัติงาน.. เป็นเหมือนอุดมการณ์ของวิชาชีพ.. ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพนั้น ใครจะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ หรือจะยึดมั่นในจรรยาบรรณมากน้อยเท่าใดก็ได้.. ขึ้นอยู่กับความตระหนักในคุณค่าจรรยาบรรณของตน..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าของกวีนาในข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่ากวีนาได้มองถึงจรรยาบรรณดังกล่าวเป็นเพียงกรอบแนวทางในการปฏิบัติตัวของเภสัชกร แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น

ก็ขึ้นอยู่กับความตระหนักและจิตสำนึกในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่มีอยู่ในแต่ละปัจเจกบุคคล โดยที่ความตระหนัก และจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลย่อมมีไม่เท่ากัน ซึ่งได้เป็นผลอันเนื่องมาจากการให้คุณค่าและความสำคัญ รวมถึงค่านิยม และอุดมการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคลด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การนิยามของบุคคลที่มีต่อจรรยาบรรณของวิชาชีพได้มีการปรับเปลี่ยนการให้คุณค่า และความหมายที่แปรเปลี่ยนไปจากเมื่อครั้งที่เคยศึกษาเล่าเรียน ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำรงชีวิตจริงอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นภายในสังคมนั้น มิได้มีความราบเรียบของความสัมพันธ์ หรือสามารถระบุ กำหนดพฤติกรรม การกระทำต่างๆ ได้อย่างตายตัว หากแต่การดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคม ย่อมมีพลวัตของกระแสสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ ที่มีผลต่อความตระหนักและการให้คุณค่าต่อวิชาชีพของเภสัชกรแต่ละคนที่แปรผันไป

ดังในสังคมยุคปัจจุบันที่คนภายในสังคมดำรงอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม ซึ่งทำให้ผู้คนต่างหันไปให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา รวมไปถึงชื่อเสียงและเกียรติยศ จนมิได้ใส่ใจ หรือละเลยในที่มาของการได้มาซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้ โดยในการศึกษารุ่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมการดำรงชีวิตของกลุ่มเภสัชกรหญิงที่อยู่ท่ามกลางกระแสของระบบทุนนิยม ที่มุ่งเน้นการหาทรัพย์สิน เงินทอง จนกระทั่งลดทอนจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเองไป ซึ่งจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของเภสัชกรหญิงที่ว่า

“เภสัชกรบางคน.. มีเวลาว่างก็รีบจ๊อบทำงานตามร้านยา หรือโรงพยาบาลต่างๆ.. แต่กลับไม่สนใจร้านยาที่ตนเองไปแขวนป้ายไว้ทำงานเน้นปริมาณให้มากสถานที่ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นคุณภาพในการทำงาน..”

(กานต์พีธี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เภสัชกรบางคนนำเวลาในการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลมาใช้ในด้านประโยชน์ส่วนตัวบ้าง.. ใช้เวลาไปกับการสินค้าประเภทขายตรงบ้าง.. เภสัชกรกลุ่มนี้นำเสนอขายสินค้าโดยลืมหลักในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพไป.. ทั้งๆ ที่สินค้าเหล่านั้นไม่ได้มีผลการศึกษารับรองถึงประสิทธิภาพในการรักษาแต่อย่างใด แต่พวกเขา (เภสัชกร) ก็ยังนำเสนอขายสินค้าด้วยสรรพคุณที่อาจจะเป็นการอวดอ้างเกินจริง..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามต่อจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในอีกแง่มุมหนึ่ง ซึ่งเป็นแง่มุมที่ถูกลดทอนความสำคัญลงไป เนื่องด้วยรูปแบบของสังคมที่ดำรงอยู่ภายใต้กระแสทุนนิยม หรือบริโภคนิยม ซึ่งเป็นผลให้ค่านิยมและอุดมการณ์ของผู้คนภายในสังคมได้แปรเปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังมีมุมมองอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามต่อจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่คิดแยกไปจากหลักจรรยาบรรณ ดังในคำกล่าวของ

“อาทิตย์ละ 2-3 วัน พี่ก็จะเข้าไปที่ร้านยาในตอนเย็นหลังจากเลิกงานที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล).. พี่เองก็ไม่ได้เข้าร้านยาบ่อยมากนัก แต่ในบางคนไม่เข้าร้านยาเลยก็มี.. เป็นแค่เพียงการแขวนป้าย (ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม) เท่านั้น ซึ่งเหมือนกับว่าการแขวนป้ายเป็นเพียงช่องทางการหารายได้ทางหนึ่งที่กลุ่มเภสัชกรสามารถที่จะทำได้ พี่เองก็มองว่ามันเป็นเรื่องปกติของการแขวนป้าย (ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม) แต่เภสัชกรไม่ได้เข้ามาขายยาเลย แต่ในส่วนตัวพี่ พี่ก็เข้าร้านยาเพื่อมาตรวจดูความเรียบร้อยในร้านยา เพราะหากมีการนำยาที่ห้ามขายในร้านยามาขาย พี่เองก็จะถูกยึดใบประกอบวิชาชีพฯ”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ความเป็นจริงที่จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพได้ถูกลดทอนค่าสำคัญลงได้บ้าง สืบเนื่องจากเป็นรูปแบบการกระทำที่ปรากฏภายในสังคม จนได้กลายเป็นเรื่องปกติที่ผู้คนต่างเคยชินกับปรากฏการณ์ดังกล่าว หากแต่ผู้วิจัยก็เชื่อมั่นว่าภายใต้การถูกลดทอนความสำคัญแห่งวิชาชีพนั้น ได้แฝงไว้ซึ่งอุดมการณ์จิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่พึงจะมีของกลุ่มเภสัชกรไว้เช่นกัน โดยที่อุดมการณ์ดังกล่าวได้เป็นสิ่งรับรู้กันเป็นอย่างดีถึงหน้าที่ของตนเอง หากแต่ในบางปรากฏการณ์ หรือรูปแบบความสัมพันธ์นั้น อาจมีการเคลื่อนไหว อันเนื่องด้วยช่วงเวลา หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน จึงเป็นผลให้การนิยามและการให้คุณค่าต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเภสัชกรหญิงเกิดการเคลื่อนไหว และเคลื่อนไหวภายใต้บริบทความสัมพันธ์ของสังคมในยุคปัจจุบัน

2.2.2 เสียง สัญลักษณ์ : สะท้อนอัตลักษณ์ร่วม

เสียง สัญลักษณ์ สะท้อนอัตลักษณ์ร่วมวิชาชีพ โดยประเด็นของการศึกษานี้ ผู้วิจัยต้องการสื่อให้เข้าถึงและเข้าใจในความรู้สึกร่วมที่กลุ่มเภสัชกรหญิงและกลุ่มเภสัชกรคนอื่นได้มีส่วนร่วมกัน โดยในที่นี้ผู้วิจัยถ่ายทอดอัตลักษณ์ร่วมผ่าน “มงคลนาม” บทเพลงแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม ซึ่งจากบทเพลงดังกล่าวนี้ เรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ (Signs) และสัญลักษณ์ (Symbols) ซึ่งก่อให้เกิดการตระหนักรู้ ตำนาน การรับรู้ และความเข้าใจในความหมายของสิ่งๆ หนึ่งร่วมกันของกลุ่มคน รวมถึงได้นำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนร่วมกัน ภายใต้สิ่งที่ยึดถือ หรืออุดมการณ์เดียวกัน

หากแต่การศึกษาถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพ มิได้หมายความว่าทำให้ความหมาย หรือคำนิยามต่อบทเพลงดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะที่ตายตัว หรือให้คำนิยามที่ตรงหรือตรงกันแต่อย่างใด แต่อาจมีการให้นิยามความหมายที่แตกต่าง เลื่อนไหลต่างกันไป ซึ่งก็เป็นผลอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบทเพลงดังกล่าว เช่น ช่วงเวลาที่ได้สัมพันธ์กับบทเพลงดังกล่าวล่วงเลยมานาน หรือเป็นบทเพลงที่ได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอยู่ในปัจจุบัน จากแง่มุมของความสัมพันธ์ที่ได้กล่าวมานี้ ได้เป็นผลให้ความรู้สึก หรือความตระหนักในพลังอุดมการณ์ของวิชาชีพอาจจะเข้มข้น หรือเบาบางต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าจากบทเพลง “มงคลนาม” สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมความซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันภายในกลุ่มวิชาชีพ

“มงคลนาม” บทเพลงแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม

มงคลนามเภสัชกรรม เป็นหนึ่งพียงจำ นามขจร
รวมพลังเภสัชกร เภสัชขจร ระเบิดกร้าวแกร่ง
ทุกถิ่นไกลทั่วไทยร่วมแรง ต่างเข้มแข็งด้วยกันทุกคน

รวมใจกันยึดมั่นคุณธรรม เภสัชกรรม เพื่อปวงชน
ปวงโรคามีมากหลากล้าน เราเสาะเราค้นคิดยามาป้อง
พร้อมถืดกินหมดสิ้น ทั้งผอง เพื่อป้องกัน โรคภัยนับภคณา

ส่วนตั้งใจ เมื่อได้ร่วมใจ ร่วมในนโยบาย
หมายมั่นใน สวัสดิภาพ ของชาวประชา

ผองโรคภัย ขจัดออกไป อย่าให้มีมาบีทา
 แม้นประชา ไกลห่างโรคา พวกเราพอใจ
 มงคลนาม มงคลนาม มงคลนามเกสัชกรรม

มงคลนามเกสัชกรรม เป็นหนึ่งฟังจำ จนเจนใจ
 รวมพลังเกสัชทั่วโลก เขียวมะกอกสดใส รักดังชีวา
 ถึงอยู่ใครร่วมใจบูชา เกสัชสถาบันแสนเกรียงไกร

จากบทเพลง “มงคลนาม” ในข้างต้นนี้ สื่อสะท้อนผ่านทางตัวอักษรถึงความรู้สึกภายใต้อุดมการณ์ร่วมของกลุ่มเกสัชกร โดยอุดมการณ์ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นการปฏิบัติงานเพื่อประชาชน หรือกลุ่มคนผู้เจ็บไข้ได้ป่วยทั้งหลาย ทั้งนี้ถือได้ว่าบทเพลง “มงคลนาม” เป็นเครื่องมือในการปลุกจิตสำนึกให้เกสัชกรทุกคน ฟังระลึกในหน้าที่ปฏิบัติงานของตน ด้วยความยุติธรรม และยึดมั่นในคุณธรรม รวมถึงตระหนักในผลประโยชน์ของผู้อื่นเป็นหลัก

นอกจากนี้บทเพลงดังกล่าว ได้สร้างความรู้สึกร่วมกันภายใต้กลุ่มวิชาชีพเกสัชกรรมได้ในหลากหลายแง่มุม หรือกล่าวได้ว่าสร้างความรู้สึกลงในการนิยามต่อบทเพลง “มงคลนาม” ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ความหลากหลายในการนิยามได้ปรากฏตามแต่ความเชื่อ อุดมการณ์ ค่านิยม ประสบการณ์ส่วนตัว หรือแม้แต่ในเรื่องของช่วงเวลาที่จะมีผลให้เกิดการนิยามที่ต่างกันไป โดยจะสะท้อนให้เห็นได้จากแง่มุมของคำบอกเล่าที่หลากหลายของกลุ่มเกสัชกร

“เป็นเพลงแรกๆ ที่ต้องร้องได้.. เมื่อตอนที่เข้ามาเรียนคณะเกสัช
 (เกสัชศาสตร์) เมื่อสมัยตอนเข้ามาเรียนปี 1”

(อาทิตยา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เป็นเพลงที่คุ้นเคยดี.. โดยมักจะได้อินบ่อยครั้ง ในช่วงที่ยังเรียนอยู่
 แม้ว่าในตอนนี้จะเพิ่งเรียนจบ.. แต่เพลงมงคลนามก็ยังคงสร้างความรู้สึกลง
 เชื่อมมั่นในคุณค่าของวิชาชีพและคุณค่าของตัวเองได้เป็นอย่างดี..
 เหมือนกับว่าสร้างความรู้สึกลงถึงความต้องการที่จะออกไปปฏิบัติงานจริง
 หรือจะเรียกว่าร้อนวิชาก็ได้..”

(อมร (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เพลงมงคลนาม.. เป็นบทเพลงที่ทำให้นึกย้อนถึงวันวานเมื่อครั้งในอดีต.. ซึ่งต้องย้อนกลับไปหลายปี.. เรียกได้ว่าเป็นเพลงประจำ หรือเพลงเก่งของวิชาชีพเลยทีเดียว.. เป็นบทเพลงที่ศักดิ์สิทธิ์.. เป็นบทเพลงที่บ่งบอกในศักดิ์ศรีของวิชาชีพ.. ที่เภสัชกรทุกคนพึงระลึกไว้เสมอถึงบทบาทที่พึงกระทำ..”

(ลีลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ได้ยินเพลงนี้ทีไร.. จะรู้สึกถึงความฮึกเหิมทุกที.. รู้สึกรักและผูกพันกับวิชาชีพนี้.. ทุกครั้งที่รวมตัวของเภสัชกรจะต้องเปิดเพลงนี้..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ฟังเพลงมงคลนาม.. จะนึกถึงภาพของกลุ่มเภสัชกร.. ที่กลุ่มเภสัชกรได้มาร้องเพลงร่วมกัน..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่า เสียงคำบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่มีต่อบทเพลง ได้สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก หรือสำนึกร่วมของกลุ่มเภสัชที่มีร่วมกัน โดยเกิดจากรีวิวประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลที่มีความผูกพันเกี่ยวข้องกับบทเพลงดังกล่าว แม้ว่าความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงจะเกิดขึ้นในช่วงเวลา หรือบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน แต่การนิยามที่ปรากฏกับบทเพลงดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งกลุ่มวิชาชีพได้มีร่วมกัน เกิดรู้สึกที่คล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้การนิยามต่อบทเพลง “มงคลนาม” ได้สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมของความสามัคคีที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มวิชาชีพด้านอื่นๆ ด้วยเช่นกัน ดังการนิยามที่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลุ่มก้อน หรือความเป็นอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพเภสัชกรรม จากคำบอกเล่าในข้างต้น นอกจากจะเป็นการกำหนดแบ่งความเป็นพวกเรา หรือความเป็นพวกพ้องเดียวกัน และในขณะเดียวกันนั้นได้เกิดการแบ่งความเป็นกลุ่มคนอื่นขึ้นควบคู่กันด้วยเช่นกัน โดยจะเห็นได้จากเสียงบอกเล่าที่ว่า

“เกิดความตระหนักในวิชาชีพ.. ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อกลุ่มคนไข้.. ก็ต้องนึกถึงประโยชน์ของคนเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นสำคัญ..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เป็นเหมือนกับการย่ำเตือนในบทบาทหน้าที่ของเภสัชกร.. ที่ต้องรวมแรงร่วมใจเพื่อประโยชน์ของปวงชน.. ดังในท่อนเนื้อเพลงที่ว่า.. รวมใจกันยึดมั่นคุณธรรม เภสัชกรรมเพื่อปวงชน.. ปวงโรคามีมาหลากสัน เราเสาะเราค้นคิดยามาป้อน.. พร้อมถักกินหมดสิ้นทั้งผอง เพื่อป้องกันโรคภัยนับคณา..”

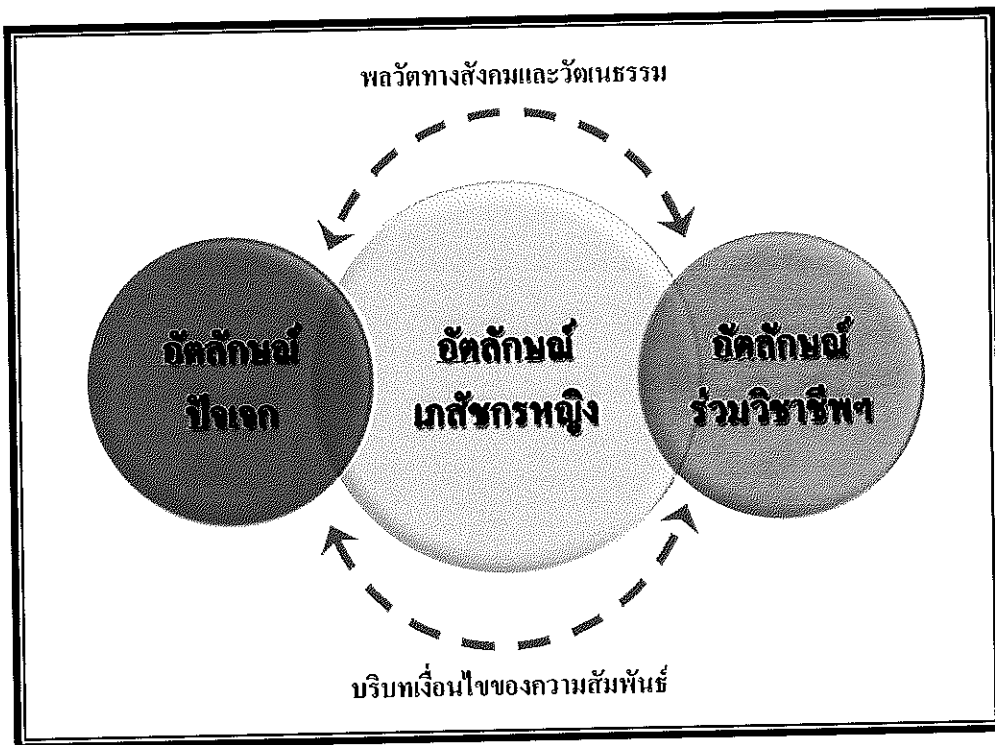
(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

เสียงคำบอกเล่าในข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงการแบ่งความเป็นพวกเรา และกลุ่มคนอื่น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเภสัชกร ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ เพื่อกลุ่มประชาชนผู้เจ็บไข้ได้ป่วย รวมถึงชี้ให้เห็นถึงการนิยามตนภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสะท้อนได้จากท่อนของเนื้อเพลงที่ว่า “เภสัชกรต้องยึดมั่นในคุณธรรมที่ทำเพื่อปวงชน”

จากบทเพลง “มงคลนาม” ในข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามและการให้ความหมายต่อบทเพลงดังกล่าวอย่างหลากหลาย โดยสัมพันธ์กับช่วงเวลา เรื่องราว ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น หรือประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ภายใต้การให้คำนิยามดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการแบ่งกลุ่ม ความเป็นพวกพ้องของคน รวมถึงการแบ่งกลุ่มคนอื่นควบคู่ไปด้วยเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการให้ความหมายต่อบทเพลง “มงคลนาม” สามารถปรากฏได้อย่างหลากหลาย และเคลื่อนไหวตามช่วงเวลา บริบทของพื้นที่ความสัมพันธ์ และความผูกพันของแต่ละบุคคล นอกจากนี้บทเพลงดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงแง่มุมของความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันของกลุ่มพวกพ้องวิชาชีพเภสัชกรรม

จากการสร้างอัตลักษณ์ร่วมภายใต้กลุ่มวิชาชีพเภสัชกรรม ที่ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากโครงสร้างระเบียบข้อบังคับ : กรอบการสร้างอัตลักษณ์ร่วม และเสียง สัญลักษณ์ : สะท้อนอัตลักษณ์ร่วม โดยอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาดังอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพผ่านประเด็นการศึกษาในข้างต้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุม หรือมุมมองที่ปรากฏได้อย่างหลากหลาย แต่มีความสอดคล้องไปในทิศทางของการสร้างอัตลักษณ์ หรือความรู้สึกร่วมที่มีร่วมกันในกลุ่มวิชาชีพ ทั้งนี้จากประเด็นการศึกษาที่สื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของการศึกษารุ่นนี้ เป็นเพียงมุมมองในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่อาจมีการเลือกที่จะนำเสนอ แต่ผู้วิจัยได้เชื่อว่ามุมมองที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรากฏการณ์ความเป็นจริงในสิ่งที่กลุ่มเภสัชกรควรจะเป็นภายใต้ความคาดหวังจากสังคม แต่ทว่า การสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏนั้นอาจมีการคลาดเคลื่อน เคลื่อนไหว เลื่อนไหล หรือมิได้เป็นไป

ตามกรอบแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพก็เป็นที่ได้จากภายใต้การสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล มิได้เป็นเพียงการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้กรอบแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 29 แสดงภาพอัตลักษณ์ของเกสรกรหญิง

จากภาพประกอบที่ 29 ได้สะท้อนให้เห็นถึงการทับซ้อนในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสรกรหญิง โดยการสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏออกมาในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคมนั้น เป็นได้ทั้งอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกของเกสรกรหญิง หรือเป็นอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มวิชาชีพ ทั้งนี้ภายใต้การสร้าง หรือการกำหนดเลือกแสดงอัตลักษณ์ใดๆ ออกมา ย่อมมีการเลือกนิยามความเป็นตัวตนภายใต้บริบทพื้นที่และความสัมพันธ์ที่ตนดำรงอยู่ ในการนิยามความเป็นตัวตนของเกสรกรหญิง เป็นการนิยามภายใต้ความต้องการของตนเอง ความคาดหวังจากกลุ่มคนอื่น และบริบทเงื่อนไขของความสัมพันธ์ ซึ่งได้หมายรวมไปถึงกระแสพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

บริบทเงื่อนไขของความสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่เข้ามากำกับ หรือกำหนดให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสรกรหญิง เช่น โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างขององค์กร

หรือระเบียบการปฏิบัติงาน เป็นต้น นอกจากนี้พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ก็นับเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการเคลื่อนไหวในการสร้างอัตลักษณ์ของเกศษกรหญิง โดยกระแสพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมสามารถปรากฏขึ้นได้อย่างหลากหลาย อาทิเช่น กระแสการบริโภคนิยม เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมตะวันตก หรือวัฒนธรรมเกาหลี เป็นต้น ทั้งนี้จากกระแสต่างๆ ดังกล่าว เมื่อได้เข้ามาสู่ในพื้นที่ที่กลุ่มเกศษกรหญิงดำรงอยู่ ก็ย่อมจะส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกศษกรหญิงที่ต้องมีการเคลื่อนไหว เพื่อการปรับเปลี่ยน โยกย้ายปะทะ หรือประสานความเป็นตัวตนภายใต้กระแสวัฒนธรรมต่างๆ

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเกศษกรหญิงภายใต้บริบทพื้นที่ต่างๆ มีความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมิได้มีผลให้กลุ่มเกศษกรหญิง เกิดการจําแนกขอมความต่อบริบทความสัมพันธ์ที่เข้ามาจำกัดการสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าว หากแต่กลุ่มเกศษกรหญิงต่างก็มีการโต้ตอบ หรือจับเคี้ยวต่อบริบทเงื่อนไขความสัมพันธ์ที่มีต่อกันในในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคมด้วยเช่นกัน ดังเช่น การสร้างอัตลักษณ์ เพื่อการต่อรองกับบทบาทหน้าที่ การปะทะอำนาจของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน หรือการครอบงำให้ถูกค่า หรือกลุ่มคนใช้เกิดความเชื่อมั่นในการสั่งใช้ฯ จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า รูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนของเกศษกรหญิง สามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลาย และเคลื่อนไหว เลื่อนไหลได้ตลอดเวลา

2. วิถีชีวิตประจำวันที่เชื่อมโยงกับอำนาจของความสัมพันธ์

วิถีชีวิตประจำวันของเกศษกรหญิงในการศึกษาครั้งนี้ ได้เป็นเรื่องราวที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเกศษกรกับกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งจากความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มคน ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบหรือลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้จากการศึกษาถึงวิถีชีวิตประจำวันดังกล่าว เพื่อเป็นแง่มุมที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์หาความหมาย ซึ่งแฝงอยู่ภายใต้รูปแบบการแสดงหรือสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุม หรือมิติของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน

โดยอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเกศษกรหญิงนั้น สามารถปรากฏขึ้นได้ในมิติที่หลากหลาย อาจมิได้เป็นอำนาจที่สร้างความได้เปรียบ หรือ

เหนือกว่าให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงอย่างเดียว หากแต่อำนาจของความสัมพันธ์มีลักษณะที่พุ่งกระจาย โดยไม่จำเป็นต้องมาจากความสัมพันธ์แบบจากบนลงล่าง หรือจากล่างขึ้นบน แต่ขึ้นอยู่กับว่าใครได้หยิบฉวยอำนาจในลักษณะใดมาใช้ เนื่องด้วยอำนาจได้ปรากฏขึ้นอยู่ทั่วทุกแห่งที่มีความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏจากการปฏิสัมพันธ์ของเภสัชกรหญิงกับกลุ่มคนอื่นในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงแง่มุมอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “ผู้กระทำการ” และในฐานะ “วาทกรรม”

2.1 อำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “ผู้กระทำการ”

การศึกษาถึงอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะของ “ผู้กระทำการ” ได้มีนัยถึงอำนาจที่แฝงอยู่ภายในบุคคล หรือปรากฏแทรกซ้อนอยู่ในการกระทำของบุคคล ซึ่งเป็นความสามารถที่จะสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นกับบริบทแวดล้อมทางสังคมได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงอำนาจที่ได้ปรากฏขึ้นมาควบคู่กับบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเภสัชกรหญิง ซึ่งจากการศึกษาถึงอำนาจของความสัมพันธ์ในครั้งนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงมิติของอำนาจที่มีลักษณะแตกต่างกันไปได้อย่างหลากหลายทิศทาง

โดยอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏในกลุ่มเภสัชกรหญิงจะมีลักษณะที่เคลื่อนไหวไปมา ดังเช่นอำนาจของการครอบงำ ต่อรอง ช่วงชิง หรือประชัน เป็นต้น ซึ่งอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ปรากฏขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันภายในพื้นที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในพื้นที่ใดภายในสังคม อำนาจของความสัมพันธ์สามารถปรากฏขึ้น และมีอาจหลีกหนีจากอำนาจดังกล่าวได้ ดังในพื้นที่ชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิง อำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏนั้นเชื่อมโยงผ่านความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ในฐานะกระทำการที่หลากหลายและแตกต่างกัน ดังในการปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงฝ่ายบริหารงานเภสัชกรรม

“หน้าที่ในฝ่ายบริหาร.. จะเป็นการควบคุมดูแลความเรียบร้อยจาก
การปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกรภายในโรงพยาบาล.. ถ้าหากมีคนขาด ก็

ต้องมีการจัดหาเภสัชกรมาปฏิบัติงานแทน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป
อย่างราบรื่น..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่
เกิดขึ้น โดยอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจในลักษณะอำนาจอันชอบธรรมที่ได้รับมาควบคุมกับ
หน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้อำนาจที่เกิดขึ้นนั้น ให้สิทธิ์แก่เจ้าของอำนาจใช้ในการสั่ง
การ บังคับบัญชา หรือควบคุมดูแลผู้ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาได้โดยชอบ จากลักษณะของ
อำนาจดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นอำนาจที่มักจะคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ซึ่งปรากฏอยู่ภายใต้
โครงสร้างของการบริหารงานภายในบริษัท หรือองค์กรต่างๆ ทั้งนี้หากมีในบางแง่มุมของ
อำนาจความสัมพันธ์ที่ปรากฏในลักษณะที่มีความซับซ้อนของความสัมพันธ์เกิดขึ้น ดังพื้นที่
ของความสัมพันธ์ในร้านยา

“ลูกค้าส่วนใหญ่ที่เข้ามาในร้านมักมีอาการเจ็บป่วยที่ไม่มากนัก..
ปวดหัวตัวร้อน ไอเจ็บคอ เป็นหวัดคัดจมูก.. ที่ก็จะจัดยาตามการบอกเล่า
อาการเจ็บป่วยของลูกค้า.. โดยจัดยาให้ตรงตามโรคตามที่ได้เรียนมา..
แต่การทำงานในร้านยา นอกจากเป็นการปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพแล้ว..
แต่เราต้องเพิ่มหลักทางด้านการขายเข้าไปด้วย.. เหมือนว่าถ้าเห็นลูกค้า
แต่งตัวดูดี เราก็อาจจะหยิบยาตัว Original (ต้นตำรับ) เพราะจะมีราคาสูง
กว่ายี่ห้ออื่นๆ.. แต่ถ้าเป็นชาวบ้านธรรมดา ก็เลือกยาที่ราคาไม่แพงมากนัก
เพราะเขาจะได้ไม่รู้สึกรว่ายาร้านนี้แพง และจะได้กลับมาซื้ออีกในคราว
หน้า..”

(ชารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าเรื่องราวดังกล่าวนี้ หากมองอย่างผิวเผินอาจรับรู้ได้เพียงว่า
เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย หรือเป็นเพียงความสัมพันธ์ต่างตอบแทนเท่านั้น แต่
หากพิจารณาในเชิงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น สามารถที่จะสะท้อนให้เห็นในอีก
มุมมองหนึ่ง ซึ่งเป็นมุมมองของอำนาจในความสัมพันธ์ที่เภสัชกรหญิงมีต่อกลุ่มลูกค้า โดย
อำนาจดังกล่าว เป็นอำนาจในลักษณะของการครอบงำที่ทำให้ลูกค้ายอมซื้อยา พร้อมกับ
ปฏิบัติตามคำแนะนำของเภสัชกรหญิงที่ว่า ต้องรับประทานยาอย่างไร วันละกี่ครั้ง ครั้งละ

ก็เมื่อด เป็นต้น นอกจากอำนาจของเภสัชกรหญิงจะครอบงำการกระทำของกลุ่มลูกค้าที่ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของตนแล้วนั้น แต่อำนาจของเภสัชกรหญิงยังครอบงำไปถึงความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มลูกค้าอีกด้วยเช่นกัน โดยลูกค้าต่างคิดและเชื่อว่าสิ่งที่เภสัชกรหญิงได้บอกกล่าวเป็นความจริงและสามารถเชื่อถือได้ ซึ่งมีผลให้กลุ่มลูกค้าเต็มใจ และยินยอมที่จะทำการกระทำตามที่เภสัชกรหญิงได้บอกกล่าว เพราะเชื่อว่าตนเองจะหายจากอาการเจ็บป่วยต่างๆ

อำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏในตัวตนของเภสัชกรหญิง นอกจากจะเป็นอำนาจในการครอบงำบุคคลอื่นแล้ว แต่อำนาจดังกล่าวของเภสัชกรหญิงสามารถปรากฏขึ้นได้ในลักษณะอื่นๆ ดังเช่นในพื้นที่โรงพยาบาล ซึ่งเป็นที่ปฏิบัติงานของกลุ่มเภสัชกรหลากหลายประเภท โดยแต่ละบุคคลต่างก็นำเสนอความเป็นตัวตนจนอาจทำให้เกิดการช่วงชิงอำนาจระหว่างกันได้ ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าต่อไปนี้

“ในช่วงเวลาของการพักเที่ยงทานข้าว.. ก็จะเป็นช่วงเวลาที่เรา (เภสัชกรหญิง) จะไปทานข้าวด้วยกัน.. บางทีเรา (เภสัชกรหญิง) คุยกันเรื่องทั่วไปบ้าง.. ข่าวสารบ้านเมืองบ้าง.. ข่าวบันเทิงบ้าง.. หรือเรื่องความสวยความงาม.. แต่เรื่องที่น่าเบื่อที่สุด ที่ไม่ชอบเลย.. ก็ชอบพูดไม้ ไอ้อวดเกี่ยวกับการทำงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตน.. ว่าเหมือนได้อัพเดทความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ทำเป็นว่าตัวเองเก่ง ตัวเองรู้มากกว่าเพื่อนคนอื่นๆ”
(กานต์พี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ที่เข้าไปนำเสนอด้วยยาที่พี่ขายในโรงพยาบาล.. โดยนำเสนอกับแพทย์หรือเภสัชกรที่มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งซื้อยาเข้าโรงพยาบาล (โรงพยาบาล).. ซึ่งคำถามที่เขา (แพทย์ หรือเภสัชกร) มักจะถามก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกลไกการออกฤทธิ์ของตัวยา ว่ายาออกฤทธิ์อย่างไรเมื่ออยู่ในร่างกาย.. ซึ่งเขา (แพทย์หรือเภสัชกร) จะถามเหมือนลองภูมิความรู้ทดสอบว่าเรารู้ตัวยาที่เราขายดีแค่ไหน รู้จริงไหม หรือเราสักแต่ขายอย่างเดียว โดยไม่มีการศึกษาข้อมูลของยาที่เราขาย..”
(ลิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ตอนที่เภสัชกรสาธารณสุขมาตรวจร้านยา.. ก็มาตรวจยาภายในร้าน.. และเขา (เภสัชกรสาธารณสุข) ก็มาพูดสอนที่ (เภสัชกรร้านยา)

เกี่ยวกับการอ่านฉลากยา.. มาทดสอบว่าพี่ (เภสัชกรร้านยา) รู้หรือเปล่า ว่า
ฉลากยาอันไหนออกแบบสรรพคุณเกินจริง หรือยาอันไหนได้ขึ้นทะเบียน
ถูกต้อง.. เขาถามเหมือนกับว่าพี่ (เภสัชกรร้านยา) ไม่ได้เรียนเภสัช (เภสัช
กรรม) มา..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ในข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่แสดง
ออกมาในลักษณะของการประชันความรู้ความสามารถระหว่างกัน โดยเพื่อวัตถุประสงค์ใน
การทดสอบความรู้ หรือเป็นการโอ้อวดความรู้ของตน แต่ไม่ว่าอำนาจของความสัมพันธ์ใน
ลักษณะของการประชันจะเกิดมาจากวัตถุประสงค์ใด แต่เรื่องราวอำนาจของความสัมพันธ์
ดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอีกแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ทาง
สังคมได้ แม้ว่าในเรื่องเล่าของเรื่องราวดังกล่าวจะถูกคัดเลือกเพื่อนำเสนอ หากแต่เรื่องราว
ดังกล่าว ผู้วิจัยเชื่อว่าได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง นอกจากนี้อำนาจของความสัมพันธ์ที่
เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม สามารถปรากฏได้ในหลายลักษณะ ดังเช่นอำนาจของการ
ช่วงชิงความสัมพันธ์ ในกรณีการนำเสนอขายยาของผู้แทนยา หรือเภสัชกรการตลาด

“บางที่พี่ต้องนำเสนอขายยากับหมอ.. แต่โทรฯ (โทรศัพท์) ไปนัดพี่
ไร ก็ไม่เคยว่างสักที.. พี่ก็ต้องไปดักรอหมอเข้า Case (รักษาคนไข้).. ดักรอ
ก่อนหมอเข้าห้องผ่าตัด หรือตอนหม้อออกมาจากห้องผ่าตัด.. บางที่หมอ
รีบๆ พี่ก็ไม่ทันพูดอะไรมาก.. แรกๆ หมอก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้เรานำเสนอ
ขาย เพราะมีบริษัทขายยาเยอะมาก หมอเขาก็มีตัวเลือกเยอะ.. แต่พี่ก็ต้อง
ไปดักรอบ่อยๆ รอหน้าห้องตรวจบ้าง หน้าห้องผ่าตัดบ้าง จนหมอเขาเห็น
ใจและเปิดโอกาสให้เราแนะนำเสนอตัวยา..”

(สิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจในความสัมพันธ์ของเภสัช
กรหญิง ที่แม้ว่าอำนาจที่เกิดขึ้นกับเภสัชกรหญิงอาจจะไม่ได้สร้างความเหนือกว่า หรือสร้าง
ความได้เปรียบให้เกิดขึ้นกับตนเองแต่อย่างใด หากแต่เภสัชกรหญิงได้นำอำนาจของตนเอง
เท่าที่พอจะมีมาใช้ในการช่วงชิงเวลาและช่วงชิงพื้นที่ในการนำเสนอขายยาที่ตนได้รับ

มอบหมาย ทั้งนี้ภายใต้ปรากฏดังกล่าวได้แฝงทับซ้อนไว้ซึ่งอำนาจในการต่อรองด้วยเช่นกัน โดยการต่อรองดังกล่าว อาจเกิดขึ้นในลักษณะของการต่อรองด้านการซื้อขายยารักษาโรค

“ขายยาที่เหมือนกันกับขายสินค้าชนิดอื่นๆ.. มีการจัดทำโปรโมชั่นทุกเดือน เช่น ซื้อ 10 แกรม 1 ฟीก็ได้นำเสนอต่อรองให้หมอหรือเภสัชกรเกิดความสนใจ.. โดยเขา (แพทย์และเภสัชกร) เองก็ได้สินค้าเพิ่ม ส่วนเราเองก็ได้ยอดขาย.. การขายยาในโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) จะสั่งกันทีละเยอะๆ.. ยิ่งในโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) จังหวัดจะเยอะมาก แต่ถ้าเป็นโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) ชุมชนก็จะขายได้น้อยลงมา..”

(สิลดา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงอำนาจความสัมพันธ์ของเภสัชกรหญิงที่มีลักษณะเป็นภาคต่อรองเจรจาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ นอกจากนี้อำนาจของการต่อรองของเภสัชกรหญิงสามารถปรากฏขึ้นได้ในพื้นที่อื่นๆ ดังในพื้นที่การปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิงห้องจ่าย

“เภสัชกรห้องยาไม่ได้ทำหน้าที่แค่จัดยาใส่ซองยา หรือส่งมอบยาให้คนไข้เพียงอย่างเดียว.. แต่ที่ที่ต้องตรวจสอบใบสั่งจ่ายยาของแพทย์ด้วย ซึ่งที่ก็จะตรวจดูว่าตัวยาที่แพทย์สั่งจ่าย มีความเหมาะสมหรือไม่ ตัวยาดีกันหรือเปล่า.. แต่ถ้าการสั่งจ่ายยามีปัญหา หรือความไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ฟีก็จะโทรฯ (โทรศัพท์) ไป Consult (ปรึกษา) กับแพทย์ผู้สั่งจ่ายยา.. เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนตัวยาให้มีความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของแพทย์ว่าจะมีการเปลี่ยนตัวยาหรือไม่.. ฟีก็ทำหน้าที่ของฟี คือการเสนอแนะการสั่งจ่ายยาให้เกิดความเหมาะสม.. แต่ก็ขึ้นอยู่กับแพทย์ เพราะอำนาจเด็ดขาดอยู่ที่เขา (แพทย์) เพราะเป็นคนไข้ในความดูแลของเขา (แพทย์) เอง..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าเรื่องราวในข้างต้น สะท้อนเห็นถึงอำนาจในการต่อรองความเป็นตัวเอง โดยเป็นการต่อรองความเป็นตัวตนที่ไม่ใช่แค่คนจ่ายยาตามในสั่งแพทย์เท่านั้น และ

นอกจากนี้ได้มีการแสดงอำนาจในการต่อรองความสัมพันธ์กับแพทย์เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยน การส่งจ่ายยา แต่จากอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพียงการนำเสนอถึง อำนาจความสัมพันธ์ของเภสัชกรหญิงในฐานะของผู้กระทำการหรือประชาชนคนหนึ่งของ สังคมที่มีสิทธิ์ในการแสดงอำนาจของความสัมพันธ์ที่ตนมิได้เฉกเช่นกับกลุ่มคนอื่นภายใน สังคม แม้ว่าในบางสภาวะการณ์อำนาจของเภสัชกรหญิงจะตกอยู่ภายใต้กลุ่มคนอื่นก็ตาม แต่ก็ มิได้แปลความหมายว่าเภสัชกรหญิงจะไม่สามารถแสดงอำนาจของความสัมพันธ์ใน สภาวะการณ์ที่ตนตกเป็นรองได้ ทั้งนี้การแสดงอำนาจดังกล่าว มิได้มีนัยให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงโดยตรง หากแต่นำเสนอถึงความเป็นตัวตนที่ดำรงอยู่บทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบ

ในอีกแง่มุมหนึ่งของอำนาจในความสัมพันธ์ได้ปรากฏขึ้นในมิติของการ ร่วมมือกันระหว่างกลุ่มวิชาชีพที่เรียกกันว่า “ทีมสหวิชาชีพ” ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างแพทย์ พยาบาล และเภสัชกร โดยที่แต่ละบุคคลแสดงอำนาจของความสัมพันธ์ใน ส่วนที่ตนมี หรือที่ตนรับผิดชอบ เพื่อมุ่งให้เกิดการรักษากลุ่มคนไข้ที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุด

“เวลาที่แพทย์ หรือพยาบาลมีปัญหาข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวยาต่างๆ เขา ก็จะโทร (โทรศัพท์) มาสอบถามว่าจะใช้ตัวยาระไร หรือควรใช้อย่างไร จึงจะเกิดความเหมาะสม”

(กานต์พีจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ทำงานร่วมกันกับทีมแพทย์และพยาบาล.. โดยจะขึ้นไปดูคนไข้ที่ นอนพักอยู่ในหอพักผู้ป่วย.. ซึ่งแพทย์ก็จะทำหน้าที่ในการตรวจรักษาและ ส่งจ่ายยา.. และแพทย์ก็จะถามความคิดเห็นจากเภสัชกรว่าตัวยาที่ได้ส่งจ่าย มีความเหมาะสมหรือไม่.. นอกจากนี้แพทย์ก็จะมีการซักถามถึงอาการ คนไข้จากพยาบาลผู้ดูแล ซึ่งจากการทำงานร่วมกันก็จะทำให้ผลในการ รักษาเป็นไปได้อย่างดี..”

(กานต์พีจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าเรื่องราวดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงอำนาจของเภสัชกรหญิงที่มีใน การปฏิบัติงานร่วมกับแพทย์และพยาบาล โดยอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น เป็น

อำนาจที่มีการแบ่งขอบเขตอำนาจซึ่งกันและกัน หากแต่อิงกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ จากปรากฏการณ์อำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นอำนาจของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงอยู่กับหน้าที่งาน หากแต่อำนาจดังกล่าว สามารถเกิดขึ้นได้นอกเหนือจากหน้าที่งานด้วยเช่นกัน โดยจะเป็นอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ส่วนตัวที่รู้จักมักคุ้นกัน หรือเป็นเพื่อนพ้องกัน เป็นต้น ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้นอกเหนือจากช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน

“เพื่อนที่ทำงานเป็นเภสัชกรสาธารณสุข.. เวลามัน (เภสัชกรสาธารณสุข) จะมาตรวจร้านยาที่ที่แขวนป้าย มันก็จะโทรฯ (โทรศัพท์) มาบอกที่ก่อน.. เพื่อที่จะให้พี่รีบไปอยู่ที่ร้านยา เพราะพี่ก็ไม่ได้เข้าไปร้านยาทุกวัน.. คือถ้ามัน (เภสัชกรสาธารณสุข) มาตรวจแล้วไม่เจอเภสัชกรที่ปฏิบัติการประจำร้านยา จะต้องมีการปรับเกิดขึ้น.. ค่าปรับ 2,000 บาท ถ้าไปมาตรวจและไม่เจอเภสัชกร..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าเรื่องราวในข้างต้นนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อน ทั้งนี้จากความสัมพันธ์ส่วนตัวดังกล่าวได้เชื่อมโยงมาสู่การปฏิบัติงานของเภสัชกรสาธารณสุขที่เป็นไปด้วยความมิชอบ ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากอำนาจของความสัมพันธ์ในมิติของการร่วมมือ หรือช่วยเหลือกันในทางที่ตรงกันข้ามกับหลักการของหน้าที่งาน และจากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ นับว่าได้นำเสนอให้เห็นถึงแง่มุม หรือมิติของความสัมพันธ์ในด้านหนึ่ง ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในสังคม นอกจากนี้ยังมีอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นภายในสังคมด้านอื่นๆ

“ทางสาธารณสุขได้จัดให้มีการประชุมเภสัชกรที่ปฏิบัติการอยู่ในร้านยา.. เพื่อจะทำการชี้แจงถึงเรื่องวันที่จะมีการออกตรวจร้านยา.. โดยแจ้งว่าจะมีการเพิ่มวันออกตรวจ จากวันพุธกับวันศุกร์ เป็นวันจันทร์ พุธ และศุกร์.. การประชุมครั้งนี้เหมือนกับเป็นการบอกกล่าวเป็นนัยๆ ว่าให้เภสัชกรแขวนป้ายที่ไม่ค่อยได้มาอยู่ร้านยาให้มาอยู่ร้านยา ในช่วงเวลาที่จะมีการออกตรวจ..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ทางสาธารณสุขเขาก็รู้ว่าร้านยาส่วนใหญ่ไม่ได้มีเภสัชกรอยู่ประจำร้านตลอดเวลา.. แต่เหมือนเขา (สาธารณสุข) ก็เข้าใจ เลยจัดให้มีการชี้แจงก่อนมีการออกตรวจกันจริง.. ซึ่งเป็นการจัดชี้แจงบอกเรา (เภสัชกร) ก่อนว่าจะมีการเพิ่มวันที่ออกตรวจ และบอกด้วยว่าจะมีการตรวจอะไรบ้าง เพื่อให้มีการจัดทำเอกสารให้พร้อม..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน กล่าวคือต่างฝ่ายต่างรับรู้ปัญหา และสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยที่ทุกฝ่ายต่างรู้กันเป็นอย่างดีว่า ร้านยาโดยส่วนใหญ่ไม่มีเภสัชกรอยู่ประจำร้านตลอดทั้งวัน เนื่องจากเภสัชกรได้มีงานประจำ เช่น ในโรงพยาบาล ซึ่งทางสาธารณสุขได้ทราบถึงปัญหาจึงได้มีการจัดประชุมเพื่อทำการชี้แจงล่วงหน้า เพื่อให้ผลการดำเนินงานในการเข้าตรวจร้านยาเป็นไปอย่างราบรื่น และจากปรากฏการณ์นี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อนไปมาภายในกลุ่มเภสัชกร

นอกจากนี้ยังมีแง่มุมในบางมิติของความสัมพันธ์ที่ปรากฏในลักษณะของอำนาจความสัมพันธ์ที่ได้ตอบไปมา โดยมีได้มุ่งเน้นว่าอำนาจที่เกิดขึ้นอยู่ที่ใคร หากแต่เป็นการปะทะประสานไปตามตามความรู้สึกรู้สึกต่อเรื่องที่ได้มีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยเรื่องดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากหน้าที่งานของตน แต่เป็นเรื่องของความสนใจในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน

“บางครั้งในช่วงเวลาของการทำงาน เรา (เภสัชกร) ก็มีการพูดคุยกันในเรื่องต่างๆ เหมือนกับคนอื่น.. พูดเรื่องข่าวสารบ้านเมืองบ้าง.. ข่าวบันเทิงบ้าง.. หรือเรื่องละครที่ดูเมื่อคืน.. บางทีก็พูดถึงเรื่องของคนนู้นคนนี่ ซึ่งก็เป็นการพูดคุยเรื่องราวต่างๆ ตามประสาของผู้หญิง..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“เวลารว่างๆ จากการทำงาน ส่วนใหญ่ผู้หญิงก็ชอบเรื่องสวยๆ งามๆ.. ใครใช้ครีมอะไร.. ใช้ครีมอะไรแล้วดี.. คุณกันไม่เบื่อเลยเรื่องแบบนี้.. คือเหมือนพอทำงานมีเงินเดือนประมาณนี้ พอที่จะซื้อครีมดีๆ ใช้ได้ พวกเรา

สรรหาครีมบำรุงผิว มาใช้กัน.. ซื้อมาทดลองใช้กันตามที่ที่คนนั้นคนนี่เขา
บอกมา..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ปรากฏการณ์อำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันลักษณะ
ต่างๆ ของเกสัชกรหญิง โดยมีที่มาจากคำบอกเล่าดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมิได้เชื่อใน
คำพูดดังกล่าวทั้งหมด เนื่องจากสิ่งต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้พูดคุย หรือประสบพบเห็นปรากฏการณ์
ต่างๆ อาจเป็นการเลือกที่จะนำเสนอ หรือเป็นภาพที่บิดเบือนข้อเท็จจริง แต่ผู้วิจัยได้เชื่อว่า
ภายใต้เรื่องราวในคำบอกเล่าได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงที่สามารถจะเกิดขึ้นได้
หรือแฝงไว้ซึ่งแง่มุมของข้อเท็จจริงบางประการ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมในด้านใด
ด้านหนึ่งของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเกสัชกรหญิงผู้ให้ข้อมูลหลัก กับกลุ่มคนอื่น
และบริบทแวดล้อมภายในพื้นที่ทางสังคม

จากคำบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าอำนาจของ
ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในฐานะของผู้กระทำการนั้น มิได้มีลักษณะที่ตรงไปตรงมา หากแต่มี
แง่มุมของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน และในการศึกษารุ่นนี้นับว่าผู้วิจัยต้องการนำเสนอ
ให้เห็นถึงแง่มุมของอำนาจในความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีอำนาจแง่มุมของ
อำนาจให้มีลักษณะที่ตายตัวได้ ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าวที่มีลักษณะ
เคลื่อนไหว จับแน่นไปมาตามอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้น ซึ่งสามารถสรุปเป็น
ตารางอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะของผู้กระทำการได้ดังนี้

อำนาจของ ความสัมพันธ์	ลักษณะอำนาจของความสัมพันธ์	เรื่องราวความสัมพันธ์
การสั่งการ	อำนาจจากบทบาทหน้าที่ของ การปฏิบัติงานเป็นหัวหน้างาน	- การสั่งการต่างๆ เพื่อควบคุมดูแลการ ปฏิบัติงานโดยรวมของกลุ่มเภสัชกร
การครอบงำ	อำนาจจากบทบาทหน้าที่ของ เภสัชกรร้านยา	- การจัดยาตามอาการเจ็บป่วย การแนะนำ วิธีการใช้ยา และการให้คำปรึกษาด้านปัญหา สุขภาพ
การประชัน	อำนาจที่เภสัชกร ได้มีการเลือก นำเสนอเพื่อประชันอำนาจ ระหว่างเภสัชกรด้วยกัน	- การพูดคุยโอ้อวดความรู้ - การทดสอบความรู้ข้อมูลทางยาในดีเทลยา - การทดสอบความรู้ในเภสัชกรร้านยา
การช่วงชิง	อำนาจของเภสัชกรที่กระทำการ เพื่อให้ได้มาซึ่งการสร้างตัวตน	- การช่วงชิงช่วงเวลาและพื้นที่จากกลุ่มของ แพทย์ เพื่อให้ได้นำเสนอขายตัวยาต่างๆ
การต่อรองเจรจา	อำนาจของเภสัชกรที่กระทำการ เพื่อให้ได้มาซึ่งการสร้างตัวตน	- การนำเสนอขาย และการจัด โปร โมชั่นตัวยา - การต่อรองเพื่อให้แพทย์เกิดการปรับเปลี่ยน การสั่งจ่ายยา
การร่วมมือ	อำนาจของเภสัชกรที่กระทำการ เพื่อประสานงาน ร่วมมือในการ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกับ บุคคลอื่น	- การร่วมมือกันปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพ - การร่วมมือช่วยเหลือในด้านที่มีขอบระหว่าง เภสัชกร - การจัดประชุมชี้แจงเรื่องการออกตรวจร้าน ยาของสำนักงานสาธารณสุข
การโต้ตอบ	อำนาจของเภสัชกรในการโต้ตอบ แลกเปลี่ยนทัศนะ หรือความ คิดเห็นที่มีร่วมกันในเรื่องใดเรื่อง หนึ่งที่มีความสนใจร่วมกัน	- การพูดคุยในเรื่องราวที่อยู่นอกเหนือจากการ ปฏิบัติงาน เช่น เรื่องความสวยความงาม ต่างๆ

ตารางที่ 6 แสดงมิติอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย

จากตารางได้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเภสัชกรหญิง ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้

ปรากฏขึ้นนั้น มิได้เป็นเพียงอำนาจที่มาจากบทบาทหน้าที่เท่านั้น หากแต่เป็นอำนาจของความสัมพันธ์ที่แฝงอยู่ในของบุคคลในฐานะของการเป็นผู้กระทำการที่ดำรงอยู่ร่วมกับกลุ่มคนอื่นๆ ภายในสังคม ทั้งนี้การอำนาจของความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นอำนาจในหลากหลายลักษณะ ซึ่งเป็นอำนาจของการสั่งการ ครอบงำ ประชัน ช่างชิง ต่อรองเจรจา ร่วมมือ และการโต้ตอบ โดยจากความสลับซับซ้อนของอำนาจที่ได้กล่าวมานี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้มีการเคลื่อนไหว และเคลื่อนไหวไปมาภายใต้บริบท หรือสถานการณ์ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

2.2 อำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “วาทกรรม”

อำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “วาทกรรม” นั้น เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากสิ่งอื่นใดที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยอำนาจดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวันที่มีการขบเน้นความสัมพันธ์ไปมาระหว่างกลุ่มคนต่างๆ โดยสามารถสร้างพื้นที่ทางสังคม และการยอมรับจากผู้คนได้ ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาอำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้แฝงอยู่ในของ “ใบประกอบวิชาชีพเกษตรกร” และ “สื่อทาวน์” ซึ่งจากอำนาจที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ นั้น ได้เชื่อมโยงไปสู่การสร้างอัตลักษณ์กับกลุ่มคนอื่นภายในพื้นที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

“หลังจากที่เรียนจบ.. ทุกคน (ผู้ที่เรียนเภสัชกรรม) ต้องสอบใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม.. หากไม่มีใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ก็ไม่สามารถที่ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมได้..”

(สุวิมล (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของวาทกรรมซึ่งแฝงมากับใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม โดยสามารถทำให้กลุ่มผู้ที่เรียนทางด้านเภสัชกรรมที่ต่างต้องปฏิบัติตามวาทกรรมดังกล่าวด้วยความสมัครใจ กล่าวคือผู้ที่เรียนมาทางด้านสาขาวิชาอื่น ต่างรับรู้กันเป็นอย่างดีถึงการสอบใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมหลังจากที่เรียนจบในด้านเภสัชศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้คนได้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมได้ถูกต้องตามกฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ

“ถ้าสอบไม่ผ่าน ก็ต้องสอบใหม่จนกว่าจะผ่าน.. สภาเภสัชกรรมเปิดให้มีการสอบปีละ 2 ครั้ง.. ถ้าสอบไม่ผ่านก็ประกอบวิชาชีพไม่ได้ เป็นเภสัช (เภสัชกร) ตามโรงพยาบาล ตามร้านยาไม่ได้.. แต่จะเป็นเซลล์ขายยาได้..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ถ้าไม่มีใบประกอบฯ (ใบประกอบวิชาชีพ) ที่เรียนมาทั้งหมดก็เหมือนศูนย์เปล่า.. ทำไรมากไม่ได้ นอกจากเป็นดีเทลยา..”

(วีรวรรณ (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

นอกจากอำนาจจะปรากฏแทรกซึมอยู่ในประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม การปรากฏตัวของอำนาจยังเชื่อมโยงมาสู่อำนาจของความสัมพันธ์ที่เภสัชกรหญิง ได้ใช้ในการนิยามความเป็นตัวตนเพื่อตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใคร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” ทั้งนี้อำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงกับกลุ่มบุคคลอื่นภายใต้เงื่อนไขบริบทสังคม

การนิยามความเป็นตัวตนของเภสัชกรหญิงภายใต้อำนาจของความสัมพันธ์ที่ถูกผลิตสร้างจากใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม มิได้เป็นแค่เพียงการนิยามความเป็นตัวตนหรือการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้การกำกับของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และข้อบังคับของสภา

เภสัชกรรมเท่านั้น แต่รวมไปถึงการนิยามภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนต่างๆ
 ดังอำนาจของเภสัชกรที่พึงกระทำต่อกลุ่มของแพทย์

“ใน Case (กรณี) ที่หมอมีการสั่งจ่ายยาไม่ Complete (สมบูรณ์).. ที่
 ก็จะโทรฯ (โทรศัพท์) ไป Consult (ปรึกษา) ถึงการสั่งจ่ายยาที่ไม่
 เหมาะสม และที่ก็จะ Suggest (แนะนำ) ด้วยที่หมอควรสั่งจ่ายให้แก่
 คนไข้.. แต่บางที่เขา (หมอ) ก็ไม่ได้ฟังในสิ่งที่เรา (เภสัชกร) Suggest
 (แนะนำ) ไป ซึ่งมันก็ขึ้นอยู่กับเขา (หมอ).. พี่ก็คิดว่าเราก็ทำหน้าที่ของเรา
 (เภสัชกร) ให้ดีที่สุดก็พอ..”

(กานต์พจี (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตนของ
 เภสัชกรหญิงภายใต้การประกอบวิชาชีพที่สัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับ
 มอบหมาย นอกจากนี้อำนาจของใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมได้มีส่วนสำคัญต่อการนิยาม
 ความหมายที่บุคคลอื่นมีความคาดหวังต่อกลุ่มเภสัชกรหญิง หรือทำให้บุคคลอื่นเกิดการ
 ยอมรับในการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเภสัชกรหญิง

“ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม เป็นสิ่งที่บ่งชี้ ความรู้ ความสามารถ
 ที่เภสัช (เภสัชกร) มี.. และเป็นสิ่งที่สร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้น..”

(กวีณา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม นอกเหนือจากการมีอำนาจในการนิยามตัวตน
 และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน แต่ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมได้มีอำนาจต่อบริบท
 พื้นที่ทางสังคมด้วยเช่นกัน ดังในพื้นที่ร้านยา โดยอำนาจที่ปรากฏในใบประกอบวิชาชีพเภสัช
 กรรม มีอำนาจมากพอที่สามารถส่งผลให้ร้านยาเปิดดำเนินการได้ รวมถึงเป็นไปอย่าง
 ถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย

“เจ้าของร้านยาจะเป็นเภสัช (เภสัชกร) หรือไม่ก็ได้.. แต่ร้านยาต้อง
 มีเภสัช (เภสัชกร) มาแขวนป้าย (ใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม).. ซึ่ง

เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และข้อบังคับของสภาเภสัชกรรม ร้าน
ยาจึงจะดำเนินกิจการได้..”

(ธารนที (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากอำนาจของใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมที่ได้กล่าวมานี้ ซึ่งเป็นอำนาจ
ของความสัมพันธ์ที่มีต่อพื้นที่ร้านยา รวมถึงเป็นอำนาจต่อการกระทำของเภสัชกรหญิงใน
พื้นที่ต่างๆ ในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ถือได้ว่าเป็นสัญญา
ชนิดหนึ่งที่แฝงไว้ซึ่งอำนาจที่ทำให้คนได้เกิดการยอมรับร่วมกัน

อำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้แฝงไว้ในใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม
สะท้อนให้เห็นได้ว่า อำนาจของความสัมพันธ์ มิได้จำเป็นต้องผูกติดอยู่กับตัวบุคคล กลุ่มคน
องค์กร หรือสถาบันต่างๆ เท่านั้น หากแต่อำนาจดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้จากสิ่งอื่นๆ ที่
เชื่อมโยงสัมพันธ์อยู่กับวาทกรรมในแง่มุมมองของการสร้างความรู้ความจริงให้เกิดขึ้น โดย
ความรู้ ความจริงดังกล่าวได้นำมาสู่การปฏิบัติของคนภายในสังคมที่ต่างยึดถือความรู้ ความ
จริงในสิ่งดังกล่าวร่วมกัน

2.2.2 อำนาจของ “เสื้อกาวน์”

ภาพประกอบที่ 31 แสดงภาพเภสัชกรสวมใส่เสื้อกาวน์

ภาพของเภสัชกรหญิงที่สวมใส่เสื้อกาวน์ นับเป็นภาพที่เห็นกันอย่างเป็นปกติ ในขณะที่เภสัชกรอยู่ในช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันกับกลุ่มเภสัชกรหญิง โดยเสื้อกาวน์ (Gown) หรือเสื้อคลุมที่เภสัชกรหญิงได้สวมใส่ขณะปฏิบัติงาน นั้น ทั้งนี้หากมองดูอย่างผิวเผินถึงการใส่เสื้อกาวน์ของกลุ่มเภสัชกร อาจได้คำตอบของการสวมใส่เพียงว่า การสวมใส่ดังกล่าวเป็นไปเพื่อความจำเป็นระเบียบเรียบร้อยของการปฏิบัติงาน หรือเป็นเครื่องแบบเพื่อแสดงตนว่าเป็นเภสัชกรเท่านั้น แต่ทว่าพิจารณาในแง่มุมอื่นที่หลุดพ้นจากการนิยามในลักษณะเดิม คำตอบที่ได้ของการนิยามถึงเสื้อกาวน์ก็จะมีควมสลับซับซ้อนมากขึ้น

“เป็นระเบียบของโรงพยาบาล (โรงพยาบาล) ที่กำหนดให้เภสัชกรใส่เสื้อกาวน์ในขณะที่ปฏิบัติงาน.. ใส่ทุกวันจนเป็นปกติ เหมือนเป็นหน้าที่ที่ต้องใส่..”

(กานต์พิช (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“อยู่ร้านยาก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องใส่.. ไม่ได้มีกฎหมายบังคับอะไร แต่ถ้าเราใส่คนที่เขามาซื้อยา ก็จะรู้ว่าเราเป็นเภสัช (เภสัชกร) .. แต่บางร้านคนที่ไม่ได้เป็นเภสัชก็ใส่เสื้อกาวน์.. แต่จะสังเกตได้ว่าใครเป็นเภสัช ให้ดูที่ตราสัญลักษณ์ของสภาเภสัชกรรม..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำพูดบอกเล่าเรื่องราวดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นมุมมองที่มีต่อเสื้อกาวน์ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม โดยมองว่าเป็นเครื่องแบบของการทำงาน หรือเพื่อบ่งบอกสถานะ บทบาทหน้าที่ของตน หากแต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้ศึกษาถึงลักษณะที่เป็นรูปธรรมของเสื้อกาวน์ แต่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสิ่งที่เป็นามธรรม ซึ่งเป็นความสลับซับซ้อนในอำนาจของความสัมพันธ์ที่แฝงซ่อนเร้นอยู่ในเสื้อกาวน์ โดยความซับซ้อนดังกล่าว เป็นอำนาจที่เกิดจากวาทกรรม ซึ่งได้สร้างความรู้ และความจริงให้ปรากฏขึ้นกับกลุ่มของเภสัชกร หรืออาจกล่าวได้ว่าวาทกรรมได้สร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นกับเภสัชกร

“เวลาอยู่ที่โรงพยาบาล (โรงพยาบาล).. คนก็จะรู้ว่าเราเป็นใคร.. หรือถ้าเป็นชาวบ้านธรรมดาเขาอาจไม่รู้ว่าเป็นใคร.. แต่เขาก็จะรู้สึกว่าเขาไม่ใช่

เจ้าหน้าที่ธรรมดา.. แต่แม้ว่าชาวบ้านจะไม่รู้ว่าเราเป็นใคร แต่เขาก็
แสดงออกถึงความนับถือที่มีต่อเราเป็นอย่างดี..”

(มนต์ตรา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ว่าอำนาจ ที่แฝงซ่อนอยู่ภายในเสื้อ
กาวนั ที่พยายามจะแสดงอำนาจในความสัมพันธ์ด้วยการสร้างพรแดนกันแบ่งระหว่างกลุ่ม
คนขึ้นมา เพื่อใช้ในการแบ่ง “ความเป็นพวกเรา” หรือ “ความเป็นพวกเขา” ซึ่งจะสร้าง
ความรู้สึกร่วมกันให้เกิดขึ้น กล่าวคือสร้างความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน หรือคนละ
พวกกัน รวมถึงได้สร้างความได้เปรียบ เหนือกว่า ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเกสซ์กร ทั้งนี้พรแดน
ของความสัมพันธ์ที่ถูกสร้างขึ้นนั้น จะปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจนโดยสังเกตได้จากลักษณะ
ของการแต่งกายที่สวมใส่เสื้อกาวนั

“คนที่มาซื้อยา เขาก็จะรู้ว่าเราเป็นเกสซ์ (เกสซ์กร) .. ไม่ใช่ตาสีดา
สาที่ไหน..”

(กวีนา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

“ถ้าเวลาไปไหนเห็นคนใส่เสื้อกาวนั และมีตราสัญลักษณ์สภาเกสซ์
กรรม.. เราก็รู้สึกถึงความเป็นกลุ่มวิชาชีพเดียวกัน.. แม้ว่าเราอาจจะไม่ได้
เรียนมาจากที่เดียวกันก็ตาม..”

(อันธิกา (นามสมมติ) 2553, สัมภาษณ์)

คำบอกเล่าในข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการสวมใส่เสื้อกาวนั เพื่อการยืนยัน
ความเป็นอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงหรือกลุ่มวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นกระบวนการผลิตหรือสืบ
ต่ออัตลักษณ์ในพื้นที่สาธารณะที่มักจะพบเห็นจนกลายเป็นภาพที่ชินตา โดยกล่าวได้ว่า การ
ใส่เสื้อกาวนั นับเป็นการนำเสนอภาพตัวแทน (Representation) เพื่อยืนยันความเป็นตัวตน
และเพื่อกำหนดอำนาจของความสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่นควบคู่ไปพร้อมกัน ทั้งนี้จะเห็นว่าเสื้อ
กาวนั นับเป็นเครื่องมือในการแสดง หรือสร้างสิทธิความเป็นตัวตน เพื่อยืนยันความเป็น
เกสซ์กรหญิง และเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของกลุ่มเกสซ์กรหญิงกับกลุ่มคนอื่น โดยผ่าน
หน้าที่การปฏิบัติงานของเกสซ์กรหญิง ภายใต้บริบทของพื้นที่ต่างๆ

จากปรากฏการณ์อำนาจของความสัมพันธ์ ทั้งที่มีที่มาจากใบประกอบวิชาชีพ และสื่อทอล์กที่เกิดขึ้นนี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่าอำนาจของความสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏในชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิง โดยสามารถเกิดขึ้นได้จากสิ่งอื่นที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเกษตรกรหญิง ทั้งนี้อำนาจจากใบประกอบวิชาชีพ และสื่อทอล์ก ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอำนาจ และนำเสนอ หรือสื่อความหมายไปยังบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในอำนาจดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นตารางความสัมพันธ์ได้ดังนี้

อำนาจของความสัมพันธ์	การเชื่อมโยงอำนาจของความสัมพันธ์
ใบประกอบวิชาชีพเกษตรกร	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างการยอมรับในตัวเกษตรกรจากกลุ่มคนอื่น - สร้างความถูกต้องของการประกอบวิชาชีพ - เครื่องมือในการแสดงตัวตนของกลุ่มเกษตรกร - สร้างความถูกต้องให้กับพื้นที่ร้านยา - สร้างอำนาจในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้กับกลุ่มเกษตรกร
สื่อทอล์ก	<ul style="list-style-type: none"> - การแสดงตนของกลุ่มเกษตรกรต่อกลุ่มคนอื่น - การแบ่งกันความเหมือน และความต่างระหว่างกลุ่มคน - การสร้างการยอมรับนับถือจากกลุ่มคนอื่น - การกำหนดเงื่อนไขความสัมพันธ์ที่เกษตรกรมีต่อกลุ่มคนอื่นภายใต้พื้นที่ต่างๆ

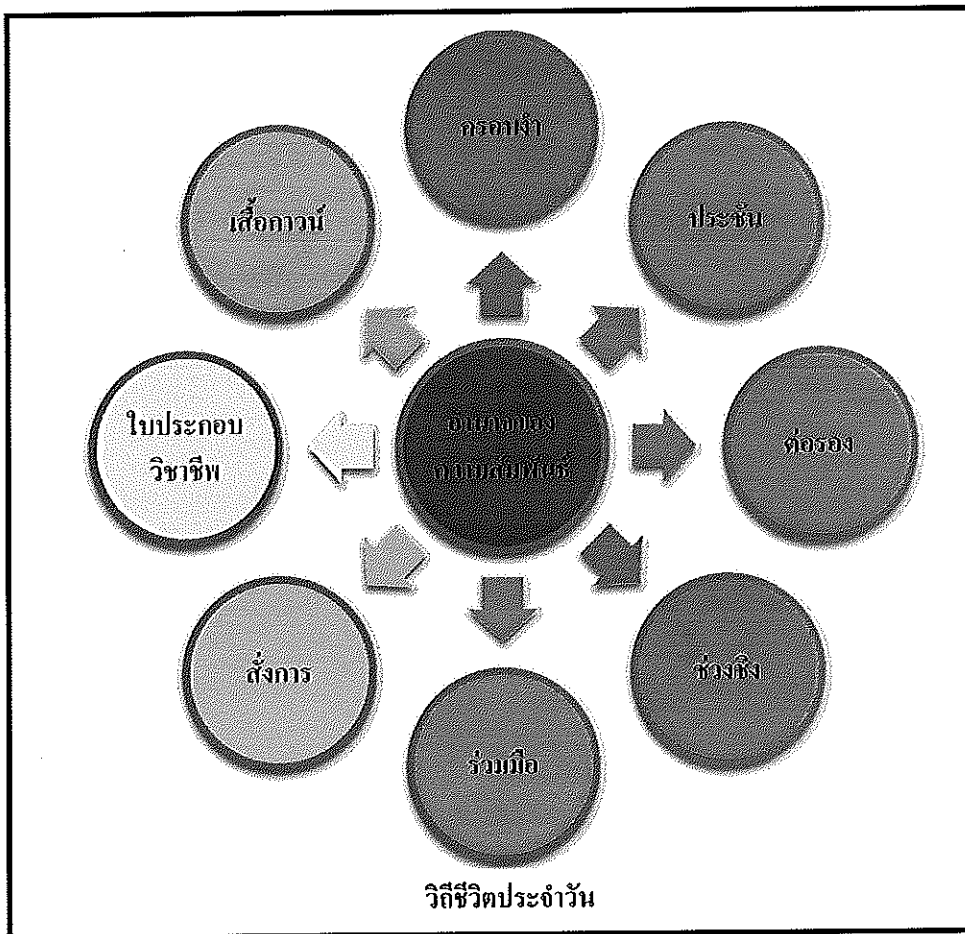
ตารางที่ 7 แสดงมิติอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะวาทกรรม

ตารางความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงมิติอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะของ “วาทกรรม” ที่ปรากฏจากสิ่งอื่นที่สัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างตัวตนของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยการศึกษาถึงอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะของวาทกรรมครั้งนี้ ได้จำแนกมิติอำนาจดังกล่าวออกเป็น 2 มิติคือ อำนาจของความสัมพันธ์ที่มีที่มาจากใบประกอบวิชาชีพเกษตรกร และสื่อทอล์ก ซึ่งจากมิติของอำนาจในตารางข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึง

การเชื่อมโยงอำนาจจากใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม และสื่อทวิตไปสู่อำนาจของ
ความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ

ดังเช่นอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นจากใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม โดยอำนาจดังกล่าวได้สร้างการยอมรับในตัวตนของกลุ่มเภสัชกร สร้างความถูกต้องในการประกอบวิชาชีพ เป็นเครื่องมือในการแสดงตัวตนของกลุ่มเภสัชกร สร้างอำนาจในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้กับกลุ่มเภสัชกรรวมถึงสร้างความถูกต้องในการดำเนินกิจการร้านยา เป็นต้น นอกจากนี้อำนาจของความสัมพันธ์ในมิติที่ปรากฏขึ้นจากสื่อทวิต ได้เชื่อมโยงอำนาจของความสัมพันธ์ไปสู่การแสดงตนของกลุ่มเภสัชกรต่อกลุ่มคนอื่น การแบ่งกันความเหมือนและความต่างระหว่างกลุ่มคน การสร้างการยอมรับนับถือจากกลุ่มคนอื่น และการกำหนดเงื่อนไขความสัมพันธ์ที่เภสัชกรมีต่อกลุ่มคนอื่นภายใต้พื้นที่ต่างๆ

จากการศึกษาถึงวิถีชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิงที่เชื่อมโยงกับอำนาจของความสัมพันธ์ทั้งในฐานะของ “ผู้กระทำการ” และ “วาทกรรม” นั้น นับได้ว่าเป็นการเปิดมิติหรือมุมมองที่มีต่ออำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิง โดยอำนาจที่ปรากฏในการศึกษาครั้งนี้ มิได้ให้ความสำคัญกับประเด็นอำนาจที่มาจากบทบาทหน้าที่ หรือโครงสร้างขององค์กรเพียงเท่านั้น หากแต่ได้ให้ความสำคัญกับอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “ผู้กระทำการ” นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีมาจากสิ่งอื่น ซึ่งได้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันของเภสัชกรหญิง และจากอำนาจที่มาจากสิ่งอื่นนี้ นับว่าเป็นการศึกษาถึงอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะ “วาทกรรม” และจากความสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเภสัชกรหญิง สามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพความสัมพันธ์ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

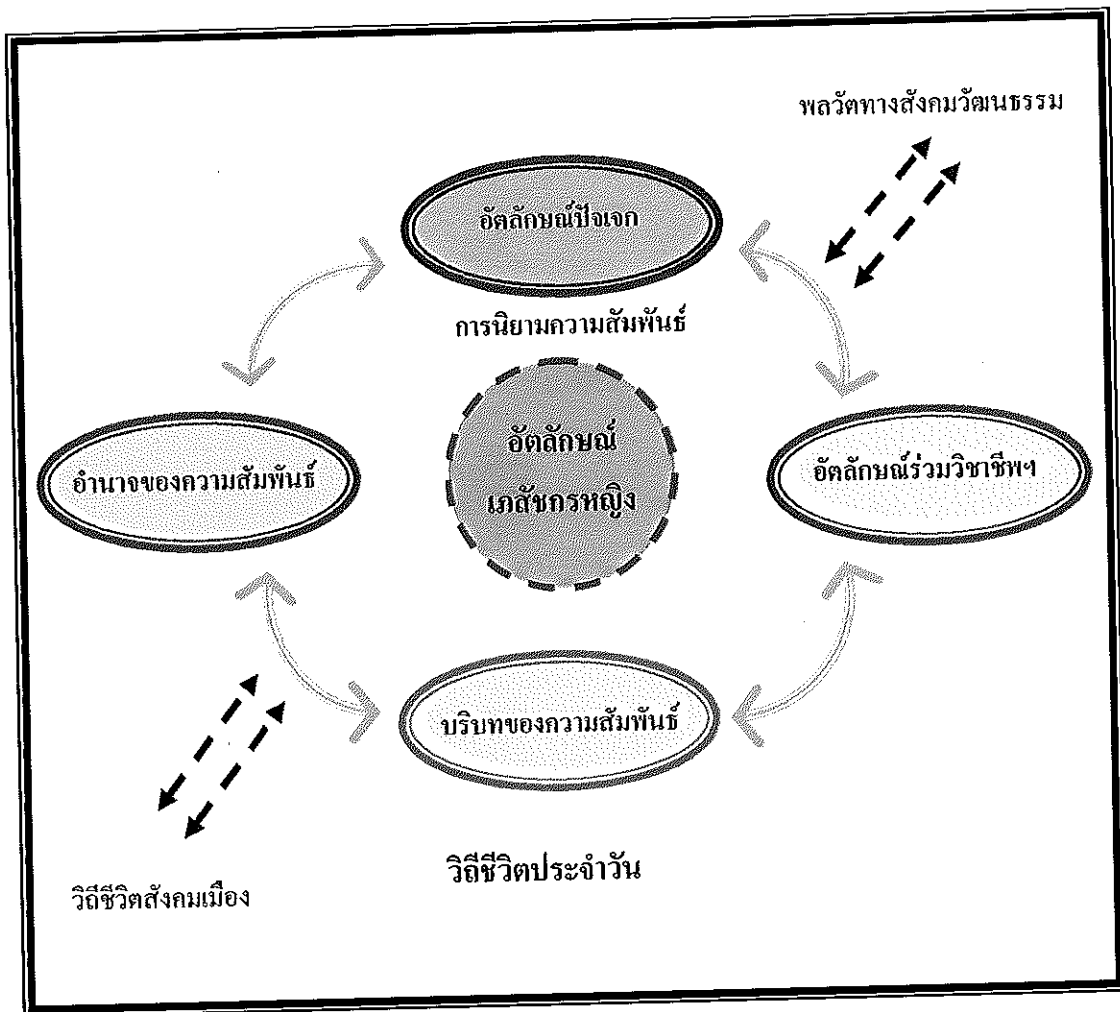

ภาพประกอบที่ 32 แสดงภาพอำนาจของความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวัน

จากภาพประกอบดังกล่าว ได้นำเสนอให้เห็นถึงชีวิตประจำวันของเกสัชกรหญิงที่สัมพันธ์กับอำนาจ โดยอำนาจที่ปรากฏภายในชีวิตประจำวันดังกล่าว นั้น ได้ปรากฏขึ้นอย่างหลากหลายภายใต้บริบทความสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นอำนาจของความสัมพันธ์จากตัวของเกสัชกรหญิงในฐานะของผู้กระทำการ และอำนาจของความสัมพันธ์ของสิ่งอื่นในฐานะของวาทกรรม ซึ่งอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏจากเกสัชกรหญิง ในฐานะของผู้กระทำการนั้น ได้แสดงออกมาในลักษณะอำนาจของการครอบงำทำให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อในตัวตน อำนาจในการประชันความรู้ที่มีระหว่างเกสัชกรด้วยกัน อำนาจในการต่อรอง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิแห่งตน อำนาจในการช่วงชิงเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ อำนาจในการร่วมมือภายในกลุ่มวิชาชีพ และอำนาจในการสังการที่ทำการโครงสร้างการบริหารของหน่วยงาน หรือองค์กร

นอกจากนี้อำนาจของเกสัชกรหญิงได้ปรากฏในลักษณะของวาทกรรม โดยเป็นอำนาจของความสัมพันธ์ที่มีที่มาจากสิ่งอื่น ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันของเกสัชกร

หญิง ดังจะเห็นได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผ่านใบประกอบวิชาชีพ และเสื่อกาวน์ และจากอำนาจที่ปรากฏในสองสิ่งที่ได้กล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่าทั้งใบประกอบวิชาชีพ และเสื่อกาวน์ นับได้ว่าเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอำนาจไปยังกลุ่มคนต่างๆ ภายในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสื่อ ตัวกลางในการนำเสนอนำอำนาจของความสัมพันธ์ให้บุคคลต่างๆ ได้เกิดการรับรู้ร่วมกัน ทั้งนี้จากแผนภาพความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลาย เคลื่อนไหว และสลับซับซ้อนในอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายใต้การสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงต่อบริบทเงื่อนไขทางสังคมต่างๆ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น จะมีความหลากหลายและเคลื่อนไหวไปตามรูปแบบของความสัมพันธ์ โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มคนที่ปฏิสัมพันธ์ และปรากฏการณ์บริบทของความสัมพันธ์

ภาพประกอบที่ 33 ภาพการสร้างอัตลักษณ์ในวิถีชีวิตประจำวันกับของเกสัชกรหญิง

จากภาพประกอบดังกล่าวในข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เชื่อมโยงโดยตรงกับการสร้างอัตลักษณ์ในชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรหญิง ทั้งนี้การสร้างหรือก่อรูปอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงจะเกิดขึ้นภายใต้การนิยามความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ และในการศึกษาครั้งนี้เน้นเป็นการศึกษาถึงการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจก อัตลักษณ์ร่วมวิชาชีพ อำนาจของความสัมพันธ์ รวมถึงบริบทของความสัมพันธ์ที่เกษตรกรหญิงได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง จากการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้การนิยามความสัมพันธ์ดังกล่าว นั้น อัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงสามารถเกิดการเลื่อนไหล เคลื่อนไหว โดยสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการจับแน่น หรือถูกกำกับจากความสัมพันธ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสำคัญ ดังเช่นการสร้างอัตลักษณ์ภายในพื้นที่บ้าน การนิยามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะเชื่อมโยงกับการถูกกำกับการสร้างอัตลักษณ์จากอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกเป็นหลัก เนื่องจากเป็นการนิยามความเป็นตัวตนภายในบริบทของพื้นที่ส่วนตัว

นอกจากนี้ภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ปรากฏในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ มิได้เป็นการนิยามความสัมพันธ์โดยตัดขาดออกจากกระแสของสังคมแต่อย่างใด หากแต่ยังคงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระแสของความสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนที่เกิดขึ้นเองภายในพื้นที่ และที่มาจากกระแสภายนอกพื้นที่ รวมถึงกระแสของวิถีชีวิตในสังคมเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่เอื้ออำนวยต่อชีวิตที่สะดวกสบาย เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารแบบไร้สาย เครือข่ายสื่อสารที่โยงใยได้ถึงกันทั่วโลก และจากบริบทของความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ นี้ นับว่ามีส่วนสำคัญต่อการนิยามการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม

บทที่ 6

การสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การสรุปผล

การศึกษา “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลุ่มเกสัชกรหญิง 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง และเพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันในบริบทสังคมเมือง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำระเบียบวิธีวิจัยในเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษา รวมถึงนำแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และพื้นที่มาเป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเลือกพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่หลักของการศึกษา ในฐานะพื้นที่ที่เป็นจุดตั้งต้นของกลุ่มคน และเป็นพื้นที่ในการเข้าถึงความสัมพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปประเด็นต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์และวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกสัชกรหญิงไว้ 2 ประการ

ประการที่ 1 การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิง นับได้ว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนที่มีการทับซ้อนภายในตัวตน โดยการสร้างอัตลักษณ์นั้น มิได้ผูกขาดอยู่กับอัตลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงหนึ่งเดียว หากแต่การสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล สามารถเกิดจากการประกอบรวมระหว่างหลากหลายอัตลักษณ์เข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ความหลากหลายดังกล่าว จะถูกขบขัน หรือเลือกนำเสนอให้ปรากฏออกมาในปรากฏการณ์ต่างๆ ภายใต้การนิยามตนเองของเกสัชกรหญิงจากเงื่อนไขความสัมพันธ์ที่มีในพื้นที่นั้น ซึ่งเข้ามามีส่วนโดยตรงต่อการกำกับการสร้างอัตลักษณ์ให้ปรากฏขึ้น

จากการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่เป็นการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้การทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ โดยเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกที่แฝงไว้ด้วยค่านิยมอุดมการณ์ หรือประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล และอัตลักษณ์ร่วมภายใต้กลุ่มวิชาชีพที่แฝงไว้ด้วยอุดมการณ์ ค่านิยม หรือการรับรู้ที่มีร่วมกันภายในกลุ่มวิชาชีพ ทั้งนี้ในการกำหนดยกนำเสนอเพื่อการนิยามตัวตนในลักษณะใดนั้นจะสัมพันธ์หรือขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่ของความสัมพันธ์ และกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่มเกสัชกรหญิงเป็นหลัก ดังเช่น

หากเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเพื่อนร่วมงาน หรือบุคคลภายในครอบครัว การสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏก็ย่อมจะมีความแตกต่างกันไปตามรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น หรือการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงภายใต้พื้นที่การปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ก็ย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ที่ต่างกัน และจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิง 4 ลักษณะคือ อัตลักษณ์ของการเป็นแม่ หรือแม่บ้าน ลูกสาว เพื่อน และเกสัชกรหญิง

1. อัตลักษณ์ของแม่ หรือแม่บ้าน นับเป็นการนิยามตัวตนภายใต้บริบทพื้นที่ของความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งเป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองขึ้นควบคู่กับความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น การสร้างอัตลักษณ์ของแม่ อัตลักษณ์ที่ปรากฏจะเป็นการอบรมเลี้ยงดูลูก ดูแลเอาใจใส่ หรือการว่ากล่าวตักเตือนลูก และในส่วนอัตลักษณ์ของแม่บ้านนั้นจะเป็นการดูแลปิดกวาดเช็ดถูบ้านเรือน หุงหาอาหาร ดูแลความเรียบร้อยเรื่องต่างๆ ภายในบ้าน รวมถึงการดูแลเอาใจใส่บุคคลภายในครอบครัวด้วยเช่นกัน

2. อัตลักษณ์ของลูกสาว เป็นการนิยามตัวตนภายใต้บริบทความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ตนเองดำรงอยู่ในสถานะของการเป็นลูก ฉะนั้นอัตลักษณ์ที่ปรากฏจะเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ดังกล่าวไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะของการเคารพนับถือ ดูแลตอบแทน บุญคุณพ่อแม่ หรืออาจเป็นลักษณะของการกระทำที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของครอบครัว เช่น การแสดงความรักต่อพ่อแม่ การหยอกล้อพูดคุย เป็นต้น

3. อัตลักษณ์ของเพื่อน เป็นการนิยามความเป็นตัวตนที่มีการทับซ้อนของบริบทความสัมพันธ์ ทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวและสาธารณะ คือ ในฐานะของการเป็นเพื่อนสนิทที่ไว้วางใจกัน และในฐานะของเพื่อนร่วมงาน ทั้งนี้จากการนิยามตัวตนภายใต้บริบทความสัมพันธ์ดังกล่าวก็จะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ที่ต่างกัน เช่น อัตลักษณ์ของเพื่อนสนิทนั้นจะเป็นการพูดคุย ให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเปิดเผย และอัตลักษณ์ของเพื่อนร่วมงานจะเป็นการนิยามตัวตนอยู่บนความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับผิวเผิน โดยไม่ได้เปิดเผยในเรื่องส่วนตัวมากนัก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่งาน หรือความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

4. อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง เป็นการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้บริบทการปฏิบัติงาน (บทบาทหน้าที่งาน) ซึ่งจากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ภายในพื้นที่ต่างๆ เช่น เกสัชกรหญิงร้านยาที่มีหน้าที่ในการจัดยาจากการซักถามอาการของคนไข้ เกสัชกรหญิงห้องยาที่มีหน้าที่ตรวจสอบการสั่งใช้ยาของแพทย์ และจ่ายยา

พร้อมบอกวิธีการใช้ยาให้แก่คนไข้ เกสัชกรหญิงสาธารณสุขที่มีหน้าที่โดยตรงในการ
 คຸ້ມครองดูแลกลุ่มผู้บริโภค หรือเกสัชกรหญิงโรงงานยาที่มีหน้าที่ในการคิดค้นทดลองผลิตยา
 ต่างๆ ก่อนที่จะมีการผลิตยาเพื่อนำมาใช้จริง เป็นต้น

จากการสร้างอัตลักษณ์ทั้ง 4 ลักษณะนี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่าอัตลักษณ์ของแต่ละ
 ระบุคนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายมิติโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากบริบทที่เงื่อนไข
 ที่ปรากฏในพื้นที่ ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ของความสัมพันธ์ ทั้งนี้จากที่กล่าวมา
 จะเห็นได้ว่า การนิยามตัวตนในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิงนั้น มิได้ตัดขาดจาก
 ความสัมพันธ์ทางสังคม หรือเลือกจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น หากแต่
 การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิง เป็นการนิยามความเป็นตัวตนโดยเชื่อมโยงกับ
 บริบทของความสัมพันธ์ต่างๆ ที่แวดล้อมและปรากฏภายในพื้นที่

ประการที่ 2 ด้านความสัมพันธ์ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเกสัชกร
 หญิงนั้น นับเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ผ่านปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งนี้จากปรากฏการณ์
 ความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงมิติของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นผล
 อันเนื่องมาจากการเชื่อมโยงอำนาจของความสัมพันธ์เข้ากับกลุ่มคนและบริบทพื้นที่ต่างๆ
 ทางสังคม ดังในการศึกษาครั้งนี้ที่ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับบริบทของสังคมเมืองที่
 ประกอบด้วยความหลากหลายในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายของกลุ่มคน
 วัฒนธรรม สังคม เชื้อชาติ ศาสนา หรือแม้แต่กระทั่งกระแสของวัฒนธรรมอื่น หรือด้าน
 เทคโนโลยีวิทยาการความก้าวหน้าด้วยเช่นกัน ซึ่งจากสิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมานี้ นับเป็นพลวัต
 ที่ปรากฏภายในบริบทสังคมเมือง และล้วนแต่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน และการสร้างอัต
 ลักษณ์ของเกสัชกรหญิงแทบทั้งสิ้น

นอกจากนี้วิถีชีวิตประจำวันของเกสัชกรหญิงได้แฝงไว้ซึ่งมิติอำนาจของ
 ความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ที่มีความซับซ้อน โดยอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าว มิได้
 เป็นเพียงอำนาจที่มาจากบทบาทหน้าที่ หรือมาจากโครงสร้างทางสังคมเพียงเท่านั้น หากแต่
 อำนาจของความสัมพันธ์สามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายทิศทาง ซึ่งมีได้ผูกติดกับทิศทาง
 จากบนลงล่าง หรือล่างขึ้นบนเพียงอย่างเดียว แต่กลับเปิดพื้นที่ให้กับมิติของอำนาจที่มีอยู่
 ภายในบุคคลปรากฏขึ้นได้อย่างหลากหลาย ดังในอำนาจของกลุ่มเกสัชกรหญิงที่ปรากฏใน
 วิถีชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยอำนาจของความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นอำนาจของ
 ความสัมพันธ์ในฐานะของ “ผู้กระทำการ” และในฐานะของ “วาทกรรม” โดยอำนาจของ
 ความสัมพันธ์ในฐานะของ “ผู้กระทำการ” เป็นอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏแทรกซ้อน
 อยู่ภายในตัวของเกสัชกรหญิง รวมถึงเป็นอำนาจในการกระทำสิ่งต่างๆ หรือเพื่อใช้ในการ

ดำเนินความสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่นในพื้นที่ทางสังคม และอำนาจของความสัมพันธ์ในฐานะของ “วาทกรรม” เป็นอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากสิ่งอื่นๆ ดังเช่นอำนาจในใบประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม และเสื้อกาวน์ ซึ่งจากสิ่งดังกล่าวนี้ได้สัมพันธ์กับการสร้าง หรือการแสดงตัวตนของกลุ่มเภสัชกรหญิงในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ของการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า อำนาจปรากฏขึ้น 3 ลักษณะคือ อำนาจที่สร้างความได้เปรียบ (เหนือกว่า) อำนาจที่ได้ตอบไปมา (ทัดเทียม) และอำนาจที่ตกเป็นรอง (ด้อยกว่า)

1. อำนาจที่สร้างความได้เปรียบ (เหนือกว่า) ให้แก่กลุ่มเภสัชกร โดยอำนาจดังกล่าวเกิดขึ้นได้หลากหลายมิติ เช่น อำนาจจากบทบาทหน้าที่ของการเป็นหัวหน้างาน จึงมีสิทธิในการออกคำสั่ง บังคับบัญชา หรือควบคุมการปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างชอบธรรม นอกจากนี้อำนาจที่เกิดจากการมีความรู้ความสามารถด้วยเช่นกัน และจากอำนาจดังกล่าวนี้ได้สร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นกับกลุ่มของเภสัชกร เช่น อำนาจในการจัดเตรียมยา สั่งจ่ายยา หรือชี้แจงวิธีการใช้ยาให้แก่คนไข้ เป็นต้น

2. อำนาจที่ได้ตอบไปมา (ทัดเทียม) ของกลุ่มเภสัชกร โดยอำนาจของความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เป็นอำนาจของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเภสัชกรด้วยกัน เช่น อำนาจที่ใช้ในการปรึกษาหารือร่วมกัน หรือการปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นต้น

3. อำนาจที่ตกเป็นรอง (ด้อยกว่า) ของกลุ่มเภสัชกร โดยอำนาจในลักษณะนี้เกิดจากบทบาทหน้าที่งานที่ตกอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคม หรือโครงสร้างการบริหารงาน เช่น อำนาจของกลุ่มเภสัชกรที่อยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาของหัวหน้างาน หรืออำนาจที่ตกอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่ได้ยกย่องให้กลุ่มแพทย์มีฐานะทางสังคมที่อยู่เหนือกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ และในขณะเดียวกันนั้นก็ได้เบียดขับให้อำนาจของกลุ่มเภสัชกรตกเป็นรองกลุ่มแพทย์ เป็นต้น

จากมิติของการสร้างอัตลักษณ์และอำนาจของความสัมพันธ์ดังที่ได้กล่าวมานี้ มีอภิปรัชญาได้ว่าอัตลักษณ์และอำนาจของความสัมพันธ์จะเกิดขึ้นในลักษณะใดได้อย่างตายตัว หากแต่มีการเคลื่อนไหว เคลื่อนไหวภายใต้บริบทพื้นที่ต่างๆ โดยบริบทของพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้ปรากฏ 2 ลักษณะคือ พื้นที่ส่วนตัว (บ้าน) และพื้นที่สาธารณะ

1. พื้นที่ส่วนตัว (บ้าน) เป็นพื้นที่ที่ดำรงอยู่ในอาณาบริเวณเขตพื้นที่บ้าน โดยพื้นที่ดังกล่าวนี้ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ อาศัยอยู่ร่วมกันของคนภายในครอบครัว หรือเป็นพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความเป็นปัจเจกของบุคคล

2. พื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเหนืออาณาบริเวณเขตพื้นที่บ้าน โดยพื้นที่สาธารณะได้หมายถึง พื้นที่ต่างๆ ที่ปรากฏภายในสังคม และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มคนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล ตลาด หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น

จากพื้นที่ 2 ลักษณะนี้สามารถเกิดการให้ความหมายต่อพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทที่กลุ่มคนต่างๆ ได้มีต่อพื้นที่ ดังเช่น การนิยามต่อพื้นที่โรงพยาบาล อาจเกิดการนิยามต่อพื้นที่ดังกล่าวได้หลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ในการรักษาคนไข้ พื้นที่การปฏิบัติงานของเภสัชกรหญิง พื้นที่ในการเยี่ยมญาติ หรือเป็นพื้นที่ของการค้าขายสิ่งของต่างๆ ทั้งนี้การนิยามจะเกิดขึ้นในลักษณะใดนั้นเชื่อมโยงอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือที่ตนต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง

โดยสรุปการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” นำเสนอถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายและซับซ้อนในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม เช่น ในพื้นที่ร้านยา โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข หรือโรงงานยา เป็นต้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีลักษณะที่เคลื่อนไหว แปรเปลี่ยน กลับไปกลับมาภายใต้บริบทของพื้นที่ และความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ในส่วนการสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมืองนั้น สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงมีการสร้างขึ้นหลากหลายและแตกต่างภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนของเภสัชกรหญิงที่มีต่อกลุ่มคนอื่นและบริบททางสังคม รวมถึงถือได้ว่าการศึกษาในครั้งนี้นับเป็นการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงให้มีความยืดหยุ่น ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัตที่มีการโยกย้าย ถ่ายเท ได้ตอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทเมือง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การอภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการก้าวข้ามจากพื้นที่บ้าน ออกสู่พื้นที่สาธารณะของกลุ่มผู้หญิงในปัจจุบัน โดยสามารถที่จะเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ทาง สังคมได้ทัดเทียมกับกลุ่มผู้ชาย หรืออาจจะมีความที่เหนือกว่าผู้ชายได้ในบางพื้นที่ ดังเช่น พื้นที่ของการศึกษาค้นคว้า ที่นำเสนอให้เห็นถึงกลุ่มของผู้หญิงที่จากเดิมในอดีตได้ถูกผูกติดอยู่ เพียงแค่พื้นที่บ้านเท่านั้น แต่ในปัจจุบันกลับเข้ามามีบทบาทสำคัญในวิชาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นถึงกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ถูกกีดกันจากวาทกรรม การสร้างภาพตัวแทน หรือภาพนำเสนอที่ได้ประทับตราให้กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มวิชาชีพที่มี ภาพลักษณ์ที่ดี โดยที่คนภายในสังคมให้การยอมรับ และนับหน้าถือตา รวมถึงเกิดการรับรู้ และเกิดความเข้าใจต่อกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ว่า เป็นผู้ที่มีหน้าที่การงานที่ดี รายได้ดี รูปแบบการ ดำเนินชีวิตที่สะดวกสบาย รวมถึงอาศัยอยู่ในสังคมระดับที่ดี

จากที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าคนภายในสังคมต่างรับรู้ในสิ่งดังกล่าว ร่วมกัน ซึ่งในงานการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการจะนำเสนอให้เห็นถึงมิติ หรือแง่มุมในด้าน อื่นๆ ของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลาย โดยมีได้ผูกติดอยู่กับ ภาพลักษณ์ใดภาพลักษณ์หนึ่งเท่านั้น หากแต่ภาพของกลุ่มเกษตรกรหญิงสามารถที่จะเกิดการ เคลื่อนไหว และเคลื่อนไหวไปตามบทบาทหน้าที่งาน พื้นที่ทางสังคม หรือการนิยามตัวตน ของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีต่อพื้นที่ต่างๆ และนอกจากวาทกรรมจะเข้ามากระทบด้วยการสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้กลุ่มเกษตรกรหญิงแล้วนั้น ในงานการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำเสนอให้เห็นถึงวาท กรรมในแง่มุมอื่นๆ ด้วยเช่นกัน อาทิวาทกรรมที่สร้างอำนาจและความชอบธรรมให้ปรากฏ ขึ้นกับกลุ่มเกษตรกรหญิง ดังเช่น วาทกรรมที่สร้างอำนาจให้กับใบประกอบวิชาชีพเกษตรกรรม และเสื้อกาวน์ วาทกรรมที่สร้างความรู้ความจริงให้กับการปฏิบัติงานของเกษตรกรหญิง หรือ วาทกรรมอำนาจชายเป็นใหญ่ที่ได้เข้ามากระทบการออกสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในอดีต แต่ในงานการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มิได้มุ่งเน้นนำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรมอำนาจชายเป็นใหญ่แต่ อย่างไม่ อย่างไรก็ดี ภายใต้วาทกรรมของเกษตรกรรม ไม่สามารถจะนำเสนอให้เห็นถึงภาพของ กลุ่มผู้หญิงที่ถูกกีดกันจากวาทกรรมอำนาจชายเป็นใหญ่ได้อย่างชัดเจน

ในงานการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มคนอื่น ภายในพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรหญิง ไร้ซึ่งการกีดกันจากวาทกรรมอำนาจชายเป็น ใหญ่แต่อย่างไร หากแต่รูปแบบความสัมพันธ์ของวาทกรรมอำนาจชายเป็นใหญ่อาจมีการ

เคลื่อนไหวในลักษณะที่แปรเปลี่ยนไปจากการนิยามความหมายในลักษณะเดิม ซึ่งหากค้นหา
 มิติของวาทกรรมอำนาจชายเป็นใหญ่ในงานการศึกษาครั้งนี้ ก็จะพบว่าวาทกรรมดังกล่าวได้
 ถูกปรับเปลี่ยนไป โดยจากเดิมที่ผู้ชายนำวาทกรรมดังกล่าวมาใช้ในการกดทับการกระทำการ
 ต่างๆ ในพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มผู้หญิง แต่ในปัจจุบันวาทกรรมอำนาจชายเป็นใหญ่ได้ถูก
 หยิบยกมาใช้ในช่วงเวลาที่แปรผันไป ซึ่งกลุ่มผู้หญิงก็สามารถจะหยิบยกวาทกรรมดังกล่าวมา
 ใช้ได้เช่นกัน ดังเช่น การกระทำการของเกศชกรหญิงที่เป็นหัวหน้าทีมงาน ซึ่งได้นำวาทกรรม
 อำนาจชายเป็นใหญ่มาใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้บทบาทหน้าที่ของตน ที่ต้องดำรงอยู่ใน
 บทบาทของการเป็นผู้นำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าการนิยามความหมายต่อวาทกรรมอำนาจ
 ชายเป็นใหญ่มีภาพที่เคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนไปจากอดีต ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมิได้หยิบยกวาทกรรม
 อำนาจชายเป็นใหญ่ในลักษณะเดิมมาใช้ในการศึกษาเพื่อสะท้อนให้เห็นแง่มุมอำนาจของ
 ความสัมพันธ์

หากแต่ในงานการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมอำนาจของ
 ความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ผ่านการเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้เกิดการสอดคล้องกับ
 วัตถุประสงค์และคำถามวิจัยของงานการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด 3 แนวคิดมาใช้
 มาเป็นแนวทางของการศึกษา ทั้งนี้ประกอบไปด้วยแนวคิดอัตลักษณ์ อำนาจของ
 ความสัมพันธ์ และพื้นที่

สำหรับแนวคิดในส่วนที่ 1 แนวคิดอัตลักษณ์เป็นแนวคิดที่จะสะท้อนให้เห็น
 ถึงอำนาจของความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นอำนาจของกลุ่มเกศชกรหญิง โดยอำนาจดังกล่าว
 เป็นอำนาจในการนิยามความเป็นตัวตนภายใต้ความต้องการของตนเอง ความคาดหวังจาก
 กลุ่มคนอื่น และความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นนี้ จะ
 สะท้อนให้เห็นถึงการนิยามความเป็นตัวตน เพื่อบ่งบอกว่าตนเองเป็นใครภายใต้พื้นที่ต่างๆ
 ทางสังคม รวมถึงเพื่อชี้ให้เห็นว่าตนเองเหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นอย่างไร

แนวคิดในส่วนที่ 2 แนวคิดอำนาจของความสัมพันธ์เป็นแนวคิดที่จะสะท้อน
 ให้เห็นถึงแง่มุมอำนาจของความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ที่มีได้เป็นเพียงแง่มุมของอำนาจที่มีที่มาจาก
 โครงสร้างต่างๆ ทางสังคมเท่านั้น โดยในงานการศึกษาครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงแง่มุมอำนาจ
 ที่มีความสลับซับซ้อน โดยที่คนภายในสังคมอาจมองข้ามอำนาจที่ปรากฏในลักษณะดังกล่าว
 ไป ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกมิติอำนาจของความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ อำนาจที่มีอยู่ภายใน
 ตัวตนของเกศชกรหญิง และอำนาจที่แฝงอยู่ภายในใบประกอบวิชาชีพเกศชกรกรรม และเสื้อ
 กาวน (Gown) ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ดังที่กล่าวมานี้ มิได้เป็นอำนาจในลักษณะที่

ตรงไปตรงมา หรือเป็นอำนาจที่เกิดการรับรู้ร่วมกันของคนภายในสังคมแต่อย่างใด หากแต่อำนาจดังกล่าวกลับมีความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน โดยซ่อนเร้นอยู่ภายใต้ปรากฏการณ์ต่างๆ

แนวคิดในส่วนที่ 3 แนวคิดพื้นที่ เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่แผ่กระจายอยู่ภายในพื้นที่เมืองขนาดใหญ่ โดยพื้นที่ดังกล่าวได้สร้างความหมายให้กับคนที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ภายใต้การนิยามที่มีต่อพื้นที่ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ในฐานะของพื้นที่ทางสังคม เป็นพื้นที่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ การยอมรับ หรือสิทธิในการกระทำบางอย่างของกลุ่มเกษตรกรหญิง จากแนวคิดทั้ง 3 แนวคิดในข้างต้นนี้ เมื่อนำมาใช้ในการศึกษาก็จะสะท้อนให้เห็นถึงมิติ แง่มุมอำนาจของความสัมพันธ์ที่หลากหลายและมีความสลับซับซ้อนที่ปรากฏขึ้นในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่กลุ่มเกษตรกรหญิงได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม

การศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงมิติอำนาจของความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีอย่างหลากหลายแล้วนั้น การศึกษาครั้งนี้ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของพลวัตในมิติต่างๆ ด้วยเช่นกัน โดยพลวัตดังกล่าวที่ได้ปรากฏขึ้น อันเนื่องมาจากบริบทของการปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างๆ ดังเช่น การปฏิบัติงานของเกษตรกรหญิงภายในร้านขายจะสัมพันธ์โดยตรงกับพลวัตในเรื่องของกลุ่มคน หรือกลุ่มของลูกค้าที่เข้ามาในพื้นที่ร้าน แต่หากเป็นในพื้นที่ของโรงพยาบาลนั้น พลวัตที่ปรากฏภายในพื้นที่ และในแต่ละบทบาทหน้าที่ก็จะมีหลากหลายมากขึ้น ดังในการปฏิบัติงานของเกษตรกรห้องยา พลวัตที่ปรากฏจะเป็นทั้งในเรื่องของกลุ่มคน รูปแบบการทำงานที่ต้องนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ และความรู้ข้อมูลตัวยาใหม่ๆ หรือหากเป็นการปฏิบัติงานของเกษตรกรฝ่ายผลิต พลวัตที่ปรากฏภายในพื้นที่จะเป็นในลักษณะของข้อมูลทางยาที่ต้องมีการติดตามตลอดเวลา การพัฒนาตัวยา หรือข้อมูลเกี่ยวกับโรคใหม่ๆ เป็นต้น

ในส่วนการปฏิบัติงานของเกษตรกรสาธารณสุขนั้น พลวัตที่ปรากฏจะมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการขอขึ้นทะเบียนของสินค้าต่างๆ ที่มีเพิ่มมากขึ้น การขอเปิดร้านยา หรือการตรวจสินค้าต่างๆ ที่มักมีการปลอมแปลง หรือผลิตขึ้นอย่างไม่ถูกต้อง จึงเป็นผลให้บทบาทหน้าที่งานของเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวนี้ ต้องติดตามเรื่องราวต่างๆ ให้เกิดความรู้เท่าทันกับผู้ที่จะกระทำความผิด เช่น ในยุคปัจจุบัน กลุ่มคนภายในสังคมมีความนิยมบริโภคผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับความสวยความงามกันมากขึ้น จึงทำให้ผู้ผลิตจำนวนมากได้ทำการผลิตสินค้า เพื่อมารองรับความต้องการดังกล่าวขึ้น ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับความสวยความงามที่มีการผลิตออกมาจำหน่าย ได้ถูกปะปนไปด้วยสินค้าที่ถูกและผิดกฎหมาย จากที่

กล่าวมานี้จะเห็นได้ถึงการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรที่ต้องรู้เท่าทัน และสัมพันธ์กับกระแสพลวัตต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหน้าที่การทำงาน

โดยสรุปของงานการศึกษาครั้งนี้ นับเป็นการศึกษาถึงกลุ่มเกษตรกรหญิงในภาพรวม ซึ่งมีได้ลงรายละเอียดที่เฉพาะเจาะจงในการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรหญิงแต่ละประเภท หากแต่เป็นการศึกษาถึงความหลากหลายในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยนำเสนอถึงภาพลักษณ์ของเกษตรกรหญิงที่ไม่ได้หยุดนิ่งตายตัว แต่สามารถเกิดการเคลื่อนไหวได้อย่างหลากหลาย อันเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่งาน และพื้นที่ทางสังคมต่างๆ รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเกษตรกรหญิง ซึ่งใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่นในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบเห็นถึงข้อจำกัดในเชิงนโยบายหรือโครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งจากข้อบกพร่องดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่การลดทอนในคุณค่าและความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ จรรยาบรรณของวิชาชีพเกษตรกร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะในเชิงนโยบายหรือโครงสร้างการบริหารงาน 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงในบางแง่มุมของความสัมพันธ์ที่กลุ่มเกษตรกรหญิงให้คุณค่าในสิ่งอื่นๆ (ผลประโยชน์ ค่าตอบแทน) มากกว่าคุณค่าในจรรยาบรรณวิชาชีพของตน ดังจะเห็นได้จากกรณีการแขวนป้ายใบประกอบวิชาชีพเกษตรกรในพื้นที่ร้านยา โดยที่ไม่มีเกษตรกรปฏิบัติงานอยู่ประจำร้าน และจากสภาพปัญหาที่ปรากฏดังที่กล่าวมานี้ จึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านเกษตรกร โดยเพิ่มหลักสูตรการสร้างตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อประชาชนและสังคม และปลูกฝังจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเห็นถึงคุณค่าในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเกษตรกรที่พึงรักษาและยึดมั่นไว้เพื่อประโยชน์ของกลุ่มประชาชนส่วนรวม นอกจากนี้ควรกระตุ้นและรณรงค์ การสร้างค่านิยมในเรื่องการ “ไม่แขวนป้าย” ควบคู่กับการศึกษา

ประการที่ 2 ในด้านโครงสร้างการบริหารงานทางภาครัฐ จากการศึกษาในครั้ง นี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกรที่ยึดผลประโยชน์ในกลุ่มพวกพ้องของตนเป็นสำคัญ ดังเช่นในการออกตรวจร้านยาของหน่วยงานสาธารณสุข โดยเกษตรกรผู้ออกตรวจอาจมีการบอกกล่าว หรือแจ้งให้กลุ่มเพื่อนเกษตรกรของตนรับทราบก่อนที่จะมีการออกตรวจเกิดขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานดังกล่าว เป็นไปในลักษณะที่มีขอบและไม่เกิดความเสมอภาคเทียมกัน และจากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมานี้จึงควรมีการปรับปรุงในด้านการจัดการและบริหารงานหน่วยงานของรัฐให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานเดียวกันในทุกพื้นที่ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม

จากการศึกษาในครั้งนี้ ได้นำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายในตัวตนของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีได้เป็นไปตามภาพลักษณ์ หรือความเข้าใจของคนภายในสังคมเพียงเท่านั้น หากแต่กลุ่มเกษตรกรหญิงสามารถที่จะสร้างอัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนได้อย่างหลากหลายและแตกต่างภายใต้บริบทพื้นที่ทางสังคมต่างๆ ดังเช่น การเป็นผู้ส่งใช้ยาให้แก่คนไข้ในพื้นที่ร้านยา การให้คำปรึกษาด้านปัญหาเกี่ยวกับตัวยาหรือปัญหาสุขภาพต่างๆ การเป็นผู้ที่ผลิตยารักษาผู้ป่วยโรคมะเร็ง หรือแม้แต่กระทั่งการทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดูแลคุ้มครองกลุ่มผู้บริโภค ซึ่งจากความหลากหลายในตัวตนของกลุ่มเกษตรกรหญิงดังที่ได้กล่าวมานี้ได้นำไปสู่การมองเห็นถึงคุณค่าที่มีอยู่ภายในกลุ่มเกษตรกรหญิง โดยมีได้เป็นเพียงแต่การมองจากรูปลักษณ์ภายนอก หรือตีความจากความเข้าใจที่มีอยู่เดิมของคนภายในสังคมเท่านั้น

ในงานการศึกษาครั้งนี้ จึงต้องการในคนภายในสังคมได้เกิดความตระหนักรู้ถึงความรู้ ความสามารถ และคุณค่าที่มีอยู่ภายในกลุ่มคนดังกล่าวด้วยเช่นกัน เพื่อมิให้เกิดการกีดกัน แบ่งกันพื้นที่ทางสังคมสำหรับกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษานี้ยังต้องการที่จะสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมความสัมพันธ์ที่กลุ่มเกษตรกรหญิงมีต่อพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม รวมถึงต้องการที่จะเปิดพื้นที่ในการยอมรับในคุณค่าของกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีความหลากหลายเฉกเช่นเดียวกับกลุ่มคนอื่น เพื่อนำไปสู่การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้แก่กลุ่มเกษตรกรหญิงได้การนำเสนอคุณค่าที่มีอยู่ภายในตัวตน และนำไปสู่การพัฒนาต่อสังคมโดยรวมด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” นับว่าเป็นการฉายภาพวิถีชีวิตของกลุ่มเกสัชกรหญิงที่ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางบริบทสังคมเมืองที่เปิดรับกระแสความทันสมัย รวมถึงกระแสพลวัตทางสังคมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดมุมมองในการรับรู้เรื่องราวของกลุ่มเกสัชกรหญิงที่ดำรงอยู่ภายใต้พื้นที่อื่นๆ ที่มีความหลากหลายและแตกต่างไปจากบริบทของสังคมเมือง ซึ่งในงานการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรกำหนดบริบทหรือเลือกพื้นที่ของการศึกษาที่แตกต่างไปจากงานในครั้งนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวในวิถีชีวิตประจำวันในแง่มุมอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางเงื่อนไขของพลวัตที่เป็นมากกว่าพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม หากแต่เป็นพลวัตของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้นงานการศึกษาในครั้งต่อไป จึงควรให้ความสนใจในประเด็นการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งจากประเด็นการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในวิถีชีวิตในอีกแง่มุมของความสัมพันธ์หนึ่งที่ได้มีความแตกต่างไปจากการดำรงอยู่ในบริบทสังคมเมือง หากแต่ในประเด็นการศึกษาภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จะฉายภาพให้เห็นถึงความหลากหลาย เคลื่อนไหว และขบขันการสร้างอัตลักษณ์ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเกสัชกรหญิงที่เป็นผลอันเนื่องมาจากเงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปมาในช่วงเวลาของแต่ละวัน โดยอาจจะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเกิดเหตุระเบิดในขณะที่มีการเดินทางไปทำงาน หรือการกำหนดเลือกพื้นที่ที่จะดำรงอยู่เพื่อให้เกิดความปลอดภัย รวมถึงเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิงกับคนภายในพื้นที่ ทั้งกลุ่มคนที่เป็นไทยพุทธ และไทยมุสลิม หรือความสัมพันธ์ภายใต้สถานการณ์เหตุก่อการร้ายที่เชื่อมโยงไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้ตนเองหรือกลุ่มเกสัชกรหญิงเกิดความปลอดภัยในการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้บริบทพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

บรรณานุกรม

- กมลเนตร จิระประภูศักดิ์ และรัตนาภรณ์ ไยชื่น. 2552. ประสิทธิผลของการพัฒนาระบบความปลอดภัยในการใช้ยา เพื่อลดความรุนแรงและความคลาดเคลื่อนทางยาในผู้ป่วยเด็ก โรคมะเร็งที่เข้ารับการรักษา. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล* 19 (1): 9-17.
- กษมา สุขโข. 2548. การกำหนดเวลามาตรฐานการปฏิบัติงาน ของงานเภสัชกรรม โรงพยาบาล กลุ่มโรงพยาบาลจิตเวช. วิทยานิพนธ์เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเภสัชกรรมคลินิก คณะเภสัชศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2544. ผู้หญิง ผู้ชาย / ที่บ้าน ที่สาธารณะ. ใน *สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่างๆ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 98.
- _____. 2549. สตรีนิยมและวัฒนธรรมศึกษา. ใน *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้ รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาดชาย รมิตานนท์, อานันท์ กาญจนพันธุ์, บรรณาธิการ*. กรุงเทพฯ: มติชน, 99-138.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. 2550. อັดถักษณ์ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <http://semeion.multiply.com/journal/item/2>. (สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2553).
- เฉลิมพล เพชรโยธา และอรนิตย์ เมตตามตะกุล. 2540. การพัฒนาสูตรตำรับและความคงตัวของกายภาพของยาน้ำแขวนตะกอนโค-ไทรมอกซาโซล. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. <http://opac.psu.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=146750>. (สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2553).
- ชฎานิษฐ์ คงทรัพย์. 2550. การเสริมประสิทธิภาพการบริหารทางเภสัชกรรมในร้านยา. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. <http://opac.psu.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=296359> (สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2553).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชยันต์ วรรณชะฤติ. 2549. “คนเมือง”: ตัวตน การผลิตซ้ำสร้างใหม่ และพื้นที่ทางสังคมของคนเมือง. ใน *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้อยู่รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาดชาย รมิตานนท์*. อานันท์ กาญจนพันธุ์, บรรณาธิการ. หน้า 33-74. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2550. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- เชษฐา พวงหัตถ์. 2548. *โครงสร้าง - ผู้กระทำการ = Structure – Agency*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เชิดชัย สุนทรภาส และคณะ. 2550. การวัดงานโดยใช้เทคนิคการจับเวลาในงานเภสัชกรรม. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล* 17(1): 17-26.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร. 2542. *วาทกรรมการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ญาณิ พงษ์ไพบูลย์. 2552. ผลิตภัณฑ์สเปรย์ ฟันรักษาอาการเจ็บคอบนสารสกัดเปลือกมังคุด. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <http://board.palungjit.com/19/เภสัชกรพัฒนาสเปรย์แก้เจ็บคอบนมังคุด-40492.html>. (สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553).
- ณัฐพงษ์ จิตรนิรัตน์. 2548. *รหัสชุมชน (Community Code) : พื้นที่ อัตลักษณ์ ภาพแทนความจริง และหลังสมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- _____. 2553. *อัตลักษณ์ชุมชน : อัตลักษณ์ และการพัฒนาเพื่อเคลื่อนเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของชุมชน (Community Identities)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธนรรจ์ รัตน์โชติพานิช และคณะ. 2549. การพัฒนาเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพระบบเภสัชกรรมในโรงพยาบาลชุมชน. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล* 19 (1): 9-17.
- ธนศ อารณีสุวรรณ. 2539. *วรรณกรรมในชีวิต : ชีวิตในวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.
- นฤพนธ์ คิ้วงวิเศษ. 2544. ข้อพิจารณาเรื่องความเป็นชายขอบกับการศึกษาวัฒนธรรม. ใน *ชีวิต ชายขอบ ตัวตนกับความหมาย*. ปรีตรดา เกลิมเผ่า กออ่อนนาคกุล, บรรณาธิการ. หน้า 1-35. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นลินี ต้นทวนิตย์ และคณะ. 2542. ชุมชนแออัด : องค์กรความรู้กับความเป็นจริง. ใน *วิวัฒนาการชุมชนแออัดและองค์กรชุมชนแออัดในเมือง: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร*. อภินันท์ ทรัพย์พัฒน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิตยารวรรณ กุลฉนวนวรรณ. 2552. พืชและการแก้พิษของพาราเซตามอล. *วารสารเภสัชกรรมชุมชน* 8 (47): 39-42.
- นิติพล ศรีมงคลพิทักษ์ และอรรรถการ นาคำ. 2552. การใช้ยาต้านเชื้อราในการรักษาโรคเชื้อราที่เล็บ. *วารสารเภสัชกรรมชุมชน* 8 (42): 47-51.
- นิตยา ชูโต. 2545. *การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แม่ทัพปอยท์.
- นิตนาถ เจ๊ะยอ และอนุชิต ว่างทอง. 2552. ผลการปรับเปลี่ยนการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวานที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล* 19 (1): 9-16.
- บุญธวัช บุญเจือ. 2546. *คนเก็บของเก่า: ผู้นำขยะเข้าสู่ระบบการผลิตใหม่ และการหมุนเวียนใช้ใหม่*. ใน *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ*. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. หน้า 253-302. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. 2546. *เปิดพรมแดน โลกของคนไร้บ้าน*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญจมาศ จันทร์จวี และคณะ. 2546. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการตรวจหาและป้องกันการกระทำระหว่างกันของยาในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. <http://dspace.hsri.or.th/dspace/handle/123456789/1694>. (สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553).
- ปนัดดา บุญยสาระนัย. 2546. *ชนเผ่าอาข่า: ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างให้สกปรก ล้าหลัง แต่ดึงดูดใจ*. ใน *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ*. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. หน้า 81-114. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปราณี เหมวิมล. 2552. การใช้ยาลดความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคไต. *วารสารเภสัชกรรมชุมชน* 8 (42): 33-36.
- ปริตตรา เกลิมเผ่า กอนันตกุล. 2544. *คำนำ*. ใน *ชีวิต ชายขอบ ตัวตนกับความหมาย*. ปริตตรา เกลิมเผ่า กอนันตกุล, บรรณาธิการ. หน้า 1-15. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปัญญาฉัตร ซอสุขไพบุลย์. 2552. การพัฒนาระบบรายงานความคลาดเคลื่อนทางยาโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล* 19 (1): 48-57.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2546. บทบรรณาธิการ. ใน *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ*. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. หน้า 1-25. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พรพรรณ กุลเวชกิจ, นิตยา ภาพสมุทร, ปริญญา จันทร์บรรเจิด. 2551. ผลลัพธ์ของการเฝ้าระวังการเกิดปฏิกิริยาระหว่างยา. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล* 18 (1): 27-38.
- พิเชฐ สายพันธ์. 2544. *เกย์*: ในฉากชีวิตแห่งสี่มสสถาน. ใน *ชีวิต ชายขอบ ตัวตนกับความหมาย*. ปริตตรา เกลิมเผ่า กอนันตกุล, บรรณาธิการ. หน้า 36-95. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ภาควิชาเภสัชอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยมหิดล. 2553. เรื่องการเพิ่มฤทธิ์ยารักษาโรคเรื้อรังด้วยนาโน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. http://www.trf.or.th/News/Content.asp?Art_ID=1634. (สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2553).
- มยุรี ตันติสิระ. 2551. โครงการศึกษาฤทธิ์และความเป็นพิษของสารสกัดมาตรฐานบัวบก. คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://blog.eduzones.com/jipatar/12431>. (สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553).
- ยศ สันตสมบัติ. 2549. สตรีนิยมผิวขาวกับความเข้าใจใน “เพศสภาพ” และ “เพศสัมพันธ์” ในสังคมไทย. ใน *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้ รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ผลิตชาย รมิตานนท์*. อานันท์ กาญจนพันธุ์, บรรณาธิการ. หน้า 139-170. กรุงเทพฯ: มติชน.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รัตนา โตสกุล. 2548. *มโนทัศน์เรื่องอำนาจ = The concept of power*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- รัตนา บุญมัธยะ. 2546. *พหิมะเนากับตัวตนคนกะถิน*. ใน *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชาย* ขอบ. ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. หน้า 117-172. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วรวรรณ บุญประเทือง. 2544. การพัฒนารูปแบบการบริหารทางเภสัชกรรมบนหอผู้ป่วยอายุกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. วิทยานิพนธ์เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเภสัชกรรมคลินิก คณะเภสัชศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาส ปรัชญาภรณ์. 2544. *ช่างไม้ : ความรู้และตัวตน*. ใน *มโนทัศน์เรื่องอำนาจ = The concept of power*. รัตนา โตสกุล, บรรณาธิการ. หน้า 120. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วิวรรธน์ อัครวิเชียร. 2552. *ปวดประจำเดือนและการใช้ยารักษาการปวดประจำเดือน*. *วารสารเภสัชกรรมชุมชน* 8 (47): 47-51.
- 2553. *การใช้ยาขณะให้นมบุตร*. *วารสารเภสัชกรรมชุมชน* 9 (48): 48-52.
- วิสุทธิ สุริยาภรณ์. 2552. *เกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ*. *วารสารเภสัชกรรมชุมชน* 8 (42): 12-14.
- ศรศิริ ประพุดิธรรม. 2549. *เรื่องแนวทางการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ป่วยในโรงพยาบาลโดยเภสัชกรและทีมสหสาขาวิชาชีพ*. งานวิจัย - งานวิชาการ. http://hpc9.anamai.moph.go.th/research/index.php?option=com_content&task=view&id=59&Itemid=44. (สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2553).
- สมพงษ์ สาริตพิเคราะห์. 2544. *เรื่องวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร*. ศูนย์สนเทศและหอสมุด มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. <http://www.dpu.ac.th/laic/page.php?id=6151>. (สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2553).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สัจจิตา กาญจนพันธุ์. 2549. ผู้หญิงในการตกเตียงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนิยม. ใน *อยู่ชายขอบมอง ลอดความรู้ รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี จลาตชาย รมิตานนท์. อานันท์ กาญจนพันธุ์, บรรณาธิการ. หน้า 239-288. กรุงเทพฯ: มติชน.*
- สายพิน ศุภุทรมงคล. 2545. *ถูก กับ คน อำนาจและการต่อต้านชัดเจน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สุกัญญา ติวตระกูล. 2553. เรื่องกะเม็ง-กระชาย มีฤทธิ์ต้านไวรัส HIV. *คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. http://pr.trf.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=209:-q-q-qhivq&catid=42:2010-06-10-02-38-30&Itemid=60 (สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2553).*
- สุรพงษ์ ชิมละมัย. 2550. *ชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการบริเวณชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาโทศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- สุรพล นธการกิจกุล และคณะ. 2551. *เรื่องการผลิตสารลดไขมันในเลือด โดยวิธีชีวสังเคราะห์จาก เชื้อโมเนสคัส เปรอร์เปรเรียสในข้าวไทย. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. http://www.pharmacy.cmu.ac.th/web_newsphar/review/2551/59.htm. (สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2553).*
- อคิน รพีพัฒน์ และคณะ. 2544. *การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. 2546. *อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.*
- อภิญญา เหมะจุฑา และกิตติศ ยศสมบัติ. 2553. *เรื่องการป้องกันและดูแลโรคน้ำกัดเท้า. คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://www.osotsala-chula.com/Newsletter.php>. (สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2553).*

บรรณานุกรม (ต่อ)

อรัญญา ศิริผล. 2545. ฝันกับคนมึง: พลวัตความหลากหลาย และความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ. ใน *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ*. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. หน้า 27-78. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2548. *ทะเลรอบคอกของทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

..... 2549. *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้อัน*. กรุงเทพฯ: มติชน.

..... 2552. *คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์ จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุไรศรี สุกคิดลักษณ์. 2536. ความน่าเชื่อถือของเภสัชกรในบริการปรึกษาเรื่องยา ศึกษาเฉพาะกรณี: กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลราชบุรี. ปรินฤมิตมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุ๋นใจ เขียมบูรณะกุล. 2549. วาทกรรมความสวย. *สังคมศาสตร์* 18 (2): 134-167.

..... 2553. แนวทางการทดสอบความคงสภาพของยา. กองควบคุมยา.

http://wwwapp1.fda.moph.go.th/drug/zone_gmp/gmp_book/..%5Cgmp_know.asp. (สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553)

โรลิ่งด์ บาร์ตส์. 2544. *มายาคติ*. แปลจาก *Mythologies* โดย วรรณพิมพ์ อังคศิริสรรพ. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับที่	ชื่อ	วันที่สัมภาษณ์
1.	กมล (นามสมมติ)	11 พฤศจิกายน 2553
2.	กวี (นามสมมติ)	12 พฤศจิกายน 2553
3.	กวีณา (นามสมมติ)	5 ธันวาคม 2553
4.	กัญญา (นามสมมติ)	22 ตุลาคม 2553
5.	กานต์พี (นามสมมติ)	2 ตุลาคม 2553
6.	จริยา (นามสมมติ)	12 พฤศจิกายน 2553
7.	จันทนา (นามสมมติ)	9 ธันวาคม 2553
8.	ณัฐนันท์ อร่ามจันทร์	14 กันยายน 2553
9.	ธารนที (นามสมมติ)	14 สิงหาคม 2553 - 15 สิงหาคม 2553
10.	นรินทร์ จันทโสภา	14 กันยายน 2553
11.	นิตา (นามสมมติ)	24 พฤศจิกายน 2553
12.	บรรจง เจริญศรี	19 สิงหาคม 2553
13.	ปาจริย์ (นามสมมติ)	2 ธันวาคม 2553
14.	มนต์ตรา (นามสมมติ)	26 สิงหาคม 2553 - 29 สิงหาคม 2553
15.	มาลี (นามสมมติ)	22 ตุลาคม 2553
16.	วลี (นามสมมติ)	9 ธันวาคม 2553
17.	วันนา (นามสมมติ)	6 ธันวาคม 2553
18.	วิไล (นามสมมติ)	11 พฤศจิกายน 2553
19.	วีรวรรณ (นามสมมติ)	1 ตุลาคม 2553
20.	ศศิ (นามสมมติ)	24 พฤศจิกายน 2553
21.	สมชาย (นามสมมติ)	1 ธันวาคม 2553
22.	สาวิตรี (นามสมมติ)	2 ธันวาคม 2553 - 30 ธันวาคม 2553
23.	สายชล วัฒนดี	14 กันยายน 2553
24.	สิลดา (นามสมมติ)	15 ตุลาคม 2553
25.	สุนทร (นามสมมติ)	11 พฤศจิกายน 2553

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ	วันที่สัมภาษณ์
26.	สุกัญญา คงเพชร	19 สิงหาคม 2553
27.	สุไลมาน (นามสมมติ)	11 พฤศจิกายน 2553
28.	อมร (นามสมมติ)	23 พฤศจิกายน 2553
29.	อันธิกา (นามสมมติ)	22 ตุลาคม 2553 - 28 ตุลาคม 2553
30.	อาทิตย์ยา (นามสมมติ)	11 พฤศจิกายน 2553
31.	อาภรณ์ (นามสมมติ)	1 ธันวาคม 2553

ภาคผนวก ข.
ผลงานบทความวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “อุบลวัฒนธรรม ครั้งที่ ๑”

“คน ค้า ข้าว ในลุ่มน้ำโขง”

“Man, Merchant, and Maize in Mekong”

คน ค้า ข้าว

วันที่ 23-25 ธันวาคม 2553

ณ อาคารสำนักงานอธิการบดีหลังใหม่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในวงการยา

ฉัตรธิดา หยุคง¹ และสุรพงษ์ อิ่มละมัย²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (ภาคพิเศษ) คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² อาจารย์ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในวงการยา” ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในปัจจุบัน โดยถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าของเกสักรหญิง เพื่อนำเสนอถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคล ภายใต้การถูกกดทับจากวาทกรรมต่างๆ ซึ่งการกดทับจากวาทกรรมไม่ได้เป็นการเบียดขับ สร้างความแตกต่างหรือทำให้ดูแปลกแยกไปจากสังคมส่วนใหญ่ หากแต่เป็นการประดิษฐ์สร้างภavnนำเสนอให้แก่วิชาชีพเภสักร ด้วยการสร้างและให้คุณค่ากับภาพลักษณ์ของวิชาชีพ จึงทำให้เกิดการยอมรับและเป็นที่น่าหน้าถือตาจากบุคคลภายในสังคม ซึ่งทำให้ดูราวกับว่าเกสักรหญิงเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความราบเรียบในความสัมพันธ์ และไม่มีการต่อสู้ ต่อรองในความสัมพันธ์แต่อย่างใด

โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกสักรหญิงในบริบทเมืองหาดใหญ่ และเพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในบริบทเมืองหาดใหญ่ ซึ่งในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ (identity) ของเกสักรหญิงที่มีความหลากหลาย และมีการเคลื่อนไหวนั้น สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากวิถีชีวิตประจำวันที่ได้ผูกโยงอยู่กับพื้นที่ “เมือง” ในฐานะพื้นที่ที่เกิดจากสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งทับซ้อนด้วยวาทกรรม และเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตของเกสักรหญิงในฐานะบุคคล หรือกลุ่มคนที่เป็นผู้กระทำการภายใต้บริบททางสังคม รวมถึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์เพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ที่ซึ่งเป็นการสร้างตัวตนภายใต้การนิยามของตนเอง ความคาดหวังจากคนอื่น และความสัมพันธ์ในบริบทพื้นที่ต่างๆ

จากการศึกษาพบว่าวิถีชีวิตประจำวันของเกสักรหญิงในบริบทเมืองหาดใหญ่ มีความหลากหลายและซับซ้อนในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม เช่น ในพื้นที่โรงพยาบาล คลินิก หรือร้านยา เป็นต้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีลักษณะที่เคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนกลับไปกลับมาภายใต้บริบทของพื้นที่ และ

ความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ในส่วนของการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทเมืองหาดใหญ่นั้น พบว่าอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงมีการสร้างขึ้นหลากหลายและแตกต่าง ภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนของเกสัชกรหญิงที่มีต่อกลุ่มคนอื่น และบริบททางสังคม โดยสรุปการศึกษาครั้งนี้นับเป็นการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงให้มีความยืดหยุ่น และหลุดพ้นจากกับดักของวาทกรรมเดียว ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัตที่มีการโยกย้าย ถ่ายเท โต้ตอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลา ภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทเมือง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

Female Pharmacists' Identity in the Field of Medicine

Chatthida Yukong¹ and Surapong Yimlamai²

¹ Master degree student in Human and Social Development, Prince of Songkhla University,
Hatyai campus

² Lecturer, Dept. of Educational Foundation, Prince of Songkhla University, Hatyai campus

Abstract

The study on "Female Pharmacists' Identity in the Field of Medicine" attempted to show present-day women's stepping out to the public space through female pharmacists' narrations in order to present the identity of an individual or a group of individuals under the pressure from different discourses. However, these discourses are not an exclusion to differentiate or alienate them from the majority in society but rather to make an image for the pharmacy profession by making and giving value to the image of the profession. The purpose is to make the profession recognized and respected by people in the society and to make it as if female pharmacists a person or a group of people whose relationship is smooth and without any relationship negotiation.

The objectives of this study were to explore the daily life of female pharmacists in the context of Hat Yai, and to investigate the building of identity of female pharmacists in the context of Hat Yai. The study attempted to understand the female pharmacists' identity that was diversified and mobile. It was clearly seen that their daily life was connected with the "urban" space that was formed from cultural inventions that overlapped with discourses. This study investigated life of female pharmacists as an individual or a group of individuals who were actors in the social context, and who built their identity in order to live with other people. They built the identity according to their own definition, expectation of others, and relationships in the context of different spaces.

The results of the study revealed that the daily life of female pharmacists in Hat Yai was diversified and the relationships were complicated in different social spaces such as in hospitals, clinics and pharmacies. These relationships were mobile and changed back and forth under the context of the spaces and the relationships with groups of people in the spaces.

Regarding identity building, it was found that the identity of female pharmacists in Hat Yai was diversified and different according to their own definition of identity for other groups of people and the social context. In conclusion, the study opened for female pharmacists' identity space which was flexible and free from the trap of a single discourse, understandable in terms of the complicated relationship, dynamic in that it was moved, transferred, interactive, collided and coordinated all the time under the spaces with strong relationships of the urban context and cultural diversity.

บทความ

ภาพผู้หญิงกับการถูกจำกัดพื้นที่เพียงพื้นที่บ้าน นับเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นกันจนชินตา ดังภาพของผู้หญิงที่คอยดูแล ปัดกวาด เช็ดถูบ้านเรือน คอยหุงหาอาหาร และปรนนิบัติรับใช้คนภายในครอบครัว ซึ่งการกระทำดังกล่าวทุกคนต่างรับรู้และเข้าใจว่า บทบาทหน้าที่เหล่านี้ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเป็นสตรีเพศ หากแต่ในปรากฏการณ์ความเป็นจริงนั้น บทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้ถูกผูกติดอยู่กับวาทกรรมที่ว่า “แม่ศรีเรือน” และ “อุดมการณ์เหย้าเรือน” (domestic ideology) ผู้หญิงจึงเริ่มถูกจำกัดพื้นที่ และถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เป็นเพียงเมีย และแม่บ้านที่คอยดูแลปรนนิบัติรับใช้สามี รวมถึงบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกที่ซึ่งถือได้ว่าเป็นภาระหน้าที่ตามธรรมชาติของเพศหญิง (กาญจนา แก้วเทพ 2544, 98) จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงผู้หญิงในฐานะของผู้ที่ถูกกระทำ ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากการกดทับของวาทกรรม

สอดคล้องกับมุมมองเกี่ยวกับ “ผู้หญิง” ตามนัยยะของกาญจนา แก้วเทพ (2549) ที่มองว่าผู้หญิงไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่ถูกกดทับโดยระบอบชายเป็นใหญ่ หากแต่เกิดจากการกดทับของวาทกรรม หรือระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อาจเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม นั่นเท่ากับว่าความเป็นผู้หญิงถูกสร้างขึ้น และผู้หญิงสามารถมีฐานะเป็นผู้กระทำการในบางด้านได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะปฏิเสธการมีอยู่ของระบอบอำนาจชายเป็นใหญ่ที่ปรากฏในสังคมไทยแต่อย่างใด และการต่อสู้ต่อรองของผู้หญิงในแง่มุมสำคัญประการหนึ่ง จึงเป็นเรื่องของการมีอำนาจในการนิยามว่าตัวเขาเป็นใคร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไรภายใต้อาณาบริเวณของวาทกรรม (กาญจนา แก้วเทพ 2549, 75) โดยมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) (อ้างถึงในไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร 2548, 20) กล่าวว่าวาทกรรมเป็นสิ่งถูกสร้างขึ้น โดยเกิดขึ้นจากอำนาจในการนิยาม ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้-ความจริง-อำนาจ หรือเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจที่จะผลิตสร้าง ตอบโต้ ต่อบังคับ เพื่อให้คนอื่นยอมรับ หรือตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่

ภาพของเกสซ์กรหญิงในพื้นที่ทางสังคมของการศึกษารั้วนี้ จึงพยายามนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องราวของเกสซ์กรหญิงในฐานะมนุษย์ที่ไม่ได้ยึดติดอยู่กับภาพลักษณ์ที่ตายตัวและไร้ซึ่งชีวิตชีวา หากแต่มีพลวัตในการก้าวข้ามจากการมีชีวิตภายในพื้นที่บ้านออกสู่พื้นที่สาธารณะ รวมถึงมีความรู้สึกนึกคิดที่เลื่อนไหลและกลับไปกลับมาได้ ดังที่ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) กล่าวถึงการข้ามพื้นที่ว่าการแสดงอัตลักษณ์มิได้ยึดติดอยู่ภายใต้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่พื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์สามารถเกิดการเลื่อนไหล และ

แปรเปลี่ยนได้โดยผูกโยงกับรูปแบบการดำรงชีวิตประจำวัน และผู้วิจัยเองยังเห็นว่าเกสซ์กรหญิงก็ไม่ได้อยู่ในอาณาบริเวณของวาทกรรมเดียว แต่มีการต่อสู้ ต่อรอง คัดเลือก ปรุงแต่ง หรือขบเน้นคุณลักษณะบางประการเพื่อนำเสนอ (เป็นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 15)

ดังในพื้นที่ห้องยาของโรงพยาบาล เกสซ์กรหญิงจะต้องทำหน้าที่ในการชี้แจงวิธีการใช้ยาให้แก่คนไข้จำนวนมากที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของระดับการศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา เพศ และอายุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สัมพันธ์กับการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงทั้งสิ้น นอกจากนี้เกสซ์กรหญิงยังทำหน้าที่ที่ทักท้วงโต้แย้งการสั่งจ่ายยาของแพทย์ ในกรณีที่การสั่งจ่ายยาเกิดความไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างวิชาชีพ สอดคล้องกับการเกิดอัตลักษณ์ที่ แม็กซ์ เวบเบอร์ (Max Webber) เรียกว่า substantive identity หมายถึง อัตลักษณ์ที่ได้นิยามตนกับระบบคุณค่าอะไรบางอย่าง เช่นเดียวกันกับการแสดงอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงที่ได้นิยามตนกับระบบคุณค่าของวิชาชีพ เกสซ์กรรม แต่ในขณะที่เดียวกันอัตลักษณ์เป็นภาพที่ซ้อนทับกันอยู่ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall, 1996) กล่าวว่า “ความเป็นตัวเรา” เป็นเหมือนรอยตะเข็บที่เย็บแผลให้สมานเป็นเนื้อเดียวกัน สิ่งที่ถูกเย็บเข้าด้วยกันในด้านหนึ่งก็คืออัตลักษณ์หรือตำแหน่งแห่งที่ในวาทกรรมที่เรียกร้องต่อเรา และอีกด้านหนึ่งกระบวนการทำปฏิริยาที่เรามีต่อวาทกรรม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 76)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแสดงความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงภายในพื้นที่ทางสังคมต่างๆ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญของอัตลักษณ์ คือมีหลากหลายมิติ (Dimensions) มีพลวัต (Dynamic) และมีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กันกับบริบททางสังคม (อำนาจ กาญจนพันธุ์ 2549, 133) ซึ่งความซับซ้อน หรือพลวัตเป็นสภาวะหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความหมายที่บุคคลเลือกนำมาใช้ภายใต้การกำกับของเงื่อนไขต่างๆ แต่ความหมายมิได้มีความตรงไปตรงมา แต่กลับมีการเปลี่ยนรูป ผันแปรไปในหลายลักษณะมากมายตามสภาวะที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้ามากระทบจากสิ่งภายนอก (สัจจिता กาญจนพันธุ์ 2549, 145) ทั้งนี้ในมิติของการสร้างความหมายของบุคคลมีความสลับซับซ้อนกว่าที่เห็นตามภาพปรากฏ เนื่องจากบุคคลยังมีความซับซ้อนในมิติด้านอารมณ์ หรือมิติด้านวัฒนธรรมที่ซ้อนทับกันอย่างมากมาย ซึ่งได้แฝงซ่อนไว้ด้วยแง่มุมของอำนาจ (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล 2548, 14)

อัตลักษณ์ของบุคคล จึงมิใช่เรื่องที่ติดตัวมากับธรรมชาติ (Anti-essentialism) หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (Socially construction) และอัตลักษณ์เกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือกลุ่มคนอื่นภายในสังคม โดยถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรม และ

มิติทางสังคมอื่นๆ ซ้อนทับอยู่อีกมากมาย สอดคล้องกับ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) กล่าวว่าการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) จึงเป็นสิ่งที่แยกออกได้ยากจากการวิเคราะห์กระบวนการสร้าง รับเอา หรือถูกทำให้มีอัตลักษณ์ (Identification) (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 24) และได้สอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ของ F. Barth (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 131) ที่ให้คำนิยามว่าอัตลักษณ์เป็นกระบวนการแบบเหรียญ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือ การรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน (Self-ascription) และในอีกด้านหนึ่ง คนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย (Ascription by other) อัตลักษณ์จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคลคือ การตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใคร และเราเหมือน หรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ตรงไหน เรามีความสัมพันธ์กับใคร คนอื่นสัมพันธ์กับพวกเราอย่างไร” (กาญจนนา แก้วเทพ 2549, 132)

ความซับซ้อนภายในของบุคคลภายใต้ปรากฏการณ์พลวัตทางสังคมนั้น สะท้อนถึงการดิ้นรน ต่อสู้ หรือช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตนภายในสังคม ซึ่งเห็นได้จากลักษณะวิถีชีวิตของผู้คนมากมายที่ต่างต้องทำงานแข่งขันกับเวลา บุคคลอื่น หรือแม้แต่กระทั่งการแข่งขันกับตัวเอง เพื่อมิให้เกิดความรู้สึกถึงการไม่มีตัวตนอยู่ภายในสังคม (อคิน รพีพัฒน์ 2544, 39) และการก้าวเข้าสู่ชีวิตสังคมเมืองของกลุ่มผู้หญิงในปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงการช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตน เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพภายในตัวตนของผู้หญิง ซึ่งปัจจุบันปรากฏมากมายภายในสังคม (ยศ สันตสมบัติ 2551, 139) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้มีผลต่อการจัดวางตำแหน่งแห่งที่และคุณค่าที่แตกต่างกันของบุคคล (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 98) กล่าวคือปัจจุบันกลุ่มผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนอกบ้านได้เทียบเท่ากับผู้ชาย และมีได้เป็นเพียงช่างเท้าหลังเจกเช่นเมื่อครั้งในอดีต แต่การดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมของเกศษกรหญิง ก็มีอาจปฏิเสธได้ว่าไร้ซึ่งการกดทับจากวาทกรรมใดๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้พยายามนำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรมต่างๆ ที่ได้ปรากฏอยู่ภายในสังคม ทั้งนี้ได้รวมไปถึงการให้ออกลักษณะ หรือความหมายที่ปรากฏในตัววิชาชีพของเกศษกรหญิง โดยการปรากฏของเอกลักษณ์ และความหมายในสรรพสิ่งต่างๆ นั้น ในทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) กล่าวว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจเข้าไปบังคับยึดเยียดให้เป็นวาทกรรมชุดหนึ่งขึ้น ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกด บดบัง ปิดกั้น ขจัด หรือทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างไปจากเอกลักษณ์ และความหมายที่สร้างมาได้ปรากฏตัวขึ้น ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของการผูกติดกันอย่างเหนียวแน่นของคุณสมบัติเฉพาะ (attributes) บางอย่างในตัวของสิ่งเหล่านั้น ที่ทำให้เป็นอย่างไร้ที่เป็อยู่ หรือเป็นอย่างไร้ที่นิยมนำเข้าใจกัน โดยมาก (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2548, 24) วาทกรรมดังกล่าวได้ถูกดึงมาใช้ทำ

จนสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ หรืออำนาจ โดยมีที่มา จากหนังสือ ตำราเรียน คำพูดของผู้หลักผู้ใหญ่ สุภาษิต คำพังเพย ตลอดจนจากวรรณกรรม เรื่องอื่นๆ ซึ่งก็คือบรรดาваทกรรมทั้งหลายในสังคม ที่สามารถประมวลรวมกันเข้าเป็น สารานุกรมที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้อย่างน่าประหลาดใจ (อภิญา เพ็องฟูสกุล 2546,59)

ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ (identity) ของเพศชกรหญิงที่มีความหลากหลาย และมีการเคลื่อนไหวนั้น สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากวิถีชีวิตประจำวัน ที่ได้ผูกโยงอยู่กับพื้นที่ “เมือง” ในฐานะพื้นที่ที่เกิดจากสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งทับซ้อนด้วยวาทกรรม (อภิญา เพ็องฟูสกุล 2546, 97) สอดคล้องกับทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) มองว่า “พื้นที่ คือ รากฐานการทำงานของอำนาจทุกชนิด” พื้นที่จึงไม่ใช่สิ่ง ที่ไร้เดียงสาเป็นธรรมชาติมีความเสถียรและคงทน (อ้างถึงใน ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2553, 64) หากแต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงออกมา อย่างเป็นรูปธรรมภายในสภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบต่างๆ ที่ห้อมล้อมเราอยู่ในแง่ของ ชีวิตทางสังคม (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 105) ภายใต้อำนาจที่ความสัมพันธ์เหล่านี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายในเรื่องราวชีวิตของเพศชกรหญิงภายในพื้นที่ทางสังคม ซึ่งแต่ละสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นพลวัต ทำนองเดียวกับความเป็นเมืองของพื้นที่เมือง หาดใหญ่ที่มีความเข้มข้น มีความซับซ้อน และมีความหลากหลายในความสัมพันธ์

ทั้งนี้การมองความสัมพันธ์ผ่านพื้นที่เมืองหาดใหญ่ ถือเป็นความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม เท่ากับว่าพื้นที่เมือง หาดใหญ่มีนัยยะสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือในฐานะของพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งเป็นที่ตั้งของความสัมพันธ์ที่เพศชกรหญิงเป็นส่วนหนึ่งที่ดำรงอยู่ภายในที่ตั้งนั้น และในฐานะ ของพื้นที่ภาพแทนความจริง เป็นพื้นที่แห่งความหมายและสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อการใช้ ประโยชน์ในพื้นที่นั้น โดยการศึกษาครั้งนี้ยังนำไปสู่ความเข้าใจความสัมพันธ์ในพื้นที่ย่อย ต่างๆ เช่น ในพื้นที่โรงพยาบาล ทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน พื้นที่ร้านยา และพื้นที่คลินิก แต่ไม่ได้หมายความว่าพื้นที่ต่างๆ นี้จะถูกแยกขาดจากกัน เพียงแต่เป็นจุดตั้งต้นที่นำไปสู่การ มองเห็นความซับซ้อน และความหลากหลายในการสร้าง หรือการก่อรูปอัตลักษณ์ และวิถี ชีวิตของเพศชกรหญิงภายในบริบทที่ดำเนินความสัมพันธ์

เมืองหาดใหญ่ในฐานะที่ตั้งทางกายภาพนั้น นับเป็นการมองพื้นที่เมืองใน ลักษณะนี้ถือได้ว่า เมืองคือที่ตั้ง และเป็นตัวแทนของความเจริญที่มีนัยยะแตกต่างจากความ เป็นชนบท ซึ่งแง่มุมดังกล่าว ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543) พุดถึงเมืองกับการพัฒนาว่า

ตัวตนของเมืองในวาทกรรมการพัฒนาแห่งยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในด้านมุมหนึ่งนั้น เมืองคือตัวแทนของความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคนิควิทยาการ และศิลปวัฒนธรรม โดยการสร้างเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ จากนั้นความเจริญในเมืองก็จะไหลรินไปยังพื้นที่ชนบท ดังความเชื่อของนักทฤษฎีที่เรียกว่า การทำให้ทันสมัยและการแพร่กระจายของความเจริญ (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร 2543, 168) เมื่อพิจารณาจากมุดังกล่าวเท่ากับว่าพื้นที่เมืองขนาดใหญ่เป็นพื้นที่ที่ตั้งที่มีส่วนต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ในฐานะที่เมืองขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางของความเจริญ และมีลักษณะของความเป็นเมืองที่ส่งผลต่อความเข้มข้นในความสัมพันธ์

นอกจากนี้พื้นที่เมืองขนาดใหญ่ ยังถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหมายหรือสัญลักษณ์ ซึ่งถูกสร้างขึ้นให้เป็นภาพแทนความจริงบางประการ เพื่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ภายใต้ขอบเขตของเมืองนั้น ทั้งนี้เมืองยังถูกอัดแน่นด้วยกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งในส่วนของวัฒนธรรมพื้นเมืองท้องถิ่น วัฒนธรรมของความเป็นรัฐชาติ และวัฒนธรรมสมัยนิยม ที่ถูกสร้าง สืบทอด หรือผลิตซ้ำอยู่ในพื้นที่ ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่แบ่งไว้ซึ่งวิถีชีวิตการดำรงอยู่ของผู้คนที่หลากหลายภายในพื้นที่เมืองขนาดใหญ่ และได้เอื้ออำนวยต่อรูปแบบวิถีชีวิตที่มีการปรับเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ การค้า หรือการคมนาคม ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแบบวิถีของเมือง (urbanism) ซึ่งเป็นตัวสร้างเอกลักษณ์และความหมายกับคนในสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร 2548, 181)

จากลักษณะของพื้นที่เมืองขนาดใหญ่ จัดเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ที่มีการเคลื่อนไหวไปมา เพื่อการจับแน่น นำเสนอ ช่างชิง หรือต่อรองอำนาจของความสัมพันธ์ที่เป็นไปอย่างสลับซับซ้อน รวมถึงการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่มีทั้งส่วนที่เป็นความจริง และจินตนาการ สอดคล้องกับแนวคิด Thirdspace ของ อองรี เลอแฟบร์ (Henri Lefebvre) ที่กล่าวถึง Thirdspace ว่าเป็นพื้นที่ที่เกิดมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางความคิด พื้นที่จึงมีสถานะที่เป็นทั้งเครื่องมือ เป้าหมาย เป็นทั้งสื่อ ตัวกลาง และบริบทของการช่างชิงอำนาจ Thirdspace จึงหมายถึงพื้นที่ของการปฏิบัติการทางสังคม (the habitat of social practices) ที่ “ความคิด เหตุการณ์ ปรัชญาการณ และความหมายของพื้นที่นั้นปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา” (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 48) ดังนั้นพื้นที่ขนาดใหญ่ภายใต้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ และเป็นพื้นที่ของการเชื่อมโยงความหลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งในแง่ของความหลากหลายด้านกลุ่มคน สังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายใน

พื้นที่ดังกล่าว เกิดการจับเกี่ยว จับแน่น และมีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน ลึกลับ และแฉ่งเปลี่ยนไปมาในการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของกลุ่มคน

การศึกษาอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงภายใต้พื้นที่เมืองหาดใหญ่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะนำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายในเรื่องราววิถีชีวิตประจำวัน และการสร้างอัตลักษณ์ที่มีได้หยุดนิ่งตายตัว แต่กลับมีการเคลื่อนไหว และหลากหลายในความสัมพันธ์ ดังในวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกสัชกรหญิงในบริบทเมืองหาดใหญ่ และเพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทเมืองหาดใหญ่ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ร่วมกับวิธีการสังเกต ทั้งนี้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนั้น จะเป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะที่พูดคุยอย่างเป็นกันเอง ซึ่งตัวผู้วิจัยจำเป็นจะต้องสร้างความสนิทสนม กู้นเคย และไว้วางใจให้เกิดขึ้นระหว่างตัวผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัย เพื่อให้นำมาซึ่งการลึกลับของข้อมูล และในส่วนของการสังเกตนั้น จะเป็นการสังเกตถึงลักษณะของพฤติกรรม หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของบุคคล ที่เป็นอัตลักษณ์ของปัจเจก อัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ หรืออัตลักษณ์ต่างภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน

จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม และถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เข้ามากดทับ ปะทะ หรือครอบงำโดยตรงต่อการดำรงวิถีชีวิตประจำวัน และการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวันที่มีการเคลื่อนไหว และเป็นพลวัต ซึ่งจะมีลักษณะเน้นย้ำ สร้างใหม่ หรือมีการสืบทอดก่อให้เกิดความหลากหลายภายใต้แต่ละสถานการณ์ หรือพื้นที่ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้สถานการณ์ หรือพื้นที่ที่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเกสัชกรหญิงนั้น มิได้ถูกจำกัดให้อยู่เพียงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่มีการข้ามไปมาระหว่างพื้นที่ต่างๆ ได้ ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสัชกรหญิงนั้น ก็ย่อมมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคน หรือพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม

ทั้งนี้การแสดงอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิง ได้เป็นความพยายามในการสร้างตัวตนภายใต้อำนาจในการนิยามของตนเอง ความคาดหวังจากกลุ่มคนอื่น และความสัมพันธ์ในบริบทพื้นที่ทางสังคม โดยการแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคล และรวมถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคม ภายใต้วาทกรรมที่สร้างความหมายในตัวตนของบุคคล ซึ่งมีความหลากหลายใน

เรื่องราวที่เป็นผลอันเนื่องมาจากอำนาจของความสัมพันธ์ และในการศึกษาคั้งนี้ นับเป็นการเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ พร้อมกับการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเกศจักรหญิงให้มีความยืดหยุ่น และหลุดพ้นจากกับดักของวาทกรรมเดียว ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัต ที่มีการ โยกย้าย ถ่ายเท ได้ตอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทเมือง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์, (บก.). (2549). *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้อรวบบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาดชาย รมิตานนท์*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2548). *โครงสร้าง - ผู้กระทำการ = Structure – Agency*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณัฐพงษ์ จิตรนิรัตน์. (2553). *อัตลักษณ์ชุมชน : อัตลักษณ์ และการพัฒนาเพื่อเคลื่อนเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของชุมชน (Community Identities)*. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2539). *วรรณกรรมในชีวิต :ชีวิตในวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มีงมิตร.
- ปริตรตา เถลิ้มเผ่า กอนันตกุล, (บก.). (2544). *ชีวิต ชายขอบ ตัวตนกับความหมาย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, (บก.). (2546). *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อกิน รพีพัฒน์, ชยันต์ วรรณระภูติ, อมรา พงศาพิชญ์, สุภางค์ จันทวานิช, และฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2544). *การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2549). *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). *ทะเลถูกรอบคืดของทฤษฎี*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

การประชุมเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ครั้งที่ ๑๐

“ท้าทายสังคมศาสตร์ไทย: ความรู้ท่วมหัวเอาตัว(สังคม) ไม่รอด?”

10th Soc-Antnet

วันที่ 12-13 มีนาคม 2554

ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในบริบทสังคมเมือง

ภัทรธิดา หุยกง¹ และ ดร. สุรพงษ์ ยิ้มละมัย²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (ภาคพิเศษ) คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² อาจารย์ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในปัจจุบัน โดยถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าของเกสักรหญิง เพื่อนำเสนอถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคล ภายใต้การถูกกดทับจากวาทกรรมต่างๆ ซึ่งการกดทับจากวาทกรรมไม่ได้เป็นการเบียดขับ สร้างความแตกต่าง หรือทำให้ดูแปลกแยกไปจากสังคมส่วนใหญ่ หากแต่เป็นการสร้างและให้คุณค่ากับภาพลักษณ์ของวิชาชีพ จึงทำให้เกิดการยอมรับและเป็นที่น่าเชื่อถือจากบุคคลภายในสังคม ซึ่งทำให้ดูราวกับว่าเกสักรหญิงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความราบเรียบในความสัมพันธ์และไม่มีการต่อสู้ ต่อรองในความสัมพันธ์แต่อย่างใด และการศึกษาในครั้งนี้ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกสักรหญิงในบริบทสังคมเมือง และเพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในบริบทสังคมเมือง

จากการศึกษา พบว่า วิถีชีวิตประจำวันของเกสักรหญิงในบริบทสังคมเมืองมีความหลากหลายและซับซ้อนในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม เช่นในพื้นที่ร้านยา คลินิก โรงพยาบาล หรือสาธารณสุข เป็นต้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีลักษณะที่เคลื่อนไหว แปรเปลี่ยน กลับไปกลับมาภายใต้บริบทของพื้นที่ และความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ในส่วนของการสร้างอัตลักษณ์ของเกสักรหญิงในบริบทสังคมเมือง พบว่า อัตลักษณ์ของเกสักรหญิงมีการสร้างขึ้นหลากหลายและแตกต่างภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนของเกสักรหญิงที่มีต่อกลุ่มคนอื่นและบริบททางสังคม โดยสรุป การศึกษาครั้งนี้เป็นการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเกสักรหญิงให้มีความยืดหยุ่น และหลุดพ้นจากกับดักของวาทกรรมเดียว ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัตที่มีการโยกย้าย ถ่ายเท ได้ตอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทเมือง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

Female Pharmacists' Identity in the Urban Society Contexts

Chatthida Yukong¹ and Dr. Surapong Yimlamai²

¹ Master degree student in Human and Social Development, Prince of Songkhla University,
Hatyai campus

² Lecturer, Dept. of Educational Foundation, Prince of Songkhla University, Hatyai campus

Abstract

The study on "Female Pharmacists' Identity in the Urban Society Contexts" attempted to show present-day women's stepping out to the public space through female pharmacists' narrations in order to present the identity of an individual or a group of individuals under the pressure from different discourses. However, these discourses are not an exclusion to differentiate or alienate them from the majority in society but rather to making and giving value to the image of the profession. The purpose is to make the profession recognized and respected by people in the society and to make it as if female pharmacists a group of people whose relationship is smooth and without any relationship negotiation. The objectives of this study were to explore the daily life of female pharmacists in the urban society contexts, and to investigate the building of identity of female pharmacists in the urban society contexts.

The results of the study revealed that the daily life of female pharmacists in the urban society contexts was diversified and the relationships were complicated in different social spaces such as in hospitals, clinics, pharmacies and public health. These relationships were mobile and changed back and forth under the context of the spaces and the relationships with groups of people in the spaces. Regarding identity building, it was found that the identity of female pharmacists in the urban society contexts was diversified and different according to their own definition of identity for other groups of people and the social context. In conclusion, the study opened for female pharmacists' identity space which was flexible and free from the trap of a single discourse, understandable in terms of the complicated relationship, dynamic in that it was moved, transferred, interactive, collided and coordinated all the time under the spaces with strong relationships of the urban context and cultural diversity.

บทนำ

ภาพผู้หญิงกับการถูกจำกัดพื้นที่เพียงพื้นที่บ้าน นับเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นกันจนชินตา ดังภาพของผู้หญิงที่คอยดูแล ปัดกวาด เช็ดถูบ้านเรือน คอยหุงหาอาหาร และปรนนิบัติรับใช้คนภายในครอบครัว ซึ่งการกระทำดังกล่าวทุกคนต่างรับรู้ และเข้าใจว่า บทบาทหน้าที่เหล่านี้ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเป็นสตรีเพศ หากแต่ในปรากฏการณ์ความเป็นจริงนั้น บทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้ถูกผูกติดอยู่กับวาทกรรมที่ว่า “แม่ศรีเรือน” และ “อุดมการณ์เหย้าเรือน” (domestic ideology) ผู้หญิงจึงเริ่มถูกจำกัดพื้นที่ และถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เป็นเพียงเมีย และแม่บ้านที่คอยดูแลรับใช้สามี รวมถึงบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกที่ถือได้ว่าเป็นภาระหน้าที่ตามธรรมชาติของเพศหญิง (กาญจนา แก้วเทพ 2544, 98) จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงผู้หญิงในฐานะของผู้ที่ถูกกระทำซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากการกดทับของวาทกรรม

สอดคล้องกับมุมมองเกี่ยวกับ “ผู้หญิง” ตามนัยยะของกาญจนา แก้วเทพ (2549) ที่มองว่าผู้หญิงไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่ถูกกดทับโดยระบอบชายเป็นใหญ่ หากแต่เกิดจากการกดทับของวาทกรรม หรือระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อาจเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม นั่นเท่ากับว่าความเป็นผู้หญิงถูกสร้างขึ้น และผู้หญิงสามารถมีฐานะเป็นผู้กระทำการในบางด้านได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะปฏิเสธการมีอยู่ของระบอบอำนาจชายเป็นใหญ่ที่ปรากฏในสังคมไทยแต่อย่างใด การต่อสู้ต่อรองของผู้หญิงในแง่มุมสำคัญประการหนึ่ง จึงเป็นเรื่องของการมีอำนาจในการนิยามว่าตัวเองเป็นใคร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไรภายใต้อาณาบริเวณของวาทกรรม (กาญจนา แก้วเทพ 2549, 75) โดยมีเชลฟูโกต์ (Michel Foucault) (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร 2548, 20) กล่าวว่า วาทกรรมเป็นสิ่งถูกสร้างขึ้น โดยเกิดขึ้นจากอำนาจในการนิยามที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ - ความจริง - อำนาจ หรือเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจที่จะผลิตสร้าง ตอบโต้ ต่อรอง เพื่อให้คนอื่นยอมรับ หรือตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่

ภาพของเกสซ์กรหญิงในพื้นที่ทางสังคมของการศึกษาครั้งนี้ จึงพยายามนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องราวของเกสซ์กรหญิงในฐานะมนุษย์ที่ไม่ได้ยึดติดอยู่กับภาพลักษณ์ที่ตายตัว ไร้ซึ่งชีวิตชีวา หากแต่มีพลวัตในการก้าวข้ามจากการมีชีวิตภายในพื้นที่บ้านออกสู่พื้นที่สาธารณะ รวมถึงมีความรู้สึกริเริ่มที่เลื่อนไหล และกลับไปกลับมาได้ ดังที่ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) กล่าวถึงการข้ามพื้นที่ว่าการแสดงอัตลักษณ์ มิได้ยึดติดอยู่ภายใต้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่พื้นที่ในการแสดง อัตลักษณ์สามารถเกิดการเลื่อนไหลและ

แปรเปลี่ยนได้ โดยผูกโยงกับรูปแบบการดำรงชีวิตประจำวัน และผู้วิจัยเองยังเห็นว่าเกสซ์กรหญิงก็ไม่ได้อยู่ในอาณาบริเวณของวาทกรรมเดียว แต่มีการต่อสู้ต่อรอง คัดเลือก ประยุกต์ หรือจับเน้นคุณลักษณะบางประการเพื่อนำเสนอ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 15)

ดังในพื้นที่ห้องยาของโรงพยาบาล เกสซ์กรหญิงจะต้องทำหน้าที่ในการชี้แจงวิธีการใช้ยาให้แก่คนไข้มากมายที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของระดับการศึกษา ศาสนา เพศ และอายุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงทั้งสิ้น นอกจากนี้เกสซ์กรหญิงยังทำหน้าที่ที่ทักท้วงโต้แย้งการสั่งจ่ายยาของแพทย์ ในกรณีที่มีการสั่งจ่ายยาเกิดความไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างวิชาชีพ สอดคล้องกับการเกิดอัตลักษณ์ที่ แม็กซ์ เวบเบอร์ (Max Webber) เรียกว่า substantive identity หมายถึงอัตลักษณ์ที่ได้นิยามตนกับระบบคุณค่าอะไรบางอย่าง เช่นเดียวกันกับการสร้างอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงที่ได้นิยามตนกับระบบคุณค่าในวิชาชีพเภสัชกรรม แต่ในขณะที่เดียวกันอัตลักษณ์เป็นภาพที่ซ้อนทับกันอยู่ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall, 1996) กล่าวว่า “ความเป็นตัวเรา” เป็นเหมือนรอยตะเข็บที่เข็บแผลให้สมานเป็นเนื้อเดียวกัน สิ่งที่ถูกเข็บเข้าด้วยกันในด้านหนึ่งก็คือ อัตลักษณ์หรือตำแหน่งแห่งที่ในวาทกรรมที่เรากำลังต่อสู้ และอีกด้านหนึ่งก็คือ กระบวนการทำปฏิริยาที่เรามีต่อวาทกรรม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 76)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการสร้างความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงภายในพื้นที่ทางสังคมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญของอัตลักษณ์ คือ มีหลากหลายมิติ (Dimensions) มีพลวัต (Dynamic) และเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับบริบททางสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 133) ซึ่งความซับซ้อน หรือพลวัตเป็นสภาวะหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความหมายที่บุคคลเลือกนำมาใช้ภายใต้การกำกับของเงื่อนไขต่างๆ แต่ความหมายมิได้มีความตรงไปตรงมา แต่กลับมีการเปลี่ยนรูป ผันแปรไปในหลายลักษณะมากมายตามสภาวะที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้ามากระทบจากสิ่งภายนอก (สัจจिता กาญจนพันธุ์ 2549, 145) ทั้งนี้ในมิติของการสร้างความหมายของบุคคลมีความสลับซับซ้อนกว่าที่เห็นตามภาพปรากฏ เนื่องจากบุคคลยังมีความซับซ้อนในมิติด้านอารมณ์ หรือมิติด้านวัฒนธรรมที่ซ้อนทับกันอยู่อย่างมากมาย ซึ่งได้แฝงซ่อนไว้ด้วยแง่มุมของอำนาจ (ปริตตา เจลิเมผ่า กอนันตกุล 2548, 14)

อัตลักษณ์ของบุคคล มิใช่เรื่องที่ติดตัวมาด้วยธรรมชาติ (Anti-essentialism) หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (Socially construction) และอัตลักษณ์เกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรม และมิติทางสังคมอื่นๆ ซ้อนทับอยู่อีกมากมาย สอดคล้องกับปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) กล่าวว่าการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์

(Identity) จึงเป็นสิ่งที่แยกออกได้ยากจากการวิเคราะห์กระบวนการสร้าง รับเอา หรือถูกทำให้มีอัตลักษณ์ (Identification) (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546, 24) และได้สอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ของ F. Barth (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549, 131) ที่ให้คำนิยามว่าอัตลักษณ์เป็นกระบวนการแบบเหรียญ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือการรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน (Self-ascription) และในอีกด้านหนึ่ง คนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย (Ascription by other) อัตลักษณ์จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคล คือการตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใคร และเราเหมือน หรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ตรงไหน เรามีความสัมพันธ์กับใคร คนอื่นสัมพันธ์กับพวกเราอย่างไร” (กาญจนนา แก้วเทพ 2548, 132)

จากที่กล่าวในข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษอัตลักษณ์ของคน จะนำไปสู่ความเข้าใจต่อความซับซ้อนในวิถีชีวิตที่ถูกแสดงออกมามากมายได้ความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคม สอดคล้องกับข้อเสนอของ ปีแยร์ บูร์ดีเยอร์ (Pierre Bourdieu) ที่เสนอว่าในการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจความเคลื่อนไหว ต้องสนใจที่ปฏิบัติการของกลุ่มคนต่างๆ ที่ใช้ในการเคลื่อนไหวเพื่อปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยปฏิบัติการดังกล่าวแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ในที่นี้มีใช้การศึกษาถึงการใช้ชีวิตตลอดทั้งวัน หากแต่นำพฤติกรรม หรือความเป็นตัวตนที่ปรากฏมาสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของอุดมการณ์ แนวคิด และระบบต่างๆ มากมาย (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 95) ความซับซ้อนเหล่านี้แสดงออกให้เห็นชัดเจนในปฏิบัติการที่กลุ่มคนเลือกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 34) ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่ามนุษย์มีความซับซ้อนมากมาย โดยที่มีการเชื่อมโยงเรื่องที่เป็นความรู้สึกไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของ self หรือตัวตนของคนในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล แต่แท้จริงแล้วอารมณ์ และความรู้สึกเหล่านี้ต่างก็เป็นการสร้าง (construct) ขึ้นทางสังคม และวัฒนธรรมเช่นเดียวกับสิ่งอื่นๆ (อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล 2546, 179)

ความซับซ้อนภายในบุคคลภายใต้ปรากฏการณ์พลวัตทางสังคมนั้น สะท้อนถึงการดิ้นรน ต่อสู้ หรือช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตนภายในสังคม ซึ่งเห็นได้จากลักษณะวิถีชีวิตของผู้คนมากมายที่ต่างต้องทำงานแข่งกันกับเวลา บุคคลอื่น หรือแม้แต่กระทั่งการแข่งขันกับตัวเอง เพื่อมิให้เกิดความรู้สึกถึงการไม่มีตัวตนอยู่ภายในสังคม (อภิน รพีพัฒน์ 2544, 39) และการก้าวเข้าสู่ชีวิตสังคมเมืองของกลุ่มผู้หญิงในปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงการช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตน เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพภายในตัวตนของผู้หญิง ซึ่งปัจจุบันปรากฏมากมายภายในสังคม (ยศ สันตสมบัติ 2551, 139) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้มีผลต่อการจัดวางตำแหน่งแห่งที่และคุณค่าที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล (อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล 2546, 98)

กล่าวคือปัจจุบันกลุ่มผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนอกบ้านได้เทียบเท่ากับผู้ชาย และมีได้เป็นเพียงช่างเท้าหลังเลิกเรียนเมื่อครั้งในอดีต ดังที่ แนนซี ฮาร์ดซ็อก (Nancy Hartsok) (อ้างถึงใน ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ 2539, 7) เห็นว่างานของผู้หญิง คือ ปริมาณของปัจจัยสิ่งที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต (หุงหาอาหาร หรือเลี้ยงดูเด็ก)

ฉะนั้นการดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมของเกสซกรหญิง จึงมีอาจปฏิเสธได้ว่า ไร้ซึ่งการกดทับจากวาทกรรมใดๆ และในการศึกษารุ่นนี้ได้พยายามนำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรม หรือการให้เอกลักษณ์และความหมายที่ปรากฏในตัววิชาชีพ ซึ่งการปรากฏของเอกลักษณ์ และความหมายในสรรพสิ่งต่างๆ นั้น ในทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) กล่าวว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจเข้าไปบังคับยึดเย็บให้เป็นวาทกรรมชุดหนึ่งขึ้น ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกด บดบัง ปิดกั้น ขจัด หรือทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างกันไปจากเอกลักษณ์ และความหมายที่สร้างมาได้ปรากฏตัวขึ้น หรือปรากฏตัวมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของการผูกติดกันอย่างเหนียวแน่นของคุณสมบัติเฉพาะ (attributes) บางอย่างในตัวของสิ่งเหล่านั้น ที่ทำให้เป็นอยู่อย่างที่เป็นอยู่ หรือเป็นอยู่อย่างที่นิยมเข้าใจกันโดยมาก (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร 2548, 24) วาทกรรมดังกล่าวได้ถูกดึงมาใช้ทำจนสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ หรืออำนาจ โดยมีที่มาจากหนังสือ ตำราเรียน คำพูดของผู้หลักผู้ใหญ่ สุภาษิต คำพังเพย ตลอดจนจากวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ซึ่งก็คือบรรดาวาทกรรมทั้งหลายในสังคม ที่สามารถประมวลรวมกันเข้าเป็นสารานุกรมที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 59)

ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ (identity) ของเกสซกรหญิงที่มีความหลากหลาย และมีกรเคลื่อนไหว่นั้น สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากวิถีชีวิตประจำวันที่ได้ผูกโยงอยู่กับพื้นที่ “เมือง” ในฐานะเป็นพื้นที่ที่เกิดจากสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งทับซ้อนด้วยวาทกรรม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546, 97) สอดคล้องกับทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) มองว่า “พื้นที่ คือ รากฐานการทำงานของอำนาจทุกชนิด” พื้นที่จึงไม่ใช่สิ่งๆ ใดเพียงอย่างเดียว เป็นธรรมชาติ มีความเสถียรและคงทน (อ้างถึงใน ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2551, 64) หากแต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมภายในสภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบต่างๆ ที่ห้อมล้อมเราอยู่ในแง่ของชีวิตทางสังคม (เชษฐา พวงหัตถ์ 2548, 105) ซึ่งได้สอดคล้องกับ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548) ที่ได้ใช้พื้นที่ในความหมายของ “สนาม” หรือพื้นที่ของความสัมพันธ์ทางสังคม และปฏิบัติการที่ปรับเปลี่ยนได้ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 66) ภายใต้อำนาจที่ความสัมพันธ์เหล่านี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายในเรื่องราวชีวิตของเกสซกรหญิงภายในพื้นที่ต่างๆ

ทางสังคม ซึ่งแต่ละสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นพลวัต รวมถึงมีความเข้มข้น ความซับซ้อน และความหลากหลายในความสัมพันธ์

ทั้งนี้การมองความสัมพันธ์ผ่านบริบทสังคมเมือง ได้เป็นความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเท่ากับว่ามองพื้นที่สังคมเมืองมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือในฐานะของพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งเป็นที่ตั้งของความสัมพันธ์ที่เกสักรหญิงเป็นส่วนหนึ่งที่ดำรงอยู่ภายในที่ตั้งนั้น และในฐานะของพื้นที่ภาพแทนความจริง เป็นพื้นที่แห่งความหมายและสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้น โดยการศึกษาครั้งนี้ยังนำไปสู่ความเข้าใจความสัมพันธ์ในพื้นที่ย่อย คือ พื้นที่ร้านขายยา พื้นที่คลินิก พื้นที่โรงพยาบาล พื้นที่สาธารณสุข และพื้นที่โรงงานยา หรือแม้กระทั่งในพื้นที่อื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือจากบริบทของการทำงาน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้จะถูกแยกขาดออกจากกัน เพียงแต่เป็นจุดตั้งต้นที่นำไปสู่การมองเห็นความซับซ้อนและความหลากหลายในการสร้าง หรือการก่อรูปอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของเกสักรหญิงภายในบริบทที่ดำเนินความสัมพันธ์

บริบทสังคมเมืองในการศึกษาครั้งนี้ ถือได้ว่าเมืองคือที่ตั้งและเป็นตัวแทนของความเจริญที่มีนัยยะแตกต่างจากความเป็นชนบท ซึ่งแง่มุมดังกล่าว ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543) พุดถึงเมืองกับการพัฒนาว่า ตัวตนของเมืองในวาทกรรมการพัฒนาแห่งยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในด้านมุมหนึ่งนั้น เมือง คือตัวแทนของความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีวิทยาการ และศิลปวัฒนธรรม โดยการสร้างเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ จากนั้นความเจริญในเมืองก็จะไหลรินไปยังพื้นที่ชนบท ดังความเชื่อของนักทฤษฎีที่เรียกว่า การทำให้ทันสมัย และการแพร่กระจายของความเจริญ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2543, 168) เมื่อพิจารณาจากมุมมองดังกล่าวเท่ากับว่าบริบทสังคมเมืองเป็นพื้นที่ที่ตั้งที่มีส่วนต่อการดำเนินชีวิตของเกสักร ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของความเจริญ และลักษณะของความเป็นเมืองได้ส่งผลกระทบต่อความเข้มข้นในความสัมพันธ์

นอกจากนี้บริบทสังคมเมือง ยังถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ความหมายและสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นเป็นภาพแทนความจริงบางประการจากใช้ประโยชน์ในพื้นที่ โดยภายใต้ขอบเขตของเมืองนั้นเมืองยังถูกอัดแน่นด้วยกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งในส่วนของวัฒนธรรมพื้นเมืองท้องถิ่น วัฒนธรรมของความเป็นรัฐชาติ วัฒนธรรมสมัยนิยม ที่ถูกสร้าง สืบทอด หรือผลิตซ้ำอยู่ในพื้นที่ ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่แผ่ไปซึ่งวิถีชีวิตการดำรงอยู่ของผู้คนที่หลากหลายภายในพื้นที่เมือง และได้เอื้ออำนวยต่อรูปแบบวิถีชีวิตที่สะดวกสบาย ไม่ว่าจะ

เป็นด้านเศรษฐกิจการค้า การคมนาคม และการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงเครือข่ายความเร็วสูงที่มีความรวดเร็วและทันสมัย เช่น ระบบการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบ WI-FI (WI-FI Internet) ทั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของผู้คนในแบบวิถีของเมือง (urbanism) ซึ่งเป็นตัวสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับคนในสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอพาร 2548, 181)

การเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น พบว่ากิจกรรมประจำวันของเกษตรกรหญิงได้ชี้ให้เห็นถึงบริบทสังคมเมือง โดยเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ที่มีการเคลื่อนไหวและเป็นพลวัต มีลักษณะเน้นย้ำ สร้างใหม่ หรือมีการสืบทอด ก่อรูปให้เกิดความหลากหลายภายใต้แต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อองรี เลอเฟบวร์ (Henri Lefebvre) ที่เรียกว่า “The production of space” ซึ่งนำเทคนิควิทยามาใช้ในการแบ่งพื้นที่ คือ สร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่ ด้วยการระบุ กำหนดขอบเขต และหน้าที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่นั้นๆ เพื่อป้องกันมิให้มีการล่วงล้ำ หรือละเมิดได้ เช่น พื้นที่ที่ทำงาน/ที่พักผ่อน พื้นที่เมือง/ชนบท เป็นต้น โดยบทบาทหรือหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ จึงมีความหลากหลายและเคลื่อนไหว นอกจากนี้พื้นที่ในวิถีชีวิตประจำวัน ทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ และสร้างความหมาย (signifier) ในแบบต่างๆ ให้กับคนในสังคม พื้นที่จึงปลอดภัยจากความเป็นกลาง และอิสระจากอำนาจและการเมือง หากแต่มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา รวมถึงพื้นที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของอำนาจ การเก็บกดและการครอบงำ (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอพาร 2548, 184)

จากการทบทวนงานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับเกษตรกร พบว่าสามารถจัดแบ่งประเภทงานศึกษาเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ โดยในงานประเภทที่หนึ่ง คืองานศึกษาด้านตัวยา เช่น งานการศึกษาเรื่อง “การผลิตสารลดไขมันในเลือดโดยวิธีชีวสังเคราะห์จากเชื้อโมเนสคัส เฟอร์เฟอร์เรียสในข้าวไทย” (สุรพล นชการกิจกุล และคณะ 2551) ในงานประเภทที่สอง คืองานศึกษาด้านการบริหารจัดการเกษตรกร หรือการใช้ยาในผู้ป่วย เช่น งานการศึกษาเรื่อง “ผลลัพธ์ของการเฝ้าระวังการเกิดปฏิกิริยาระหว่างยา” (พรพรรณ กุลเวชกิจ นิตยา ภาพสมุทธร และปริญญา จันทร์บรรเจิด 2551, 27-38) และในงานประเภทที่สาม คืองานศึกษาด้านเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร เช่น งานการศึกษาเรื่อง “วิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกร โรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร” (สมพงษ์ สาธิตพิเคราะห์ 2544) ทั้งนี้จากผลงานดังกล่าวข้างต้นว่ายังขาดงานศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นตัวตนของเกษตรกรในฐานะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้สึกรู้สึก-นึก-คิด ดำรงอยู่อย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งได้ร่วมอาศัยอยู่ภายในสังคมเดียวกันกับเราทุกคน และมีการปฏิบัติการในชีวิตประจำวันภายใต้โครงสร้างทางสังคม

จากงานศึกษาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามิได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการศึกษาอัตลักษณ์แต่อย่างใด หากแต่ให้คุณค่าและความสำคัญกับการทดสอบทดลองด้วย และรูปแบบการกระทำที่สอดคล้องกับหลักวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงได้นำแง่มุมในประเด็นดังกล่าวมาสู่ความสนใจในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรหญิงในฐานะบุคคล หรือกลุ่มคนที่เป็นผู้กระทำการภายใต้บริบททางสังคม รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์เพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น โดยจะนำเสนอผ่านเรื่องเล่าของเกษตรกรหญิงและการตีความจากผู้วิจัย นอกจากนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายใต้วาทกรรมที่สร้างความหมายในตัวตนของบุคคล ซึ่งมีความหลากหลายในเรื่องราวที่เป็นผลอันเนื่องมาจากอำนาจของความสัมพันธ์ ในการศึกษาครั้งนี้เน้นเป็นการเปิดกระบวนการทัศน์ใหม่ และเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงให้มีความยืดหยุ่น ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัตที่มีการโยกย้าย ถ่ายเท โต้ตอบ ปะทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทสังคมเมือง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง
2. เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ได้นำระเบียบวิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ (qualitative method) มาใช้ในการศึกษา โดยศึกษาปรากฏการณ์ความเป็นจริง ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติ พร้อมกับเปิดกว้างแนวการวิเคราะห์แบบอุปนัย ซึ่งเป็นการลงสู่การศึกษาข้อมูลทั้งในทางลึกและทางกว้าง รวมถึงในรายละเอียดที่เฉพาะเจาะจง เพื่อค้นหาประเภท รูปแบบ มิติ และความสัมพันธ์ต่อกันของส่วนต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในปรากฏการณ์ที่ศึกษา นอกจากนี้ได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาเฉพาะกรณีแต่ละส่วน ในลักษณะของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปมาระหว่างกัน โดยมิได้มองให้แต่ละส่วนแยกขาดออกจากกัน แต่กลับมองให้เกิดสัมพันธ์ที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ดังในการศึกษาครั้งนี้ที่ได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต รูปแบบวิธีการคิดของเกษตรกรหญิงที่มีความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง อีกทั้งหาความเชื่อมโยงใน

สิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิง ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม อุดมการณ์ หรือ ประสพการณ์ส่วนตัว โดยการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ผ่านเรื่องเล่าเรื่องราวต่างๆ และรวมไปถึงการแสดงออกของพฤติกรรมภายใต้เงื่อนไขของบริบททางสังคม ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของกลุ่มเกสซ์กรหญิงในฐานะมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในสังคม

วิธีการเก็บข้อมูล หรือการเข้าสู่สนามของการศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ใช้ยุทธวิธีการเข้าสู่สนาม ด้วยยุทธวิธีใหญ่ๆ 2 แบบในการแสดงสถานภาพของผู้วิจัย อันได้แก่แบบเปิดเผย (Overt) โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดๆ อย่างเปิดเผย และในแบบปกปิด (Covert) ผู้วิจัยจะต้องสวมบทบาทเป็นคนอื่นๆ เพื่อเข้าไปปะปนในสนามการวิจัย ซึ่งไม่มีการแจ้ง หรือขออนุญาตบุคคลภายในสถานที่นั้นๆ ทั้งนี้การเข้าสู่สนามด้วยสถานภาพผู้วิจัยแบบเปิดเผย หรือปกปิดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่ และรวมไปถึงรูปแบบข้อมูลที่จะได้รับ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย (นิสา ชูโต 2545, 94-95) และการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าสู่สนามการวิจัยเพื่อทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งของข้อมูลต่างๆ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกต ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นทั้งข้อมูลที่สามารถศึกษาเก็บข้อมูลได้ด้วยการมองเห็น เช่น พฤติกรรม การกระทำต่างๆ และรวมถึงข้อมูลที่เป็นสิ่งที่ได้แฝงอยู่ในตัวของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคล เช่น ค่านิยม ทศนคติ หรืออุดมการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ได้รับการหล่อหลอม กล่อมเกลา หรือบ่มเพาะมาจากบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงภายใต้การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนกับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงภายใต้บริบทเงื่อนไขที่เข้ามากำกับ

ในส่วนของการเลือกพื้นที่ในการศึกษานั้น โดยมากผู้วิจัยมักละเอียด หรือลดค่าความสำคัญในขั้นตอนดังกล่าวลง แต่กลับให้ความสนใจในขั้นตอนของการเลือกกลุ่มคนเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นไปตามความเข้าใจที่ว่า การเลือกกลุ่มคนมีความสำคัญและเป็นประเด็นหลักของการศึกษา แต่ความเข้าใจนั้นไม่ถูกต้องเสียทีเดียว เนื่องจากการเลือกกลุ่มคนที่ศึกษาหรือกลุ่มตัวอย่างนั้น ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้หมายรวมไปถึงการเลือกสถานที่ เหตุการณ์ และกระบวนการที่ศึกษาคด้วย แม้ว่าจุดเน้นจะอยู่ที่การเลือกประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลก็ตาม แต่ก็ควรให้ความสำคัญแก่เหตุการณ์ หรือกระบวนการทางสังคม อันเป็นบริบทของเรื่องที่กำลังดำเนินการศึกษาคด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อการตีความผลการวิจัย หรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีที่เราจะได้ออกมาจากการศึกษานั้นไม่น้อย (ชาย โพธิสิตา 2550, 127)

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาภายในบริบทสังคมเมือง เนื่องด้วยบริบทพื้นที่ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของความสัมพันธ์ มีความซับซ้อนและความหลากหลายของกลุ่มคน โดยผู้วิจัยได้ให้คำนิยามกับพื้นที่ดังกล่าวว่าเป็นพื้นที่ที่แทนบริบทความเป็นเมือง ความเจริญ หรือการพัฒนา เนื่องจากบริบทสังคมเมือง ได้ชี้ให้เห็นถึงการเป็นแหล่งด้านเศรษฐกิจการค้า อีกทั้งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อด้านต่างๆ และมีความหลากหลายเกิดขึ้นภายในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายด้านเทคโนโลยี วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้บริบทสังคมเมืองได้เกิดการซ้อนทับกันบนระนาบทางพื้นที่ชุดเดียวกัน โดยพื้นที่ (space) ถูกทำให้กลายเป็นสถานที่ (place) ต่างๆ ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหว เลื่อนไหลตลอดเวลา และในขณะเดียวกันพื้นที่ก็ได้ปฏิเสธการหยุดนิ่ง หรือหลงลืมกับกับอัตลักษณ์ใดๆ อย่างตายตัว เช่นเดียวกับพื้นที่ในชีวิตประจำวันของเกษตรกรหญิงที่ดำรงอยู่ภายใต้พื้นที่ความหลากหลาย โดยเป็นพื้นที่ที่เกิดการครอบงำทางอำนาจ ที่สามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้จากการกระทบของพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหากเกิดการเคลื่อนไหวภายในพื้นที่นั้นๆ ก็ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงเช่นกัน

การเลือกกลุ่มคนของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีวิถีชีวิตประจำวันภายในบริบทสังคมเมือง และมีการเคลื่อนไหวในการก่อรูป หรือการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้พื้นที่ของความสัมพันธ์ที่ปรากฏภายในบริบทสังคมเมือง จากการเลือกกลุ่มคนดังกล่าว สามารถสะท้อนถึงกลุ่มเกษตรกรหญิงที่มีลักษณะซับซ้อนหลากหลายภายในตัวตน ทั้งในแง่ของลักษณะร่วมภายใต้วิชาชีพเกษตรกรรม และลักษณะต่างภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ ที่ซึ่งขัดเกลาบ่มเพาะความเป็นปัจเจกของบุคคล ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายในความสัมพันธ์ และการจัดการความสัมพันธ์ภายใต้บริบทสังคมเมืองที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในชีวิตการทำงาน และนอกเวลาทำงานของเกษตรกรหญิง

นอกจากนี้การเลือกกลุ่มคนของการศึกษา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงที่ดำรงอยู่ภายในบริบทสังคมเมืองได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงจำแนกประเภทกลุ่มเกษตรกรหญิง ดังข้อเสนอของ ปีแยร์ บูร์ดีเยอ (Pierre Bourdieu) ที่เสนอว่าในการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจความเคลื่อนไหว ต้องสนใจที่ปฏิบัติการของกลุ่มคนต่างๆ โดยปฏิบัติการดังกล่าวแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นความเกี่ยวข้องระหว่าง โครงสร้างกับผู้ปฏิบัติการที่มีเรื่องความซับซ้อนของอุดมการณ์ แนวคิดและระบบต่างๆ มากมาย แต่ความซับซ้อนเหล่านี้แสดงออกให้เห็นชัดเจนใน

ปฏิบัติการที่กลุ่มคนต่างๆ เลือกลงมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน
ในบริบทต่างๆ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2548, 34)

ฉะนั้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มคนที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มผู้ให้
ข้อมูลหลักตามลักษณะปฏิบัติการ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการความสัมพันธ์ภายใต้
สภาพบริบทที่ต่างกัน ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเกษตรกรหญิงที่ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลหลักของการศึกษา
ออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรร้านยา (เกษตรกรชุมชน) เกษตรกรโรงพยาบาล เกษตรกร
สาธารณสุข เกษตรกรการตลาด (ผู้แทนยา) และเกษตรกรโรงงานยา นอกเหนือจากการเก็บ
ข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
สัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และรวมถึงบริบทแวดล้อมทางสังคมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้
ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย และมีผลต่อการตีความการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิง
ภายใต้บริบทเงื่อนไขทางสังคม ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงลักษณะข้อมูล แหล่งข้อมูล
ลักษณะของแหล่งข้อมูล และวิธีการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางการศึกษาที่ 1

ลักษณะข้อมูล	แหล่งข้อมูล	ลักษณะของแหล่งข้อมูล	วิธีการศึกษา
1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เกษตรกรหญิงใน บริบทของสังคม เมือง	- เกษตรกรหญิงร้านยา - เกษตรกรหญิงโรงพยาบาล - เกษตรกรหญิงสาธารณสุข - เกษตรกรหญิงผู้แทนยา - เกษตรกรหญิงโรงงานยา	- สัมภาษณ์ไม่เป็น ทางการ - สังเกต
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง	กลุ่มคนอื่นๆ	- กลุ่มคนอื่นๆที่มีความสัมพันธ์กับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น แพทย์ พยาบาล ครอบครัว เป็นต้น	- สัมภาษณ์ไม่เป็น ทางการ - สังเกต
3. บริบทของ พื้นที่ศึกษา	สภาพบริบทของ สังคมเมือง	- สภาพพื้นที่ บริบทของสังคม เมือง หรือสถานที่ต่างๆ รวมถึง ตำแหน่งแห่งที่ หรือพื้นที่ ความสัมพันธ์ของกลุ่มข้อมูล หลักที่ปรากฏภายในสังคม	- สังเกตปรากฏการณ์ ความเคลื่อนไหว และ ความสัมพันธ์ภายใต้ เงื่อนไขบริบททาง สังคมที่ปรากฏ

ตารางที่ 1 การแสดงรายละเอียดที่มาของข้อมูลการวิจัย

จากตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดที่มาของข้อมูลครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงที่มา
ของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” โดย

ผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทลักษณะของข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนคือลักษณะข้อมูล แหล่งข้อมูล ลักษณะของแหล่งข้อมูล และวิธีการศึกษา ซึ่งเป็นแจกแจงรายละเอียดที่มาของข้อมูลในแต่ละประเภท นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดแบ่งกลุ่มที่มาของข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง และบริบทของพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นการแจกแจงรายละเอียดการนิยามความหมาย และขอบข่ายของกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ระบุถึงวิธีการดำเนินการศึกษาเก็บข้อมูลในแต่ละกลุ่มที่มาของข้อมูลด้วยเช่นกัน จากตารางแสดงรายละเอียดของการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของข้อมูลที่ได้ศึกษาวิจัย ซึ่งทุกส่วนย่อมมีความสำคัญและสัมพันธ์กันกับการก่อรูปอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิงที่ไม่ได้หยุดนิ่ง แต่ได้มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มคนและพื้นที่ต่างๆ ภายในสังคม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม และถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เข้ามาคดทับ ปะทะ หรือครอบงำโดยตรงต่อการดำรงวิถีชีวิตประจำวัน และการสร้างอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิง ทั้งนี้จากวิถีชีวิตประจำวันของเกสซ์กรหญิง ทั้งที่เป็นเรื่องชีวิตการทำงาน และชีวิตส่วนตัว นอกเหนือจากการทำงานนั้น ผู้วิจัยพบว่าวิถีชีวิตประจำวันของเกสซ์กรหญิงมีการเคลื่อนไหว และเป็นพลวัตภายใต้อำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น โดยที่การเคลื่อนไหวและเป็นพลวัตดังกล่าว จะมีลักษณะเน้นย้ำ สร้างใหม่ หรือมีการสืบทอดก่อให้เกิดความหลากหลายภายใต้แต่ละสถานการณ์ หรือพื้นที่ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้สถานการณ์ในวิถีชีวิตประจำวันของเกสซ์กรหญิงนั้น มิได้ถูกจำกัดให้อยู่เพียงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่มีการข้ามไปมาระหว่างพื้นที่ต่างๆ ได้ ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเกสซ์กรหญิงนั้น ก็ย่อมมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคน หรือพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ของเกสซ์กรหญิง ผู้วิจัยพบว่าเกิดจากการหลอมรวมกันระหว่างอัตลักษณ์ของปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ โดยที่อัตลักษณ์ของปัจเจกจะเกิดขึ้นจากบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ประสบการณ์ หรือค่านิยมส่วนตัว และอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพได้เกิดขึ้นจากการบ่มเพาะวิชาความรู้ อุดมการณ์ร่วมของวิชาชีพ และสังคมหรือวัฒนธรรมภายในองค์กร

สรุป

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลได้ว่าการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงที่ได้ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันนั้น สามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของพื้นที่ต่างๆ ภายในสังคม กลุ่มคนที่ปฏิสัมพันธ์ และอำนาจของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ได้เป็นความพยายามในการสร้างตัวตนภายใต้อำนาจในการนิยามของตนเอง ความคาดหวังจากกลุ่มคนอื่น และความสัมพันธ์ในบริบทพื้นที่ทางสังคม ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคล และรวมถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคม และในการศึกษานี้ก็นับเป็นการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงให้มีความยืดหยุ่น ตลอดจนเข้าใจในความซับซ้อนของความสัมพันธ์ ความมีพลวัตที่มีการโยกย้าย ถ่ายเท ได้ตอบ ประทะประสานกันอยู่ตลอดเวลาภายใต้พื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ของบริบทเมือง และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากที่ได้กล่าวมานี้สามารถสะท้อนเห็นว่ากลุ่มเกสัชกรหญิง นับเป็นอีกกลุ่มคนหนึ่งที่มีความหลากหลายและซับซ้อนเช่นเดียวกับกลุ่มคนอื่นๆ ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2547. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2548). *โครงสร้าง - ผู้กระทำการ = Structure - Agency*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณัฐพงษ์ จิตรนิรัตน์. (2553). *อัตลักษณ์ชุมชน : อัตลักษณ์และการพัฒนาเพื่อเคลื่อนเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของชุมชน (Community Identities)*. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2539). *วรรณกรรมในชีวิต : ชีวิตในวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิม้งมิตร.

นิตา ชูโต. 2545. การวิจัยเชิงคุณภาพ (*Qualitative Research*). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท
แม่ท้อปอยท์ จำกัด.

ปริตรตา เกลิมเผ่า กอนันต์กุล, (บก.). (2544). ชีวิต ชายขอบ ตัวตนกับความหมาย. กรุงเทพฯ : ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร.

